

Pohjola Pankki Oyj:n
toimintakertomus
ja tilinpäätös 2015

Sisältö

Hallituksen toimintakertomus vuodelta 2015	1
Toimintaympäristö	
Konsernin tulosanalyysi	
Riskienhallinta	
Konsernin riskiasema	
Operatiiviset riskit	
Konsernin vakavaraisuus	
Luottoluokitukset	
Pohjolan tehostamisohjelma	
Liiketoimintasegmenttien tulos	
Henkilöstö ja palkitseminen	
Investoinnit	
Vastuullisuus	
Hallinnointi ja johto	
Varsinaisen yhtiökokouksen päätöksiä	
Konsernin rakennejärjestelyt	
Ulkomaiset edustustot ja sivuliikkeet	
Välitystuomio Pohjolan vähemmistöosakkaita koskevassa lunastusmenettelyssä	
Kilpailu- ja kuluttajaviraston selvityspyyntö	
Yhteisvastuu	
Talletussuojarahaston ja sijoittajien korvausrahaston suoja	
Vuoden 2016 näkymät	
Tilikauden jälkeiset tapahtumat	
Pohjola Pankki Oyj:n hallituksen esitys yhtiön jakokelpoisten varojen käsittelemisestä	
Taloudellista kehitystä kuvaavat ja osakekohtaiset tunnusluvut	
Tunnuslukujen laskentakaavat	
Konsernitilinpäätös (IFRS)	23
Konsernin tuloslaskelma	
Konsernin laaja tuloslaskelma	
Konsernitase	
Konsernin oman pääoman muutoslaskelma	
Konsernin rahavirtalaskelma	
Segmenttikohtaiset tiedot	
Konsernitilinpäätöksen liitetiedot	
Liite 1. Pohjola-konsernin tilinpäätöksen laatimisperiaatteet	
Liite 2. Pohjola-konsernin riskien ja vakavaraisuuden hallinnan periaatteet	
Liite 3. Laatimisperiaatteen muutos	
TULOSLASKELMAA KOSKEVAT LIITETIEDOT.....	68
Liite 4. Korkokate	
Liite 5. Saamisten arvonalentumiset	
Liite 6. Vahinkovakuutustoiminnan nettotuotot 1	
Liite 7. Palkkiotuotot ja -kulut	
Liite 8. Kaupankäynnin nettotuotot	
Liite 9. Sijoitustoiminnan nettotuotot	
Liite 10. Liiketoiminnan muut tuotot	
Liite 11. Henkilöstökulut	
Liite 12. Poistot	
Liite 13. Muut kulut	
Liite 14. Tuloverot	
Liite 15. Omistajille jaettavat omaisuuserät, velat ja lopetetut toiminnot	
TASETTA KOSKEVAT LIITETIEDOT.....	80
Liite 16. Käteiset varat	
Liite 17. Saamiset luottolaitoksilta	
Liite 18. Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat	
Liite 19. Johdannaissopimukset	
Liite 20. Saamiset asiakkailta	
Liite 21. Vahinkovakuutustoiminnan varat	
Liite 22. Sijoitusomaisuus	
Liite 23. Uudelleenluokitellut saamistodistukset	

Liite 24. Pääomaosuusmenetelmällä käsiteltävät sijoitukset	
Liite 25. Aineettomat hyödykkeet	
Liite 26. Aineelliset hyödykkeet	
Liite 27. Muut varat	
Liite 28. Verosaamiset	
Liite 29. Velat luottolaitoksille	
Liite 30. Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvelat	
Liite 31. Johdannaissopimukset	
Liite 32. Velat asiakkaille	
Liite 33. Vahinkovakuutustoiminnan velat	
Liite 34. Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	
Liite 35. Varaukset ja muut velat	
Liite 36. Verovelat	
Liite 37. Velat, joilla on huonompi etuoikeus	
Liite 38. Oma pääoma	
RISKIENHALLINNAN LIITETIEDOT.....	123
Liite 39. Pohjola –konsernin vastuiden maajakauma	
PANKKITOIMINNAN JA MUUN TOIMINNAN RISKIASEMA.....	124
Liite 40. Lainoista ja muista saamisista kirjatut kumulatiiviset arvonalentumistappiot	
Liite 41. Vastuut	
Liite 42. Vastuut sektoreittain	
Liite 43. Saamiset luottolaitoksilta ja asiakkailta sekä ongelmasaamiset	
Liite 44. Luottotappioiden ja arvonalentumisten kehitys	
Liite 45. Yritysvastuut toimialoittain	
Liite 46. Yritysvastuut rating-luokittain	
Liite 47. Yritysvastuiden jakauma asiakkaan vastuun määrän mukaan	
Liite 48. Rahoitus- ja vakuutuslaitosvastuut rating-luokittain	
Liite 49. Saadut vakuudet vakuuslajeittain	
Liite 50. Varainhankinnan rakenne	
Liite 51. Varojen ja velkojen maturiteettijakauma jäljellä olevan juoksuajan mukaan	
Liite 52. Likviditeettireservi	
Liite 53. Varojen ja velkojen maturiteetit erääntymisen tai uudelleenhinnoittelun mukaan	
Liite 54. Markkinariskin herkkyyshanalyysi	
Liite 55. Osakeriski	
Liite 56. Kiinteistöriski	
PILARI III:n MUKAISET VAKAVARAISUUSTIEDOT.....	139
Liite 57. Omat varat	
Liite 58. Omien varojen vähimmäisvaatimus	
Liite 59. Vakavaraisuuden tunnusluvut	
Liite 60. Johdannaissopimukset ja vastapuoliriski	
VAHINKOVAKUUTUSTOIMINNAN RISKIASEMA.....	143
Liite 61. Riskinkantokyky	
Liite 62. Vahinkovakuutustoiminnan riskiherkkyys	
Liite 63. Vakuutusmaksutulon ja vakuutusmäärien luokkajakaumia	
Liite 64. Suurvahinkojen kehitys	
Liite 65. Vakuutusliikkeen kannattavuus	
Liite 66. Vakuutusvelan luonnetta kuvaavia tietoja	
Liite 67. Vakuutusvelan arvioitu maturiteettijakauma	
Liite 68. Sijoitustoiminnan riskiasema	
Liite 69. Sijoitusriskien herkkyyshanalyysi	
Liite 70. Korkoriski	
Liite 71. Valuuttariski	
Liite 72. Vastapuoliriski	
MUUT TASETTA KOSKEVAT LIITETIEDOT.....	152
Liite 73. Rahoitusvarojen ja -velkojen luokittelu	
Liite 74. Toistuvasti käypään arvoon arvostettujen erien ryhmittely arvostusmenetelmän mukaisesti	
Liite 75. Annetut vakuudet	
Liite 76. Saadut rahoitusvakuudet	

VASTUUSITOUMUKSIA JA JOHDANNAISIA KOSKEVAT LIITETIEDOT.....	161
Liite 77. Taseen ulkopuoliset sitoumukset	
Liite 78. Johdannaissopimukset	
Liite 79. Rahoitusvarat ja -velat, jotka on vähennetty toisistaan tai joita koskee toimeenpantavissa oleva yleinen nettoutusjärjestely	
Liite 80. Ehdolliset velat ja varat	
Liite 81. Muut vuokrasopimukset	
Liite 82. Omistukset tytäryrityksissä, strukturoiduissa yhteisöissä sekä yhteisissä toiminnoissa	
MUUT LIITETIEDOT.....	175
Liite 83. Lähipiiritapahtumat	
Liite 84. Muuttuva palkitseminen	
Emoyhtiön tilinpäätös (FAS).....	181
Emoyhtiön tuloslaskelma	
Emoyhtiön tase	
Emoyhtiön rahavirtalaskelma	
Laatimisperiaatteet	
Emoyhtiön tilinpäätöksen liitetiedot, FAS	
TULOSLASKELMAA KOSKEVAT LIITETIEDOT.....	196
Liite 1. Korkotuotot ja -kulut	
Liite 2. Leasingtoiminnan nettotuotot	
Liite 3. Tuotot oman pääoman ehtoista sijoituksista	
Liite 4. Palkkiotuotot ja -kulut	
Liite 5. Arvopaperikaupan ja valuuttatoiminnan nettotuotot	
Liite 6. Myytävissä olevien rahoitusvarojen nettotuotot	
Liite 7. Suojauslaskennan nettotulos	
Liite 8. Sijoituskiinteistöjen nettotuotot	
Liite 9. Liiketoiminnan muut tuotot	
Liite 10. Poistot ja arvonalentumiset aineellisista ja aineettomista hyödykkeistä	
Liite 11. Liiketoiminnan muut kulut	
Liite 12. Arvonalentumistappiot luotoista ja muista sitoumuksista sekä muista rahoitusvaroista	
Liite 13. Tuloverot	
Liite 14. Tuotot, liikevoitto sekä varat ja velat liiketoiminta-alueittain	
TASETTA KOSKEVAT LIITETIEDOT.....	200
Liite 15. Saamiset luottolaitoksilta	
Liite 16. Saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä	
Liite 17. Rahoitusleasingsopimuksin vuokralle annettu omaisuus	
Liite 18. Saamistodistukset	
Liite 19. Uudelleen luokitellut saamistodistukset	
Liite 20. Osakkeet ja osuudet	
Liite 21. Johdannaissopimukset	
Liite 22. Aineettomat ja aineelliset hyödykkeet ja muutokset tilikauden aikana	
Liite 23. Muut varat	
Liite 24. Siirtosaamiset ja maksetut ennakot	
Liite 25. Laskennalliset verosaamiset ja -velat	
Liite 26. Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	
Liite 27. Muut velat	
Liite 28. Pakolliset varaukset	
Liite 29. Siirtovelat ja saadut ennakot	
Liite 30. Velat, joilla on huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla	
Liite 31. Oma pääoma	
Liite 32. Sidottu ja vapaa oma pääoma sekä voitonjakokelpoiset varat	
Liite 33a. Rahoitusvarojen ja -velkojen maturiteettijakauma jäljellä olevan juoksuajan mukaan	
Liite 33b. Taseen luokittelu	
Liite 33c. Käypään arvoon arvostettujen rahoitusinstrumenttien ryhmittely arvostusmenetelmän mukaisesti	
Liite 34. Koti- ja ulkomaanrahan määräiset omaisuus- ja velkaerät	

MUUT LIITETIEDOT.....	218
Liite 35. Muuttuva palkitseminen	
Liite 36. Vakuudeksi annettu omaisuus	
Liite 37. Eläkevastuut	
Liite 38. Leasingvuokra- ja muut vuokravastuut	
Liite 39. Taseen ulkopuoliset sitoumukset	
Liite 40. Muut vastuusitoumukset ja vastuut tilikauden päättyessä	
Liite 41. Henkilöstö ja toimielinten jäsenet sekä lähipiiri	
Liite 42. Omistukset muissa yrityksissä 31.12.2015	
Liite 42a, Maakohtaiset tiedot 31.12.2015	
Liite 43. Notariaattitoiminta	
Allekirjoitukset.....	224
Tilintarkastuskertomus	

Hallituksen toimintakertomus vuodelta 2015

- Konsernin tulos ennen veroja oli 652 miljoonaa euroa (584) ja tulos ennen veroja käyvin arvoon 511 miljoonaa euroa (663). Oman pääoman tuotto oli 14,8 % (14,3).
- Ydinvakavaraisuus (CET1) oli 14,1 % (12,4) tavoitteen ollessa 15 %.
- Pankkitoiminnan tulos kasvoi 10 % ja oli 334 miljoonaa euroa (303). Luottokanta kasvoi vuodessa 10 % 16,4 miljardiin euroon (14,9). Tulokseen sisältyi saamisten arvonalentumisia 29 miljoonaa euroa (25).
- Vahinkovakuutuksen tulos kasvoi 19 % 267 miljoonaan euroon (223). Operatiivinen yhdistetty kulusuhde oli 87,3 (89,4). Sijoitustoiminnan tuotot käyvin arvoon olivat 2,3 % (6,7).
- Muun toiminnan tulos kasvoi 14% ja oli 23 miljoonaa euroa (20). Maksuvalmius ja rahoituksen saatavuus säilyivät hyvällä tasolla.
- Varallisuudenhoidon tulos oli 28 miljoonaa euroa (38). Hallinnoitavat asiakasvarat kasvoivat vuodessa 9 % ja olivat 47 miljardia euroa (43).
- Pohjola Pankki Oyj:n osittaisjakautumisessa lopetettuina toimintoina esitetyt varallisuudenhoitoon, korttiliiketoimintaan ja kiinteistövarainhoitoon liittyvät toiminnot siirrettiin OP Osuuskunnalle 30.12.2015.
- Vuoden 2016 näkymät: Pohjola-konsernin tuloksen ennen veroja vuonna 2016 odotetaan jäävän pienemmäksi kuin jatkuvien toimintojen tulos vuonna 2015. Näkymät ovat kokonaisuudessaan kohdassa 'Vuoden 2016 näkymät'.

Tulos ennen veroja, milj. €	1–12/2015	1–12/2014	Muutos, %
Pankkitoiminta	334	303	10
Vahinkovakuutus	267	223	19
Muu toiminta	23	20	14
Varallisuudenhoito	28	38	-26
Konserni yhteensä	652	584	12
Käyvän arvon rahaston muutos	-141	79	
Tulos ennen veroja käyvin arvoon	511	663	-23
Oma pääoma/osake, €	11,38	10,38	
Henkilöstö keskimäärin	2 446	2 563	

Yllä olevan taulukon luvut kuvaavat Pohjola-konsernia kokonaisuutena ilman jakoa ns. jatkuviin ja lopetettuihin toimintoihin. Tuloksen vertailulukuna on käytetty vuoden 2014 vastaavien jaksojen lukuja. Tase- ja muiden poikkileikkaustyyppisten erien vertailulukuna on käytetty vuoden 2014 lopun tilannetta, ellei toisin mainita.

Taloudelliset tavoitteet	1–12/2015	1–12/2014	Tavoite
Oman pääoman tuotto, %	14,8	14,3	13
Ydinvakavaraisuus (CET1), % *	14,1	12,4	15
Pankkitoiminnan operatiivinen kulu–tuotto-suhde, %	27	33	< 35
Vahinkovakuutuksen operatiivinen yhdistetty kulusuhde, % **	87,3	89,4	< 92
Vahinkovakuutuksen operatiivinen liikekulusuhde, %	17,7	18,4	18
Vahinkovakuutuksen solvenssisuhde (Solvenssi II), % ***	139,3	117,3	120
Varallisuudenhoidon operatiivinen kulu–tuotto-suhde, %	58	42	< 45
Kokonaiskulut v. 2015 samalla tasolla kuin 2012 lopussa	491	531	514****
Vähintään kahdelta luottoluokittajalta AA-tasoinen luokitus tai luottoluokitukset vähintään pääkilpailijoiden tasolla	2	2	2
Osinkosuhde vähintään 50 % tilikauden tuloksesta edellyttäen, että CET1-vakavaraisuus on 15 %. Osinkosuhde on 30 % tilikauden tuloksesta kunnes CET1 15 % on saavutettu.	30*****	30	≥ 50 (30)

* Operatiiviset tunnusluvut eivät sisällä laskuperustemuutoksia eivätkä yrityskaupassa syntyneiden aineettomien hyödykkeiden poistoja.

** Vertailukauden tunnuslukua on muutettu vastaamaan vuoden 2015 alusta sovellettua diskonttokoron muutoksen käsittelyä.

*** Luku esitetty ilman siirtymäsäännösten vaikutusta.

**** Vuoden 2012 kulutavoitteen määrä on oikaistu vastaamaan 1.1.2015 alkaen sovellettua laatimisperiaatteen muutosta (ks. Liite 1 Laatimisperiaatteet).

***** Hallituksen esitys

Toimintaympäristö

Maailmantalouden kasvu jäi vaisuksi vuonna 2015, kun kehittyvien markkinoiden kasvu kangerteli. Raaka-aineiden hinnat laskivat ja inflaatio hidastui maailmanlaajuisesti. Euroalueella kasvu piristyi kohtuulliseen vauhtiin.

EKP lisäsi voimakkaasti rahapoliittista elvytystä inflaation hidastuttua. Keskuspankki aloitti valtionlainojen ostot maaliskuussa, minkä seurauksena lyhyimmät markkinakorot painuivat negatiivisiksi. EKP kertoi joulukuussa uusista toimista. Talletuskorkoa laskettiin ja arvopaperien ostohjelmaa pidennettiin maaliskuuhun 2017 asti. Markkinakorot alenivat edelleen hieman.

Suomen talouskuva pysyi heikkona. Kokonaistuotanto polki paikallaan ja työttömyys nousi. Investoinnit laskivat ja vienti väheni edelleen. Myönteistä oli kotitalouksien kulutuksen kasvu. Vuoden loppua kohden rakentamisen aktiviteetti piristyi. Asuntokauppa vilkastui hieman, mutta asuntojen hinnat laskivat vajaan prosentin.

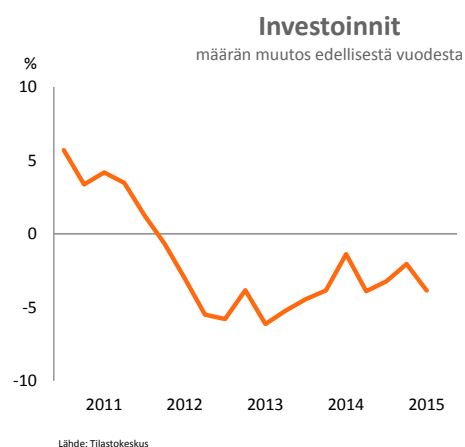
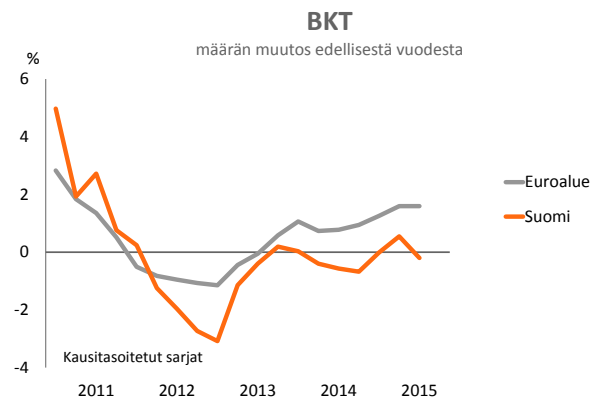
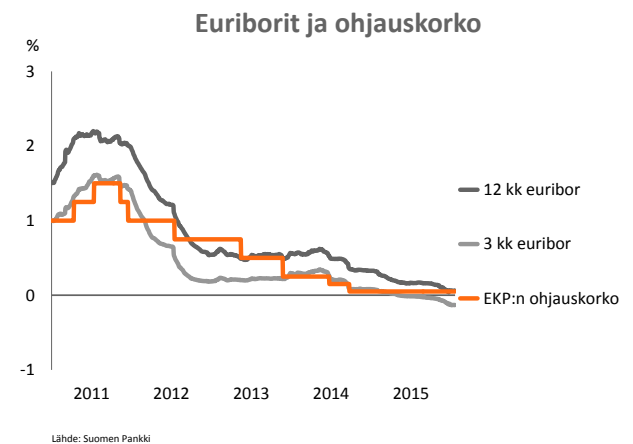
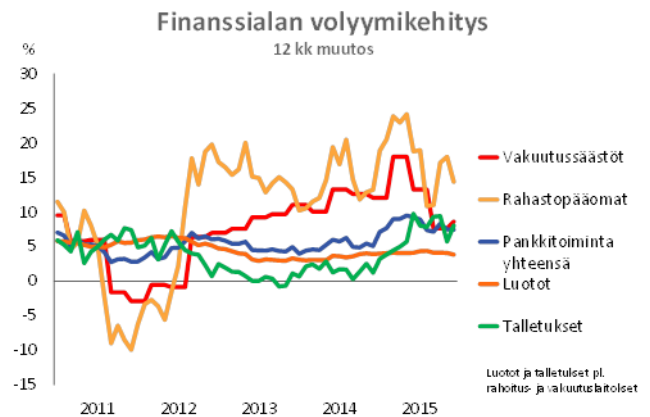
Maailmantalous kasvaa edelleen pitkäaikaista keskiarvoa hitaammin. Euroalueella talouden kohtuullinen kasvu jatkuu. Euribor-korot jäävät hieman vuoden 2015 loppua matalammiksi. Suomessa kotitalouksien kulutus ja investointien piristyminen pitävät yllä pientä talouskasvua.

Uusia asuntolainoja nostettiin tilikaudella noin 10 prosenttia enemmän kuin edellisvuonna. Samanaikaisesti kotitalousluottokannan kasvu vahvistui lähes kolmeen prosenttiin ja uusien asuntolainojen keskimääräinen laina-aika piteni hieman vajaaseen 19 vuoteen. Yritys- ja asuntoyhteisöluottokanta kasvoi noin kuusi prosenttia. Luotonkysynnän hienoisesta positiivisesta vireestä odotetaan jatkuvan.

Talletuskannan myönteinen kehitys jatkui läpi vuoden yritys- ja julkisyhteisöjen talletusten kasvun siivittämänä, kotitalouksien talletusten kasvu oli heikompaa. Määräaikaistalletusten supistuminen jatkui erittäin matalan korkotason seurauksena.

Kotimaiset rahasto- ja vakuutussäästöt nousivat selvästi hyvän markkinakehityksen sekä nettomerkintöjen lisääntymisen ansiosta. Rahastosäästöjen kasvusta noin 70 prosenttia tuli nettomerkinnöistä.

Vahinkovakuutuksen maksutulo jäi viime vuonna Finanssialan Keskusliiton tilastoinnin mukaan 2,1 prosenttia edellisvuoden maksutuloa pienemmäksi. Maksettujen korvausten määrä laski 3,1 prosenttia.

Konsernin tulosanalyysi

Milj. €	1–12/2015	1–12/2014**	Muutos %
Jatkuvat toiminnot *			
Korkokate			
Yrityspankki ja Baltia	276	255	8
Markets	-3	28	
Muut toiminnot	-53	-26	
Yhteensä	220	257	-14
Palkkiotuotot ja -kulut, netto	37	52	-29
Kaupankäynnin nettotuotot	105	77	35
Sijoitustoiminnan nettotuotot	75	64	17
Vahinkovakuutustoiminnan nettotuotot			
Vakuutustoiminnasta	511	466	10
Sijoitustoiminnasta	178	173	3
Muista eristä	-43	-46	-6
Yhteensä	646	593	9
Liiketoiminnan muut tuotot	30	30	-1
Tuotot yhteensä	1 111	1 073	4
Henkilöstökulut	155	163	-5
ICT-kulut	92	94	-2
Poistot	49	52	-6
Muut kulut	161	191	-16
Kulut yhteensä	457	500	-9
Tulos ennen saamisten arvonalentumisia	654	574	14
Saamisten arvonalentumiset	29	25	14
Tulos jatkuvista toiminnoista ennen veroja	625	548	14
Lopetetut toiminnot *			
Varallisuudenhoidon nettotuotot			
Palkkiotuotot ja -kulut, netto	54	64	-16
Osuus osakkuusyritysten tuloksesta	1	1	-2
Varallisuudenhoidon muut tuotot ja kulut, netto	-29	-30	-3
Tulos lopetetuista toiminnoista ennen veroja	26	36	-26
Tulos ennen veroja yhteensä	652	584	12
Käyvän arvon rahaston muutos	-141	79	
Tulos ennen veroja käyvin arvoin	511	663	-23

* Pohjola Pankki Oyj:n osittaisjakautumisessa 30.12.2015 OP Osuuskunnalle siirrettiin varallisuudenhoitoon, korttiliiketoimintaan ja kiinteistövarainhoitoon liittyvät toiminnot.

** Vertailutietoja on oikaistu vastaamaan 1.1.2015 alkaen sovellettua laatimisperiaatteen muutosta (ks. Liite 1 Laatimisperiaatteet).

Tulos tammi–joulukuu

Konsernin tulos ennen veroja kasvoi 68 miljoonalla eurolla ja oli 652 miljoonaa euroa (584). Lopetetut toiminnot mukaan lukien konsernin tuotot kasvoivat 3 prosenttia ja kulut laskivat 8 prosenttia. Saamisten arvonalentumiset olivat 29 miljoonaa euroa (25).

Käyvän arvon rahasto ennen veroja laski 141 miljoonaa euroa vertailukaudesta ja oli vuoden lopussa 150 miljoonaa euroa positiivinen. Tulos ennen veroja käyvin arvoin oli 511 miljoonaa euroa (663).

Jatkuvat toiminnot

Jatkuvien toimintojen tulos ennen veroja oli 625 miljoonaa euroa (548). Tuloksen parannus johtui pääasiassa

vahinkovakuutuksen nettotuottojen kasvusta sekä kulujen vähentymisestä.

Korkokatteen 14 prosentin lasku tuli pääasiassa muun toiminnan korkokatteen pienentymisestä. Yrityspankkitoiminnan ja Baltian yhteenlaskettu korkokate kasvoi 8 prosenttia. Luottokanta kasvoi 10 prosenttia vuodessa 16,4 miljardiin euroon. Yritysluottokannan keskimarginaali laski tilikaudella kuudella korkopisteellä 1,38 prosenttiin (1,44). Muissa toiminnoissa korkokatetta laski matalana jatkunut korkotaso, ostettujen joukkolainojen luottoriskimarginaalien kaventuminen sekä tiukentuvaan likviditeettisäätelyyn valmistautuminen.

Palkkiotuotot ja -kulut nettona laskivat ja olivat 37 miljoonaa euroa (52). Nettopalkkiotuottoja laski luotonannon palkkiotuottojen pienentyminen sekä vakuutustoiminnan palkkiokulujen kasvu. Vertailukauden luotonannon palkkiotuottoja kasvatti mm. Pohjolan ostotarjouksen rahoitukseen OP Osuuskunnalle myönnetty rahoituslimiitti.

Markets-liiketoiminta-alueen johdannaiskaupan nettotuotot kasvattivat kaupankäynnin nettotuottoja.

Sijoitustoiminnan nettotuotot kasvoivat vertailukaudesta, ja olivat 75 miljoonaa euroa (64). Saamistodistusten myyntivoitot olivat 29 miljoonaa euroa (11) ja osakkeiden myyntivoitot 14 miljoonaa euroa (13). 26 miljoonan euron osinkotuotot (43) olivat pääosin osinkoja OP Ryhmään kuuluvilta yhteisöiltä.

Vahinkovakuutustoiminnan nettotuotot kasvoivat vertailukaudesta 9 prosenttia ja olivat 646 miljoonaa euroa (593). Vakuutusmaksutuotot kasvoivat 7 prosenttia ja korvauskulut 5 prosenttia. Eläkevastuiden diskonttokoron lasku kasvatti korvauskuluja 62 miljoonaa euroa (62). Tuloslaskelmaan kirjatut sijoitustoiminnan tuotot kasvoivat 3 prosenttia. Tuottoihin sisältyi nettomyyntivoittoja 100 miljoonaa euroa (114) ja sijoitusten arvonalentumisia 9 miljoonaa euroa (2). Sijoitustoiminnan tuotot käyvin arvoon olivat 2,3 prosenttia (6,7).

Liiketoiminnan muut tuotot olivat 30 miljoonaa euroa ja pysyivät vertailukauden tasolla.

Kokonaiskulut laskivat 43 miljoonaa euroa 457 miljoonaan euroon (500). Henkilöstökulut laskivat 8 miljoonaa euroa vertailukaudesta. Vertailukauden muita kuluja kasvattivat 20 miljoonan euron pankkivero ja lakisääteiset talletussuojarahaston kannatusmaksut, joita ilman kulut laskivat noin 5 prosenttia.

Lopetetut toiminnot

Lopettujen toimintojen tulos ennen veroja laski ja oli 26 miljoonaa euroa (36). Palkkiotuotot ja -kulut nettona olivat 54 miljoonaa euroa (64). Varallisuudenhoidon tuottooperusteisten palkkiotuottojen pienentyminen laski palkkiotuottoja.

Pohjola Pankki Oyj:n osittaisjakautumisessa lopetettuina toimintoina esitetyt varallisuudenhoitoon, korttiliiketoimintaan ja kiinteistövarainhoitoon liittyvät toiminnot siirrettiin OP Osuuskunnalle 30.12.2015.

Riskienhallinta

Riskienhallinnan tehtävänä on tunnistaa ne uhkatekijät ja mahdollisuudet, jotka vaikuttavat strategian toteutumiseen. Riskienhallinnan tavoitteena on tukea strategiassa asetettujen tavoitteiden saavuttamista valvomalla, että otetut riskit ovat oikeassa suhteessa riskinkantokykyyn.

Pohjola-konsernin toiminnan merkittävimmät riskit ovat luottoriski, markkinariski, likviditeettiriski ja vakuutusriski. Strategiset ja operatiiviset riskit, kuten muutokset toimintaympäristössä, kilpailutilanteessa tai asiakaskäyttäytymisessä, liittyvät olennaisesti kaikkiin liiketoimintoihin.

Riskienhallinnan periaatteet on kuvattu tilinpäätöksen liitetiedossa 2 Pohjola-konsernin riskien ja vakavaraisuuden hallinnan periaatteet.

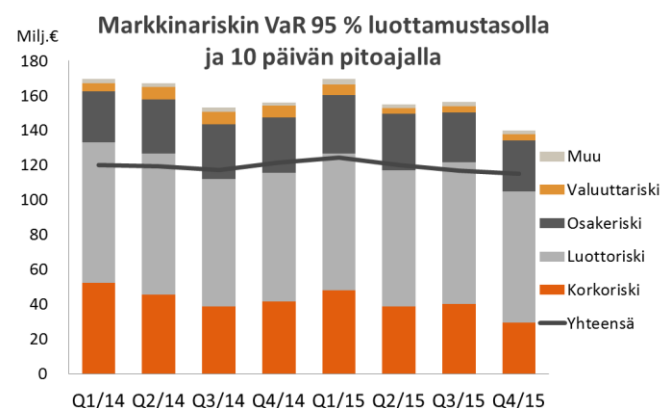
Konsernin riskiasema

Konsernin liiketoiminnan keskeiset riskit liittyvät yleisen taloudellisen toimintaympäristön ja sijoitusmarkkinoiden kehitykseen.

Vahva riskinkantokyky ja maltillinen tavoiteriskitaso auttoivat säilyttämään luottoriskiasemamme vakaana tilanteessa, jossa talousympäristön tila jatkui haasteellisena.

Rahoitus- ja maksuvalmiusasema säilyi hyvänä ja varainhankinta toimi hyvin.

Konsernin markkinariskiasema oli tilikaudella vakaa. Markkinariskiä mittaava VaR-tunnusluku oli tilikauden lopussa 115 miljoonaa euroa (121). VaR-tunnusluku sisältää vahinkovakuutusyhtiön kokonaistaseen, pankkitoiminnan trading-toiminnan ja muun toiminnan likviditeettireservin sekä sisäisen pankin korkoposition.

Pankkitoiminnan riskiasema

Pankkitoiminnan keskeiset riskit ovat asiakasliiketoiminnasta syntyvä luottoriski sekä markkinariskit.

Luottoriskiasema säilyi vakaana ja riskitasoltaan maltillisena. Ongelmasaamisten yhteismäärä väheni 184 miljoonaan euroon (257). Ongelmasaamisilla tarkoitetaan yli 90 päivää erääntyneitä saamia, muita riskillisiksi luokiteltuja saamia sekä saamia, joihin kohdistuu asiakkaan taloudellisista

vaiveuksista johtuva lainanhoitojousto. Lainanhoitojoustot ovat asiakkaan aloitteesta sovittuja helppoja alkuperäiseen maksuohjelmaan ja niillä pyritään auttamaan asiakasta selviytymään väliaikaisista maksuvaiveuksista. Arvon alentumisen määrä pysyi alhaisena ja oli 0,15 prosenttia luotto- ja takauksista.

Pankkitoiminnan kokonaisvastuut kasvoivat 3,1 miljardia euroa 30,0 miljardiin euroon. Luottokelpoisuudeltaan parhaiden ratingluokkien 1–5,5 osuus kokonaisvastuista pois lukien kotitaloudet oli 71 prosenttia (73). Luokkien 11–12 osuus oli 0,6 prosenttia (0,9).

Pankkitoiminnan kokonaisvastuista yritysasiakkaiden (ml. asuntoyhteisöt) vastuut muodostivat 78 prosenttia (79). Yritysasiakkaiden vastuista investointitasolle luokiteltujen vastuiden osuus oli 69 prosenttia (68) ja kahden heikoimman ratingluokan vastuut olivat 162 miljoonaa euroa (234) eli 0,7 prosenttia (1,1).

Kokonaisvastuut vastapuolittain

Mrd. euroa	31.12.2015	31.12.2014	Muutos
Yritykset ja asuntoyhteisöt	23,3	21,3	2,0
Rahoitus- ja vakuutuslaitokset	2,3	2,7	-0,4
OP Ryhmä	0,2	0,2	0,0
Kotitaloudet	1,3	1,2	0,1
Julkisyhteisöt	2,8	1,3	1,5
Voittoa tavoittelemattomat	0,1	0,2	0,0
Yhteensä	30,0	26,9	3,1

Kokonaisvastuut rating-luokittain*, mrd. €

Rating luokka	31.12.2015	31.12.2014	Muutos
1,0–2,0	3,5	2,7	0,8
2,5–5,5	16,8	16,0	0,8
6,0–7,0	4,5	4,3	0,2
7,5–9,0	3,5	2,4	1,1
9,5–10,0	0,2	0,1	0,1
11,0–12,0	0,2	0,2	-0,1
Yhteensä	28,7	25,7	3,0

* pl. yksityisasiakkaat

Suurella asiakasriskillä tarkoitetaan vastuuta, joka vähennyserien ja muiden luottoriskien vähentämistekniikoiden jälkeen ylittää 10 prosenttia asiakasriskiä kattavista omista varoista. Suurten asiakasriskien määrä oli vuoden lopussa 0,5 miljardia euroa (0,4) ja asiakasriskejä kattavat omat varat 4,4 miljardia euroa (3,6).

Yritykset ja asuntoyhteisöt -sektorilla vastuiden toimialakohtainen jakauma säilyi hyvin hajautuneena. Merkittävimmät toimialat olivat energia 12,6 prosenttia (11,0), kauppa 10,4 prosenttia (10,7) ja asuntojen vuokraus ja hallinta 9,7 prosenttia (9,9). Asuntojen vuokraus ja hallinta -toimialan vastuista 43 prosenttia on julkisyhteisöjen takaamia.

Baltian liiketoiminnan vastuut kasvoivat 1,6 miljardiin euroon (1,2), joka oli 5,4 prosenttia (4,3) pankkitoiminnan kokonaisvastuista.

Vahinkovakuutuksen riskiasema

Vahinkovakuutuksen keskeiset riskit ovat vahinkokehitykseen liittyvät vakuutustekniset riskit, vakuutusvelan katteena olevien sijoitusten markkinariskit, vakuutusvelan arvostamisessa käytetty korkotaso sekä vakuutusvelan diskonttokoron ja markkinakorkojen välinen ero.

Vahinkovakuutuksen vakuutusteknisissä riskeissä ei tapahtunut merkittäviä muutoksia. Vahinkovakuutuksen merkittävin markkinariski on markkinakorkojen laskun vakuutusvelan arvoa ja pääomavaadetta nostava vaikutus. Pitkien markkinakorkojen heilunnasta huolimatta Solvenssi II:n mukainen vakavaraisuusasema oli tilikauden lopussa selvästi vahvempi kuin vuotta aiemmin. Sijoitusten riskitaso (VaR 95 prosenttia) oli tarkastelukauden lopussa hieman edellistä vuodenvaihdetta alempana. Sijoitussalkun osake- ja luottoriskejä on vähennetty. Salkun duraatiota on maltillisesti kasvatettu vakuutusvelan korkoriskin suojaukseen liittyen. Vakuutusvelan korkoriskiä on suojattu myös korkojohdannaisin.

Vahinkovakuutuksen jälleenvakuutus on hoidettu keskitetysti. Sekä riskikohtaisten että katastrofijälleenvakuutusten omalla vastuulla oleva osuus on enintään 5 miljoonaa euroa. Kumulaatiosuojaa antavan katastrofijälleenvakuutuksen kapasiteetti oli 165 miljoonaa euroa. Lisäksi korvausviiveeltään lyhythäntäisten vakuutuslajien suurvahinkojen omalle vastuulle jäävälle osalle on vuosiaggregaattisuoja, jonka kapasiteetti vuonna 2015 oli 15 miljoonaa euroa. Tämä suoja otetaan käyttöön silloin, kun vuoden suurvahinkomeno on tavallista suurempi.

Vahinkojen lukumäärä ja suuruus vaihtelevat vuosittain. Vakuutusliikkeen vuosittaisesta tuloksen vaihtelusta suurvahinkojen korvausmeno selittää merkittävän osuuden.

Vahinkovakuutuksen vakuutusvelasta suuri osa on eläkevastuita, joiden määrään vaikuttaa arvioitu kuolevuus sekä käytetty diskonttauskorko. Arvioitu kuolevuus perustuu suomalaisten vakuutusyhtiöiden yleisesti käyttämään kuolevuusmalliin, joka olettaa havaitun elinikien pitenemisen jatkuvan. Mallia on päivitetty viimeksi vuonna 2011.

Vakuutusvelan duraatio on 12,4 vuotta (12,7). Diskontattua vakuutusvelkaa oli 1 768 miljoonaa euroa (1 658). Se on diskontattu käyttäen 2,22 % (2,50 %) diskonttokorkoa. Osa vakuutusvelan korkoriskistä suojataan korkojohdannaisilla. Näiden korkojohdannaisien positiiviset arvostuserot 0,3 miljoonaa euroa (12) on lisätty vakuutusvelkaan ja jätetty pois toimintapääomalaskelmasta poikkeuksellisinä erinä. Muu osa vakuutusvelasta 1 051 miljoonaa euroa (974) on diskonttaamatonta ja sen duraatio on 2,1 vuotta (2,1).

Muun toiminnan riskiasema

Muun toiminnan keskeiset riskit ovat likviditeettireservin luotto- ja markkinariskit sekä likviditeettiriskit. Markkinariski on merkitykseltään suurin likviditeettireserviin sisältyvissä saamistodistuksissa.

Likviditeettireservin sijoitusten määrä kasvoi, mutta position kokoon suhteutettu markkinariski (VaR 95 %) laski tilikaudella allokaatiomuutosten seurauksena.

OP Ryhmä turvaa maksuvalmiutensa Pohjolan ylläpitämällä likviditeettireservillä, joka muodostuu pääasiassa talletuksista keskuspankkiin ja keskuspankkirahoituksen vakuudeksi kelpaavista saamisista. Likviditeettireservi ja muut varautumissuunnitelman mukaiset lisärahoituslähteet riittävät kattamaan vähintään kahden vuoden rahoitustarpeen tilanteessa, jossa tukkuvarainhankinta ei toimisi ja talletuskanta laskisi maltillisesti.

OP Ryhmän keskusrahallaitoksena toimivalle Pohjola Pankki Oyj:lle osuuspankit ja OP Osuuskunta tytäryhtiöineen ovat merkittävä asiakasryhmä. Kokonaisvastuista 19 prosenttia muodostui OP Ryhmän (pl. Pohjola-konserni) vastuista. Nämä vastuut vähenivät vuoden aikana 0,3 miljardia euroa eli noin 2 prosenttia. Luottokelpoisuudeltaan osuuspankkien ja OP Osuuskunnan vastuut ovat investointitasoa.

Kokonaisvastuut rating-luokittain, mrd. €

Rating-luokka	31.12.2015	31.12.2014	Muutos
1,0–2,0	26,5	19,2	7,3
2,5–5,5	4,3	3,3	1,0
6,0–7,0	0,0	0,1	-0,1
7,5–9,0	0,4	0,1	0,3
9,5–10,0	0,0	0,0	0,0
Yhteensä	31,2	22,7	8,5

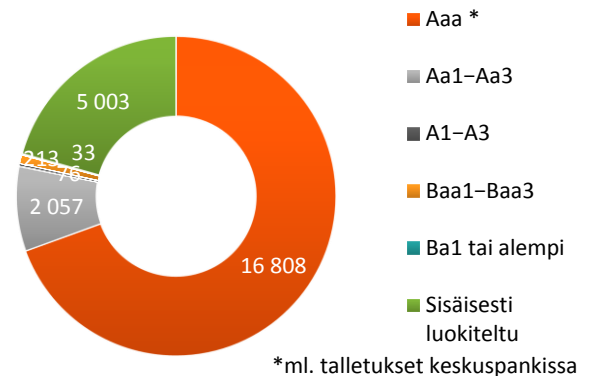
OP Ryhmän maksuvalmiutta ja likviditeettireservin riittävyttä seurataan maksuvalmiusvaatimusta mittaavalla LCR-suhdeluvulla. Siirtymäsäännösten mukaan LCR-suhdeluvun on oltava vähintään 60 prosenttia vuoden 2015 viimeisen neljänneksen aikana ja vähintään 100 prosenttia vuoden 2018 alusta alkaen. Euroopan komission delegoidun asetuksen mukaisesti laskettu OP Ryhmän LCR-suhdeluku oli joulukuun lopussa 116 prosenttia.

Likviditeettireservi

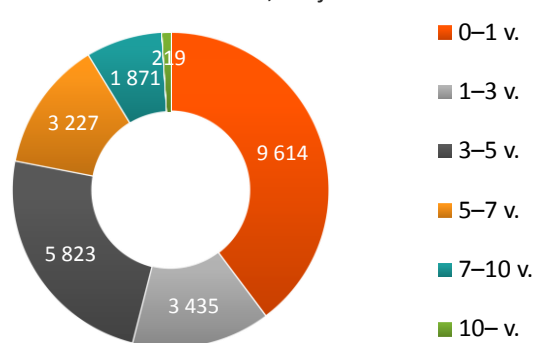
Mrd.€	31.12.2015	31.12.2014	Muutos, %
Talletukset keskuspankissa	8,5	3,8	
Vakuuskelpoiset saamistodistukset	10,6	7,8	35
Vakuuskelpoiset yritysluotot	4,3	4,3	0
Yhteensä	23,4	15,9	47
Ei vakuuskelpoiset saamiset	0,8	0,7	19
Likviditeettireservi markkina-arvoin	24,2	16,6	46
Vakuuden aliarvostus (Haircut)	-1,2	-1,1	12
Likviditeettireservi vakuusarvoin	23,0	15,5	48

Likviditeettireservi sisältää hyvän luottoluokituksen omaavien valtioiden, kuntien, rahoituslaitosten ja yritysten liikkeeseen laskemia saamistodistuksia, arvopaperistettuja saamisia ja vakuuskelpoisia luottoja. Likviditeettireserviin kuuluvat saamistodistukset on reservilaskelmassa arvostettu markkinoilta saataviin noteerauksiin.

Likviditeettireserviin luettavien rahoitusvarojen luottoluokitusjakauma 31.12.2015, milj.€

Likviditeettireserviin luettavien rahoitusvarojen maturiteettijakauma 31.12.2015, milj.€

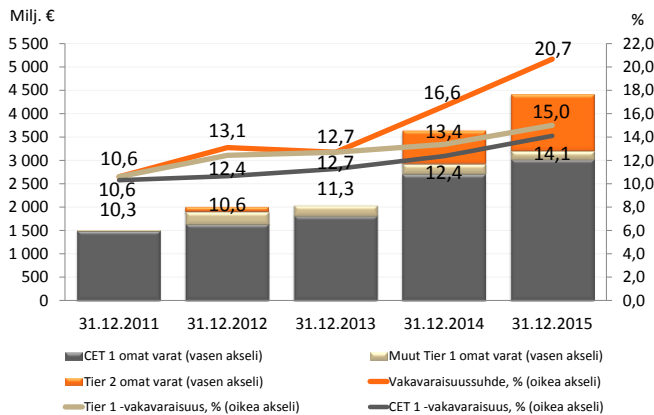

Operatiiviset riskit

Operatiivisten riskien arvioidaan olevan maltillisella tasolla, vaikka mm. ulkoistettuihin palveluihin liittyy edelleen kohonnuttua riskiä. Vuoden 2015 aikana ryhmä on parantanut kykyään estää palveluostohyökkäysten haitallisia vaikutuksia ja onnistunut hyökkäysten vaikutusten torjunnassa hyvin. Toteutuneista operatiivisista riskeistä aiheutui 1 miljoonan euron (3) kustannukset vuonna 2015.

Konsernin vakavaraisuus

Omat varat ja vakavaraisuus

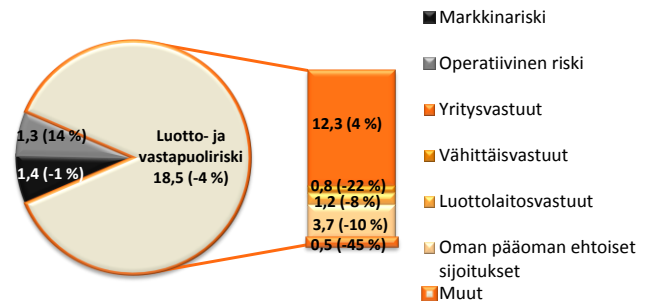
Pohjola-konsernin ydinvakavaraisuus (CET1) oli tilikauden lopussa 14,1 prosenttia (12,4). Yritysvastuiden päivitetty maksukyvyttömyyden todennäköisyydet (PD) otettiin käyttöön ensimmäisellä vuosineljänneksellä valvojalta saadun luvan mukaisesti, ja niiden käyttöönotto paransi ydinvakavaraisuutta noin 0,7 prosenttiyksikköä. Pohjola-konsernin tavoite ydinvakavaraisuudelle on vähintään 15 prosenttia vuoden 2016 loppuun mennessä.

Pohjolan luottolaitostoiminnan vakavaraisuus on vahva suhteessa lakisääteeseen ja viranomaisen asettamiin vakavaraisuusvaatimuksiin. Lakisääteinen minimi vakavaraisuussuhteelle on 8 prosenttia ja ydinpääomalle 4,5 prosenttia. Luottolaitoslain mukainen 2,5 prosentin kiinteä lisäpääomavaatimus nostaa käytännössä alarajan vakavaraisuussuhteelle 10,5 prosenttiin ja ydinvakavaraisuussuhteelle 7 prosenttiin.

Ydinpääoman (CET1) määrä nousi 301 miljoonaa euroa 3,0 miljardiin euroon pankkitoiminnan tuloskehityksen ansiosta.

Riskipainotetut erät olivat tilikauden lopussa 21,3 miljardia euroa (21,8), eli 2,5 prosenttia pienemmät kuin vuoden 2014 lopussa. Yritysvastuiden päivitetty PD-tasot laskivat riskipainotettuja eriä noin 5 prosenttia. Muiden olennaisten vastuuryhmien keskimääräiset riskipainot alenivat hieman. Riskipainotetuista eristä 3,7 miljardia euroa oli konsernin sisäisiä vakuutusyhtiöomistuksia.

Riskipainotetut erät 31.12.2015,
yhteensä 21,3 mrd. €
(muutos vuoden alusta -3 %)

Pohjola-konserni kuuluu OP Ryhmään, jonka vakavaraisuutta valvotaan rahoitus- ja vakuutusryhmittymän (Rava) valvonnasta annetun lain mukaan.

Osana OP Ryhmää Pohjola sai lokakuussa 2015 EKP:lta luvan käsitellä rahoitus- ja vakuutusryhmittymän sisäiset vakuutusyhtiösijoitukset riskipainotettuina erinä aiemman käytännön mukaisesti. Vakuutusyhtiösijoituksiin sovellettava menetelmä johtaa noin 280 prosentin riskipainoon. EKP on kuitenkin varannut mahdollisuuden luvan peruuttamiseen osana valvojan optioiden harmonisointia. Mahdollinen poikkeusluvan poistuminen ja siirtyminen vakuutusyhtiösijoitusten vähennyskäsitteeseen heikentäisi Pohjolan ydinvakavaraisuutta noin 2,5 prosenttiyksikköä. Käsitteilymuutoksella ei kuitenkaan olisi vaikutusta Pohjolan todelliseen riskinkantokykyyn.

Kansallisen lainsäädännön kautta implementoitavat vakavaraisuuden puskurivaatimukset korottavat pääomavaatimuksia edelleen. Vuoden 2016 alusta OP Ryhmälle tuli voimaan muuta rahoitusjärjestelmän kannalta merkittävää luottolaitosta (O-SII) koskeva 2 prosentin lisäpääomavaatimus. O-SII-vaatimus ei koske Pohjolaa. Finanssivalvonta päätti syyskuussa 2015 toistaiseksi olla asettamatta pankeille syklisyyttä vähentävää lisäpääomavaatimusta, mutta aloitti valmistelut asuntolainojen riskipainojen korottamiseksi, jolla Finanssivalvonnan mukaan pyritään varautumaan kasvaneeseen järjestelmäriskisiin. Finanssivalvonta tekee makrovakauspäätöksen neljännesvuosittain.

EKP on asettanut OP Ryhmälle luottolaitoslain mukaisen harkinnanvaraisen lisäpääomavaatimuksen osana valvojan arvioon (SREP) liittyvää prosessia. Harkinnanvarainen lisäpääomavaatimus on ydinpääomien vaatimus huomioon ottaen 9,75 prosenttia. OP Ryhmän vahva vakavaraisuusasema (CET1-vakavaraisuus 19,5 prosenttia) ja korkea vakavaraisuustavoite huomioiden harkinnanvaraisella lisäpääomavaatimuksella ei ole käytännön vaikutusta OP Ryhmän tai Pohjolan vakavaraisuusasemaan tai liiketoimintaan. OP Ryhmän tietojen mukaan EKP:n valvonnassa oleville pankeille on asetettu vastaava yhdenmukaiseen vakavaraisuuden kokonaisarvioon perustuva lisäpääomavaatimus.

Solvenssi II -säännösmuutokset

Vakuutussektorin vakavaraisuussäännökset muuttuivat vuoden 2016 alussa eivätkä ne kuulu 1.1.2016 voimaan tulleen vakuutusyhtiölain mukaan lakisääteisen tilintarkastuksen piiriin. Vakuutussektorin Solvenssi II -säännösmuutoksilla pyritään parantamaan vakuutusyhtiöiden omien varojen laatua, parantamaan yhtiöiden omaa riskienhallintaa, lisäämään pääomavaateen riskiperusteisuutta ja yhtenäistämään vakuutussektorin vakavaraisuussäännöksiä Euroopassa. Säännökset tulevat kiristämään pääomavaatimuksia ja toisaalta lisäämään omien varojen määrää.

Vahinkovakuutuksen Solvenssi II -omat varat ja solvenssisuhde*

Milj. €	31.12.2015	31.12.2014	Tavoite
Tier 1	837	754	
Tier 2	134	50	
Omat varat (Solvenssi II)	972	804	
Vakavaraisuuspääomavaatimus (SCR)	698	685	
Solvenssisuhde (Solvenssi II), % *	139	117	120

* Luku esitetty ilman siirtymäsäännösten vaikutuksia.

Omat varat ja vakavaraisuus

Omat varat ja vakavaraisuus on esitetty EU:n vakavaraisuusasetuksen (EU 575/2013) (CRR) mukaisesti.

Milj. €	31.12.2015	31.12.2014
Oma pääoma	3 741	3 408
Poistetaan vakuutusyhtiöiden vaikutus omasta pääomasta (oma pääoma ja konsernieliminoinnit)	-365	-183
Käyvän arvon rahasto, rahavirran suojaus	-11	-17
Ydinpääoma (CET1) ennen vähennyksiä	3 364	3 209
Aineettomat hyödykkeet	-73	-195
Eläkevastuun ylikate ja arvostusoikaisut	-20	-1
Suunniteltu voitonjako/hallituksen esittämä voitonjako	-155	-141
Realisoitumattomien voittojen siirtymäsäännös		-50
Arvonalentumiset - odotetut tappiot alijäämä	-115	-122
Ydinpääoma (CET1)	3 001	2 700
Pääomalainat, joihin sovelletaan siirtymäsäännöstä	192	219
Ensisijainen lisäpääoma (AT1)	192	219
Ensisijainen pääoma (T1)	3 193	2 919
Debentuurilainat	1 207	663
Realisoitumattomien voittojen siirtymäsäännös		50
Toissijainen pääoma (T2)	1 207	713
Omat varat yhteensä	4 400	3 633
Riskipainotetut erät		
Luotto- ja vastapuoliriski		
Valtio- ja keskuspankkivastuut	23	26
Luottolaitosvastuut	1 200	1 305
Yritysvastuut	12 301	11 831
Vähittäisvastuut	785	1 010
Oman pääoman ehtoiset sijoitukset *	3 730	4 132
Muut **	506	931
Markkinariski	1 450	1 467
Operatiivinen riski	1 297	1 137
Yhteensä	21 292	21 839
Suhdeluvut, %		
Ydinpääoman (CET1) vakavaraisuussuhde	14,1	12,4
Tier 1 -vakavaraisuussuhde	15,0	13,4
Vakavaraisuussuhde	20,7	16,6
Suhdeluvut ilman siirtymäsäännöksiä, %		
Ydinpääoman (CET1) vakavaraisuussuhde	14,1	12,4
Tier 1 -vakavaraisuussuhde	14,1	13,4
Vakavaraisuussuhde	19,8	16,6
Basel I -lattia, milj. €		
Omat varat	4 400	3 633
Basel I -lattian pääomavaatimus	1 583	1 441
Puskuri Basel I -lattiaan	2 817	2 192

* Oman pääoman ehtoisten sijoitusten riskipaino sisältää 3,7 miljardia euroa ryhmän sisäisistä vakuutusyhtiösijoituksista.

** Muiden vastuiden riskipainosta 31 miljoonaa euroa on laskennallisia verosaamisia, jotka käsitellään 250 prosentin riskipainolla ydinpääomista vähentämisen sijaan.

Pääomalainoihin on sovellettu vanhoja pääomainstrumentteja koskevia siirtymäsäännöksiä. Niistä on luettu omiin varoihin 70 prosenttia 31.12.2012 liikkeessä olleesta määrästä. Realisoitumattomat arvostukset on luettu ydinpääomaan. Vertailuvuonna negatiiviset realisoitumattomat arvostukset luettiin ydinpääomaan ja positiiviset toissijaiseen pääomaan Finanssivalvonnan kannanoton mukaisesti.

Luottoluokitukset

Pohjola Pankki Oyj:n luottoluokitukset

Luokituslaitos	Lyhyt varain-hankinta	Näkymä	Pitkä varain-hankinta	Näkymä
Standard & Poor's	A-1+	Negatiivinen	AA-	Negatiivinen
Moody's	P-1	Vakaa	Aa3	Vakaa

Pohjola Vakuutus Oy:n luottoluokitukset

Luokituslaitos	Luottoluokitus	Näkymä
Standard & Poor's	A+	Negatiivinen
Moody's	A3	Vakaa

Pohjola Pankki Oyj:llä ja Pohjola Vakuutus Oy:llä on luottoluokitukset Standard & Poor's Credit Market Services Europe Limitediltä ja Moody's Investors Service Ltd:ltä. Pohjolan luottokelpoisuutta arvioidessaan luottoluokituslaitokset ottavat huomioon koko OP Ryhmän taloudellisen aseman.

OP Ryhmän tai Pohjola Pankki Oyj:n luottoluokitukset eivät muuttuneet vuonna 2015. Pohjola Vakuutus Oy:n luottoluokitus laski yhdellä pykälällä neljännellä vuosineljänneksellä.

Marraskuussa 2015 OP Ryhmä ja Pohjola Pankki Oyj päättivät luopua Fitchin luottoluokituksista ja irtisanoa luottoluokituksia koskevan sopimuksen päättymään 31.12.2015. Fitch vahvisti ja poisti 6.1.2016 OP Ryhmän ja Pohjola Pankki Oyj:n pitkien luottojen luokituksen A+ ja lyhyiden luottojen luokituksen F1.

Standard & Poor's vahvisti 2.12.2015 Pohjola Pankki Oyj:n pitkien luottojen luokituksen AA- ja lyhyiden luottojen luokituksen A-1+ ja säilytti näkymät negatiivisina. S&P laski Pohjola Vakuutus Oy:n luottoluokitusta 2.12.2015 yhdellä pykälällä AA-:sta A+:aan ja säilytti näkymät negatiivisina. Luottoluokituksen laskun taustalla oli S&P:n päätös poistaa valtion tuki luokitusta parantavista tekijöistä.

Moody's vahvisti 29.6.2015 Pohjola Pankki Oyj:n pitkien luottojen luokituksen Aa3 ja lyhyiden luottojen luokituksen P-1 ja 15.5.2015 Pohjola Vakuutus Oy:n luokituksen A3. Molempien yhtiöiden näkymät säilyivät vakaina.

Pohjolan tehostamisohjelma

Vuoden 2012 lopussa aloitetulla Pohjola-konsernin tehostamisohjelmalla haettiin noin 50 miljoonan euron vuosittaisia kustannussäästöjä vuoden 2015 loppuun mennessä. Koko OP Osuuskunta -konsernin tehostamisohjelman vuosittainen kustannussäästötaavoite oli 150 miljoonaa euroa vuoden 2015 loppuun mennessä. Tavoitteet saavutettiin suunnitellusti.

Pohjola-konsernin taloudellisenä tavoitteena oli, että kulut ovat vuoden 2015 lopussa vuoden 2012 tasolla. Tavoite toteutui. Kokonaiskulut olivat 491 miljoonaa euroa, kun tavoite oli 514 miljoonaa euroa.

Liiketoimintasegmenttien tulos

Pohjola-konsernin liiketoimintasegmentit ovat Pankkitoiminta, Vahinkovakuutus ja Varallisuudenhoito (ent. Varainhoito). Varallisuudenhoito on raportoitu lopetettavana toimintana 30.12.2015 asti, jolloin se siirtyi Pohjola Pankki Oyj:n osittaisjakautumisessa OP Osuuskunnalle. Segmentteihin kuulumaton toiminta esitetään ryhmässä "Muu toiminta" (ent. Konsernitoiminnot).

Jatkuvat toiminnot

Pankkitoiminta

- Pankkitoiminnan tulos ennen veroja kasvoi vertailukaudesta 10 prosenttia 334 miljoonaan euroon (303).
- Luottokanta kasvoi vuodessa 10 prosenttia 16,4 miljardiin euroon (14,9).
- Yritysluottokannan keskimarginaali laski tammi-joulukuussa kuusi korkopistettä 1,38 prosenttiin.
- Saamisten arvonalentumiset olivat 29 miljoonaa euroa (25) ja niiden osuus luotto- ja takauskannasta oli 0,15 prosenttia.
- Operatiivinen kulu-tuotto-suhde vahvistui 27 prosenttiin (33).

Pankkitoiminnan avainlukuja

Milj. €	1–12/2015	1–12/2014	Muutos, %
Korkokate			
Yrityspankki ja Baltia	276	255	8
Markets	-3	28	
Yhteensä	273	283	-3
Palkkiotuotot ja -kulut, netto	99	103	-4
Kaupankäynnin nettotuotot	110	84	30
Muut tuotot	18	18	-2
Tuotot yhteensä	500	488	2
Kulut			
Henkilöstökulut	51	55	-7
ICT-kulut	36	34	6
Poistot	11	14	-21
Muut kulut	38	57	-33
Kulut yhteensä	137	160	-14
Tulos ennen saamisten arvonalentumisia	363	328	11
Saamisten arvonalentumiset	29	25	14
Tulos ennen veroja	334	303	10
Tulos ennen veroja käyvin arvoin	334	301	11
Luottokanta, mrd. €	16,4	14,9	10
Takauskanta, mrd. €	2,3	2,7	-15
Riskipainotetut sitoumukset, mrd.€	16,0	16,0	0
Yritysluottojen keskimarginaali, %	1,38	1,44	
Ongelmasaamiset luotto- ja takauskannasta, %	0,98	1,45	
Saamisten arvonalentumiset luotto- ja takauskannasta, %	0,15	0,14	
Operatiivinen kulu-tuotto-suhde, %	27	33	
Henkilömäärä	603	616	

Tulos tammi-joulukuu

Pankkitoiminnan tulos ennen veroja kasvoi 10 prosenttia 334 miljoonaan euroon (303). Tuotot kasvoivat 2 prosenttia ja kulut laskivat 14 prosenttia.

Yrityspankki- ja Baltia-liiketoiminta-alueiden korkokate kasvoi 8 prosenttia. Pankkitoiminnan korkokate laski yhteensä 3 prosenttia Markets-liiketoiminta-alueen korkokatteen laskettua.

Luottokanta kasvoi vuodessa 10 prosenttia 16,4 miljardiin euroon. Yritysluottokannan keskimarginaali laski tammi–joulukuun aikana kuusi korkopistettä ja oli 1,38 prosenttia joulukuun lopussa.

Pankkitoiminnassa nettoluottotappioiden ja arvonalentumisten määrä oli 29 miljoonaa euroa (25) eli 0,15 prosenttia luotto- ja takaukannasta (0,14). Lopullisia luottotappioita kirjattiin 37 miljoonaa euroa (35) ja arvonalentumisia 31 miljoonaa euroa (40). Luottotappiopalausten ja arvonalentumisten vähennysten yhteismäärä oli 40 miljoonaa euroa (49).

Takaukanta laski vuoden aikana ja oli 2,3 miljardia euroa (2,7). Sitovat nostamattomat luottolimitit olivat 3,9 miljardia euroa (3,2).

Markets-liiketoiminta-alueen johdannaiskaupan nettotuotot kasvattivat kaupankäynnin nettotuottoja.

Pankkitoiminnan palkkiotuotot ja -kulut nettona laskivat 4 prosenttia 99 miljoonaan euroon (103) luotonantoon liittyvien palkkioiden laskun johdosta.

Pankkitoiminnan kulut laskivat 14 prosenttia 137 miljoonaan euroon. Vertailukaudella liiketoiminnan muita kuluja kasvatti pankkivero, joka oli 18 miljoonaa euroa. Ilman pankkiveroa kulut laskivat 4 prosenttia.

Henkilöstökulut laskivat 7 prosenttia 51 miljoonaan euroon.

ICT-kulut ja ICT-poistot kasvoivat yhteensä 3 miljoonaa euroa.

Pankkitoiminnan tulos ennen veroja liiketoiminta-alueittain

Milj. €	1–12/2015	1–12/2014	Muutos, %
Yrityspankki	246	220	12
Markets	83	82	1
Baltian pankkitoiminta	5	0	
Yhteensä	334	303	10

OP julkisti huhtikuussa uuden, yhden rahoitusprosessin toimintamallin yrityksille, jotka tarvitsevat sekä pankkilainaa että riskirahoitusta, mutta eivät ole valmiita luopumaan nykyisestä omistuksestaan. Rahoituspaketilla tavoitellaan yrityksiä, joiden liikevaihto on 10–50 miljoonaa euroa.

Vahinkovakuutus

- Vahinkovakuutuksen tulos ennen veroja oli 267 miljoonaa euroa (223). Tulos ennen veroja käyvin arvoin oli 175 miljoonaa euroa (272).
- Vakuutusmaksutuotot kasvoivat 7 prosenttia (5).
- Vakuutustekninen kannattavuus parani. Operatiivinen yhdistetty kulusuhde oli 87,3 prosenttia (89,4*) ja operatiivinen liikekulusuhde 17,7 prosenttia (18,4). Yhdistetty kulusuhde oli 88,8 prosenttia (91,0).
- Sijoitustuotot käyvin arvoin olivat 2,3 prosenttia (6,7).

Vahinkovakuutuksen avainlukuja

Milj. €	1–12/2015	1–12/2014	Muutos, %
Vakuutusmaksutuotot	1 396	1 310	7
Korvauskulut	-972	-930	4
Liikekulut	-247	-242	2
Aineettomien poisto-oikaisu	-21	-21	0
Vakuutustekninen kate	156	117	42
Sijoitustuotot ja -kulut	172	171	0
Muut tuotot ja kulut	-61	-66	-3
Tulos ennen veroja	267	223	19
Käyvän arvon rahaston muutos	-92	49	
Tulos ennen veroja käyvin arvoin	175	272	-44
Yhdistetty kulusuhde, %	88,8	91,0	
Operatiivinen yhdistetty kulusuhde, % *	87,3	89,4	
Operatiivinen vahinkosuhde, % *	69,6	71,0	
Operatiivinen liikekulusuhde, %	17,7	18,4	
Operatiivinen riskisuhde, % *	64,2	65,0	
Operatiivinen toimintakulusuhde,%	23,1	24,4	
Sijoitusten tuotto käyvin arvoin, %	2,3	6,7	
Vastuunkantokyky, %	70,4	75,4	
Solvenssisuhde (Solvenssi II), % **	139,3	117,3	
Suurvahinkojen omalla vastuulla oleva korvausmeno	-60	-79	
Muutokset aiempina vuosina tapahtuneisiin vahinkoihin (run off -tulos)	32	27	
Henkilömäärä	1 660	1 766	

* Vertailukauden tunnuslukua on muutettu vastaamaan vuoden 2015 alusta sovellettua diskonttokoron muutoksen käsittelyä.

** Luku esitetty ilman siirtymäsäännösten vaikutusta.

Henkilöasiakkaiden vakuutusmaksutuottojen kasvu jatkui. Myös yritysasiakkaiden vakuutusmaksutuotot kasvoivat talouden taantumasta huolimatta. Vakuutusten myynti kasvoi hieman vertailukaudesta. Vahinkokehitys oli suotuisa leudon talven ja vertailukautta pienempien suurvahinkojen takia.

OP Ryhmän markkinaosuus vahinkovakuutuksen maksutulosta vuonna 2014 oli 31,5 prosenttia (30,3). Maksutulon markkinaosuudella mitattuna OP Ryhmä on selvästi Suomen suurin vahinkovakuuttaja.

Etuasiakastalouksien määrä kasvoi vuodessa 22 000 taloudella 677 000:een (655 000), joista jo 76 prosenttia (75) on keskittänyt myös pankkiasiointinsa OP Ryhmään. Ryhmän osuuspankkien ja Helsingin OP Pankin asiakkaat käyttivät pankki- ja vakuutusasiointista kertyviä OP-bonuksia 2 023 000 vakuutuslaskuun (1 912 000), joista

273 000 laskua (255 000) maksettiin kokonaan bonuksilla. Bonuksilla maksettujen vakuutusmaksujen määrä oli 101 miljoonaa euroa (95).

Korvauspalvelun kehittäminen on ollut keskeisimpiä vahinkovakuutuksen painopisteitä. Erityisesti sähköistä asiointia on kehitetty niin verkko- kuin mobiilipalveluissa. OP-mobiiliin lanseerattiin tilikaudella uusi vahinkoilmoituspalvelu. Vahinkoilmoituksista jo yli 50 prosenttia tulee verkon kautta ja vapaaehtoisin henkilövahinkoihin liittyvistä ilmoituksista jo yli 75 prosenttia.

Sähköisten palveluiden hyödyntäminen vahinkovakuutusasioiden hoitamisessa on lisääntynyt merkittävästi. Viimeisen 12 kuukauden aikana vakuutuspostinsa sähköisesti vastaanottavien asiakkaiden määrä on kasvanut yli 554 000 asiakkaaseen (365 000).

Tulos tammi–joulukuu

Tulos ennen veroja kasvoi 267 miljoonaan euroon (223). Vakuutustekninen kannattavuus oli hyvä. Tuloslaskelmaan kirjatut sijoitusten nettotuotot olivat vertailukauden tasolla 172 miljoonaa euroa (171). Tulos käyvin arvoin ennen veroja oli 175 miljoonaa euroa (272).

Vahinkovakuutuksen vakuutusvelan arvostusmallia muutettiin tilikauden alussa siten, että eläkevastuiden diskonttokoron muutos huomioidaan jatkuvasti päivitettävänä eränä. Joulukuun lopussa keskimääräinen diskonttokorko oli 2,22 prosenttia. Diskonttokoron lasku kasvatti korvauskuluja 62 miljoonaa euroa (62). Diskonttokoron muutos vaikuttaa uuden arvostusmallin mukaisesti myös operatiivisten tunnuslukujen laskentaan. Vertailukauden operatiiviset tunnusluvut on muutettu tätä vastaaviksi. Diskonttokoron muutos heikensi operatiivista yhdistettyä kulusuhdetta 4,5 prosenttiyksikköä (4,7).

Operatiivinen yhdistetty kulusuhde oli 87,3 prosenttia (89,4). Operatiiviset tunnusluvut eivät sisällä poistoja yrityskaupan yhteydessä syntyneistä aineettomista hyödykkeistä.

Vakuutusmaksutuotot			
Milj. €	1–12/15	1–12/14	Muutos, %
Henkilöasiakkaat	730	687	6,3
Yritysassiakkaat	609	568	7,3
Baltia	56	55	1,6
Yhteensä	1 396	1 310	6,5

Korvauskulut ilman diskonttokoron laskua kasvoivat 5 prosenttia vertailukaudesta. Suurvahinkokehitys jatkui suotuisana. Uusista omaisuuden ja toiminnan suurvahingoista aiheutuva korvausmeno oli vertailukautta pienempi. Tammi–joulukuussa kirjattiin 70 uutta (82) omaisuuden ja toiminnan suurvahinkoa, joiden omalla vastuulla oleva korvausmeno oli yhteensä 60 miljoonaa euroa (79). Tähän luokkaan kuuluvat yli 0,3 miljoonan euron vahingot. Lakisääteisten eläkkeiden korvausvastuun muutos oli vertailukautta suurempi. Tammi–joulukuussa eläkkeiden korvausvastuun muutos oli 16 miljoonaa euroa (12).

Muutokset aiempina vuosina tapahtuneisiin vahinkoihin, ilman diskonttokoron muutoksen vaikutusta, paransivat vakuutusteknistä katetta 32 miljoonaa euroa (27). Operatiivinen vahinkosuhde oli 69,6 prosenttia (71,0). Operatiivinen riskisuhde ilman korvausten välillisiä hoitokuluja oli 64,2 prosenttia (65,0).

Liikekulut kasvoivat 2 prosenttia myynti- ja kannanhoitopalkkioiden kasvun johdosta ja olivat 5 miljoonaa euroa suuremmat kuin vertailukaudella. Operatiivinen liikekulusuhde oli 17,7 prosenttia (18,4). Operatiivinen toimintakulusuhde, joka sisältää myös korvausten välilliset hoitokulut, oli 23,1 prosenttia (24,4).

Operatiivinen vakuutustekninen kate ja yhdistetty kulusuhde (CR)

	1–12/15		1–12/14	
	Kate milj. €	CR, %	Kate milj. €	CR, %
Henkilöasiakkaat	140	80,9	126	81,6
Yritysassiakkaat	32	94,7	7	98,8
Baltia	5	90,9	6	90,0
Yhteensä	177	87,3	139	89,4

Henkilöasiakkaissa kannattavuus säilyi hyvänä maksutuottojen kasvun jatkuessa. Yritysassiakkaissa vahinkokehitys oli vertailukautta suotuisampi. Diskonttokoron lasku heijastuu erityisesti yritysasiakkaiden kannattavuuteen. Baltiassa kannattavuus heikkeni hieman suurvahinkojen takia.

Sijoitustoiminta

Sijoitusten tuotot käyvin arvoin olivat 74 miljoonaa euroa (236) eli 2,3 prosenttia (6,7). Sijoitustoiminnan tuotto oli positiivinen osakkeiden markkina-arvon nousun vuoksi. Tulokseen kirjatut sijoitusten nettotuotot olivat 172 miljoonaa euroa (171).

Sijoituskannan jakauma

%	31.12.2015	31.12.2014
Joukkolainat ja korkorahastot	77	73
Vaihtoehtoiset sijoitukset	1	1
Osakkeet	7	7
Pääomasijoitukset	3	3
Kiinteistöt	10	11
Rahamarkkinat	3	5
Yhteensä	100	100

Vahinkovakuutustoiminnan sijoituskanta oli joulukuun lopussa 3 687 miljoonaa euroa (3 522). Korkosalkun luottoluokitusjakauma oli hyvä. Investointitasolle luokiteltujen sijoitusten osuus oli 93 prosenttia (94) ja 63 prosenttia (71) sijoituksista oli vähintään A–-luokitetuissa saamisissa. Korkosalkun jäljellä oleva keskimääräinen juoksuaika oli 5,7 vuotta (4,5) ja duraatio 5,2 vuotta (4,3).

Suorien joukkovelkakirjalainasijoitusten keskimääräinen tuotto oli eräpäivään instrumenttien hankintahinnalla laskettuna (running yield) 1,76 prosenttia (1,94).

Muu toiminta

- Tulos ennen veroja oli 23 miljoonaa euroa (20). Tulos sisälsi saamistodistusten myyntivoittoja 26 miljoonaa euroa (7) ja osinkotuottoja 26 miljoonaa euroa (43).
- Tulos ennen veroja käyvin arvoon oli 28 miljoonaa euroa negatiivinen. Vertailukauden tulos ennen veroja oli 53 miljoonaa euroa positiivinen.
- Maksuvalmius ja rahoituksen saatavuus säilyivät hyvällä tasolla.

Muun toiminnan avainlukuja

Milj. €	1–12/2015	1–12/2014	Muutos, %
Korkokate	-30	-3	
Palkkiotuotot ja -kulut, netto	-3	4	
Kaupankäynnin nettotuotot	1	-8	
Sijoitustoiminnan nettotuotot	66	55	20
Muut tuotot	9	9	9
Tuotot yhteensä	43	56	-24
Henkilöstökulut	3	6	-52
Muut kulut	17	30	-44
Kulut yhteensä	20	36	-45
Tulos ennen saamisten arvonalentumisia	23	20	14
Saamisten arvonalentumiset	0		
Tulos ennen veroja	23	20	14
Käyvän arvon rahaston muutos	-51	33	
Tulos ennen veroja käyvin arvoon	-28	53	
Likviditeettireservi mrd. €	24,2	16,6	46
Riskipainotetut sitoumukset mrd. €	5,2	5,7	
Saamiset ja velat osuuspankeille nettoasema, mrd. €	3,7	3,8	-2
Henkilömäärä	32	33	-4

Tulos tammi–joulukuun

Muun toiminnan tulos ennen veroja oli 23 miljoonaa euroa eli 3 miljoonaa euroa suurempi kuin vertailukaudella. Tulos ennen veroja käyvin arvoon oli 28 miljoonaa euroa negatiivinen eli 81 miljoonaa euroa pienempi kuin vertailukaudella. Keskuspankin elvytysoperaatio kavensi luottoriskimarginaaleja parantaen käyvän arvon rahastoa vertailukaudella.

Korkokatetta laskivat matalana jatkunut korkotaso, ostettujen joukkolainojen luottoriskimarginaalien kaventuminen sekä tiukentuvaan likviditeettisäätelyyn valmistautuminen.

Vertailukauden palkkiotuottoja kasvatti Pohjolan ostotarjouksen rahoitukseen OP Osuuskunnalle myönnetty rahoituslimiitti.

Sijoitustoiminnan nettotuottoihin sisältyi saamistodistusten myyntivoittoja 26 miljoonaa euroa (7), osinkotuottoja 26 miljoonaa euroa (43) ja rahastosijoituksista tuloutuneita tuottoja 4 miljoonaa euroa (7).

Henkilöstökulut pienenevät rakennejärjestelyjen johdosta. Vertailukauden muita kuluja kasvattivat pankkivero 2 miljoonaa euroa sekä Pohjolan osakkeiden

ostotarjoukseen liittyvät neuvonantajapalkkiot 2 miljoonaa euroa.

Pohjolan rahoituksen saatavuus säilyi hyvänä. Pohjola on laskenut liikkeeseen pitkäaikaisia joukkovelkakirjalainoja tammi–joulukuussa yhteensä 4,3 miljardia euroa. Senior-ehtoisen rahoituksen osuus tästä oli 3,7 miljardia euroa ja toissijaisten pääoman ehtoisten lainojen osuus 0,5 miljardia euroa. Kansainvälisillä pääomamarkkinoilla laskettiin maaliskuussa liikkeeseen 1 miljardin euron senior-ehtoinen joukkovelkakirjalaina, jonka maturiteetti on seitsemän vuotta. Toukokuussa laskettiin liikkeeseen kaksi GBP-määräistä joukkovelkakirjalainaa. Ensimmäinen emissio oli 400 miljoonaa punttaa (558 miljoonaa euroa) ja sen maturiteetti on 7 vuotta. Toinen emissio oli 300 miljoonaa punttaa (419 miljoonaa euroa) ja sen maturiteetti on 3 vuotta. Marraskuussa Japanin markkinoilla laskettiin liikkeeseen kaksi Samurai-lainaa, yhteensä 30 miljardia jeniä (228 miljoonaa euroa).

Senior-ehtoisen tukkuvarainhankinnan velkakirjojen keskimarginaali oli joulukuun lopussa 41 korkopistettä (39). Tukkuvarainhankinnan keskimarginaalin laskentaperiaatetta on tarkennettu, mikä nosti joulukuun lopun marginaalia vanhasta laskentatavasta kolme korkopistettä. Vertailutietoa ei ole muutettu.

Liiketoimintasegmenttien tulos – Lopetetut toiminnot

Varallisuudenhoito

- Varallisuudenhoidon tulos ennen veroja oli 28 miljoonaa euroa (38). Tuloksen heikentyminen johtui tuottoerusteisten palkkioiden pienentymisestä.
- Hallinnoitavat asiakasvarat kasvoivat vuodessa 9 prosenttia ja olivat 47 miljardia (43) euroa tilikauden lopussa.
- Pohjola Pankki Oyj:n osittaisjakautumisessa lopetettuina toimintoina esitetyt varallisuudenhoitoon ja kiinteistövarainhoitoon liittyvät toiminnot siirrettiin OP Osuuskunnalle 30.12.2015.

Varallisuudenhoidon avainlukuja

Milj. €	1–12/2015	1–12/2014	Muutos, %
Nettopalkkiotuotot	54	64	-16
Muut tuotot	5	4	25
Tuotot yhteensä	60	67	-12
Henkilöstökulut	15	14	7
Muut kulut	19	17	12
Kulut yhteensä	34	31	6
Osuus osakkuusyrityksen tuloksesta	1	1	0
Tulos ennen veroja	28	38	-26
Tulos ennen veroja käyvin arvoin	28	38	-26
Hallinnoitavat asiakasvarat mrd. €	47,1	43,3	9
Operatiivinen kulu–tuotto-suhde, %	58	42	
Henkilömäärä	103	88	-2

Tulos tammi–joulukuu

Varallisuudenhoidon tulos ennen veroja oli 28 miljoonaa euroa (38). Tuloksen pienentyminen johtui tuottoerusteisten palkkiotuottojen pienentymisestä. Tulos sisältää osuuden osakkuusyhtiö Access Capital Partners Group SA:n nettotuloksesta.

Operatiivinen kulu–tuotto-suhde oli 58 prosenttia (42).

Hallinnoitavat asiakasvarat

Mrd. €	30.12.2015	31.12.2014
Instituutioasiakkaat	23	24
OP-rahastot	17	14
Private	7	6
Yhteensä	47	43

Hallinnoitavien asiakasvarojen jakauma

%	31.12.2015	31.12.2014
Rahamarkkinasijoitukset	9	14
Joukkovelkakirjalainat	35	36
Osakkeet	35	36
Muut	21	14
Yhteensä	100	100

Hallinnoitavat varat kasvoivat tilikauden aikana 9 prosenttia ja olivat tilikauden lopussa 47,1 miljardia euroa (43,3). Hallinnoitavien varojen kehitys perustui markkina-arvojen muutokseen.

Henkilöstö ja palkitseminen

Konsernin palveluksessa oli tilikauden lopussa 2 295 henkilöä eli 208 henkilöä vähemmän kuin vuoden 2014 lopussa. Ilman lopetettujen toimintojen vaikutusta vähennys oli 119.

Henkilöstön lukumäärät

	31.12.2015	31.12.2014
Pankkitoiminta	603	616
Vahinkovakuutus	1 660	1 766
Varallisuudenhoito	-	88
Muu toiminta	32	33
Yhteensä	2 295	2 503

OP Ryhmän ja Pohjolan muuttuva palkitseminen jakautuu lyhyen aikavälin yrityskohtaiseen palkitsemiseen sekä ryhmätasoiseen pitkän aikavälin palkitsemiseen. Tarkemmat tiedot palkitsemisesta on kerrottu tilinpäätöksen liitteessä 84.

Investoinnit

Kokonaisinvestoinnit vuonna 2015 olivat 40 miljoonaa euroa (28). Tästä 13 miljoonaa euroa (10) kohdistui pankkitoimintaan, 26 miljoonaa euroa (14) vahinkovakuutustoimintaan ja muuhun toimintaan miljoona euroa (2). Investoinnit olivat pääasiassa tietojärjestelmäinvestointeja.

Vastuullisuus

Pohjolassa vastuullisuus on tiivis osa liiketoimintaa, ja strategian mukaisesti sitä kehitetään osana OP Ryhmän yhteiskuntavastuuohjelmaa.

OP Ryhmän yhteiskuntavastuuohjelmasta voi lukea lisää OP Vuosi 2015 –raportista ja OP Ryhmän Yhteiskuntavastuun GRI-tiedot liitteestä, jotka muodostavat GRI G4 -ohjeiston mukaisen vastuullisuusraportin.

Hallinnointi ja johto

OP Ryhmän johtamisjärjestelmän perustan muodostavat kolme liiketoimintasegmenttiä: pankkitoiminta, vahinkovakuutus ja varallisuudenhoito. Pohjolan toimintaa johdetaan osana ryhmän johtamisjärjestelmää.

Pohjola Pankki Oyj:n hallitukseen valittiin varsinaisessa yhtiökokouksessa uudelleen puheenjohtajaksi OPn pääjohtaja Reijo Karhinen, ja hallituksen jäseniksi OPn ryhmäpalveluiden johtaja Tony Vepsäläinen, OPn talousjohtaja Harri Luhtala ja OPn riskienhallintajohtaja Erik Palmén.

Jouko Pölönen toimii Pohjolan toimitusjohtajana.

Pohjola Pankki on esittänyt selvityksen hallinto- ja ohjausjärjestelmästä erillisessä kertomuksessa, joka on saatavilla yhtiön internetsivuilla www.pohjola.fi.

Varsinaisen yhtiökokouksen päätöksiä

Pohjola Pankki Oyj:n varsinainen yhtiökokous 19.3.2015 vahvisti vuoden 2014 tilinpäätöksen, myönsi hallituksen jäsenille ja toimitusjohtajalle vastuuvapauden ja päätti jakaa osinkoa 0,43 euroa osakkeelta yhteensä 137 miljoonaa euroa.

Yhtiön tilintarkastajaksi valittiin KHT-yhteisö KPMG Oy Ab. KPMG Oy Ab:n nimeämänä päävastuullisena tilintarkastajana toimii KHT Raija-Leena Hankonen.

Konsernin rakennejärjestelyt

Aiemmin julkistetun suunnitelman mukaisesti Pohjola Pankki Oyj:n ylimääräinen yhtiökokous hyväksyi 22.10.2015 jakautumissuunnitelman. Osittaisjakautumisessa OP Osuuskunnalle siirrettiin varallisuudenhoitoon, korttiliiketoimintaan ja kiinteistövarainhoitoon liittyvät toiminnot. Osittaisjakautumisen täytäntöönpanopäivä oli 30.12.2015 ja se toteutettiin kirjanpitoarvoin. Varallisuudenhoitosegmentin varat ja velat sekä muut erät on esitetty 30.6.2014 lähtien IFRS 5 mukaan erikseen taseessa omistajille jaettavina omaisuuserinä ja -velkoina sekä tuloslaskelmassa lopetettuina toimintoina.

Pohjola-konsernissa suunnitellaan edelleen rakennejärjestelyä, jossa myös vahinkovakuutussegmentti siirrettäisiin Pohjola-konsernista OP Osuuskunnan suoraan omistukseen. Lisäksi arvioidaan mahdollisuutta eriyttää keskuspankkitoiminnot OP Osuuskunnan täysin omistamalle tytäryhtiölle. Näiden järjestelyjen toteutustavasta tai aikataulusta ei ole tehty päätöksiä.

Keskuspankin toimintamallia uudistetaan 1.1.2016 alkaen. Uudistuksessa muutetaan Marketsin ja Keskuspankin työnjakoa. Marketsin korko- ja valuuttatradning sekä joukkolainat-osasto siirtyvät Pohjola Pankki Oyj:n pankkitoiminnasta OP Ryhmän tasehallinta ja keskuspankki-toimintoalueeseen, joka on osa muu toiminta -segmenttiä. Markets keskittyy jatkossa tukemaan OP Ryhmän jäsenpankkeja markkinariskituotteiden myynnissä. Uusi työnjako muuttaa myös OP Ryhmän sisäistä tuloksen jakoa vähäisessä määrin.

OP Ryhmä julkisti helmikuussa 2014 Pohjolan osakkeen ostotarjouksen yhteydessä aikeen, jonka mukaan Pohjola Pankki Oyj ja Helsingin OP Pankki Oy olisi yhdistetty. Tästä suunnitelmasta on luovuttu. Uuden suunnitelman mukaan osakeyhtiöpohjainen Helsingin OP Pankki Oy muutetaan osuuspankiksi vuoden 2016 aikana.

Pohjola Pankki Oyj:n nimi vaihdetaan keväällä 2016. Pankin uudeksi nimeksi tulee OP Yrityspankki Oyj. Omasairaala Oy:n nimi vaihdetaan Pohjola Terveys Oy:ksi Tampereen sairaalan avaamisen yhteydessä kesällä 2016.

Pääkaupunkiseudun liiketoiminnot toimivat jatkossakin yhteisen johdon alla. Tavoitteena on asiakkaan näkökulmasta tarjota yhtenäisen OP-finanssitarjooma, joka käsittää kaikki pankki-, vahinkovakuutus- ja varallisuudenhoidon tuotteet ja palvelut.

Ulkomaiset edustustot ja sivuliikkeet

Pohjola Pankki Oyj:llä on edustusto Pietarissa ja sivuliikkeet Virossa, Latviassa ja Liettuaassa. Lisäksi Pohjola Pankki Oyj:llä on Virossa, Latviassa ja Liettuaassa rahoitusyhtiötoimintaa harjoittavat tytäryhtiöt. Pohjola Vakuutusella on Virossa vahinkovakuutustoimintaa harjoittava tytäryhtiö, jolla on sivuliikkeet Latviassa ja Liettuaassa.

Välitystuomio Pohjolan vähemmistöosakkaita koskevassa lunastusmenettelyssä

Keskuskauppakamarin lunastuslautakunnan nimeämä välimiesoikeus antoi 20.2.2015 päätöksensä Pohjolan vähemmistöosakkeenomistajien osakkeita koskevassa lunastusmenettelyssä. Välimiesoikeuden päätöksen mukaan Pohjolan osakkeen lunastushinta oli 16,13 euroa osakkeelta, joka vastasi OP Osuuskunnan Pohjolan osakkeita koskevassa vapaaehtoisessa julkisessa ostotarjouksessa tarjoamaa hintaa. Välimiesoikeuden päätöksestä ei valitettu, joten päätöksen mukainen lunastushinta jäi lopulliseksi.

Kilpailu- ja kuluttajaviraston selvityspyyntö

OP Ryhmä sai 14.12.2015 Kilpailu- ja kuluttajavirastolta selvityspyynnön, jonka taustalla on If Vahinkovakuutusyhtiö Oyj:n viranomaisille tekemä toimenpidepyyntö. Viranomaiset selvittävät OP Ryhmän markkina-aseman vähittäispankkipalveluissa ja vahinkovakuutus tuotteiden hinnoittelun.

Toimenpidepyynnöstä johtuen OP Ryhmään kuuluvat yhteisöt pidättäytyivät toistaiseksi yhteisestä edunvalvontatyöstä Finanssialan Keskusliitossa työmarkkina-asioita lukuun ottamatta.

Yhteisvastuu

Pohjola Pankki Oyj on talletuspankkien yhteenliittymästä annetussa laissa tarkoitetun yhteenliittymän keskusyhteisön (OP Osuuskunta) jäsen ja kuuluu sanottuun yhteenliittymään.

Yhteenliittymään kuuluvat Pohjola Pankki Oyj:n ohella yhteenliittymän keskusyhteisönä toimiva OP Osuuskunta, muut keskusyhteisön konsolidointiryhmään kuuluvat yritykset, keskusyhteisön jäsenluottolaitokset ja niiden konsolidointiryhmiin kuuluvat yritykset sekä sellaiset luottolaitokset, rahoituslaitokset ja palveluyritykset, joiden äänivallasta edellä mainitut yhteisöt yhdessä omistavat yli puolet. Pohjola-konserniin kuuluvat vakuutusyhtiöt eivät kuulu edellä tarkoitettuun yhteenliittymään.

Yhteenliittymään kuuluvat jäsenluottolaitokset (178 osuuspankkia, Pohjola Pankki Oyj, Helsingin OP Pankki Oy, OP-Asuntoluottopankki Oyj, OP-Korttiyhtiö Oyj ja OP-Prosessipalvelut Oy) ja keskusyhteisö ovat keskinäisessä vastuussa toistensa veloista. Velkoja, joka ei ole saanut jäsenluottolaitokselta suoritusta eräänytneestä saatavastaan, voi vaatia suoritusta keskusyhteisöltä, kun päävelka on eräännytynyt. Mainitussa tapauksessa keskusyhteisön on laadittava laissa tarkoitettu osittelulaskelma kunkin jäsenluottolaitoksen maksettavaksi

tulevasta vastuusuudesta. Jäsenluottolaitosten keskinäinen vastuu määräytyy luottolaitosten viimeksi vahvistettujen taseiden mukaisessa suhteessa.

Jäsenluottolaitokset, mukaan lukien Pohjola Pankki Oyj, ovat velvollisia osallistumaan toisen jäsenluottolaitoksen selvitystilanteen ehkäisemiseksi tarvittaviin tukitoimiin sekä keskusyhteisön toisen jäsenluottolaitoksen puolesta suorittaman velan maksuun talletuspankkien yhteenliittymästä annetun lain 5 luvun mukaisesti.

Jäsenluottolaitoksilla on lisäksi keskusyhteisön maksukyvyttömyystilanteessa osuuskuntalain mukainen rajaton lisämaksuvelvollisuus keskusyhteisön veloista.

Keskusyhteisö valvoo talletuspankkien yhteenliittymästä annetun lain mukaisesti jäsenluottolaitosten toimintaa, vahvistaa niiden toiminnassa noudatettavaksi edellä tarkoitetun lain 5 §:ssä tarkoitetut toimintaperiaatteet sekä antaa jäsenluottolaitoksille niiden maksuvalmiuden ja vakavaraisuuden turvaamiseksi ohjeita vakavaraisuuden ja riskien hallinnasta, luotettavasta hallinnasta ja sisäisestä valvonnasta sekä ohjeita yhtenäisten tilinpäätösperiaatteiden noudattamiseksi yhteenliittymän yhdistellyn tilinpäätöksen laatimisessa.

Talletussuojarahaston ja sijoittajien korvausrahaston suoja

Talletussuojarahastoa koskevan lainsäädännön perusteella osuuspankkien yhteenliittymään kuuluvia talletuspankkeja (osuuspankit, Pohjola Pankki Oyj ja Helsingin OP Pankki Oy) pidetään talletussuojan osalta yhtenä pankkina. Talletussuojarahaston varoista korvataan tallettajan saamiset osuuspankkien yhteenliittymään kuuluvilta talletuspankeilta enintään 100 000 euroon asti.

Pohjola Pankki Oyj kuuluu sijoittajien korvausrahastoon. Sijoittajalle korvataan saamiset enintään 20 000 euroon saakka. Osuuspankkien yhteenliittymään kuuluvia jäsenluottolaitoksia pidetään korvaussuojan osalta yhtenä luottolaitoksena. Rahasto ei korvaa arvopaperien kurssimuutoksista tai vääristä sijoituspäätöksistä johtuvia tappioita. Korvausrahasto korvaa vain ei-ammattimaisten sijoittajien saamia.

Talletussuojasta vastaa valtiovarainministeriön alainen Rahoitusvakausvirasto.

Vuoden 2016 näkymät

Maailmantalouden kasvu on jäämässä keskimääräistä hitaammaksi. Euroalueen kasvun arvioidaan jatkuvan kohtuullisena. Suomen talouskasvu on ollut jo pitkään vaatimatonta. Vientikysynnän heikkous, hintakilpailukyvyyn rapautuminen sekä talouden rakenteiden hidastuminen uuhkaa jättää Suomen talouskasvun useaksi vuodeksi euroalueen kasvua selvästi hitaammaksi. Rakenteellisten muutosten läpivienti voi kiristää poliittista tilannetta, mikä saattaa puolestaan uhata kotimarkkinoiden elpymistä. Poikkeuksellinen maailmantalouden tila, jossa korkotaso on matala ja keskuspankit tekevät massiivisia

elvytystoimia, aiheuttaa myös merkittävää epävarmuutta tulevalle talouskehitykselle.

Suomen talouden heikko tila pitää finanssialan pitkän aikavälin kasvuodotuksia matalina. Matala korkotaso rasittaa pankkien korkokatteita ja heikentää vakuutusyhteisöjen sijoitustuottoja. Matala korkotaso tukee toisaalta asiakkaiden luotonhoitokykyä, joka on säilynyt vakaana pitkistä hitaan kasvun vaiheesta huolimatta. Finanssitoimialan vakavaraisuuden ja kannattavuuden merkitys on korostunut epävakaa toimintaympäristön ja sääntelyn kiristymisen takia.

Pohjola-konsernin tuloksen ennen veroja vuonna 2016 odotetaan jäävän pienemmäksi kuin jatkuvien toimintojen tulos vuonna 2015. Tuloskehityksen merkittävimmät epävarmuustekijät liittyvät liiketoiminnan kasvuvauhtiin, saamisten arvonalentumisiin, korko- ja sijoitusmarkkinoiden kehitykseen, suurvahinkojen vaikutuksesta korvausmenoon sekä vakuutusvelan diskonttaamisessa käytettyyn diskonttokoron tasoon.

Kaikki tässä katsauksessa esitetyt arviot perustuvat tämänhetkiseen näkemykseen toimintaympäristön, Pohjola-konsernin ja sen eri toimintojen kehityksestä, ja todelliset tulokset voivat olla merkittävästikin erilaiset.

Tilikauden jälkeiset tapahtumat

Pohjola Pankki Oyj tiedotti 11.1.2016, että se lunastaa takaisin 60 miljoonan euron eräpäivättömän pääomalinan, joka laskettiin liikkeeseen marraskuussa 2005. Pääomalinan lunastetaan takaisin ennaikaisesti lainaehtojen mukaisesti koronmaksupäivänä 28.2.2016.

Takaisinlunastuksella ei ole vaikutuksia Pohjola-konsernin tai OP Ryhmän vakavaraisuuteen.

Pohjola Pankki Oyj:n hallituksen esitys yhtiön jakokelpoisten varojen käsittelemisestä

Pohjola Pankki Oyj:n oma pääoma 31.12.2015 oli 2 142 463 023,27 euroa, josta jakokelpoinen oma pääoma oli 1 002 273 342,01 euroa.

Yhtiökokouksen käytettävissä on jakokelpoisia varoja:

	euroa
Tilikauden 2015 voitto	224 795 637,71
Edellisten tilikausien voitto	446 096 867,24
Sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto	307 931 364,75
Muut vapaat rahastot	23 449 472,31
Yhteensä	1 002 273 342,01

Yhtiön jakokelpoisia varoja ehdotetaan jaettavaksi osinkona yhtiön osakkeenomistajille 0,48 euroa osakkeelta eli 153 384 679,20 euroa. Yhtiön jakokelpoiseen omaan pääomaan jää tällöin 848 888 662,81 euroa.

Yhtiön taloudellisessa asemassa ei tilikauden päättymisen jälkeen ole tapahtunut olennaisia muutoksia. Yhtiön maksuvalmius on hyvä, eikä ehdotettu voitonjako vaaranna hallituksen näkemyksen mukaan yhtiön maksukykyä.

Taloudellista kehitystä kuvaavat ja osakekohtaiset tunnusluvut

	2011	2012	2013	2014	2015
Oman pääoman tuotto (ROE), %	9,2	11,2	14,4	14,3	14,8
Oman pääoman tuotto käyvin arvoon (ROE), %	3,1	23,3	14,1	16,0	11,5
Koko pääoman tuotto (ROA), %	0,6	0,7	1,0	1,0	1,0
Omavaraisuusaste, %	5,6	6,2	7,2	6,7	6,3
Henkilöstö keskimäärin	3 189	3 421	2 632	2 563	2 446
Kulujen osuus tuotoista, %	62	57	53	47	42
Konsernin osakekohtaiset tunnusluvut	2011	2012	2013	2014	2015
Oma pääoma/osake, euro	7,22	8,67	9,54	10,38	11,38
Osinko/osake, euro*	0,40	0,45	0,66	0,43	0,48
Osinko/tulos, %*,	59,9	50,9	50,0	30,0	30,0
Osakkeiden lukumäärä (kaikki)					
keskimäärin tilikaudella, kpl	319 551 415	319 551 415	319 551 415	319 551 415	319 551 415
tilikauden lopussa, kpl	319 551 415	319 551 415	319 551 415	319 551 415	319 551 415

* Hallituksen ehdotus 2015

OP Osuuskunta omistaa kaikki Pohjola Pankki Oyj:n osakkeet.

Tunnuslukujen laskentakaavat

Oman pääoman tuotto (ROE) %

Tilikauden tulos / Oma pääoma (tilikauden alun ja lopun keskiarvo) x 100

Oman pääoman tuotto (ROE) käyvin arvoon %

Tilikauden laaja tulos / Oma pääoma (tilikauden alun ja lopun keskiarvo) x 100

Koko pääoman tuotto (ROA) %

Tilikauden tulos / Taseen loppusumma keskimäärin (tilikauden alun ja lopun keskiarvo) x100

Omavaraisuusaste, %

Oma pääoma / Taseen loppusumma x 100

Kulujen osuus tuotoista, %

Henkilöstökulut + muut hallintokulut + liiketoiminnan muut kulut /
(Korkokate + vahinkovakuutustoiminnan nettotuotot + palkkiotuotot ja -kulut netto + kaupankäynnin nettotuotot + sijoitustoiminnan nettotuotot + liiketoiminnan muut tuotot + osuus osakkuusyriytysten tuloksesta) x 100

Oma pääoma/osake

Oma pääoma / Osakkeiden osakeantioikaistu lukumäärä tilinpäätöspäivänä

Osinko/osake

Tilikaudelta jaettava osinko / Osakkeiden osakeantioikaistu lukumäärä tilinpäätöspäivänä

Osinko/tulos, %

Osakekohtainen osinko / Osakekohtainen tulos x 100

Vakavaraisuussuhde, %

Omat varat yhteensä / Riskipainotetut erät yhteensä x 100

Tier 1 -vakavaraisuussuhde, %

Ensisijainen oma pääoma (Tier 1) / Riskipainotetut erät yhteensä x 100

Ydinpääoma, % (CET1)*

Ydinpääoma (CET1) / Riskipainotetut erät yhteensä x 100

*) Ydinpääoma (CET1) EU:n asetuksen 575/2013 artiklan 26 ja kokonaisriski artiklan 92 mukaisesti määriteltynä.

Vahinkovakuutuksen tunnusluvut

Vahinkovakuutustoiminnan tunnusluvut on laskettu Finanssivalvonnan määräysten mukaisesti käyttäen pohjana soveltuvin osin vastaavia IFRS-tietoja. Tunnuslukujen laskennassa käytetään Vahinkovakuutusyhtiöiden toimintokohtaisia kuluja, joita ei esitetä samalla periaatteella konsernin tuloslaskelmassa.

Vahinkosuhde (ilman perustekorkokulua), %

Korvaukset ja korvausten hoitokulut / Vakuutusmaksutuotot (netto) x 100

Liikekulusuhde, %

Liikekulut + poistot/oikaisut yrityskaupan yhteydessä syntyneistä aineettomista hyödykkeistä / Vakuutusmaksutuotot (netto) x 100

Yhdistetty kulusuhde (ilman perustekorkokulua)

Vahinkosuhde + liikekulusuhde

Riskisuhde + toimintakulusuhde

Vastuunkantokyky, %

(+ Vahinkovakuutuksen nettovarot

+ Pääomalainat

+ Tilikauden verovelka (netto)

- Lähitulevaisuudessa realisoituvat laskennalliset verot ja muut toimintapääomasta vähennettävät erät

- Aineettomat hyödykkeet/

Vakuutusmaksutuotot x 100

Solvenssisuhde, %*

Omat varat / Vakavaraisuuspääomavaatimus (SCR) x 100

* Solvenssi II mukaan

Operatiiviset tunnusluvut**Operatiivinen kulu–tuotto-suhde, %**

(+ Henkilöstökulut

+ Muut hallintokulut

+ Liiketoiminnan Muut kulut pl. Pohjolan hankinnassa syntyneiden aineettomien hyödykkeiden ja liikearvon poistot) /

(+ Korkokate

+ Vahinkovakuutustoiminnan nettotuotot

+ Palkkiotuotot ja -kulut netto

+ Kaupankäynnin nettotuotot

+ Sijoitustoiminnan nettotuotot

+ Liiketoiminnan muut tuotot

+ Osuus osakkuusyritysten tuloksesta) x 100

Operatiivinen vahinkosuhde, %

Korvauskulut pl. laskuperustemuutokset /

Vakuutusmaksutuotot pl. laskuperustemuutokset (netto) x 100

Operatiivinen liikekulusuhde, %

Liikekulut / Vakuutusmaksutuotot pl. laskuperustemuutokset (netto) x 100

Operatiivinen yhdistetty kulusuhde

Operatiivinen vahinkosuhde + operatiivinen liikekulusuhde

Operatiivinen riskisuhde + Operatiivinen toimintakulusuhde

Operatiivinen riskisuhde (ilman perustekorkokulua)

Korvaukset pl. korvausten selvittelykulut ja laskuperustemuutokset / Vakuutusmaksutuotot (netto) pl. laskuperustemuutokset x 100

Operatiivinen toimintakulusuhde, %

Liikekulut ja korvausten selvittelykulut / Vakuutusmaksutuotot (netto) pl. laskuperustemuutokset x 100

Tunnuslukujen laskennassa käytetyt perusteet

Vahinkovakuutus, milj. e	2015	2014
Vahinkovakuutuksen nettovarat	1 717	1 661
Tilikauden verovelat (netto)	-10	-18
Omat pääomalainat	135	50
Lähitulevaisuudessa realisoituvat laskennalliset verot ja muut yhtiöiden toimintapääomasta vähennettävät erät	-165	0
Aineettomat hyödykkeet	-695	-704

Konsernitilinpäätös, IFRS

Tilinpäätöslaskelmat

Konsernin tuloslaskelma

Milj. €	Liite	2015	2014
Jatkuvat toiminnot			
Korkokate	4	220	257
Saamisten arvonalentumiset	5	29	25
Korkokate arvonalentumisten jälkeen		191	231
Vahinkovakuutustoiminnan nettotuotot	6	646	593
Palkkiotuotot ja -kulut, netto	7	37	52
Kaupankäynnin nettotuotot	8	105	77
Sijoitustoiminnan nettotuotot	9	75	64
Liiketoiminnan muut tuotot	10	29	30
Nettotuotot yhteensä		1 082	1 048
Henkilöstökulut	11	155	163
Ict-kulut		92	94
Poistot	12	49	52
Muut kulut	13	161	191
Kulut yhteensä		457	500
Osuus pääomaosuusmenetelmällä käsiteltävien osakkuusyritysten tuloksesta		0	0
Tulos ennen veroja		625	548
Tuloverot	14	120	107
Tulos jatkuvista toiminnoista		505	441
Lopetetut toiminnot			
Tulos lopetetuista toiminnoista	15	22	29
Tilikauden tulos		527	470
Jakautuminen:			
Emoyhtiön omistajien osuus tilikauden tuloksesta		517	461
Määräysvallattomien omistajien osuus tilikauden tuloksesta		10	9
Tilikauden tulos		527	470

Konsernin laaja tuloslaskelma

Milj. €	Liite	2015	2014
Tilikauden tulos		527	470
Erät, joita ei siirretä tulosvaikutteisiksi			
Etuuspohjaisten eläkejärjestelyiden uudelleen määrittämisestä johtuvat voitot/(tappiot)	35	64	-50
Erät, jotka saatetaan myöhemmin siirtää tulosvaikutteisiksi			
Käyvän arvon rahaston muutos			
Käypään arvoon arvostamisesta	38	-135	73
Rahavirran suojauksesta	38	-7	7
Muuntoerot		0	0
Tuloverot			
Eristä, joita ei siirretä tulosvaikutteisiksi			
Etuuspohjaisten eläkejärjestelyiden uudelleen määrittämisestä johtuvista voitoista/(tappioista)	35	-13	10
Eristä, jotka saatetaan myöhemmin siirtää tulosvaikutteisiksi			
Käypään arvoon arvostamisesta	38	27	-14
Rahavirran suojauksesta	38	1	-1
Tilikauden laaja tulos		466	493
Tilikauden laajan tuloksen jakautuminen:			
Emoyhtiön omistajien osuus tilikauden laajasta tuloksesta		458	484
Määräysvallattomien omistajien osuus tilikauden laajasta tuloksesta		8	9
Yhteensä		466	493
Emoyrityksen omistajille kuuluva laaja tulos jakautuu seuraavasti:			
Jatkuvat toiminnot		436	455
Lopetetut toiminnot		22	28
Yhteensä		458	484

Konsernitase

Milj. €	Liite	31.12.2015	31.12.2014
Käteiset varat	16	8 465	3 774
Saamiset luottolaitoksilta	17	9 678	10 257
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat	18		
Kaupankäynnin rahoitusvarat		852	360
Alkuperäisen kirjaamisen yhteydessä käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattaviksi luokitellut rahoitusvarat		0	0
Johdannaissopimukset	19	5 727	5 946
Saamiset asiakkailta	20	17 183	15 513
Vahinkovakuutustoiminnan varat	21	4 124	3 854
Sijoitusomaisuus	22	11 419	8 112
Pääomaosuusmenetelmällä käsiteltävät sijoitukset	24	16	2
Aineettomat hyödykkeet	25	781	786
Aineelliset hyödykkeet	26	58	72
Muut varat	27	1 317	1 789
Verosaamiset	28	35	34
Yhteensä		59 655	50 498
Omistajille jaettavaksi luokitellut omaisuuserät	15		205
Varat yhteensä		59 655	50 703
Milj. €	Liite	31.12.2015	31.12.2014
Velat luottolaitoksille	29	5 209	5 241
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvelat	30		
Kaupankäynnin rahoitusvelat		0	4
Johdannaissopimukset	31	5 646	5 889
Velat asiakkaille	32	17 549	11 442
Vahinkovakuutustoiminnan velat	33	3 160	2 972
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	34	19 475	17 587
Varaukset ja muut velat	35	2 766	2 479
Verovelat	36	370	391
Velat, joilla on huonompi etuoikeus	37	1 737	1 084
Yhteensä		55 914	47 090
Omistajille jaettavaksi luokiteltuihin omaisuuseriin liittyvät velat	15		205
Velat yhteensä		55 914	47 295
Oma pääoma	38		
Emoyhtiön omistajien osuus			
Osakepääoma		428	428
Rahastot		1 213	1 324
Kertyneet voittovarot		1 996	1 564
Määräysvallattomien omistajien osuus	82	105	92
Oma pääoma yhteensä		3 741	3 408
Velat ja oma pääoma yhteensä		59 655	50 703

Konsernin oman pääoman muutoslaskelma

Pohjola-konsernin omistajille kuuluva oma pääoma

Milj. e	Osake- pääoma	Käyvän arvon rahasto	Muut rahastot	Kertyneet voittovarot	Yhteensä	Määräysval- lattomien omistajien osuus	Oma pääoma yhteensä
Oma pääoma 1.1.2014	428	168	1 093	1 358	3 047	103	3 150
Tilikauden laaja tulos		63		421	484	9	493
Kauden tulos				461	461	9	470
Muut laajan tuloksen erät		63		-40	23	0	23
Voitonjako				-212	-212		-212
A-osakkeelle 0,67 eur/osake				-169	-169		-169
K-osakkeelle 0,64 eur/osake				-43	-43		-43
Muut			0	-2	-2	-20	-22
Oma pääoma 31.12.2014	428	231	1 093	1 564	3 316	92	3 408

Pohjola-konsernin omistajille kuuluva oma pääoma

Milj. e	Osake- pääoma	Käyvän arvon rahasto	Muut rahastot	Kertyneet voittovarot	Yhteensä	Määräysval- lattomien omistajien osuus	Oma pääoma yhteensä
Oma pääoma 1.1.2015	428	231	1 093	1 564	3 316	92	3 408
Tilikauden laaja tulos		-111		569	458	8	466
Kauden tulos				517	517	10	527
Muut laajan tuloksen erät		-111		52	-60	-2	-62
Voitonjako				-137	-137		-137
Muut			0	0	0	5	4
Oma pääoma 31.12.2015	428	120	1 093	1 996	3 637	105	3 741

Konsernin rahavirtalaskelma sisältäen lopetetut toiminnot

Milj. €	2015	2014
Liiketoiminnan rahavirta		
Tilikauden tulos	517	461
Tilikauden tulokseen tehdyt oikaisut	200	97
Liiketoiminnan varojen lisäys (-) tai vähennys (+)	-4 281	-2 133
Saamiset luottolaitoksilta	428	-494
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat	156	405
Johdannaissopimukset	9	63
Saamiset asiakkailta	-1 531	-1 008
Vahinkokuutustoiminnan varat	-351	-232
Sijoitusomaisuus	-3 499	-281
Muut varat	506	-584
Liiketoiminnan velkojen lisäys (+) tai vähennys (-)	6 492	2 323
Velat luottolaitoksille	-22	447
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvelat	-4	0
Johdannaissopimukset	-7	70
Velat asiakkaille	6 107	1 259
Vahinkovakuutustoiminnan velat	71	149
Varaukset ja muut velat	347	396
Maksetut tuloverot	-133	-92
Saadut osingot	54	63
A. Liiketoiminnan rahavirta yhteensä	2 850	719
Investointien rahavirta		
Eräpäivään asti pidettävien rahavarojen lisäykset	-20	-10
Eräpäivään asti pidettävien rahavarojen vähennykset	70	69
Tytär- ja osakkuusyritysten hankinnat hankintahetken rahavaroilla vähennettynä	-13	0
Tytär- ja osakkuusyritysten myynnit myyntihetken rahavaroilla vähennettynä	11	
Investoinnit aineellisiin ja aineettomiin hyödykkeisiin	-40	-28
Aineellisten ja aineettomien hyödykkeiden luovutukset	4	3
B. Investointien rahavirta yhteensä	11	34
Rahoituksen rahavirrat		
Velat, joilla on huonompi etuoikeus, lisäykset	1 327	
Velat, joilla on huonompi etuoikeus, vähennykset	-700	
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat, lisäykset	27 342	34 709
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat, vähennykset	-26 196	-33 616
Maksetut osingot	-137	-212
C. Rahoituksen rahavirta yhteensä	1 636	881
Rahavarojen nettomuutos (A+B+C)	4 497	1 634
Rahavarat tilikauden alussa	4 306	2 672
Rahavarat tilikauden lopussa	8 803	4 306
Saadut korot	1 786	2 000
Maksetut korot	-1 580	-1 722

Milj. €

Kauden voittoon tehdyt oikaisut

Erät, joihin ei liity maksutapahtumaa ja muut oikaisut

Saamisten arvonalentumiset	30	26
Vahinkovakuutustoiminnan realisoitumaton nettotulos	73	50
Kaupankäynnin käyvän arvon muutos	21	160
Valuuttatoiminnan realisoitumaton nettotulos	-117	79
Sijoitusomaisuuden käyvän arvon muutos	101	2
Suunnitelman mukaiset poistot	52	55
Osuus osakkuusyritysten tuloksista	0	0
Muut	39	-275
Oikaisut yhteensä	200	97

Rahavarat

Käteiset varat**	8 469	3 815
Vaadittaessa maksettavat saamiset luottolaitoksilta	334	491
Yhteensä	8 803	4 306

** Josta vahinkovakuutustoiminnan käteisiä varoja 5 miljoonaa euroa (41).

Segmenttikohtaiset tiedot

Segmenttikohtaiset tiedot on laadittu IFRS 8 Toimintasegmentit -standardin mukaisesti. Standardin lähtökohtana on taloudellinen informaatio, jota toiminnasta vastaava päättäjät säännöllisesti seuraa. Segmenttijako ja esittämistapa perustuvat johdon raportointiin.

Pohjola-konserni on organisoitu kolmeen liiketoimintasegmenttiin, jotka ovat Pankkitoiminta, Vahinkovakuutus ja Varallisuudenhoito. Liiketoimintasegmentit sekä Muu toiminta muodostavat konsernin toimintasegmentit. Pohjola Pankki Oyj:n hallitus on konsernin toiminnasta vastaava päättäjät, joka osoittaa resurssit toimintasegmenteille ja arvioi niiden tuloksellisuutta.

Aiemmin julkistetun suunnitelman mukaisesti Pohjola Pankki Oyj:n ylimääräinen yhtiökokous hyväksyi 22.10.2015 jakautumissuunnitelman. Osittaisjakautumisessa OP Osuuskunnalle siirrettiin varallisuudenhoitoon, korttiliiketoimintaan ja kiinteistövarainhoitoon liittyvät toiminnot. Osittaisjakautumisen täytäntöönpanopäivä oli 30.12.2015 ja se toteutettiin kirjanpitoarvoin. Varallisuudenhoitosegmentin varat ja velat sekä muut erät on esitetty 30.6.2014 lähtien IFRS 5 mukaan erikseen taseessa omistajille jaettavina omaisuuserinä ja -velkoina sekä tuloslaskelmassa lopetettuina toimintoina.

Segmenttiraportoinnin laatimisperiaatteet

Segmenttiraportointi noudattaa konsernin tilinpäätöksen laatimisperiaatteita. Segmenteille kohdistetaan ne tuotot, kulut, varat ja velat, joiden katsotaan välittömästi kuuluvan tai olevan järkevällä perusteella niille kohdistettavissa. Muussa toiminnassa esitetään ne tuotot, kulut, sijoitukset ja pääomat, joita ei kohdisteta liiketoimintasegmenteille. Segmenttien väliset konsernieliminoinnit raportoidaan sarakkeessa eliminoinnit. Konsernin sisäiset siirtohinnat perustuvat markkinahintoihin. Investointeina esitetään aineettomien ja aineellisten käyttöomaisuushyödykkeiden hankintamenot. Segmenttien henkilömäärinä esitetään kauden lopun henkilömäärät.

Pankkitoiminnan, Varallisuudenhoidon ja Muun toiminnan pääomitus perustuu luottolaitoslain mukaiseen OP Ryhmän vakavaraisuuslaskelmaan. Vakavaraisuuslaskennan mukaiset pääomavaatteet on jaettu toimintasegmenteille. Pääomia toimintasegmenteille on kohdistettu siten, että Ydinvakavaraisuus (CET 1) on 18 % (11 %). Vakuutustoiminnalle on kohdistettu pääomia siten, että Solvenssisuhde (SII) on 120 %. Pääomien allokoinnilla on vaikutusta segmentin maksamiin konsernin sisäisiin korkoihin.

Pankkitoiminta

Pohjolan Pankkitoiminta tarjoaa ratkaisuja yritysten ja yhteisöjen rahoitus- ja taloudenhallintatarpeisiin. Pankkitoiminnan liiketoiminta-alueet ovat Yrityspankki, Markets ja Baltian pankkitoiminta.

Yrityspankki tarjoaa yritys- ja yhteisöasiakkaille rahoitus- ja kassanhallintapalveluja sekä ulkomaankaupan

rahoituspalveluja. Se myöntää luottoja, takauksia sekä saatava- ja kohdevakuudellista rahoitusta. Tuotot muodostuvat pääosin luotonannon marginaaleista sekä rahoituksen järjestämisen ja maksuliikkeen hoitamisesta saaduista palkkiotuotoista.

Markets -liiketoiminta-alueen palvelutarjontaan kuuluvat velkaemissioiden järjestäminen, corporate finance -palvelut, custody-, osake-, valuutta-, rahamarkkina- ja johdannaistuotteet sekä sijoitustutkimus. Markets toteuttaa kansainvälisillä markkinoilla sekä asiakkaidensa että pankin omia toimeksiantoja. Lisäksi se on aktiivinen toimija kansainvälisillä johdannaismarkkinoilla, euroalueen valtioiden joukkolainamarkkinoilla sekä yrityslainamarkkinoilla. Toiminnan tuotot muodostuvat nettopalkkiotuotoista sekä trading-toiminnan tuotoista.

Keskuspankin toimintamallia uudistetaan 1.1.2016 alkaen. Uudistuksessa muutetaan Marketsin ja Keskuspankin työnjakoa. Marketsin korko- ja valuuttatradning sekä joukkolainat-osasto siirtyvät Pohjola Pankki Oyj:n pankkitoiminnasta OP Ryhmän tasehallinta ja keskuspankki toimintoalueeseen, joka on osa muu toiminta - segmenttiä. Markets keskittyy jatkossa tukemaan OP Ryhmän jäsenpankkeja markkinariskituotteiden myynnissä. Uusi työnjako muuttaa myös OP Ryhmän sisäistä tuloksen jakoa vähäisessä määrin.

Baltian pankkitoiminta tarjoaa rahoitusyhtiötuotteita Virossa, Latviassa ja Liettuaassa. Pohjola on etabloitunut omilla konttoreillaan Viroon, Latviaan ja Liettuaan.

Vahinkovakuutustoiminta

Vahinkovakuutustoimintaa harjoitetaan Suomessa kolmessa yhtiössä. Pohjola Vakuutus Oy on yleisvahinkovakuutusyhtiö, A-Vakuutus Oy on keskittynyt ammattiliikenteen vahinkovakuuttamiseen ja Vakuutusosakeyhtiö Eurooppalainen matkavakuuttamiseen. Virossa vahinkovakuutustoimintaa harjoittaa Seesam Insurance AS yhtiö, jolla on sivuliikeet Latviassa ja Liettuaassa. Pohjola Terveys Oy fuusioitui 30.10.2014 Pohjola Vakuutus Oy:öön.

Vahinkovakuutussegmenttiin kuuluu myös Omasairaala Oy, joka aloitti varsinaisen liiketoimintansa vuoden 2013 alussa.

Vahinkovakuutustoiminnan tuotteisiin kuuluvat yritys- ja henkilöasiakkaille myytävät vahinkovakuutukset. Kotimaan palveluverkosto myy lisäksi yrityksille OP Ryhmän henki- ja eläkevakuutuksia ja Ilmarisen työeläkevakuutuksia sekä hoitaa Suomi-yhtiön ja Ilmarisen asiakaspalvelua. Lisäksi palkkiotuottoja kertyy eräiden lakisääteisten maksujen hoidosta ja riskienhallintapalveluista.

Vahinkovakuutuksen tulos ennen veroja muodostuu vakuutusteknisestä katteesta, sijoitustoiminnan tuotoista ja muista tuotoista ja kuluista. Vakuutustekninen kate syntyy, kun vakuutusmaksutuotosta vähennetään korvaus- ja liikekulut. Vakuutustoiminnan kannattavuuden tärkein mittari on yhdistetty kulusuhde, joka kertoo korvaus- ja liikekulujen suhteen vakuutusmaksutuottoihin.

Vahinkovakuutuksen sijoitustoiminnan tehtävänä on sijoittaa vastuuvelan ja oman pääoman katteena olevat varat turvallisesti, tuottavasti ja riskit riittävästi hajauttaen.

Varallisuudenhoito

Varallisuudenhoitosegmentin muodostavat Pohjola Varainhoito Oy, Pohjola Asset Management Execution Services Oy, Pohjola Kiinteistösijoitus Oy ja osakkuusyhtiö Access Capital Partners Group SA. Pohjola Varainhoito tarjoaa suomalaisille instituutioille ja varakkaille yksityishenkilöille täyden valtakirjan salkunhoitoon ja konsultatiiviseen salkunhoitoon perustuvia varainhoitopalveluja. Lisäksi OP-Rahastoyhtiön rahastojen salkunhoito on pääosin keskitetty Pohjola Varainhoitoon. Laajan oman salkunhoidon lisäksi Pohjola Varainhoito on noin 30 kansainvälistä yhteistyökumppania, joiden rahastovalikoimasta löytyy rahastoja sekä instituutio- että private-asiakkaiden tarpeisiin. Pohjola Kiinteistösijoitus on keskittynyt kiinteistösijoittamiseen Suomessa sekä kiinteistöpääomarahastojen valintaan kansainvälisillä markkinoilla. Liiketoiminnon tuotot muodostuivat pääosin omaisuudenhoitopalkkioista.

Muu toiminta

Muuhun toimintaan on keskitetty konsernia ja sen liiketoimintaa tukevat toiminnot kuten mm. keskuspankki ja likviditeettireservi.

Muun toiminnan vastuulla on OP Ryhmän vähittäispankkien ja Pohjola-konsernin rahoituksen ja maksuvalmiuden hallinta. Se vastaa myös ryhmän tukkuvarainhankinnasta. Muussa toiminnassa esitetään lisäksi ne tuotot, kulut, sijoitukset ja pääomat, joita ei ole kohdistettu liiketoimintasegmenteille. Konsernin verot kohdistetaan kokonaisuudessaan Muuhun toimintaan.

Eliminoinnit

Liiketoimintojen väliset eliminoinnit esitetään eliminoinnit -sarakkeessa.

Segmenttikohtaiset tiedot

Segmenttien pääomitus perustuu luottolaitoslain mukaiseen OP Ryhmän vakavaraisuuslaskelmaan.

Vakavaraisuuslaskennan mukaiset pääomavaateet on jaettu toimintasegmenteille. Pankkitoiminnalle on kohdistettu pääomia siten, että Ydinvakavaraisuus (CET1) on 18 prosenttia (11). Vakuutustoiminnalle on kohdistettu pääomia siten, että Solvenssisuhde (SII) on 120 prosenttia. Pääomien allokoinnilla on vaikutusta segmentin maksamiin konsernin sisäisiin korkoihin.

Tulos tammi–joulukuu 2015, milj. €	Jatkuvat toiminnot			Lopetetut toiminnot	Eliminoinnit	Konserni yhteensä
	Pankki-toiminta	Muu toiminta	Vahinko-vakuutus	Varallisuusdenhoito		
Korkokate						
Yrityspankki ja Baltia	276					276
Markets	-3					-3
Muut toiminnot		-30	-22	2	-2	-53
Yhteensä	273	-30	-22	2	-2	220
- josta sisäiset nettotulokset ennen veroja	-27	45	-20	2		
Palkkiotuotot ja -kulut, netto	99	-3	-55	54	-4	91
Kaupankäynnin nettotuotot	110	1	0	0	-5	105
Sijoitustoiminnan nettotuotot	6	66		0	3	75
Vahinkovakuutustoiminnan nettotuotot						
Vakuutustoiminnasta			511		0	511
Sijoitustoiminnasta			172		7	178
Muista eristä			-43			-43
Yhteensä			639		7	646
Liiketoiminnan muut tuotot	12	9	7	5	1	35
Tuotot yhteensä	500	43	568	60	-2	1 170
Henkilöstökulut	51	3	101	15	0	171
ICT-kulut	36	6	48	4	1	96
Poistot yrityskauppojen yhteydessä syntyneistä aineettomista hyödykkeistä			21	2		23
Muut poistot ja arvonalentumiset	11	1	16	1		29
Muut kulut	38	10	115	12	-3	172
Kulut yhteensä	137	20	302	34	-2	491
Tulos ennen saamisten arvonalentumisia	363	23	266	27	0	679
Saamisten arvonalentumiset	29	0	0			29
Osuus osakkuusyritysten tuloksesta			0	1	0	2
Tulos ennen veroja	334	23	267	28	0	652
Käyvän arvon rahaston muutos	0	-51	-92		2	-141
Etuuspohjaisten eläkejärjestelyiden uudelleen määrittämisestä johtuvat voitot/(tappiot)	49	7	8			64
Laaja tulos ennen veroja	383	-21	183	28	2	575

Tulos tammi–joulukuu 2014, milj. €	Jatkuvat toiminnot			Lopetetut toiminnot	Elimi- noinnit	Konserni yhteensä
	Pankki- toiminta	Muu toiminta	Vahinko- vakuutus	Varallisuus- denhoito		
Korkokate						
Yrityspankki ja Baltia	255					255
Markets	28					28
Muut toiminnot		-3	-26	2	1	-26
Yhteensä	283	-3	-26	2	1	257
- josta sisäiset nettotulokset ennen veroja	-24	46	-24	2		
Palkkiotuotot ja -kulut, netto	103	4	-47	64	-8	116
Kaupankäynnin nettotuotot	84	-8	0	0	1	77
Sijoitustoiminnan nettotuotot	5	55		0	4	64
Vahinkovakuutustoiminnan nettotuotot						
Vakuutustoiminnasta			466		0	466
Sijoitustoiminnasta			171		2	173
Muista eristä			-46			-46
Yhteensä			591		2	593
Liiketoiminnan muut tuotot	13	9	9	1	-1	31
Tuotot yhteensä	488	56	528	67	-1	1 139
Henkilöstökulut	55	6	102	14	0	177
ICT-kulut	34	5	53	3	1	97
Poistot yrityskauppojen yhteydessä syntyneistä aineettomista hyödykkeistä			21	2		24
Muut poistot ja arvonalentumiset	14	1	16	1		31
Muut kulut	57	24	112	11	-2	202
Kulut yhteensä	160	36	305	31	-1	531
Tulos ennen saamisten arvonalentumisia	328	20	223	36	0	608
Saamisten arvonalentumiset	25					25
Osuus osakkuusyritysten tuloksesta			0	1	0	2
Tulos ennen veroja	303	20	223	38	0	584
Käyvän arvon rahaston muutos	-1	33	49	0	-1	79
Etuuspohjaisten eläkejärjestelyiden uudelleen määrittämisestä johtuvat voitot/(tappiot)	-42	-5	-2	0		-50
Laaja tulos ennen veroja	259	48	270	37	-1	613

Tase 31.12.2015, milj. €	Pankki- toiminta	Muu toiminta	Vahinko- vakuutus	Omistajille jaettavat		Elimi- noinnit	Konserni yhteensä
				Varallisuus- denhoito			
Saamiset asiakkailta	16 677	801				-294	17 183
Saamiset luottolaitoksilta	336	17 831	6			-30	18 143
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat	849	3					852
Vahinkovakuutustoiminnan varat			4 319			-195	4 124
Sijoitusomaisuus	668	10 736	16			0	11 419
Sijoitukset osakkuusyrityksissä			16				16
Muut varat	6 243	939	751			-15	7 918
Varat yhteensä	24 772	30 310	5 107			-534	59 655
Velat asiakkaille	11 628	6 043				-121	17 549
Velat luottolaitoksille	1 305	4 199				-294	5 209
Vahinkovakuutustoiminnan velat			3 171			-11	3 160
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	2 159	17 351				-35	19 475
Velat, joilla on huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla	11	1 591	135				1 737
Muut velat	6 827	1 903	83			-30	8 783
Velat yhteensä	21 929	31 087	3 389			-491	55 914
Oma pääoma							3 741
Henkilömäärä	603	32	1 660				2 295
Investoinnit, milj. €	13	1	26				40

Tase 31.12.2014, milj. €	Pankki- toiminta	Muu toiminta	Vahinko- vakuutus	Omistajille jaettavat		Elimi- noinnit	Konserni yhteensä
				Varallisuus- denhoito			
Saamiset asiakkailta	15 222	537				-246	15 513
Saamiset luottolaitoksilta	483	13 566	5	7		-24	14 037
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat	373	-13					360
Vahinkovakuutustoiminnan varat			4 150			-297	3 854
Sijoitusomaisuus	553	7 581	16	9		-9	8 151
Sijoitukset osakkuusyrityksissä			2	27			29
Muut varat	6 335	1 721	732	136		-165	8 759
Varat yhteensä	22 968	23 392	4 905	180		-741	50 703
Velat asiakkaille	8 434	3 233				-226	11 442
Velat luottolaitoksille	609	4 878				-246	5 241
Vahinkovakuutustoiminnan velat			3 116			-144	2 972
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	1 672	16 157				-46	17 782
Velat, joilla on huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla	-20	1 054	50				1 084
Muut velat	7 043	1 685	79	10		-44	8 773
Velat yhteensä	17 738	27 007	3 245	10		-705	47 295
Oma pääoma							3 408
Henkilömäärä	616	33	1 766	88			2 503
Investoinnit, milj. €	10	2	14	2			28

Konsernitilinpäätöksen liitetiedot

Sisällysluettelo

1. Konsernitilinpäätöksen laatimisperiaatteet
2. Riskienhallinnan ja vakavaraisuuden hallinnan periaatteet
3. Laatimisperiaatteen muutos

Tuloslaskelmaa koskevat liitetiedot

4. Korkokate
5. Saamisten arvonalentumiset
6. Vahinkovakuutustoiminnan nettotuotot
7. Palkkiotuotot ja -kulut
8. Kaupankäynnin nettotuotot
9. Sijoitustoiminnan nettotuotot
10. Liiketoiminnan muut tuotot
11. Henkilöstökulut
12. Poistot
13. Muut kulut
14. Tuloverot
15. Omistajille jaettavat omaisuuserät, velat ja lopetetut toiminnot

Tasetta koskevat liitetiedot

16. Käteiset varat
17. Saamiset luottolaitoksilta
18. Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat
19. Johdannaissopimukset
20. Saamiset asiakkailta
21. Vahinkovakuutustoiminnan varat
22. Sijoitusomaisuus
23. Uudelleenluokitellut saamistodistukset
24. Pääomaosuusmenetelmällä käsiteltävät sijoitukset
25. Aineettomat hyödykkeet
26. Aineelliset hyödykkeet
27. Muut varat
28. Verosaamiset
29. Velat luottolaitoksille
30. Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvelat
31. Johdannaissopimukset
32. Velat asiakkaille
33. Vahinkovakuutustoiminnan velat
34. Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat
35. Varaukset ja muut velat
36. Verovelat
37. Velat, joilla on huonompi etuoikeus
38. Oma pääoma

Riskienhallinnan liitetiedot

39. Pohjola-konsernin vastuiden maajakauma
Pankkitoiminnan ja muun toiminnan riskiasema
40. Rahoitusvaroista kirjatut arvonalentumistappiot
41. Vastuut

42. Vastuut sektoreittain
 43. Saamiset luottolaitoksilta ja asiakkailta sekä ongelmasaamiset
 44. Luottotappioiden ja arvonalentumisten kehitys
 45. Yritysvastuut toimialoittain
 46. Yritysvastuut rating-luokittain
 47. Yritysvastuiden jakauma asiakkaan vastuun määrän mukaan
 48. Rahoitus- ja vakuutuslaitosvastuut rating-luokittain
 49. Saadut vakuudet vakuuslajeittain
 50. Varainhankinnan rakenne
 51. Varojen ja velkojen maturiteettijakauma jäljellä olevan juoksuajan mukaan
 52. Likviditeettireservi
 53. Varojen ja velkojen maturiteetit erääntymisen tai uudelleenhinnoittelun mukaan
 54. Markkinariskin herkkyysanalyysi
 55. Osakeriski
 56. Kiinteistöriski
- Pilari III:n mukaiset vakavaraisuustiedot
57. Omat varat
 58. Omien varojen vähimmäisvaatimus
 59. Vakavaraisuuden tunnusluvut
 60. Johdannaissopimukset ja vastapuoliriski
- Vahinkovakuutustoiminnan riskiasema
61. Riskinkantokyky
 62. Vahinkovakuutustoiminnan riskiherkkyys
 63. Vakuutusmaksutulon ja vakuutusmäärien luokkajakaumia
 64. Suurvahinkojen kehitys
 65. Vakuutusliikkeen kannattavuus
 66. Vakuutusvelan luonnetta kuvaavia tietoja
 67. Vakuutusvelan arvioitu maturiteettijakauma
 68. Sijoitustoiminnan riskiasema
 69. Sijoitusriskien herkkyysanalyysi
 70. Korkoriski
 71. Valuuttariski
 72. Vastapuoliriski

Muut tasetta koskevat liitetiedot

73. Rahoitusvarojen ja -velkojen luokittelu
74. Toistuvasti käypään arvoon arvostettujen erien ryhmittely arvostusmenetelmän mukaisesti
75. Annetut vakuudet
76. Saadut rahoitusvakuudet

Vastuusitoumuksia ja johdannaisia koskevat liitetiedot

77. Taseen ulkopuoliset sitoumukset
78. Johdannaissopimukset
79. Rahoitusvarat ja -velat, jotka on vähennetty toisistaan tai joita koskee toimeenpantavissa oleva yleinen nettoutusjärjestely
80. Ehdolliset velat ja varat
81. Muut vuokrasopimukset
82. Omistukset tytäryrityksissä, strukturoiduissa yhteisöissä sekä yhteisissä toiminnoissa

Muut liitetiedot

83. Lähipiiritapahtumat
84. Muuttuva palkitseminen

Pohjola-konsernin Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 575/2013 mukaiset Pilari 3 - vakavaraisuustiedot julkaistaan osana OP Ryhmän tilinpäätöstä. Pohjola-konsernista esitetään omat varat, omien varojen vähimmäisvaatimus, vakavaraisuuden tunnusluvut sekä johdannaissopimukset ja vastapuoliriski.

2 Arvioiden käyttö

Tilinpäätöksen laatiminen IFRS-standardien mukaisesti edellyttää johdolta arvioiden tekemistä ja harkintaa laatimisperiaatteiden soveltamisessa. Johdon arvioita ja harkintaa edellyttäviä laatimisperiaatteita on käsitelty jäljempänä yksityiskohtaisemmin kohdassa 1.6 "Johdon harkintaa edellyttävät laatimisperiaatteet ja arvioihin sisältyvät keskeiset epävarmuustekijät".

3 Yhdistelyperiaatteet

Konsernitilinpäätös sisältää emoyhtiön Pohjola Pankki Oyj:n sekä tytäryhtiöt joissa emoyhtiöllä on määräysvalta. Pohjola konsernilla on määräysvalta yrityksessä, jos se olemalla osallisena siinä altistuu sen muuttuvalle tuotolle tai on oikeutettu sen muuttuvaan tuottoon ja se pystyy vaikuttamaan tähän tuottoon käyttämällä yritystä koskevaa valtaansa (strukturoidut yhteisöt mukaan luettuina). Suurin osa tytäryrityksistä on täysin konsernin omistuksessa, jolloin määräysvalta perustuu äänivaltaan.

Pohjola toimii sijoittajana ja sijoitusrahastojen hallinnoijana erilaisissa sijoitusrahastoissa saadakseen sijoitustuottoja sekä erilaisia palkkiotuottoja. Rahastot, jotka on luokiteltu strukturoiduksi yhteisöiksi on konsolidoitu konsernin tilinpäätökseen silloin, kun konsernin määräysvalta ei perustu äänioikeuksiin vaan merkityksellisten toimintojen ohjaamiseen, altistumiseen rahaston muuttuviin tuottoihin sekä rahaston hallinnon järjestämiseen. Määräysvallan muutoksia konserniin yhdistellyissä rahastosijoituksissa seurataan neljännesvuosittain. Määräysvallan tarkastelussa otetaan huomioon sijoittajan valta ohjata sijoituskohteen merkityksellisiä toimintoja sekä sijoittajan altistumista muuttuville tuotoille.

Kun konsernin määräysvalta lakkaa, jäljelle jäävä omistusosuus arvostetaan määräysvallan menettämispäivän käypään arvoon ja kirjanpitoarvon muutos kirjataan tulosvaikutteisesti. Tämä käypä arvo toimii alkuperäisenä kirjanpitoarvona, kun jäljelle jäävää osuutta myöhemmin käsitellään osakkuusyhtiönä, yhteisyhtiönä tai rahoitusvaroina. Lisäksi asianomaisesta rahastosta aiemmin muihin laajan tuloksen eriin kirjattuja määriä käsitellään ikään kuin konserni olisi suoraan luovuttanut niihin liittyvät varat ja velat. Tämä voi tarkoittaa, että aiemmin muihin laajan tuloksen eriin kirjatut määrät siirretään tulosvaikutteiksi.

Konsernin keskinäinen osakeomistus on eliminoitu hankintamenetelmällä. Luovutettu vastike ja hankitun yhtiön yksilöitävissä olevat varat ja vastattavaksi otetut velat on arvostettu käypään arvoon hankintahetkellä. Nettovarat ylittävä osuus hankintamenosta esitetään liikearvona. Mikäli hankintameno on pienempi kuin nettovarojen käypä arvo, erotus kirjataan tulosvaikutteisesti.

Hankintaan liittyvät menot kirjataan toteutuessaan kuluksi. Mahdollinen lisäkauppahinta arvostetaan käypään arvoon ja luokitellaan joko velaksi tai omaksi pääomaksi. Velaksi luokiteltu lisäkauppahinta arvostetaan käypään arvoon tulosvaikutteisesti raportointikauden päättymispäivänä.

Osakkuusyhtiöt, joissa Pohjolalla on yli 20–50 prosenttia osakekannan äänimäärästä ja joissa Pohjola käyttää huomattavaa vaikutusvaltaa, mutta ei määräysvaltaa, yhdistellään konsernitilinpäätökseen pääomaosuusmenetelmällä. Pääomaosuusmenetelmää sovellettaessa sijoitus kirjataan alun perin hankintameno määräisenä ja sitä lisätään tai vähennetään kirjaamalla sijoittajan osuus sijoituskohteen hankinta-ajankohdan jälkeisistä voitoista tai tappioista. Jos konsernin osuus osakkuusyhtiön tappioista ylittää sijoituksen kirjanpitoarvon, sijoitus merkitään taseeseen nolla-arvoon eikä kirjanpitoarvon ylittäviä tappioita yhdistellä, ellei konserni ole sitoutunut osakkuusyhtiön veloitteiden täyttämiseen..

Yhteisjärjestely on järjestely, jossa kahdella tai useammalla osapuolella on yhteinen määräysvalta. Yhteinen määräysvalta on järjestelyä koskevan määräysvallan pitämistä yhteisenä sopimukseen perustuen, ja se vallitsee vain silloin, kun merkityksellisiä toimintoja koskevat päätökset edellyttävät määräysvallan jakavien osapuolten yksimielistä hyväksymistä. Yhteisjärjestely on joko yhteinen toiminto tai yhteisyritys. Yhteisyritys on järjestely, jossa konsernilla on oikeuksia järjestelyn nettovarallisuuteen, kun taas yhteisessä toiminnossa konsernilla on järjestelyyn liittyviä varoja koskevia oikeuksia ja velkoja koskevia velvoitteita. Kiinteistöyhtiöt yhdistellään Pohjola-konsernin tilinpäätökseen yhteisinä toimintoina yhdistelemällä konsernin omistusosuutta vastaava osuus kiinteistöyhtiön omaisuuseristä ja veloista.

Tilikauden aikana hankitut tytär- tai osakkuus- tai yhteisjärjestelyt yhdistellään konsernitilinpäätökseen siitä hetkestä lähtien, kun konserni on saanut määräysvallan, yhteisen määräysvallan tai huomattavan vaikutusvallan ja luovutetut vastaavasti siihen saakka, jolloin määräysvalta tai huomattava vaikutusvalta lakkaa.

Konsernin sisäiset liiketapahtumat, saamiset, velat ja voitonjako eliminoidaan konsernitilinpäätöstä laadittaessa.

3.1 Määräysvallattomien omistajien osuudet

Tilikauden tuloksen jakautuminen emoyhtiön omistajien osuuteen ja määräysvallattomien omistajien osuuteen esitetään tuloslaskelmassa, ja laajan tuloksen jakautuminen esitetään erillisessä laajassa tuloslaskelmassa.

Tilikauden tulos sekä laaja tulos kohdistetaan määräysvallattomille omistajille siinäkin tapauksessa, että sen seurauksena määräysvallattomien omistajien osuudesta tulisi negatiivinen. Määräysvallattomien omistajien osuus omasta pääomasta esitetään taseessa osana omaa pääomaa. Mikäli sijoituskohteen pääoma ei täytä IAS 32 mukaisia oman pääoman kriteereitä, esitetään määräysvallattomien osuus nettovarallisuudesta velkana.

Määräysvallattomien omistajien osuus hankinnan kohteessa arvostetaan joko käypään arvoon tai

suhteellisenä osuutena hankinnan kohteen nettovarallisuudesta. Arvostamisperiaate määritetään erikseen kullekin hankinnalle.

4 Omistajille jaettavat omaisuuserät, -velat ja lopetetut toiminnot

Omaisuuserät (tai luovutettavien erien ryhmä) ja niihin liittyvät velat luokitellaan omistajille jaettavaksi, mikäli ne on päätetty siirtää kirjanpitoarvoin OP Ryhmän sisällä rakennejärjestelyjen seurauksena. Omistajille jaettavaksi luokittelun edellytyksiä katsotaan täyttyvän, kun siirto on erittäin todennäköinen ja omaisuuserä (tai luovutettavien erien ryhmä) on välittömästi myytävissä nykyisessä kunnossaan yleisin ja tavanomaisin ehdoin, kun johto on sitoutunut siirtoon ja siirron odotetaan tapahtuvan vuoden kuluessa luokittelusta.

Lopetettu toiminto on konsernin osa, joka on luokiteltu omistajille jaettavaksi ja joka täyttää jonkin seuraavista edellytyksistä:

1. Se on merkittävä erillinen liiketoimintayksikkö.
2. Se on osa yhtä koordinoitua suunnitelmaa, joka koskee erillisen keskeisen liiketoiminta-alueen siirtoa.

Lopetettujen toimintojen tulos esitetään omana eränä konsernin tuloslaskelmassa ja laajassa tuloslaskelmassa. Omistajille jaettavat omaisuuserät (tai luovutettavien erien ryhmä) ja niihin liittyvät velat esitetään taseessa erillään muista eristä.

Jos myöhemmin todetaan, että omistajille jaettavaksi luokitellun omaisuuserän (tai luovutettavien erien ryhmän) luokittelu edellytykset eivät enää täyty, kyseinen omaisuuserä (tai omaisuuserien ryhmä) siirretään takaisin esitettäväksi jatkuvissa toiminnoissa ja arvostettavaksi siihen sovellettavien IFRS-standardien mukaisesti.

5 Ulkomaan rahan määräiset erät

Konsernitilinpäätös laaditaan euroina, joka on konsernin emoyhtiön toiminta- ja esittämismuuttua. Ulkomaan rahan määräiset liiketoimet kirjataan euromääräisiksi tapahtumapäivän kurssiin tai kirjaus-kuukauden keskipäivän kurssiin. Tilinpäätöspäivän ulkomaan rahan määräiset monetaariset tase-erät muutetaan euroiksi tilinpäätöspäivän kurssiin. Ei-monetaariset tase-erät, jotka arvostetaan alkuperäiseen hankintamenuon, esitetään tapahtumapäivän kurssiin.

Ulkomaan rahan määräisten liiketapahtumien ja monetaaristen tase-erien muuttamisesta euroiksi syntyvät kurssierot kirjataan valuuttakurssivoittoina tai -tappiointa tuloslaskelman erään Kaupankäynnin nettotuotot.

Ulkomaisten tytäryritysten, joiden toimintavalmuutta ei ole euro, tuloslaskelmat muutetaan euroiksi tilikauden keskipäivän ja taseet tilinpäätöspäivän kurssiin. Syntyvät kurssierot kirjataan muuntoeroksi muihin laajan tuloksen eriin. Ulkomaisten tytäryritysten hankintamenuon eliminoinnista ja hankinnan jälkeen kertyneistä oman pääoman erien muutoksesta syntyneet muuntoerot kirjataan muihin laajan tuloksen eriin. Kun tytäryritykset myydään, kertyneet muuntoerot kirjataan tuloslaskelmaan osana myyntivoittoa tai -tappiota.

6 Rahoitusinstrumentit

6.1 Käyvän arvon määrittäminen

Käypä arvo on se hinta, joka saataisiin omaisuuserän myynnistä tai maksettaisiin velan siirtämisestä markkinaosapuolten välillä arvostuspäivänä toteutuvassa tavanmukaisessa liiketoimessa.

Rahoitusinstrumenttien käypä arvo määritetään joko toimivilta markkinoilta saatavien hintanoteerausten avulla, tai jos toimivia markkinoita ei ole, omia arvostusmenetelmiä käyttäen. Markkinoiden katsotaan olevan toimivat, jos hintanoteerauksia on helposti ja säännönmukaisesti saatavissa ja ne kuvastavat todellisia ja säännönmukaisesti toistuvia, toisistaan riippumattomien osapuolten välisiä markkinatransaktioita. Rahoitusvarojen noteerattuna markkinahintana käytetään senhetkistä ostokurssia.

Mikäli markkinoilla on vakiintunut arvostuskäytäntö rahoitusinstrumentille, jolle ei saada suoraan markkinahintaa, niin käypä arvo perustuu markkinoilla yleisesti käytettyyn markkinahinnan laskentamalliin ja mallin käyttämien syöttötietojen markkinanoteerauksiin.

Mikäli arvostuskäytäntö ei ole markkinoilla vakiintunut, käytetään markkina-arvon määrittämisessä asianomaiselle tuotteelle laadittua omaa arvostusmallia. Arvostusmallit pohjautuvat yleisesti käytettyihin laskentamenetelmiin ja ne kattavat kaikki ne osatekijät, jotka markkinaosapuolet ottaisivat huomioon hintaa asettaessaan sekä ovat yhdenmukaisia rahoitusinstrumenttien hinnoittelussa käytettävien hyväksytyjen taloudellisten menetelmien kanssa.

Arvostusmenetelminä käytetään markkinatransaktioiden hintoja, diskontattujen rahavirtojen menetelmää sekä toisen olennaisilta osin samanlaisen instrumentin tilinpäätöshetken käypää arvoa. Arvostusmenetelmissä otetaan huomioon arvio luottoriskistä, käytettävistä diskonttauskoroista, ennenaikaisen takaisinmaksun mahdollisuudesta ja muista sellaisista tekijöistä, jotka vaikuttavat rahoitusinstrumentin käyvän arvon määrittämiseen luotettavasti.

Rahoitusinstrumenttien käyvät arvot jaetaan kolmeen eri hierarkiatasoon sen mukaan, miten niiden käypä arvo on määritetty:

- täysin samanlaisille varoille tai veloille toimivilla markkinoilla noteeratut käyvät arvot (taso 1)
- käyvät arvot, jotka on määritetty käyttäen syöttötietoina muita kuin tason 1 noteerattuja hintoja, jotka ovat todennettavissa varoille tai veloille, joko suoraan (esim. hintoina) tai välillisesti (esim. johdettuina hinnoista) (taso 2)
- käyvät arvot on määritetty käyttäen varoille tai veloille syöttötietoja, jotka eivät perustu todennettavissa oleviin markkinahintoihin (taso 3).

Se käypien arvojen hierarkian taso, jolle tietty käypään arvoon arvostettu erä on kokonaisuudessaan luokiteltu, on määritetty koko kyseisen käypään arvoon arvostetun erän

kannalta merkittävän alimmalla tasolla olevan syöttötiedon perusteella. Syöttötiedon merkittävyys on arvioitu kyseisen käypään arvoon arvostetun erän suhteen kokonaisuudessaan.

Epäliikvideille tuotteille on tyypillistä, että hinnoittelumallilla laskettu hinta poikkeaa toteutuneesta kauppahinnasta. Toteutunut kauppahinta on kuitenkin paras osoitus tuotteen käyvästä arvosta. Toteutuneen kauppahinnan ja markkinahintoja käyttävän hinnoittelumallin avulla lasketun hinnan erotuksena saatu tulos, Day 1 profit/loss, jaksotetaan tuloslaskelmaan sopimuksen voimassaoloajalle tai sitä lyhemmälle ajalle ottaen huomioon tuotteen rakenne ja vastapuoli. Jaksottamatta oleva osuus tuloutetaan kuitenkin heti, mikäli tuotteelle on saatavilla aito markkinahinta tai markkinoille muodostuu vakiintunut hinnoittelukäytäntö. Epäliikvidien rahoitusvarojen määrä taseessa on epäoleellinen.

6.2 Rahoitusvarojen arvonalentuminen

Jokaisen raportointikauden päättyessä arvioidaan, onko objektiivista näyttöä siitä, että muun kuin käypään arvoon tulosvaikutteisesti arvostettavan rahoitusvaroihin kuuluvan erän arvo on alentunut.

Rahoitusvaroihin kuuluvan erän arvo on alentunut, jos arvonalentumisesta on objektiivista näyttöä yhden tai useamman, omaisuuserän alkuperäisen kirjaamisen jälkeen toteutuneen tapahtuman seurauksena ja tällä on luotettavasti arvioitavissa oleva vaikutus rahoitusvaroista tulevaisuudessa saataviin arvioituihin rahavirtoihin.

Arvonalentumisen objektiivisena näyttönä voidaan pitää mm:

- merkittävää heikkenemistä liikkeeseenlaskijan tuloksessa, luottoluokituksessa, taseessa, maksukäyttäytymisessä tai liiketoimintasuunnitelmissa sekä epäedullisia muutoksia liikkeeseenlaskijan taloudellisessa tai toiminnallisessa ympäristössä,
- bona fide -tarjousta ostaa sama tai samanlainen sijoitus markkinoilta alle hankinta-arvon,
- tapahtumia tai olosuhteita, jotka heikentävät merkittävästi liikkeeseenlaskijan toimintamahdollisuuksia ja jatkuvuutta (going concern), esim. toiminnasta aiheutuneet negatiiviset kassavirrat, pääomien riittämättömyys, käyttöpääoman vähäisyys,
- velallisen konkurssi tai muu uudelleenjärjestely tulee todennäköiseksi,
- velallisen sopimusrikkomusta,
- velalliselle annettua myönnytystä,
- aikaisemmin kirjattua arvonalennusta ja
- rahoitusinstrumentin toimivien markkinoiden häviämistä.

Lisäksi oman pääoman ehtoisen instrumentin osalta merkittävä tai pitkäaikainen arvonalentuminen alle sen hankintamenon on objektiivinen näyttö arvonalentumisesta.

Arvonalentumisten kirjaamista on käsitelty tarkemmin eri rahoitusinstrumentiryhmien kohdalla.

6.3 Arvopapereiden osto- ja myyntisopimukset

Molempia osapuolia velvoittavin takaisinmyyntiehdoin ostettujen arvopapereiden ostohinta merkitään taseeseen saamiseksi vastapuolen mukaan määräytyvään tase-erään. Ostohinnan ja takaisinmyyntihinnan erotus jaksotetaan korkotuotoksi sopimuksen voimassaoloajalle.

Molempia osapuolia velvoittavin takaisinostoehdoin myytyjen arvopapereiden myyntihinta kirjataan rahoitusvelaksi vastapuolen mukaan määräytyvään tase-erään. Myyntihinnan ja takaisinostohinnan erotus jaksotetaan korkokuluksi sopimuksen voimassaoloajalle.

6.4 Rahoitusinstrumenttien luokittelu ja kirjaaminen konsernin taseessa

Rahoitusvarat ja -velat luokitellaan alkuperäisen kirjaamisen yhteydessä seuraaviin ryhmiin: käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattaviin rahoitusvaroihin ja -velkoihin, lainoihin ja muihin saamisiin, eräpäivään asti pidettäviin sijoituksiin, myytävissä oleviin rahoitusvaroihin, sekä muihin rahoitusvelkoihin. Luokittelu riippuu siitä, mihin tarkoitukseen kyseiset rahoitusvarat ja -velat on hankittu.

Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavien rahoitusvarojen ja -velkojen, eräpäivään asti pidettävien sijoitusten ja myytävissä olevien rahoitusvarojen ostot ja myynnit kirjataan taseeseen kaupantekopäivänä eli päivänä, jolloin sitoudutaan ostamaan tai myymään kyseinen rahoitusvaroihin tai velkoihin kuuluva erä. Lainat ja muut saamiset -ryhmään luokitellut saamistodistukset kirjataan rahoitusvaroiksi kaupantekopäivänä ja annetut lainat sinä päivänä, jolloin asiakas nostaa lainan.

Ne rahoitusvarat ja -velat, joiden osalta Pohjolalla on tarkasteluhetkellä laillisesti toimeenpantavissa oleva kuittausoikeus tavanomaisessa liiketoiminnassa sekä laiminlyönti-, maksukyvyttömyys- ja konkurssitapauksissa ja se aikoo toteuttaa suoritukset nettomääräisesti nettoutetaan taseessa. Taseessa nettoutetaan keskusvastapuoliselvityksessä olevat OTC-korkojohdannaiset, jotka selvitetään päivittäisessä selvitysprosessissa London Clearing Housen kanssa.

Rahoitusvarat kirjataan pois taseesta, kun sopimusperusteinen oikeus rahoitusvaroihin kuuluvan erän rahavirtoihin lakkaa tai kun oikeudet on siirretty toiselle osapuolelle niin, että omistukseen liittyvät riskit ja edut on siirretty olennaisilta osin. Rahoitusvelat kirjataan pois taseesta, kun niiden velvoitteet on täytetty ja niiden voimassaolo on lakannut.

6.4.1 Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat ja -velat

Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavia tase-eriä ovat kaupankäynnin rahoitusvarat ja -velat, kaupankäyntitarkoituksessa pidettävät johdannaisopimukset sekä alkuperäisen kirjaamisen yhteydessä käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavaksi

määritetyt rahoitusvarat. Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat kirjataan alun perin käypään arvoon ja transaktiomenot kirjataan kuluksi tuloslaskelmaan. Myöhempi käyvän arvon muutos samoin kuin myyntivoitot ja -tappiot, korkotuotot ja -kulut sekä osinkotuotot kirjataan tuloslaskelmaan luonteensa mukaiseen erään.

6.4.1.1 Kaupankäynnin rahoitusvarat ja -velat sekä johdannaispimukset

Kaupankäyntitarkoituksessa pidettäviin varoihin luokitellaan saamistodistukset sekä osakkeet ja osuudet, jotka on hankittu tarkoituksena hyötyä lyhyen aikavälin markkinahintojen muutoksista. Kaupankäyntivelat ovat velvoitteita toimittaa vastapuolelle arvopapereita, jotka on myyty, mutta joita ei ole ollut omistuksessa myyntihetkellä (lyhyeksimyynnit). Kaupankäyntitarkoituksessa pidettävänä käsitellään myös kaikki johdannaispimukset paitsi tehokkaaseen suojaussuhteeseen määritetyt johdannaiset ja takaussopimusjohdannaiset.

6.4.1.2 Alkuperäisen kirjaamisen yhteydessä käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattaviksi luokitellut rahoitusvarat

Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattaviksi rahoitusvaroiksi luokitellaan rahoitusvarat, jotka alkuperäisen kirjaamisen yhteydessä peruuttamattomasti määritellään sellaisiksi.

Alkuperäisen kirjaamisen yhteydessä käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattaviksi määritetään ne joukkovelkakirjalainat, joita hallinnoidaan ja tuloksellisuutta arvioidaan konsernin riskienhallintaperiaatteiden mukaisesti käyvin arvoin mahdollisimman oikean ja ajantasaisen kuvan saamiseksi sijoitustoiminnasta. Raportointi konsernin johdolle tehdään käyvin arvoin.

Liiketoiminnan luonne on pitkän aikavälin sijoitustoimintaa, joten rahoitusvarat esitetään erillään kaupankäyntitarkoituksessa pidettävistä rahoitusvaroista.

Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattujen rahoitusvarojen ryhmään luokitellaan myös sellaiset yhdistetyt instrumentit, joissa kytketyn johdannaisen käypää arvoa ei pystytä määrittämään erikseen.

6.4.2 Lainat ja muut saamiset

Lainoiksi ja muiksi saamisiksi luokitellut rahoitusvarat ovat muita kuin johdannaisvaroihin kuuluvia rahoitusvaroja, joilla on kiinteät tai määritettävissä olevat maksuvirrat ja joita ei noteerata aktiivisilla markkinoilla.

Vakuutus sopimukseen, korvaustenhoitosopimukseen sekä sijoitusten myyntiin liittyvät saamiset esitetään tässä ryhmässä. Konsernin taseessa tällaiset rahoitusvarat esitetään saamisina asiakkailta, luotto- ja rahoituslaitoksilta tai vahinkovakuutustoiminnan varoina.

Lainat ja muut saamiset merkitään niitä alun perin kirjanpitoon kirjattaessa hankintamenoa, joka on annettun

vastikkeen käypä arvo, johon on lisätty välittömästi kohdistettavissa olevat transaktiomenot. Alkuperäisen kirjaamisen jälkeen lainat ja muut saamiset arvostetaan jaksotettuun hankintamenoaon efektiivisen koron menetelmällä.

Lainojen ja muiden saamisten arvonalentumisia kirjataan saamiskohtaisesti ja saamisryhmäkohtaisesti. Arvonalentumiset arvioidaan saamiskohtaisesti, mikäli asiakkaan vastuiden määrä on merkittävä. Muilta osin arvonalentumiset arvioidaan saamisryhmäkohtaisesti.

Arvonalentuminen kirjataan silloin, kun on saatu objektiivista näyttöä siitä, että saamista ei saada perityksi täysimääräisesti. Saamisen arvo on alentunut, jos sen arvioitujen vastaisten rahavirtojen nykyarvo – vakuus huomioon otettuna – on pienempi kuin luoton ja sen maksamattomien korkojen yhteenlaskettu kirjanpitoarvo. Tulevat rahavirrat diskontataan lainan alkuperäisellä efektiivisellä korolla. Jos laina on vaihtuvakorkoinen, diskonttauskorkona käytetään tarkasteluhetken sopimuksen mukaista korkoa. Tulosvaikutteisesti kirjattavan arvonalentumistappion suuruus on lainan kirjanpitoarvon ja sitä alhaisemman vastaisten rahavirtojen nykyarvon erotus.

Arvonalentumisen arviointiprosessi on kaksivaiheinen. Arvonalentumista arvioidaan saamiskohtaisesti lainoista ja saamisista. Jos lainoihin ja saamisiin kuuluvista rahoitusvaroista ei ole tarpeen tehdä saamiskohtaista arvonalentumista, ne tulevat saamisryhmäkohtaisen arvonalennuslaskennan piiriin. Ryhmäkohtaisena arvonalentumisena kirjataan syntyneet mutta ei vielä raportoidut tappiot, joita ei vielä voida kohdistaa tietyille asiakaslainalle. Ryhmäkohtainen arvonalentuminen perustuu taloudellisen pääomavaateen laskennassa käytettävään tilastolliseen malliin. Malli on johdettu vakavaraisuuslaskennassa käytetystä odotetun tappion mallista, johon on tehty oikaisuja vastaamaan IFRS-vaatimuksia. Taloudellisen pääomavaateen mallissa käytetyistä PD- ja LGD-estimaateista on purettu vakavaraisuudelle asetetut viranomaisrajat sekä pitkän aikavälin suhdannesopeutusta, jotta ne vastaavat paremmin nykyistä suhdannevaihetta. Mallissa tappion aiheuttavan tapahtuman toteutuminen mitataan ns. havainnointiviiveen avulla. Havainnointiviive perustuu asiakas-segmenteittäin OP Ryhmän arvonalentumisprosessiin, joka kuuluu tappion aiheuttamasta tapahtumasta luoton saamiskohtaiseen arvonalentumistestaukseen. Lisäksi mallissa saamiset on luokiteltu asiakassegmenteittäin luottoriski-ominaisuuksiltaan samankaltaisiin ryhmiin. Ryhmäkohtainen arvonalentuminen lasketaan asiakassegmenteittäin odotetun tappion perusteella, jonka lisäksi laskennassa huomioidaan havainnointiviive sekä vakuuksien diskontatut nykyarvot.

Jos luoton maksusuunnitelmaa muutetaan, muutoksen syy ja vakavuusaste luokitellaan sisäisellä asteikolla. Osa maksusuunnitelmien muutoksista tehdään asiakassuhteiden hoidon perusteella eivätkä ne johdu asiakkaan maksukyvyyn heikkenemisestä. Nämä muutokset eivät vaikuta arvonalentumisen kirjaamiseen. Joissakin tapauksissa asiakkaan heikentyneestä maksukyvyvystä johtuen annetaan myönnytys lainaehtoihin esim. lyhennysvapaa rajoitetuksi ajaksi tai muu luoto₀

uudelleenjärjestely, jolla pyritään turvaamaan asiakkaan maksukyky ja rajoittamaan vastuiden luottoriskiä. Tällaiset uudelleen neuvotellut luotot raportoidaan ongelmasaamisina. Maksusuunnitelman muutokset, jotka johtuvat asiakkaan heikentyneestä maksukykyvästä vaikuttavat yhdessä muiden kriteerien kanssa asiakkaan luottoluokitusta heikentävästi ja siten lisäävät ryhmäkohtaisen arvonalennuksen määrää. Lisäksi niillä on vaikutusta luoton ohjautumiseen saamiskohtaisen arvonalentumistestauksen piiriin. Jos asiakas on pysynyt uudessa maksusuunnitelmassa eikä asiakkaan vastuista ole kirjattu saamiskohtaista arvonalennusta, se poistuu ongelmasaamisten ryhmästä kahden vuoden kuluttua. Maksusuunnitelmien muutosten kehitystä raportoidaan säännöllisesti johdolle asiakkaiden maksukykyä ennakoivana mittarina.

Lainat ja saamiset luokitellaan liitetiedoissa luoton laadun arvioimiseksi myös sen perusteella miten velallisen arvioidaan suoriutuvan tulevasta maksuvelvoitteistaan. Laina luokitellaan järjestämättömäksi ("non-performing") silloin, kun sen maksut ovat erääntyneet yli 90 pv, asiakas on luokiteltu ryhmän sisäisessä 12-portaisessa ratingluokittelussa kahteen heikoimpaan luokkaan (11 tai 12) tai lainaan on tehty saamiskohtainen arvonalentuminen. Muissa tilanteissa laina luokitellaan terveeksi ("performing").

Saamiskohtainen sekä ryhmäkohtainen arvonalentuminen kirjataan erillisiä vähennystilejä käyttäen, jotka esitetään saamisten tase-erän vähennyksenä. Arvonalentumiset kirjataan tuloslaskelmassa erään Saamisten arvonalentumiset. Arvonalentumisen jälkeen koron tulouttamista jatketaan arvonalennetulle määrälle.

Laina kirjataan pois taseesta, kun perintätoimet on suoritettu loppuun tai lainan ehtoja muutetaan merkittävästi (esim. uudelleenrahoitus). Taseesta pois kirjaamisen jälkeen saadut suoritukset kirjataan saamisten arvonalentumisten oikaisuiksi. Mikäli asiakkaan maksukykyyn palautumisesta saadaan objektiivista näyttöä, aiemmin kirjattujen arvonalentumisten määrä arvioidaan uudelleen ja maksukykyyn parantumisesta aiheutuvat muutokset kirjataan tuloslaskelmaan.

6.4.3 Eräpäivään asti pidettävät sijoitukset

Eräpäivään asti pidettävät sijoitukset ovat muita kuin johdannaisvaroihin kuuluvia rahoitusvaroja, joilla on kiinteä tai määriteltävissä olevat maksuvirrat ja jotka on hankittu aikomuksella pitää ne eräpäivään saakka. Eräpäivään asti pidettävät sijoitukset kirjataan alun perin käypään arvoon, johon lisätään transaktiomenot. Myöhemmin ne käsitellään kirjanpidossa jaksotetun hankintamenon määräisinä efektiivisen koron menetelmällä.

Eräpäivään asti pidettävien sijoitusten arvonalentumista tarkastellaan samojen periaatteiden mukaisesti kuin lainojen ja saamisten arvonalentumista. Saamistodistuksen arvonalentumisena kirjataan sen kirjanpitoarvon ja sitä alhaisemman vastaisten rahavirtojen nykyarvon erotus.

Eräpäivään asti pidettävien rahoitusvarojen ryhmästä myydään sijoituksia ennen niiden eräpäivää vain IAS 39 -standardissa mainituissa poikkeustilanteissa.

6.4.4 Myytävissä olevat rahoitusvarat

Myytävissä oleviin rahoitusvaroihin luokitellaan muita kuin johdannaisvaroihin kuuluvia rahoitusvaroja, joita ei sisällytetä edellä mainittuihin rahoitusvarojen luokkiin, mutta jotka saatetaan myydä ennen eräpäivää. Myytävissä olevat rahoitusvarat koostuvat saamistodistuksista, osakkeista ja osuuksista.

Myytävissä olevat rahoitusvarat kirjataan ostohetkellä taseeseen hankintamenoon, joka on niistä maksetun vastikkeen käypä arvo lisättyä hankintaan suoraan kohdistettavilla transaktiomenoilla. Myytävissä olevat rahoitusvarat arvostetaan taseessa käypään arvoon. Arvonmuutokset kirjataan muihin laajan tuloksen eriin, josta ne kirjataan tuloslaskelmaan, kun omaisuuserä kirjataan pois taseesta tai on objektiivista näyttöä siitä, että sen arvo on alentunut.

Myytävissä olevien rahoitusvarojen kohdalla objektiiviseksi näytöksi katsotaan saamistodistusten osalta esimerkiksi liikkeeseenlaskijan luottoluokituksen huomattava negatiivinen muutos tai oman pääoman ehtoisen instrumentin osalta sen käyvän arvon merkittävä tai pitkäaikainen aleneminen alle sen hankintamenon. Jos oman pääoman ehtoisen arvopaperin markkina-arvo arvonalentumiskirjauksen jälkeen edelleen alentuu, kirjataan arvonalennus tuloslaskelmaan.

Jos myytävissä oleviin rahoitusvaroihin luokitellun, arvonalentuneen saamistodistuksen käypä arvo myöhemmin nousee ja nousun voidaan objektiivisesti todeta liittyvän arvonalentumistappikirjauksen jälkeiseen tapahtumaan, arvonalentumistappio peruutetaan ja kirjataan tuloslaskelmaan. Jos arvonalentuneen oman pääoman ehtoisen instrumentin käypä arvo myöhemmin nousee, arvonnousu kirjataan muihin laajan tuloksen eriin.

Myytävissä oleviin rahoitusvaroihin liittyvät korkotuotot kirjataan tuloslaskelman erään "Korkokate" ja osingot erään "Sijoitustoiminnan nettotuotot", vahinkovakuutuksen osalta molemmat kirjataan "Vahinkovakuutustoiminnan nettotuottoihin".

Kiinteäkorkoisten joukkovelkakirjalainojen nimellisarvon ja hankintahinnan välinen erotus jaksotetaan korkotuottoihin lainan arvioidulle juoksuajalle efektiivisen koron menetelmällä.

6.5 Rahavarat

Rahavarat koostuvat käteisistä varoista ja vaadittaessa maksettavista saamisista luottolaitoksilta.

6.6 Muut rahoitusvelat

Muut rahoitusvelat -luokkaan sisällytetään muut kuin käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavaksi luokitellut rahoitusvelat. Muita rahoitusvelkoja ovat talletukset ja muut velat luottolaitoksille ja asiakkaille sekä liikkeeseen lasketut velkakirjat ja muut rahoitusvelat. Muut rahoitusvelat kirjataan taseeseen selvityspäivänä ja käsitellään kirjanpidossa alkuperäisen kirjaamisen jälkeen jaksotetun hankintamenon määräisinä.

Kiinteäkorkoisten joukkovelkakirjalainojen nimellisarvon ja hankintahinnan välinen erotus jaksotetaan korkokuluihin lainan juoksuajalle efektiivisen koron menetelmällä.

6.7 Johdannaissopimukset

Johdannaissopimukset luokitellaan suojaaviin ja kaupankäyntitarkoituksessa pidettäviin ja ne sisältävät korkojohdannaiset, valuuttajohdannaiset, osakejohdannaiset, hyödykejohdannaiset ja luottojohdannaiset. Johdannaiset arvostetaan aina käypään arvoon.

Keskusvastapuoliselvityksessä olevien OTC-korkojohdannaisten käyvät arvot selvitetään päivittäin käteissuorituksella. Taseessa nämä selvitetty johdannaiset netotetaan ja ne näkyvät nettona käteisvarojen muutoksena. Muut johdannaiset esitetään taseessa bruttoperiaatteella, jolloin positiiviset arvonmuutokset esitetään Johdannaissuoroina ja negatiiviset arvonmuutokset Johdannaissuoroina.

Konsernin riskienhallinta on laatinut suojauslaskennassa käytettävät menetelmät ja sisäiset periaatteet, joiden mukaisesti rahoitusinstrumentti voidaan määritellä suojaavaksi.

Suojausperiaatteiden mukaisesti konsernissa voidaan suojautua korkoriskiltä, valuuttakurssiriskiltä ja hintariskiltä soveltamalla käyvän arvon tai rahavirran suojausta. Rahavirran suojauksella suojaudutaan tulevien rahavirtojen vaihtelulta, käyvän arvon suojauksella suojaudutaan suojattavan kohteen käyvän arvon muutoksilta.

Sopimuksia ei käsitellä suojauslaskennan sääntöjen mukaisesti kirjanpidossa, mikäli IAS 39:n edellyttämä suojausinstrumentin ja siihen liittyvän suojauskohteen välinen suojaussuhde ei täytä standardin kriteerejä. Konsernin emoyhtiössä Pohjola Pankki Oyj:ssä tehdään myös johdannaissopimuksia, joilla tosiasiasa suojaudutaan taloudellisilta riskeiltä, mutta jotka eivät täytä näitä kriteerejä.

6.7.1 Kaupankäyntitarkoituksessa pidettävät johdannaiset

Kaupankäyntitarkoituksessa pidettävistä koronvaihtosopimuksista saatujen ja niistä maksettujen korkojen erotus merkitään korkoihin ja niitä vastaavat siirtyvät korot muihin varoihin ja muihin velkoihin. Kaupankäyntitarkoituksessa pidettävien johdannaisten arvonmuutokset kirjataan tuloslaskelman erään "Kaupankäynnin nettotuotot" tai "Vahinkovakuutustoiminnan nettotuotot". Johdannaissopimuksista taseeseen merkityt positiiviset arvonmuutokset kirjataan varoiksi erään "Johdannaissopimukset, varat" tai "Vahinkovakuutustoiminnan varat" ja negatiiviset erään "Johdannaissopimukset, velat" tai "Vahinkovakuutustoiminnan velat".

Liikkeeseen laskettuihin strukturoituihin lainoihin liittyvät ns. kytketyt johdannaiset erotetaan pääsopimuksesta ja arvostetaan taseessa käypään arvoon. Näiden kytkettyjen

johdannaisten ja niitä suojaavien johdannaisten käypien arvojen muutokset kirjataan Korkokatteeseen.

6.8 Suojauslaskenta

Suojauslaskennalla todennetaan, että suojaussuhteessa olevan suojaavan instrumentin käyvän arvon muutokset kumoavat suojatun kohteen käyvän arvon tai rahavirtojen muutokset kokonaan tai osittain.

Suojaavien ja suojattavien instrumenttien välinen yhteys dokumentoidaan määrämutoisesti. Dokumentaatio sisältää tiedot riskienhallinnan periaatteista, suojausstrategiasta ja menetelmistä, joilla suojauksen tehokkuus osoitetaan. Suojauksen tehokkuus osoitetaan suojauksen tekoheikellä ja suojausperiodin aikana vertailemalla suojaavan ja suojattavan instrumentin käypien arvojen tai rahavirtojen muutoksia keskenään. Suojaus katsotaan tehokkaaksi, kun suojaavan instrumentin käyvän arvon tai rahavirtojen muutos eliminoi suojauksen kohteena olevan sopimuksen tai position käyvän arvon tai rahavirtojen muutoksesta 80–125 prosenttia.

6.8.1 Käyvän arvon suojauslaskenta

Korkoriskin käyvän arvon suojaus kohdistuu pitkäaikaisiin, kiinteäkorkoisiin velkoihin (omat emissiot), yksittäisiin joukkovelkakirjalaina- ja luottoportfolioihin sekä yksittäisiin luottoihin. Suojausinstrumentteina käytetään koronvaihtosopimuksia sekä koron- ja valuuttavaihtosopimuksia. Osake- ja valuutariskin suojaus kohdistuu vahinkovakuutuksen osakerahastosijoituksiin.

Johdannaissopimusten, jotka on dokumentoitu käypää arvoa suojaaviksi ja jotka ovat suojauksena tehokkaita, käyvän arvon muutokset kirjataan tuloslaskelmaan. Myös suojauksen kohteena olevat omaisuus- ja velkaerät arvostetaan suojauksen aikana suojatun riskin osalta käypään arvoon ja käyvän arvon muutokset kirjataan tuloslaskelmaan.

Käyvän arvon suojauslaskennassa suojaavan ja suojattavan instrumentin arvonmuutokset kirjataan Korkokatteeseen lukuun ottamatta Vahinkovakuutuksen myytävissä oleviin rahoitusvaroihin sisältyvien rahastosijoitusten ja niitä suojaavien instrumenttien arvonmuutoksia, jotka kirjataan Vahinkovakuutustoiminnan nettotuottoihin.

6.8.2 Rahavirran suojauslaskenta

Rahavirran suojauksella suojataan vaihtuvakorkoisten velkakirjalainojen tai muiden vaihtuvakorkoisten varojen ja velkojen korkorahavirtoja. Lisäksi rahavirran suojausta käytetään korkosidonnaisuusittain määritellyn luottokannan tulevien korkovirtojen suojaukseen. Suojaavina instrumentteina käytetään mm. koronvaihtosopimuksia.

Johdannaissopimukset, jotka on dokumentoitu rahavirtaa suojaaviksi ja jotka ovat suojauksessa tehokkaita, arvostetaan käypään arvoon. Käyvän arvon muutoksesta tehokkaan suojauksen osuus kirjataan muihin laajan tuloksen eriin. Tehoton osuus kirjataan tulokseen. Omaan

pääomaan kertyneet käyvän arvon muutokset kirjataan tulokseen sille tilikaudelle, jona suojauksen kohteena olevat rahavirrat toteutuvat.

7 Sijoituskiinteistöt

Sijoituskiinteistö on maa-alue ja/tai rakennus tai rakennuksen osa, joka omistetaan vuokratuoton tai omaisuuden arvonnousun hankkimiseksi. Myös sellaiset kiinteistöt, joista vähäinen osuus on omistajayhtiön omassa tai sen henkilökunnan käytössä luetaan sijoituskiinteistöiksi. Omassa tai henkilökunnan käytössä olevaa osuutta ei kuitenkaan lueta sijoituskiinteistöksi silloin, kun tämä osa on myytävissä erikseen. Konsernin taseessa sijoituskiinteistöt esitetään sijoitusomaisuutena tai vahinkovakuutustoiminnan varoina.

Sijoituskiinteistöt merkitään taseeseen alun perin hankintamenoon, joka sisältää transaktiomenot. Alkuperäisen kirjaamisen jälkeen sijoituskiinteistöt arvostetaan käypään arvoon. Myös rakenteilla olevat sijoituskiinteistöt arvostetaan käypään arvoon edellyttäen, että käypä arvo on luotettavasti määritettävissä. Käyvän arvon muutokset kirjataan tuloslaskelmaan joko vahinkovakuutuksen tai sijoitustoiminnan nettotuottoihin.

Jos vertailukelpoista markkinatietoa arvioitavaa kohdetta vastaavien kiinteistöjen toteutuneista kauppahinnoista ei ole saatavilla, käytetään liike-, toimisto- ja teollisuuskiinteistöjen käyvän arvon määrittelyn pohjana tuottoarvolaskentaa ja kohdekohtaiseen nettotuottoon perustuvia sisäisiä laskentamalleja. Tuottoarvon laskennassa hyödynnetään sekä ryhmän sisäistä että ulkoista tietoa. Kohteen nettotuotto muodostuu vuokratuottojen ja hoitokulujen erotuksesta ja se perustuu voimassa olevien vuokrasopimusten mukaiseen tuottoon tai, sikäli kun voimassa olevaa vuokrasopimusta ei ole, keskimääräisiin markkinavuokriin. Tuotoista vähennettävät kulut perustuvat pääosin toteutuneisiin kuluihin. Laskennassa huomioidaan myös oletus kohteen vajaakäytöstä. Tuottoarvon laskentaa varten markkinavuokra- ja kustannustasoista hankitaan tietoa ryhmän oman asiantuntemuksen lisäksi ulkopuolisista lähteistä. Sijoituskiinteistöjen tuottovaatimukset määräytyvät kohteen käyttötarkoituksen, sijainnin ja kunnon/ajanmukaisuuden perusteella ja ne perustuvat KTI Kiinteistötieto Oy:n toimittamiin markkinatietoihin.

Asuntojen ja maa-alueiden käypä arvo arvioidaan pääasiassa kauppa-arvomenetelmällä perustuen vastaavanlaisten kohteiden toteutuneisiin kauppahintatietoihin ja OP Ryhmän sisäiseen asiantuntemukseen. Rakentamattomien tonttien arvossa on huomioitu arviointihetken kaavoitus- ja markkinatilanne. Merkittävimpien kohteiden käypä arvo perustuu ulkopuolisten, AKA-auktorisoitujen arvioitsijoiden laatimiin arviokirjoihin. Ulkopuoliset arvioitsijat käyttävät arviointinsa pohjana kassavirta-analyysejä.

8 Aineettomat hyödykkeet

8.1 Liikearvo

1.1.2010 jälkeen tapahtuneiden liiketoimintojen yhdistämisissä syntyvä liikearvo kirjataan määrään, jolla luovutettu vastike, määräysvallattomien omistajien osuus käyvin arvoin hankinnan kohteessa ja aiemmin omistettu osuus yhteenlaskettuna ylittävät ryhmän osuuden hankitun nettovarallisuuden käyvästä arvosta.

Aiemmin tapahtuneissa hankinnoissa liikearvo vastaa sitä osaa hankintamenoista, joka ylittää ryhmän osuuden hankittujen yksilöitävissä olevien varojen, velkojen ja ehdollisten velkojen nettomääräisestä käyvästä arvosta hankinta-ajankohtana.

Liikearvo testataan vuosittain mahdollisen arvonalentumisen varalta. Arvonalentumistestausta varten liikearvo kohdistetaan rahavirtaa tuottaville yksiköille, jotka ovat joko liiketoimintasegmenttejä tai niihin kuuluvia yrityksiä. Liikearvo arvostetaan alkuperäiseen hankintamenoon vähennettynä kertyneillä arvonalentumistappioilla.

8.2 Asiakassuhteet

Liiketoimintojen yhdistämisissä hankitut yksilöitävissä olevat asiakassuhteet arvostetaan hankinnan yhteydessä käypään arvoon. Asiakassuhteista muodostuva aineeton hyödyke kirjataan tasapoistoina kuluksi arvioidun taloudellisen vaikutusajan kuluessa. Pohjola-konsernissa hankittujen asiakassuhteiden taloudelliseksi vaikutusajaksi on arvioitu 10–13 vuotta.

8.3 Tuotemerkit

Liiketoimintojen yhdistämisissä hankitut yksilöitävissä olevat tuotemerkit arvostetaan hankinnan yhteydessä käypään arvoon. Liiketoimintojen yhdistymisissä hankittujen tuotemerkkien taloudellinen vaikutusaika on arvioitu rajoittamattomaksi, koska ne vaikuttavat rahavirtojen kerryttämiseen määrittelemättömän ajan. Tuotemerkkien arvoa testataan vuosittain arvonalentumisen varalta.

8.4 Vakuutus sopimusten aktivoitujen hankintameno

Ulkomaisissa tytäryhtiöissä aktivoituu uusien vakuutus sopimusten hankintaan tai olemassa olevien sopimusten uudistamiseen liittyviä kuluja. Aktivoitujen kulu poistetaan tasapoistoin sopimusten vaikutusaikana, joka on vakuutuskausi. Aineeton hyödyke testataan vuosittain vakuutus sopimuksiin liittyvän velan riittävyystestin yhteydessä.

8.5 Muut aineettomat hyödykkeet

Muut aineettomat hyödykkeet arvostetaan poistoilla ja arvonalentumisilla vähennettynä hankintamenoon. Poistot kirjataan kuluksi arvioidun taloudellisen pitoajan kuluessa, joka tietokoneohjelmistojen ja lisenssien osalta on 2–10 vuotta ja muiden aineettomien hyödykkeiden osalta

pääsääntöisesti 5 vuotta. Hyödykkeiden taloudellinen vaikutusaika tarkistetaan jokaisessa tilinpäätöksessä ja tarvittaessa hyödykkeiden arvoa testataan arvonalentumisen varalta.

Aineettomana hyödykkeenä esitetään atk-ohjelmistojen ja -hyödykkeiden kehittämisestä johtuvat menot silloin, kun niiden määrä voidaan luotettavasti selvittää ja niistä koituu tulevaisuudessa taloudellista hyötyä. Hyödykettä poistetaan siitä lähtien, kun se on valmis käytettäväksi. Poistoaika on pääosin 3–10 vuotta. Hyödyke, joka ei ole vielä valmis käytettäväksi, testataan vuosittain arvonalentumisen varalta.

9 Aineelliset hyödykkeet

Aineelliset hyödykkeet arvostetaan poistoilla ja arvonalentumisilla vähennettyyn hankintamenuon. Hyödykkeet poistetaan tasapoistoin arvioitun taloudellisen vaikutusajan kuluessa. Maa-alueista ei tehdä poistoja.

Hyödykkeeseen liittyvät alkuperäisen hankinnan jälkeen syntyvät menot aktivoidaan hyödykkeen kirjanpitoarvoon vain, jos on todennäköistä, että hyödykkeestä kertyy alun perin arvioitua suurempaa taloudellista hyötyä.

Arvioitujen taloudellisten vaikutusajain ovat pääosin seuraavat:

Rakennukset	20–50 vuotta
Koneet ja kalusto	3–10 vuotta
Atk-laitteistot	3–5 vuotta
Autot	5–6 vuotta
Muut aineelliset hyödykkeet	3–10 vuotta

Hyödykkeiden jäännösarvo ja taloudellinen vaikutusaika tarkistetaan jokaisessa tilinpäätöksessä ja tarvittaessa oikaistaan kuvastamaan taloudellisen hyödyn odotuksissa tapahtuneita muutoksia.

9.1 Aineellisen ja aineettoman omaisuuden arvonalentumiset

Jokaisen tilinpäätöksen yhteydessä arvioidaan, onko omaisuuden arvonalentumisesta viitteitä. Jos viitteitä on, arvioidaan kyseisestä omaisuuserästä kerrytettävissä oleva rahamäärä. Viitteiden olemassaolosta riippumatta kerrytettävissä oleva rahamäärä arvioidaan vuosittain keskeneräisistä hyödykkeistä, liikearvosta ja niistä aineettomista hyödykkeistä, joiden taloudellinen vaikutusaika on rajoittamaton (tuotemerkit). Jos omaisuuserän kirjanpitoarvo on suurempi kuin arvio sen tulevaisuudessa kerryttämästä rahamäärästä, ylittävä osa kirjataan kuluksi.

Kerrytettävissä oleva rahamäärä on omaisuuserän käypä arvo vähennettynä myynnistä johtuvilla menoilla (nettomyyntihinta) tai sitä korkeampi käyttöarvo. Kerrytettävissä oleva rahamäärä pyritään lähtökohtaisesti määrittämään omaisuuserän nettomyyntihinnan kautta. Jos nettomyyntihintaa ei voida määrittää, omaisuuserälle määritellään käyttöarvo. Käyttöarvo on niiden vastaisten rahavirtojen nykyarvo, jonka omaisuuserän odotetaan

kerryttävän. Diskonttokorkona käytetään ennen veroa määritettyä korkoa, joka kuvastaa markkinoiden näkemystä rahan aika-arvosta ja omaisuuserään liittyvistä erityisriskeistä. Edellä mainittujen vuosittain testattavien omaisuuserien arvonalentumistarve määritellään aina käyttöarvon laskennan kautta.

Mikäli omaisuuserälle ei voida määrittää nettomyyntihintaa eikä se kerrytä itsenäistä, muista eristä riippumatonta rahavirtaa, määritellään arvonalentumistarve sen rahavirtaa tuottavan yksikön eli liiketoimintasegmentin tai siihen kuuluvan yrityksen kautta, johon omaisuuserä kuuluu. Tällöin verrataan yksikköön sisältyvien omaisuuserien kirjanpitoarvoja koko rahavirtaa tuottavan yksikön kerrytettävissä olevaan rahamäärään.

Arvonalentumistappio peruutetaan, jos olosuhteissa on tapahtunut muutos ja hyödykkeen kerrytettävissä oleva rahamäärä on muuttunut arvonalentumisen kirjaamisajankohdasta. Arvonalentumistappiota ei peruuteta enempää kuin mikä hyödykkeen kirjanpitoarvo olisi ilman arvonalentumistappion kirjaamista. Liikearvosta kirjattua arvonalentumistappiota ei peruuteta missään tilanteessa.

10 Vuokrasopimukset

Vuokrasopimukset luokitellaan rahoitusleasingsopimuksiksi tai muiksi vuokrasopimuksiksi liiketoimen tosiasiallisen sisällön mukaan. Vuokrasopimus on rahoitusleasingsopimus, mikäli se siirtää vuokralle ottajalle olennaisilta osin omistamiselle ominaiset riskit ja edut. Muutoin se on muu vuokrasopimus. Vuokrasopimukset luokitellaan sopimuksen syntymisajankohtana.

Rahoitusleasingsopimuksilla vuokralle annetut hyödykkeet esitetään taseessa saamisina asiakkailta. Saaminen kirjataan määrään, joka on yhtä suuri kuin vuokrasopimuksen nettosijoitus. Sopimuksesta saatava rahoitustuotto kirjataan korkotuottoihin siten, että se tuottaa vuokralle antajan jäljellä olevalle nettosijoitukselle kultakin tilikaudelta samansuuruisen tuottoasteen.

Rahoitusleasingsopimuksella vuokralle otetut hyödykkeet esitetään aineellisissa hyödykkeissä ja vastaava rahoitusleasingsvelka muissa veloissa. Vuokralle otetut hyödykkeet merkitään sopimuksen alkamisajankohtana taseeseen varoiksi ja veloiksi määrään, joka on yhtä suuri kuin vuokratun hyödykkeen käypä arvo, tai sitä alempi vähimmäisvuokrien nykyarvo. Poistot aineellisiin hyödykkeisiin kirjatusta varoista tehdään taloudellisen pitoajan tai lyhyemmän vuokra-ajan kuluessa. Rahoitusmenot kirjataan korkokuluihin siten, että jäljellä olevalle velalle tulee kullakin tilikaudella samansuuruisen korkoprosentti.

Muulla vuokrasopimuksella vuokralle annetut hyödykkeet esitetään aineellisissa hyödykkeissä ja ne poistetaan tasapoistoin vuokra-ajan kuluessa. Vuokratuotot esitetään liiketoiminnan muissa tuotoissa ja ne kirjataan tasaerinä vuokra-ajan kuluessa. Muulla vuokrasopimuksella vuokralle otettujen hyödykkeiden vuokrat merkitään kuluiksi tuloslaskelmaan liiketoiminnan muihin kuluihin tasasuuruusina erinä vuokra-ajan kuluessa.

11 Työsuhde-etuudet

11.1 Eläke-etuudet

Pohjolan konserniyhtiöiden työntekijöiden lakisääteinen eläketurva hoidetaan OP-Eläkekassassa. Eräät Pohjola-konsernin yritykset ovat järjestäneet työntekijöilleen lisäeläketurvan joko OP-Eläkesäätiön tai vakuutusyhtiön kautta.

OP-Eläkekassassa hoidetut eläkejärjestelyt työkyvyttömyys- ja vanhuuseläkkeiden rahastoidulta osin ovat etuus pohjaisia järjestelyjä. Vakuutusyhtiöissä hoidetut järjestelyt voivat olla joko etuus- tai maksupohjaisia. OP-Eläkesäätiössä hoidetut järjestelyt ovat kokonaan etuus pohjaisia.

Eläkejärjestelyistä johtuvat kulut kirjataan tuloslaskelman erään "Henkilöstökulut". Maksupohjaisissa järjestelyissä vakuutusmaksut maksetaan vakuutusyhtiölle ja kirjataan kuluksi sille tilikaudelle, jota veloitus koskee. Maksupohjaisissa järjestelyissä ei ole muita maksuvelvoitteita. Etuus pohjaisen eläkejärjestelyn muuttaminen tai supistaminen kirjataan tulosvaikutteisesti tapahtumahetkellä.

Etuus pohjaiset järjestelyt vakuutusyhtiöissä, OP-Eläkekassassa ja OP-Eläkesäätiössä rahoitetaan suorituksilla, jotka perustuvat vakuutusmatemaattisiin laskelmiin.

Etuus pohjaisissa järjestelyissä velkaeränä esitetään järjestelystä johtuvien velvoitteiden nykyarvo tilinpäätöspäivänä vähennettynä järjestelyyn kuuluvien varojen käyvällä arvolla.

Etuus pohjaisten eläkejärjestelyjen velvoitteet on laskettu kustakin järjestelystä erikseen. Laskenta on suoritettu käyttäen ennakoituun etuus oikeusyksikköön perustuvaa menetelmää (Projected Unit Credit Method). Eläkemenot kirjataan kuluksi henkilöiden palvelusajalle auktorisoitujen vakuutusmatemaatikkojen suorittamien laskelmien perusteella. Eläkevelvoitteen nykyarvoa laskettaessa käytetty diskonttaus korko on määritelty yritysten liikkeeseen laskemien korkealaatuisten joukkovelkakirjalainojen raportointikauden päättymispäivän markkinatuoton perusteella.

Eläkevelvoitteen uudelleen määrittämisestä johtuvat erät kirjataan muihin laajan tuloksen eriin sillä kaudella, jonka aikana ne syntyvät. Kirjattaessa uudelleen määrittämisestä johtuvia eriä muihin laajan tuloksen eriin, ei näitä eriä enää siirretä tulosvaikutteisesti myöhemmillä tilikausilla.

11.2 Johdon pitkän aikavälin palkitseminen

Konsernissa on käytössä johdon lyhyen- ja pitkän aikavälin palkitsemisjärjestelmä, joiden perusteella niihin kuuluvat henkilöt voivat saada joko pelkästään rahana tai osittain OP:n liikkeeseen laskeman debentuurilainan ja rahan yhdistelemänä selvittävän palkkion ns. ansainta- ja sitouttamisjakson aikana suorittamastaan työsuorituksesta. Palkitsemisjärjestelmien arvioitu maksimimäärä lasketaan järjestelmän myöntämishetkellä. Kuluksi kirjattava määrä

jaksotetaan henkilöstökuluihin ja siirtovelkoihin oikeuden syntymisajanjakson kuluessa.

Saavutettujen tavoitteiden mukaista toteutuneen palkkion määrä tarkistetaan neljännesvuosittain. Alkuperäisiin arvioihin tehtävien tarkistusten mahdolliset vaikutukset kirjataan henkilöstökuluna tuloslaskelmaan, ja vastaava oikaisu tehdään siirtovelkoihin.

12 Vakuutustoiminnan varat ja velat

12.1 Vakuutustoiminnan rahoitusvarojen ja velkojen luokittelu

Vakuutustoiminnan rahoitusvarojen luokittelu on esitetty kohdassa Rahoitusinstrumenttien luokittelu ja kirjaaminen konsernin taseessa.

12.2 Vakuutusyhtiöiden myöntämien sopimusten luokittelu ja ryhmittely

Vakuutussopimuksia ovat sopimukset, joilla siirretään sopimuksen omistajalta vakuutusyhtiölle merkittävä vakuutusriski, siten kuin se on määritelty IFRS 4 -standardissa. Muut sopimukset, joita vakuutusyhtiö saa toimilupansa perusteella myöntää, ovat sijoitus sopimuksia. Jos sopimuksessa ei ole tilinpäätöshetkellä merkittävää vakuutusriskiä, mutta sopimuksen omistajalla on oikeus muuttaa sopimusta siten, että sopimus siirtää merkittävän vakuutusriskin yhtiölle, niin sopimus luokitellaan vakuutussopimukseksi. Vahinkovakuutusyhtiöiden myöntämät sopimukset ovat lähes kaikki vakuutussopimuksia.

Vakuutussopimukset jaetaan sopimuksen riskin mukaan ryhmiin siten, että kussakin ryhmässä sopimusten riskit ovat homogeenisia. Vahinkovakuutussopimusten ryhmittelyssä otetaan huomioon vakuutettu kohde ja eroavuudet vakuutussopimuskausien pituuksissa tai siinä kuinka kauan keskimäärin kuluu vakuutustapahtuman sattumisesta siihen, että se on kokonaan korvattu (vahingon selviämisenopeus).

Vakuutussopimusten pääryhmät ovat lyhytkestoiset vahinkovakuutussopimukset ja pitkäkestoiset vakuutussopimukset.

Lyhytkestoisten vakuutussopimusten voimassaoloaika on yleensä 12 kuukautta tai vähemmän, hyvin harvoin yli kaksi vuotta. Etenkin yksityishenkilöiden vakuutukset, ajoneuvovakuutukset ja lakisääteiset tapaturmavakuutukset ovat yleensä jatkuvia vuosivakuutuksia, jotka luetaan lyhytkestoisiksi.

Pitkäkestoisiksi vahinkovakuutussopimuksiksi luokitellaan ne vakuutussopimukset, joiden keskimääräinen voimassaoloaika on vähintään kaksi vuotta. Näitä ovat ainaisvakuutukset sekä asuntokauppain mukaiset rakennusvirhevakuutukset.

Vakuutussopimusten kuvaukset on esitetty riskienhallinnan periaatteiden vakuutustoiminnan osuudessa.

12.3 Vakuutusyhtiöiden myöntämien sopimusten kirjaaminen ja arvostaminen

Sopimukset kirjataan silloin, kun yhtiöllä alkaa velvollisuus maksaa niistä korvaus mahdollisen vakuutustapahtuman sattuessa.

Vakuutus sopimukset arvostetaan ja käsitellään vakuutus sopimus standardin IFRS 4 mukaan. Sijoitus sopimukset arvostetaan standardin IAS 39 mukaan.

Vakuutus yhtiöiden myöntämien vakuutus sopimus standardin mukaan arvostettavien sopimusten velka lasketaan pääosin kansallisin laatimis periaattein. Tasoitus määrää ei kuitenkaan lueta velkaan ja se huomioidaan omassa pääomassa.

Velka koostuu vakuutus maksuvastuusta ja korvaus vastuusta. Vahinko vakuutuksen vakuutus maksuvastuu on voimassa olevien sopimusten jäljellä olevien vakuutusaikojen odotettavissa olevista korvauksista ja muista kuluista aiheutuva velka. Korvaus vastuu on jo sattuneiden tunnettujen tai tuntemattomien vakuutustapahtumien aiheuttamista korvaus- ja selvittely kuluista aiheutuva velka.

12.3.1. Vahinko vakuutus yhtiöiden myöntämien sopimusten arvostaminen

Vakuutus maksut tuloutetaan vakuutus sopimuksen voimassa oloaikana pääsääntöisesti ajan kulumisen suhteessa. Rakennus virhe vakuutuksissa ja ainais vakuutuksissa tuloutus tapahtuu kuitenkin vakuutus riskin jakautumisen suhteessa. Näissä vakuutuksissa tilinpäätöspäivän jälkeiseen aikaan kohdistuva osuus vakuutus maksutulosta merkitään taseeseen vakuutus maksuvastuuna ja jaksotetaan vakuutus maksutuotoksi riskiä vastaavasti sopimuksen voimassa olokaudelle.

Asiakkaalle maksettavat korvaukset ja vahingon selvittelystä aiheutuvat välittömät ja välilliset kustannukset kirjataan korvauskuluksi vahingon sattumishetken perusteella. Jo sattuneista vahingoista tilinpäätöshetkellä vielä maksamatta olevat korvaukset ja niiden selvittelykulut, myös konsernille vielä ilmoittamatta olevien vahinkojen osalta, varataan korvausvastuuseen. Korvaus vastuu muodostuu sekä tapauskohtaisesti varatuista vahingoista että tilastollisesti varatuista vahingoista. Korvaus vastuuseen sisältyvä varaus jo sattuneiden vahinkojen vielä toteutumattomia vahingon selvittely kuluja varten perustuu korvauskäsittelyn arvioituihin kustannuksiin.

Lakisääteisen rakennus virhe vakuutuksen ja ainais vakuutusten vakuutus maksuvastuu sekä eläke muotoisiin korvauksiin liittyvä vakuutus velka diskonttataan. Diskonttaus koron määrittämisessä otetaan huomioon yleinen korkokehitys. Eläke muotoisten korvausten vakuutus velan diskonttokoron muutos huomioidaan yhtenä jatkuvasti päivitettävänä kirjanpidollisen arvion muuttujana. Korko ei saa ylittää vastuuta kattavan omaisuuden tuotto-odotusta eikä viranomais määräyksillä säädettyä tasoa. Ajan kulumisesta

johtuva velan lisäys (diskonttauksen purkautuminen) esitetään tulos laskelmassa omana eränään vahinko vakuutuksen nettotuotoissa muissa vahinko vakuutuksen erissä. Vahinko vakuutuksen vakuutus velan korkoriskiä pienennetään hankkimalla korkojohdannaisia, jotka arvostetaan taseessa käypään arvoon tulos vaikutteisesti. Johdannaisten arvo sisältyy vakuutus velkaan, koska johdannaisista saatava etu käytetään sopimuksesta maksettavien korvausten kassavirtoihin.

12.4 Vakuutus sopimukseen liittyvän velan riittävyystesti

Tilinpäätöspäivänä arvioidaan, onko taseeseen merkitty velka riittävä. Testauksessa käytetään tarkastelu hetken arvioita vakuutus sopimusten tulevasta rahavirroista. Jos arviointi osoittaa, että vakuutus sopimuksista aiheutuvan velan kirjanpito arvo vähennettynä vakuutus sopimusten aktivoituihin hankintamenoihin liittyvillä aineettomilla hyödykkeillä ei ole riittävä, vajeus kirjataan tulokseen ensisijaisesti tekemällä lisäpoisto aineettomista hyödykkeistä ja toissijaisesti kasvattamalla velan määrää.

12.5 Vakuutus maksutulo

Tulos laskelman vakuutus toiminnan nettotuottoihin sisältyvä vakuutus maksutulo on vastike kauden aikana alkaneesta vakuutus turvasta.

Vakuutus maksutulosta on vähennetty vakuutus maksuvero, mutta ei palkkioita eikä vakuutus maksusaamisten luottotappioita.

Vahinko vakuutus sopimusten vakuutus maksut kirjataan vakuutus maksutuloksi vakuutus kauden alkaessa.

12.5.1 Vakuutus sopimukseen liittyvät saamiset ja velat

Vahinko vakuutuksen vakuutus maksusaamiset kirjataan vakuutus kauden alkaessa, kun oikeus saamiseen syntyy. Saamiset ovat pääasiassa saamia vakuutus nottajilta ja vain vähäisessä määrin vakuutus edustajilta. Etukäteen maksetut vakuutus maksut merkitään Vahinko vakuutus toiminnan velkoihin erään "Velat ensivakuutus toiminnasta".

Vahinko vakuutuksen vakuutus sopimukseen perustuvat saamiset testataan tilinpäätöksen yhteydessä arvonalentumisen varalta. Jos on objektiivista näyttöä saamisen arvonalentumisesta, saamisen kirjanpito arvo alennetaan tulos vaikutteisesti. Saamisista vähennetään sekä lopullisiksi todetut arvonalentumiset (luottotappiot) että veloituksen perimisvaiheen perusteella tilastollisesti todetut arvonalentumiset.

12.6 Vahinko tavara ja regressisaamiset

Regressisaamiset ja yhtiön omistukseen siirtynyt vahinko tavara kirjataan käyvästä arvostaan taseen "Vahinko vakuutus toiminnan varoihin" korvauksen maksun yhteydessä.

12.7 Jälleenvakuutus sopimukset

Konsernin ottamalla jälleenvakuutuksella tarkoitetaan sopimusta, joka täyttää vakuutus sopimuksen määritelmän ja jonka perusteella konserni voi saada korvauksia toiselta vakuutusyhtiöltä, mikäli konserni joutuu itse muiden vakuutus sopimusten perusteella korvausvelvolliseksi.

Jälleenvakuutus sopimukseen perustuvat saamiset testataan tilinpäätöksen yhteydessä arvonalentumisen varalta. Jos on objektiivista näyttöä siitä, että konserni ei saa mahdollisesti kaikkia rahamääriä, joihin sillä on oikeus sopimuksen ehtojen mukaan, saamisen kirjanpitoarvo alennetaan tulosvaikuttavasti kerrytettävissä olevaa rahamäärää vastaavalle tasolle.

Jälleenvakuutus sopimusten perusteella saatavat suoritukset merkitään taseessa Vahinkovakuutuksen varoihin joko "Lainoihin ja muihin saamisiin" tai "Saamisiin jälleenvakuutus sopimuksista". Viimeksi mainitut saamiset vastaavat jälleenvakuuttajien osuutta konsernin jälleenvakuuttamien vakuutus sopimusten vakuutusmaksu- ja korvausvastuusta. "Lainoihin ja muihin saamisiin" merkityt erät ovat lyhyempiäaikaisia saamisia. Jälleenvakuuttajille maksamatta olevat vakuutusmaksut kirjataan Vahinkovakuutus toiminnan velkoihin erään "Velat jälleenvakuutus toiminnasta".

12.8 Rinnakkaisvakuutus ja poolit

Konserni osallistuu joihinkin rinnakkaisvakuutusjärjestelyihin yhdessä muiden vakuutus enantajien kanssa. Rinnakkaisvakuutus sopimuksista konserni käsittelee vakuutus sopimuksena vain sopimuksessa tarkoitettua konsernin oman osuuden. Konsernin vastuu rajoittuu tähän osuuteen.

Konserni merkitsee osuuksia vakuutus sopimuksista myös poolien kautta. Poolin jäsenet ovat ensisijaisesti vastuussa omasta suhteellisesta osuudestaan. Osuudet perustuvat sopimukseen, jotka vahvistetaan vuosittain. Konserni käsittelee vakuutus sopimuksina oman suhteellisen osuutensa poolien hoitamisesta ensivakuutusliikkeestä ja poolilta jäsenille tulevasta jälleenvakuutusliikkeestä. Poolin osuus näistä vakuutus sopimuksista käsitellään jälleenvakuutusena. Eräissä pooleissa poolin jäsenet vastaavat maksukyvyttömän poolijäsenen veloitteista omien osuuksiensa suhteessa. Konserni kirjaa yhteisvastuun kautta tulevat vastuut ja saamiset, mikäli yhteisvastuun realisoituminen on todennäköistä.

13 Varaukset ja ehdolliset velat

Veloitteen perusteella kirjataan varaus, mikäli veloitte perustuu aiempaan tapahtumaan ja sen toteutuminen on todennäköistä, mutta toteutumisaikakohta tai toteutuva määrä on epävarma. Lisäksi veloitteen pitää perustua joko tosiasialliseen tai oikeudelliseen veloitteeseen ulkopuolista kohtaan. Jos osasta veloitetta on mahdollista saada korvaus joltakin kolmannelta osapuolelta, korvaus kirjataan erilliseksi omaisuuseräksi, mutta vasta siinä vaiheessa, kun korvauksen saaminen on käytännössä varmaa.

Ehdollinen velka on aikaisempien tapahtumien seurauksena syntynyt mahdollinen veloitte, jonka olemassaolo varmistuu vasta ryhmän määräysvallan ulkopuolella olevan epävarman tapahtuman realisoituessa. Ehdolliseksi velaksi katsotaan myös sellainen olemassa oleva veloitte, joka ei todennäköisesti edellytä maksuveloitteen täyttämistä, tai jonka suuruutta ei voida määrittää luotettavasti. Ehdollinen velka esitetään liitetietona.

14 Tuloverot ja laskennalliset verot

Tuloslaskelman veroihin sisältyvät Pohjolan konserniyhtiöiden tilikauden verotettavaan tuloon perustuvat verot, aikaisempien tilikausien verot ja laskennallinen verokulu tai -tuotto. Verot kirjataan tulosvaikutteisesti, paitsi milloin ne liittyvät suoraan omaan pääomaan kirjattuihin eriin tai muihin laajan tuloksen eriin. Tällöin myös vero kirjataan kyseisiin eriin. Kauden verotettavaan tuloon perustuva vero lasketaan verotettavasta tulosta kunkin maan voimassaolevan verokannan ja laskennalliset verot voimassa olevan verokannan tai tilinpäätöspäivään mennessä hyväksytyin, tulevia vuosia koskevan verokannan perusteella.

Laskennallinen verovelka lasketaan kaikista kirjanpidon ja verotuksen välisistä veronalaisista väliaikaisista eroista. Laskennallinen verosaaminen lasketaan kirjanpidon ja verotuksen välisistä vähennyskelpoisista väliaikaisista eroista ja verotuksessa vahvistettavista tappioista. Mikäli verotettavan tulon kertyminen on todennäköistä siten, että saaminen voidaan hyödyntää, se kirjataan. Konsernissa merkittävimmät väliaikaiset erot syntyvät verotuksellisista varauksista (mm. luottotappiovarauksesta), sijoitusten arvostamisesta käypään arvoon sekä vahinkovakuutuksen tasoitusmäärän eliminoinnista.

Laskennalliset verovelat ja -saamiset netotetaan yhtiöittäin. Yhdistelytoimenpiteistä aiheutuneita laskennallisia verovelkoja ja -saamisia ei netoteta. Laskennalliset verovelat ja -saamiset lasketaan sen säädetyin verokannan mukaan, jonka ennakoidaan olevan voimassa väliaikaisen eron purkautuessa.

15 Tuloutusperiaatteet

Korollisten omaisuus- ja velkaerien korkotuotot ja -kulut kirjataan efektiivisen koron menetelmällä. Myös sellaisten saamisten korot tuloutetaan, joiden erääntyneitä maksuja on hoitamatta. Tällainen korkosaaminen sisällytetään arvonalentumistestaukseen. Saamisen hankintamenon ja sen nimellisarvon välinen ero jaksetetaan korkotuottoihin ja velasta saadun määrän ja sen nimellisarvon erotus korkokuluihin.

Palkkiotuotot ja -kulut palveluista kirjataan palvelun suorittamisen yhteydessä. Sellaisista kertamaksuisista palkkioista, jotka koskevat useita vuosia ja joita mahdollisesti joudutaan palauttamaan myöhemmin, tuloutetaan vain tilikaudelle kuuluva osuus.

Osingot tuloutetaan pääsääntöisesti silloin, kun osinkoa jakavan yhtiön yhtiökokous on tehnyt osingonjakopäätöksen.

Tuloslaskelmassa esitetään tuotto- ja kuluerät erikseen niitä toisistaan vähentämättä, jollei tuoton ja kulun yhdistäminen yhdeksi eräksi ole perusteltua oikean ja riittävän kuvan antamiseksi.

Yhteenvedo tuloslaskelmaerien esittämisestä tilinpäätöksessä:

Korkokate	korkeinstrumenttien saadut ja maksetut korot, jaksotettu nimellisarvon ja hankinta-arvon välinen erotus, korkojohdannaisten korot sekä arvonmuutos käyvän arvon suojauksessa, palkkiot, joiden katsotaan olevan korvausta pankin ottamasta rahoitusinstrumenttiin liittyvästä riskistä ja joiden katsotaan kuuluvan kiinteäksi osaksi rahoitusinstrumentin efektiivistä korkoa
Vahinkovakuutus-toiminnan nettotuotot	vakuutusmaksutulo, vakuutusvelan muutos, sijoitustoiminnan tuotot ja kulut (korot, osingot, realisoituneet myyntivoitot ja -tappiot, arvonalentumiset) sekä maksetut korvaukset
Palkkiotuotot ja -kulut, netto	palkkiotuotot ja -kulut sekä epälikvideihin johdannaisiin liittyvän ns. Day 1 -profitin jaksotus
Kaupankäynnin nettotuotot	käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavien rahoitusinstrumenttien käyvän arvon muutokset ilman kertyneitä korkoja, myyntivoitot ja -tappiot sekä osingot
Sijoitustoiminnan nettotuotot	myytävissä olevien rahoitusvarojen realisoituneet myyntivoitot ja -tappiot, arvonalentumiset, osingot sekä sijoituskiinteistöjen käyvän arvon muutokset, myyntivoitot ja -tappiot, vuokrat ja muut kiinteistöihin liittyvät kulut
Liiketoiminnan muut tuotot	muut liiketoiminnan tuotot, keskuspankkipalvelumaksu
Henkilöstökulut	palkat, palkkiot, eläkekulut, johdon pitkän aikavälin palkkiot, henkilösivukulut
Muut hallintokulut	toimistokulut, ICT-kulut, muut hallintokulut
Liiketoiminnan muut kulut	viranomaismaksut, poistot, vuokrat ja muut kulut

16 Viranomaismaksut

Suomen talletussuojajärjestelmää ja sitä koskevaa lainsäädäntöä on muutettu 1.1.2015 alkaen. Vuoteen 2014 asti talletussuojasta on vastannut vanha talletussuojarahasto. Vuoden 2015 alusta talletussuojasta vastaa uusi viranomaismaksut, Rahoitusvakuusvirasto.

Rahoitusvakuusviraston tehtävänä on hallinnoida uutta perustettua rahoitusvakuusrahastoa, joka koostuu vakuusmaksuina kartutettavasta kriisinratkaisurahastosta ja talletussuojamaksuina kartutettavasta talletussuojarahastosta (uusi talletussuojarahasto). Viranomaismaksut kirjataan liiketoiminnan muihin kuluihin.

16.1 Vakuusmaksu

Vakuusmaksuja kerätään vuonna 2015 siten, että niiden yhteismäärä vastaa 0,1 prosenttia Suomessa 31.7.2015 olevien korvattavien talletusten määrästä. Luottolaitoksilta kerättävät vakuusmaksut siirretään edelleen EU:n yhteiseen kriisinratkaisurahastoon, jota hallinnoi EU:n kriisinratkaisuneuvosto (Single Resolution Board, SRB). Vuonna 2015 kutakin pankkia hyvitetään vakuusmaksuissa samassa suhteessa kuin se on aiemmin maksanut pankkiveroa (laki väliaikaisesta pankkiverosta oli voimassa 2013–2014). Vakuusmaksusta ei tule Pohjolle kuluvaikutusta vuonna 2015. Vuonna 2014 Pohjola kirjasi pankkiverona liiketoiminnan muihin kuluihin.

16.2 Talletussuojamaksu

Vanhaan talletussuojarahastoon kerätyt varat ylittävät tällä hetkellä talletussuojan tasoa koskevat EU vaatimukset. Sääntöjensä nojalla vanha talletussuojarahasto huolehtii jäsenpankilleen määrättävistä talletussuojamaksuista uuteen talletussuojarahastoon siinä suhteessa kun kukin jäsenpankki on vuosien kuluessa kartuttanut vanhaa talletussuojarahastoa. Rahoitusvakuusrahasto määrää maksun OP Ryhmälle mutta laskuttaa sen suoraan vanhalta talletussuojarahastolta. Talletussuojamaksusta ei tule Pohjolle kuluvaikutusta v. 2015.

16.3 Rahoitusvakuusviraston hallintomaksu

Rahoitusvakuusviraston hallintomaksu perustuu samaan laskentamenetelmään kuin Finanssivalvonnan valvontamaksu.

16.4 Finanssivalvonnan valvontamaksu

Finanssivalvonnan valvontamaksu koostuu suhteellisesta valvontamaksusta, joka perustuu taseen loppusummaan, sekä kiinteästä perusmaksusta.

16.5 Euroopan keskuspankin valvontamaksu

OP Ryhmä Pohjola mukaan lukien on Euroopan keskuspankin (EKP) valvonnassa. EKP:n valvontamaksu määräytyy pankin merkittävyyden ja riskiprofiilin perusteella.

17 Segmenttiraportointi

Toimintasegmenttien määrittelyn lähtökohtana on taloudellinen informaatio, jota toiminnasta vastaava päättäjät säännöllisesti seuraa. Raportoivat toimintasegmentit ovat Pankkitoiminta, Vahinkovakuutus, Varallisuudenhoito ja Muu toiminta.

Kuvaus toimintasegmenteistä ja segmenttiraportoinnin laatimisperiaatteet on kerrottu segmenttikohtaisten tietojen yhteydessä.

18 Johdon harkintaa edellyttävät laatimisperiaatteet ja arvioihin liittyvät keskeiset epävarmuustekijät

Tilinpäätöstä laadittaessa tehdään tulevaisuutta koskevia arvioita ja oletuksia, joiden lopputulemat voivat poiketa tehdyistä arvioista ja oletuksista. Lisäksi joudutaan käyttämään harkintaa tilinpäätöksen laatimisperiaatteiden soveltamisessa.

Vakuutus sopimuksista aiheutuvan velan määrään sisältyy useita harkinnanvaraisia tekijöitä ja epävarmuustekijöitä. Vahinkovakuutuksen osalta ulkoista toimintaympäristöä koskevien oletusten lisäksi arviointi pohjautuu pääosin omien vahinkotilastojen vakuutusmatemaattiseen analysointiin. Johdon harkintaa edellytetään erityisesti velan diskonttokoron määrittämisessä sekä arvioitaessa jo sattuneiden vahinkojen korvausmenoa. Vakuutus sopimukseen liittyvien arvioiden epävarmuustekijöistä ja niiden vaikutuksista on kerrottu liitetiedossa 33 ja 76.

Strukturoituihin yhteisöihin tehtyjen sijoitusten tuottaman määräysvallan tarkastelussa arvioidaan sijoittajan valtaa ohjata sijoituskohteen merkityksellisiä toimintoja sekä sijoittajan altistumista muuttuville tuotoille. Merkityksellisiä toimintoja koskevan vallan ja muuttuville tuotoille altistumisen tarkastelu sisältää harkintaa. Määräysvallan syntymistä arvioidaan tarkemmin, kun sijoituksen tuottama osuus sijoituskohteen nettovarallisuudesta ja tuotosta ylittää 10–20 %. Sijoituskohte konsolidoidaan tytäryrityksenä viimeistään silloin kun konsernin osuus yhtiön muuttuvasta tuotosta ylittää 37 % ja muuttuvan tuoton ja vallan välillä todetaan yhteys.

Liiketoimintojen yhdistämisessä hankittujen vakuutus sopimusten, asiakassuhteiden ja tuotemerkkien arvot perustuvat arvioihin muun muassa tulevista rahavirroista sekä käytettävästä diskonttokorosta. Näiden oletusten ja arvioiden vaikutukset on kerrottu liitetiedossa 25.

Liikearvo, taloudelliselta vaikutusajaltaan rajoittamattomat hyödykkeet sekä keskeneräiset aineettomat hyödykkeet testataan vuosittain arvonalentumisen varalta. Arvonalentumistestauksessa määriteltävä kerrytettävissä oleva rahamäärä pohjautuu usein käyttöarvoon, jonka laskemisessa on tehtävä arvioita tulevista rahavirroista ja käytettävän diskonttokoron suhteen. Näiden oletusten ja arvioiden vaikutukset on kerrottu liitetiedossa 25.

Saamisten arvonalentumistestaus laaditaan joko saamiskohtaisesti tai saamisryhmäkohtaisesti. Saamiskohtainen arvonalentumistestaus perustuu johdon arvioon todennäköisistä tulevista rahavirroista lainakohtaisesti. Saamisryhmäkohtainen arvonalentuminen perustuu taloudellisen pääomavaateen laskennassa käytettävään tilastolliseen malliin, jossa tulevia todennäköisiä tappioita oikaistaan havainnointiviiveen avulla, jotta saadaan arvioitua tilinpäätöspäivänä syntyneiden mutta ei vielä raportoitujen tappioiden määrä.

Tällöin johdon harkintaa tarvitaan havainnointiviiveen pituuden määrittämiseen.

Myytävisissä olevien rahoitusvarojen, lainoihin ja saamiin sisältyvien saamistodistusten sekä eräpäivään asti pidettävien sijoitusten arvonalentumisen testaus on tehtävä jokaisena tilinpäätöspäivänä. Mikäli arvonalentumisesta on objektiivista näyttöä, arvonalentuminen kirjataan tuloslaskelmaan. Objektiivisen näytön todentamiseen sisältyy johdon harkintaa. Oman pääoman ehtoisten instrumenttien osalta arvonalentuminen on lisäksi kirjattava, mikäli arvonalentuminen on merkittävä tai pitkäaikainen. Objektiivisen näytön määrittäminen tehdään kaksivaiheisesti listaamalla ensin säännöllisesti tiettyjen hälytysrajojen ylittävät instrumentit erityistarkasteluun. Erityistarkastelussa olevia instrumentteja arvioidaan jatkuvasti arvonalentumisen varalta. Arvonalennus kirjataan viimeistään silloin kun pitkäaikaisuuskriteerein enimmäisraja 12 kk tai 30 %:n merkittävyyskriteeri ylittyvät.

Johdon on arvioitava, milloin rahoitusinstrumenttien markkinat eivät ole toimivat. Johdon on lisäksi arvioitava, onko yksittäinen rahoitusinstrumentti aktiivisen kaupankäynnin kohteena ja markkinoilta saatava hintatieto luotettava indikaatio instrumentin käyvästä arvosta. Kun rahoitusinstrumenttien käypä arvo määritellään arvostusmenetelmän avulla, johdon harkintaa tarvitaan tällöin sovellettavan arvostusmenetelmän valintaan. Siltä osin, kun mallien tuottamiin tuloksiin ei ole käytettävissä markkinoilta saatavia syöttötietoja, johdon on arvioitava kuinka paljon käytetään muita tietoja.

Eläkevelvoitteiden nykyarvo riippuu useista eri tekijöistä, jotka määritetään useita oletuksia käyttäen. Diskonttauskorko, tulevat palkkojen ja eläkkeiden korotukset ja inflaatio ovat oletuksia, joita käytetään eläkkeistä aiheutuvia nettomenoja (tai -tuloja) määritettäessä. Vakuutusmatemaattisten oletusten muutokset vaikuttavat eläkevelvoitteiden kirjanpitoarvoon. Asia on esitetty tarkemmin liitetiedossa 35.

Sijoituskiinteistöjen arvostaminen käypään arvoon pohjautuu tietyiltä osin johdon tekemiin arvioihin kohteiden markkina-arvoista. Sijoituskiinteistöjen arvostuksessa on käytössä myös tuottoarvomenetelmään pohjautuva laskentamalli, jossa hyödynnetään arvioita kohteiden tulevista nettotuotoista. Asia on esitetty tarkemmin liitetiedossa 74.

19 Uudet standardit ja tulkinnat

IASB (International Accounting Standards Board) on julkaissut myös seuraavia merkittäviä standardimuutoksia.

- IFRS 9 Rahoitusinstrumentit ja siihen tehty muutokset (sovellettava 1.1.2018 tai sen jälkeen alkavilla tilikausilla). Uusi standardi korvaa nykyisen standardin IAS 39 Rahoitusinstrumentit: kirjaaminen ja arvostaminen. IFRS 9 muuttaa rahoitusvarojen luokittelua ja arvostamista sekä sisältää rahoitusvarojen arvonalentumisen arviointiin uuden, odotettuihin luottotappioihin perustuvan mallin, joka kasvattaa nykyistä toteutuneisiin luottotappioihin perustuvaa arvonalentumista. Rahoitusvelkojen luokittelu ja

arvostaminen vastaavat suurelta osin nykyisiä IAS 39:n vaatimuksia. Suojauslaskennan osalta säilyvät entiset suojauslaskentatyytit. Aiempaa useampia riskipositioita voidaan ottaa suojauslaskennan piiriin ja suojauslaskennan periaatteita on yhtenäistetty riskienhallinnan kanssa. Pohjolassa arvioidaan parhaillaan standardin vaikutuksia.

- IFRS 15 Myyntituotot asiakassopimuksista (sovellettava 1.1.2018 tai sen jälkeen alkavilla tilikausilla). Uusi standardi ei vaikuta rahoitusinstrumenttien tai vakuutusten tuloutukseen ja koskee lähinnä erilaisia palkkiotuottoja. Standardi sisältää viisivaiheisen ohjeistuksen asiakassopimusten perusteella saatavien myyntituottojen kirjaamiseen ja korvaa nykyisen IAS 18 -standardin. Myynnin kirjaaminen voi tapahtua ajan kuluessa tai tiettyä ajankohtana, ja keskeisenä kriteerinä on määräysvallan siirtyminen. Standardi lisää myös esitettävien liitetietojen määrää. Pohjolassa arvioidaan parhaillaan standardin mahdollisia vaikutuksia.
- Disclosure Initiative: IAS 1 standardin muutoksella pyritään parantamaan tilinpäätösten ymmärrettävyyttä keskittymällä olennaisten erien esittämiseen.

Näitä standardimuutoksia ei ole vielä hyväksytty sovellettavaksi EU:ssa.

Liite 2. Pohjola-konsernin riskien- ja vakavaraisuudenhallinnan periaatteet

Pohjolan arvot sekä strategiset ja taloudelliset tavoitteet muodostavat riskien- ja vakavaraisuudenhallinnan perustan. Riskienhallinnan tehtävänä on tunnistaa ne uhat ja mahdollisuudet, jotka vaikuttavat strategian toteutumiseen. Riskienhallinnan tavoitteena on tukea strategiassa asetettujen tavoitteiden saavuttamista valvomalla, että otetut riskit ovat oikeassa suhteessa riskinkantokykyyn.

Pohjolan suhtautuminen riskinottoon on maltillinen ja liiketoiminta perustuu harkittuun riski/tuotto-ajatteluun. Pohjolassa sovelletaan kokonaisvaltaista riskienhallintaa, jossa pyritään tunnistamaan, arvioimaan ja rajoittamaan kaikki liiketoimintaan liittyvät merkittävät riskit hyväksyttävälle tasolle.

Pohjola-konsernin riskinottoa ohjataan OP Ryhmän riskipolitiikalla. Riskipolitiikassa keskusyhteisön johtokunta vahvistaa vuosittain ryhmän liiketoimintasegmenttien ja yhteisöjen noudatettavaksi ne riskienhallinnalliset linjaukset, toimenpiteet, tavoitteet ja rajaukset, joilla liiketoimintaa ohjataan ryhmän strategiassa vahvistettujen linjausten toteuttamiseksi. Vahinkovakuutustoimintaa ohjaavat lisäksi henkilö- ja yritysasiakkaiden riskipolitiikat, jälleenvakuutusperiaatteet, sijoitussuunnitelmat ja vakuutusvelan korkoriskin suojaamista koskeva politiikka.

1. Riskien- ja vakavaraisuudenhallinnan yleiset periaatteet

Riskien- ja vakavaraisuudenhallinta on osa sisäistä valvontaa. Sen tavoitteena on turvata Pohjola-konsernin riskinkantokyky ja maksuvalmius ja varmistaa siten toiminnan jatkuvuus.

Riskinkantokyky muodostuu toiminnan laajuuteen ja vaativuuteen suhteutetusta laadukkaasta riskienhallinnasta sekä kannattavaan liiketoimintaan perustuvasta riittävästä vakavaraisuudesta. Vakavaraisuuden hallinta perustuu ennakoivaan lähestymistapaan ja sen lähtökohtana on konsernin liiketoimintastrategia ja -suunnitelmat. Oikein mitoitettu riskinotto, pääomarakenne, vahva tulokunto ja ennakoiva riskienhallinta turvaavat Pohjola-konsernin riskinkantokyvyn. Riskien- ja vakavaraisuuden hallinta on integroitu kiinteäksi osaksi sen liiketoimintaa ja johtamista.

Pohjola-konsernissa noudatetaan OP Osuuskunnan hallintoneuvoston vahvistamia riskien- ja vakavaraisuudenhallinnan periaatteita. Periaatteet linjaavat, miten riskien- ja vakavaraisuuden hallintaprosessi järjestetään OP Ryhmässä ja sen yhteisöissä.

1.1 Riskien tunnistaminen, arviointi, mittaus ja rajaus

Riskien- ja vakavaraisuudenhallinnan prosessiin sisältyy liiketoiminnan ja toimintaympäristön riskien jatkuva tunnistaminen ja arviointi. Uusien tuotteiden, palvelujen, liiketoimintamallien ja järjestelmien riskit arvioidaan keskusyhteisön riskienhallinnan hyväksymien menettelytapojen mukaisesti ennen niiden käyttöönottoa.

Mitattavissa olevat riskit rajoitetaan limiiteillä, jotka keskusyhteisön johtokunta asettaa vakavaraisuudelle ja merkittävälle riskeille. Limiiteillä turvataan se, ettei Pohjola-konserni ota toiminnassaan niin suurta riskiä, että se vaarantaisi konsernin tai OP Ryhmän vakavaraisuuden, kannattavuuden, maksuvalmiuden tai toiminnan jatkuvuuden.

Pohjola-konsernin omia varoja arvioidaan suhteessa taloudelliseen pääomavaateeseen sekä nykyisiin ja ennakoitavissa oleviin sääntelypohjaisiin vähimmäispääomavaatimuksiin ja lisäpuskurivaateisiin. Arvioinnissa hyödynnetään myös stressitestien tuloksia.

Keskusyhteisön riippumaton riskienhallinta seuraa Pohjola-konsernin ja sen tytäryritysten riskiaseman ja riskinkantokyvyn kehitystä. Se raportoi säännöllisesti havainnoistaan ja arvioistaan Pohjola Pankin hallitukselle, OP Osuuskunnan johtokunnalle ja hallintoneuvoston riskienhallintavaliokunnalle.

1.2 Taloudellinen pääomavaade

Taloudellinen pääomavaade on OP Ryhmän oma arvio pääoman määrästä, joka riittää kattamaan liiketoiminnan ja toimintaympäristön riskeistä syntyvät mahdolliset vuotuiset tappiot 99,97 prosentin todennäköisyydellä. Taloudellinen pääomavaade lasketaan riskilajikohtaisilla malleilla, joiden tulokset yhdistetään ottaen huomioon riskilajien väliset korrelaatiot ja näistä johtuvat hajautushyödyt.

Taloudellinen pääomavaade jakautuu määrällisiin riskeihin sekä laadullisiin, ns. arvioitaviin riskeihin. Määrällisiä riskejä ovat luottoriski, pankkitoiminnan korko-, osake- ja kiinteistörisiki, likviditeettireservin markkinariski sekä vakuutustoiminnan markkinariskit ja vakuutusriskit. Arvioitavat riskit sisältävät operatiivisen riskin ja muut arvioitavat riskit. Muihin arvioitaviin riskeihin sisällytetään ne merkittäviksi arvioidut riskit, joita ei ole otettu huomioon taloudellisen pääomavaateen muissa riskilajikohtaisissa malleissa. Nämä riskit syntyvät tyypillisesti ulkoisista tekijöistä, kuten muutoksista kilpailu- ja markkinatilanteesta tai viranomaisten sääntelytoimenpiteistä. Pohjola-konsernin taloudellisesta pääomavaateesta noin kolmannes muodostuu luottoriskeistä ja noin viidennes vakuutustoiminnan markkinariskeistä.

Taloudellisen pääomavaateen mallissa riskejä tarkastellaan monien riskilajien osalta laajemmin kuin viranomaisvaatimusten mukaisessa vakavaraisuuslaskennassa. Tällaisia riskilajeja ovat erityisesti pankkitoiminnan korkoriski, vakuutustoiminnan markkinariskit ja muut arvioitavat riskit. Luottoriskin pääomavaateen laskennassa keskeisin ero liittyy keskittymärisikin huomioimiseen. Lisäksi useat riskilajit huomioidaan taloudellisen pääomavaateen laskennassa erillisinä, kun vakavaraisuuslaskennassa ne sisältyvät luottoriskin pääomavaateeseen.

Taloudelliseen pääomavaateeseen perustuvia mittareita hyödynnetään muun muassa tavoite- sekä limiittimittaristossa, luottojen ja vakuutusten hinnoittelun

pohjana sekä pääomasuunnittelussa pääomapuskurin määrittelyssä.

1.3 Pääomasuunnittelu

Pääomasuunnittelun tavoitteena on varmistaa ennakoivasti vakavaraisuuden riittävyys poikkeuksellisissakin olosuhteissa sekä toiminnan jatkuvuus. Pääomasuunnitelma sisältää mm. vakavaraisuutta koskevat määrälliset ja laadulliset tavoitteet, ennakoivan varautumissuunnitelman sekä vakavaraisuuden seuranta- ja ohjausmenettelyt valmiustasoin.

Vakavaraisuudenhallinnassa painotetaan kannattavuutta ja pääomien tehokasta käyttöä. Pääomien hallinta hoidetaan keskitetysti Pohjola Pankki Oyj:n emoyhtiön OP Osuuskunnan toimesta.

2. Riskienhallinnan organisointi

Pohjolan toimintaa johdetaan keskusyhteisökonsernin johtamisjärjestelmän mukaisesti pankkitoiminnan ja vahinkovakuutuksen liiketoimintasegmenttien kautta. Pohjolasta siirtyi muun muassa varainhoitoon liittyvät toiminnot vuoden 2015 lopussa tapahtuneen osittaisjakautumisen perusteella keskusyhteisöön.

Pohjolan hallitus päättää keskusyhteisön johtokunnan linjausten mukaisesti riskien- ja vakavaraisuudenhallinnan tavoitteista ja organisoinnista, vahvistaa riskien- ja vakavaraisuudenhallinnan periaatteet, riskipolitiikan, sijoitussuunnitelmat sekä merkittävimmät riskienhallintaa koskevat toimintaperiaatteet.

Lisäksi hallitus valvoo ja seuraa riskien- ja vakavaraisuudenhallinnan toteuttamista. Hallitus vastaa riskienhallintajärjestelmien riittävydestä, vahvistaa liiketoiminnan tavoitteet, arvioi konsernin ja yhtiökohtaisten pääomapuskurien tarpeen, vahvistaa pääomasuunnitelmat ja omien varojen ennakoivan varautumissuunnitelman sekä päättää periaatteista, joilla varmistetaan, että yhtiö ja sen konserni toimivat ulkoisen sääntelyn ja sisäisten toimintaohjeiden mukaisesti (compliance). Lisäksi hallitus päättää raportoinnista, jolla ylin johto seuraa konsernin ja tytäryhtiöiden liiketoimintaa, riskinkantokykyä ja riskiasemaa.

Hallitus arvioi vakavaraisuudenhallinnan tarkoituksenmukaisuutta, kattavuutta ja luotettavuutta Pohjola-konsernissa laajempaan kokonaisuutena vähintään kerran vuodessa.

Hallitus myös hyväksyy konsernin päätöksentekojärjestelmän ja vahvistaa Underwriting-johdon tehtäväkuvauksen ja tehdyt nimitykset. Edellä mainituissa tehtävissä hallitus toimii keskusyhteisön johtokunnan linjausten mukaisesti.

Hallitus valvoo yhtiön riskienhallintajärjestelmien kattavuutta ja toimivuutta sekä pääomien määrää ja laatua, tuloksen kehittymistä, riskiasemaa sekä riskipolitiikan, liimiittien ja muun ohjeistuksen

noudattamista. Lisäksi hallitus valvoo, että yhtiön riskienhallinta on lakien ja viranomaismääräysten ja keskusyhteisön antamien ohjeiden mukaista.

Underwriting-johto tekee vahvistettujen valtuuksien puitteissa vakuutusliikkeen merkitsemistä, vuosihinnoittelua, jälleenvakuuttamista ja muita merkittäviä vakuutus sopimuksen myöntämistä koskevia päätöksiä. Underwriting-johto raportoi Pohjola Vakuutuksen hallitukselle.

Pohjolan toimitusjohtaja huolehtii yhtiön kokonaisohjauksesta siten, että yhtiölle asetetut tulos-, riskinkantokyky- ja muut tavoitteet saavutetaan yhteisiä strategioita ja toimintaperiaatteita noudattaen.

Pohjola-konsernin liiketoiminnot ovat ensisijaisessa vastuussa riskinotosta, tuloksesta ja sisäisen valvonnan sekä riskien- ja vakavaraisuudenhallinnan periaatteiden noudattamisesta. Liiketoiminnoissa on oikeus tehdä riskinottoa koskevia päätöksiä hyväksytyjen päätöksentekovaltuuksien, vastuurajojen ja liimiittien puitteissa.

Keskusyhteisö vastaa OP Ryhmän ryhmätason riskien- ja vakavaraisuudenhallinnasta.

OP Ryhmän Riskienhallinta on liiketoiminnasta riippumaton vastuualue, joka linjaa, ohjaa ja valvoo ryhmän ja sen yhteisöjen kokonaisvaltaista riskienhallintaa ja analysoi niiden riskiasemaa. Riskienhallinta painottuu ennaltaehkäisevään työhön, varautumiseen ja ennakoivaan riskiaseman analysoimiseen. Tavoitteena on turvata ryhmän ja sen yhteisöjen riittävän riskinkantokyvyn säilyminen ja varmistaa, ettei liiketoiminnan riskinotto vaaranna kannattavuutta, vakavaraisuutta, maksuvalmiutta, toiminnan jatkuvuutta tai strategisten tavoitteiden saavuttamista.

Pohjola-konsernin riskien- ja vakavaraisuudenhallinnan tehtävät on keskitetty emoyhtiöön OP Osuuskuntaan.

OP Ryhmän sisäinen tarkastus avustaa Pohjolan hallitusta ja yhtiön johtoa toiminnan ohjauksessa, valvonnassa ja varmistamisessa suorittamalla toimintaan kohdistuvaa tarkastusta. Sisäisen tarkastuksen suorittama tarkastus on riippumatonta ja objektiivista arviointi- ja varmistus- sekä konsultointitoimintaa. Tarkastus tukee johtoa tavoitteiden saavuttamisessa tarjoamalla järjestelmällisen lähestymistavan organisaation riskienhallinta-, valvonta- sekä johtamis- ja hallintoprosessien tehokkuuden arviointiin ja kehittämiseen. Pääpaino on riskitekijöiden tunnistamisessa ja sisäisen valvonnan toimivuuden arvioinnissa.

3. Pohjola-konsernin riskit

Alla olevassa taulukossa on kuvattu Pohjola-konsernin merkittävimmät riskit. Taulukon jälkeisissä kappaleissa on kuvattu riskien luonnetta ja niiden hallintakeinoja.

Strategiset riskit	Riski, joka syntyy kilpailuympäristön muutoksista, hitaasta reagoinnista muutoksiin, väärän strategian valinnasta tai strategian toteuttamisen epäonnistumisesta.
Operatiiviset riskit	Riski taloudellisesta tappiosta tai muista haitallisista seuraamuksista, joka syntyy riittämättömistä tai epäonnistuneista prosesseista, puutteellisista tai virheellisistä menettelytavoista, järjestelmistä tai ulkoisista tekijöistä.
Compliance-riski	Riski, joka aiheutuu ulkoisen sääntelyn, sisäisten menettelytapojen tai asiakassuhteissa asianmukaisten menettelytapojen ja eettisten periaatteiden noudattamatta jättämisestä.
Maineriski	Riski maineen tai luottamuksen heikkenemisestä, joka johtuu negatiivisesta julkisuudesta tai on seurausta jonkin riskin toteutumisesta.
Luottoriski	Luottoriski tarkoittaa riskiä siitä että vastapuoli ei suoriudu velvoitteistaan.
Markkinariski	Markkinariski muodostuu taseen rakenteellisesta markkinariskistä sekä trading-toiminnan ja pitkäaikaisen sijoitustoiminnan markkinariskistä.
Likviditeettiriski	Maksuvalmiusriski ja rakenteellinen rahoitusriski
Vahinkovakuutusriskit	Vahinko- ja varausriski

4. Strateginen riski ja liiketoimintariskit

Strategiset riskit ja liiketoimintariskit syntyvät kilpailusta, sisäisestä paineesta tai markkinavoimista, jotka aiheuttavat volyymien, katteiden tai kulujen odottamattomia heilahteluja ja vaikuttavat siten tuloksen volatiliiteettiin ja pitkän tähtäimen liiketoimintatavoitteiden saavuttamiseen. Strategiset riskit ja liiketoimintariskit voivat syntyä myös väärän strategian valinnasta sekä puutteellisesta johtamisesta ja seurannasta tai hitaasta reagoinnista toimintaympäristössä tapahtuviin muutoksiin.

4.1 Strategisten ja liiketoimintariskien hallinta

Strategisten ja liiketoimintariskien hallinnan tavoitteena on luoda riskejä ennaltaehkäisevä kulttuuri. Riskienhallinta perustuu liiketoiminnan kaikilla osa-alueilla noudatettavaan suunnitelmallisuuteen, huolellisuuteen ja jatkuvuuteen. Riskien toteutumista ehkäistään kehittämällä prosesseja, joiden avulla kyetään tunnistamaan ja arvioimaan potentiaalisia riskejä entistä paremmin ja johtamaan riskien hallitsemiseksi käynnistettyjä toimenpiteitä tehokkaammin.

4.2 Strategisten ja liiketoimintariskien hallinnan menetelmät ja mittaus

Strategisia riskejä hallitaan jatkuvalla suunnittelulla, joka perustuu analyysiin ja ennusteisiin markkina-alueiden kehityksestä, kilpailutilanteesta sekä asiakkaiden tulevista

tarpeista. Strategisia riskejä seurataan liiketoiminnoittain ja niistä raportoidaan säännöllisesti.

Riskejä ja niiden merkittävyyttä seurataan ja arvioidaan vuosittain liiketoimintastrategioiden ja -suunnitelmien päivitysten yhteydessä. Samassa yhteydessä arvioidaan myös toimintaympäristössä ja kilpailutilanteessa tapahtuneita muutoksia ja niiden vaikutusta strategian toteuttamiseen sekä yhdistetään tunnistetut riskitekijät suunniteltuihin strategisiin hankkeisiin.

5 Operatiivisten riskien hallinta

Operatiivisten riskien hallinnalla varmistetaan, että operatiivinen toiminta on järjestetty asianmukaisesti eikä riskeistä aiheudu ennalta arvaamattomia taloudellisia menetyksiä tai muita haitallisia seuraamuksia, kuten maineen menetystä. Operatiivisten riskien hallintaan ja sisäiseen valvontaan myönteisesti suhtautuvaa yrityskulttuuria ylläpidetään ja vahvistetaan jatkuvasti.

Operatiivisille riskeille ei ole asetettu riskinottoa rajoittavaa riskilimiittä, mutta riskienhallinnan tavoitetaso on maltillinen. Operatiivisten riskien hallinnassa keskeisintä on riskien tunnistaminen ja arviointi sekä kontrolli- ja hallintakeinojen toimivuuden ja riittävyyden arviointi. Tunnistamisessa huomioidaan myös rahoitusjärjestelmän lainvastaiseen hyväksikäyttöön (mm. rahanpesu ja terrorismin rahoittaminen) sekä sääntelyn noudattamiseen liittyvät riskit. Uusien liiketoimintamallien (ml. ulkoistukset),

tuotteiden ja palveluiden riskit arvioidaan keskusyhteisön riskienhallinnan hyväksymien menettelytapojen mukaisesti ennen niiden käyttöönottoa. OP Ryhmässä kaikki asiakkaille tarjottavat tuotteet ja käytössä olevat liiketoimintamallit on hyväksytty ryhmätasolla. Liiketoiminnan jatkuvuutta uhkaaviin riskeihin varaudutaan keskeisten liiketoiminta-alueiden jatkuvuussuunnittelulla. Jatkuvuussuunnittelu muodostaa pohjan myös valmiuslaissa tarkoitettuihin poikkeusoloihin varautumiselle. Jatkuvuussuunnitelmia testataan laadittujen testaussuunnitelmien mukaisesti.

Pohjolassa noudatetaan operatiivisten riskien hallinnassa yhtenäistä ryhmätasosta järjestelmätuettua toimintamallia. Liiketoimintayksiköt toteuttavat operatiivisten riskien kartoitukset, jotka sisältävät liiketoimintaan liittyvien riskien tunnistamisen ja arvioinnin sekä riskiä pienentävien kehitystoimenpiteiden määrittelyn ja seurannan. Liiketoimintayksiköt raportoivat operatiivisten riskien raportointi- ja hallintajärjestelmän kautta kuukausittain kaikki tietyn rajan ylittävät tapahtumat. Raportissa kuvataan tapahtumiin johtaneet syyt sekä toimenpiteet, joihin on ryhdytty vastaavanlaisen tapahtuman ennaltaehkäisemiseksi.

Konsernin ja siihen kuuluvien yhtiöiden operatiivisten riskien tasoa ja riskejä rajoittavia hallintakeinoja arvioidaan yhtenäisin menetelmin säännöllisesti sekä välittömästi aina tilanteen niin vaatiessa. Tärkeä osa operatiivisten riskien hallintaa ovat myös sisäisen tarkastuksen tekemät selvitykset sekä riittävän tiedonkulun varmistaminen.

Pohjola-konsernin operatiivisten riskien tunnistamisen ja arvioinnin koordinointi, seuranta ja raportointi toteutetaan keskusyhteisön riskienhallinnassa.

5.1 Operatiivisten riskien seuranta ja raportointi

Operatiiviset riskit luokitellaan raportointia varten eri kategorioihin. Tunnistetuista ja toteutuneista riskeistä raportoidaan toimivalle johdolle.

6. Compliance-riskit

Compliance-riski on osa operatiivista riskiä. Compliance-toiminnan tavoitteena on varmistaa, että konsernin kaikissa yhteisöissä noudatetaan lakeja, viranomaisten ohjeita ja määräyksiä, markkinoiden itsesääntelyä sekä OP Ryhmän ja yhteisöjen omia sisäisiä toimintaperiaatteita ja ohjeita. Compliance-toiminnalla varmistetaan myös, että asiakassuhteissa noudatetaan asianmukaisia ja eettisesti hyväksyttäviä periaatteita ja toimintatapoja.

Compliance-riskin toteutuminen voi taloudellisen menetyksen lisäksi aiheuttaa myös muita haitallisia seuraamuksia kuten sanktioita. Tällaisia sanktioita ovat esimerkiksi yhteisösakko, erilliset velvoitteiden rikkomisesta seuraavat rikemaksut sekä viranomaisen antamat varoitukset ja huomautukset. Compliance-riskin seurauksena voi olla myös maineen tai luottamuksen heikkeneminen tai menettäminen.

Vastuu sääntelyn noudattamisesta ja noudattamisen valvonnasta konsernin yhteisöissä on ylimmällä ja

toimivalla johdolla sekä kaikilla esimiehillä. Lisäksi jokainen konsernin yhteisöjen palveluksessa oleva henkilö vastaa omalta osaltaan sääntelyn noudattamisesta.

Compliance-toiminnan ohjeistuksesta, neuvonnasta ja tuesta OP Ryhmässä vastaa keskusyhteisön riippumaton riskienhallinta. Keskusyhteisökonsernin yhteisöt samoin kuin Pohjola-konserni ovat keskittäneet riskienhallintaan compliance-toiminnot.

6.1 Compliance-riskien hallintakeinot

Compliance-riskin hallinta on osa sisäistä valvontaa ja luotettavaa hallintoa ja sellaisena kiinteä osa liiketoiminnan johtamista sekä yrityskulttuuria. Compliance-riskiä hallitaan seuraamalla lainsäädännön kehitystä, ohjeistamalla, kouluttamalla ja konsultoimalla organisaatiota sääntelyn mukaisten toimintatapojen noudattamisessa sekä valvomalla organisaation menettelytapojen säännöstenmukaisuutta.

6.2 Compliance-riskien seuranta ja raportointi

Compliance-riiskejä tunnistetaan, arvioidaan ja raportoidaan säännöllisesti operatiivisten riskien hallinnan toimintamallin mukaisesti osana operatiivisten riskien riskikartoituksia. Compliance-toiminnassa tehdyistä havainnoista raportoidaan säännöllisesti sekä ylimmälle että toimivalle johdolle.

7. Maineriski

Maineriskiä hallitaan ennakoivasti ja pitkäjänteisesti noudattamalla sääntelyä, finanssitoimialan hyviä käytäntöjä ja OP Ryhmän hyvän liiketavan periaatteita sekä korostamalla toiminnan ja siitä viestimisen avoimuutta. Konsernissa noudatetaan kansainvälisiä taloudellisen ja sosiaalisen vastuun sekä ympäristövastuun periaatteita ja kansainvälisiä sitoumuksia.

Maineriskistä raportoidaan konsernin emo- ja tytäryhteisöjen johdolle säännöllisesti. Merkittävistä maineriskien toteutumisen uhasta raportoidaan välittömästi.

8. Pankkitoiminnan riskienhallinta

8.1 Luottoriskien hallinta

Luottoriskillä tarkoitetaan riskiä tappiosta, joka johtuu siitä, etteivät pankin sopimusosapuolet kykene suoriutumaan sovitusta velvoitteistaan. Luottoriskiin sisältyy myös maa- ja selvitysriskit. Maariski on maittain kohdistettuihin ulkomaisiin saamisiin liittyvä luottoriski. Selvitysrishti on selvitysprosessiin liittyvä, selvityksen kohteena olevan saamisen menettämisen riski.

Luottoriskien hallinnan tavoitteena on rajoittaa luottoriskien negatiiviset tulosvaikutukset hyväksyttävälle tasolle ja samalla optimoida riski-tuotto-suhdetta.

Luottoriskien ottamista ohjataan OP Ryhmän riskipolitiikalla. Riskipolitiikassa määritellään mm. tavoiteriskitaso, riskinoton linjaukset ja rajaukset sekä asiakasvalintaa,

vakuuksia ja kovenanteja koskevat periaatteet. Näillä varmistetaan luottosalkun riittävä hajautuminen, jotta ei synny liiallisia riskikeskittymiä maittain, asiakasryhmittäin, toimialoittain, luottokelpoisuusluokittain, asiakaskokonaisuuksittain tai ajallisesti.

Keskeisessä asemassa luottoriskien hallinnassa on päivittäinen luottoprosessi ja sen laatu sekä luottoluokittelu (luottokelpoisuuden arviointi). Baltian liiketoiminnassa ei ole toistaiseksi kattavasti käytettävissä OP Ryhmän luokittelujärjestelmää. Luotonmyönnössä hyödynnetään kustakin maasta valittujen yhtiöiden toimittamia luottotietoraportteja. Asiakkaille, joiden vastuut ylittävät yli 5 M€, vahvistetaan vastuuraja (asiakaskohtaisten vastuiden ja vakuusvajeitten enimmäismäärä).

Luottosalkun riittävä hajauttaminen varmistetaan mm. keskittymille ja luottokannan laadulle asetetuilla limiiteillä. Luottoriskejä vähennetään myös asiakassuhteen aktiivisella hoidolla sekä määrittelemällä asiakaskohtaiset vakuus- ja kovenanttipolitiikat.

Maariskien hallitsemiseksi eri maille määritetään maalimiitit, joiden avulla seurataan, ohjataan ja ennaltaehkäistään ryhmän maariskikeskittymiä. Luottoriskiä vähennetään myös käyttämällä nettoutussopimuksia ja johdannaiskaupassa pörssi tuotteita.

Luottolaitosasiakkaiden riskiä on hajautettu luottokelpoisuusluokittain, liikkeeseenlaskijoittain ja tuotteittain. Lisäksi jälkimarkkinakelpoisten saamistodistussijoitusten likviditeetin varmistamiseksi on määritelty minimikoot emissioille, joihin voidaan sijoittaa.

Selvitysrisikin hallinnassa korostuu vastapuolten luotettavuuden varmistaminen. Selvitysrisikiä vähennetään vakiomuotoisin sopimuksin sekä keskittämällä selvitykset luotettaviin clearing-keskuksiin.

Vakuuksien käytöstä ja arvioinnista sekä vakuuslajikohtaisista arvostusprosentteista on kirjalliset toimintaohjeet. Vakuusarvojen kehitystä seurataan säännöllisesti. Vakuuden arvo arvioidaan uudelleen mm. silloin, kun vakuuden arvo on merkittävästi muuttunut tai asiakkaan taloudellinen tilanne on heikentynyt olennaisesti. Suhdanneherkinä pidettävien vakuuksien arvoa ja niiden käyttökelpoisuutta arvioidessa noudatetaan erityistä varovaisuutta.

8.2 Luottoriskimallit

OP Ryhmässä on käytössä luottoriskimalleja maksukyvyttömyyden todennäköisyydelle (PD, Probability of Default), tappio-osuudelle (LGD, Loss Given Default) ja vastuun määrälle maksukyvyttömyyhetkellä (EAD, Exposure at Default).

Luottoriskimallit

Todennäköisyys sille, että luotolle tulee maksuhäiriöitä vuoden kuluessa	=	Maksukyvyttömyyden todennäköisyys PD (%)
Arvio tappiosta, joka luotosta toteutuisi, jos sille tulisi maksuhäiriöitä	=	Tappio-osuus LGD (%)
Arvio summasta, jonka asiakas olisi velkaa pankille maksukyvyttömyyden toteutuessa	=	Vastuu EAD (€)

Luottoriskimalleja hyödynnetään laajasti luottoriskin mittaamisessa ja hallinnassa, muun muassa

- luotonmyöntämisessä ja hinnoittelussa,
- rahoituksen päätösvaltuuksien määrittämisessä,
- luottosalkun laadullisten tavoitteiden asettamisessa ja seurannassa,
- luottoriskiraportoinnissa,
- vakavaraisuuslaskennan sisäisten luokitusten menetelmässä (IRBA)
- taloudellisen pääomavaateen ja odotetun tappion laskennassa sekä
- saamisryhmäkohtaisten arvonalennusten laskennassa.

8.2.1 Luottoluokittelu ja maksukyvyttömyyden todennäköisyys

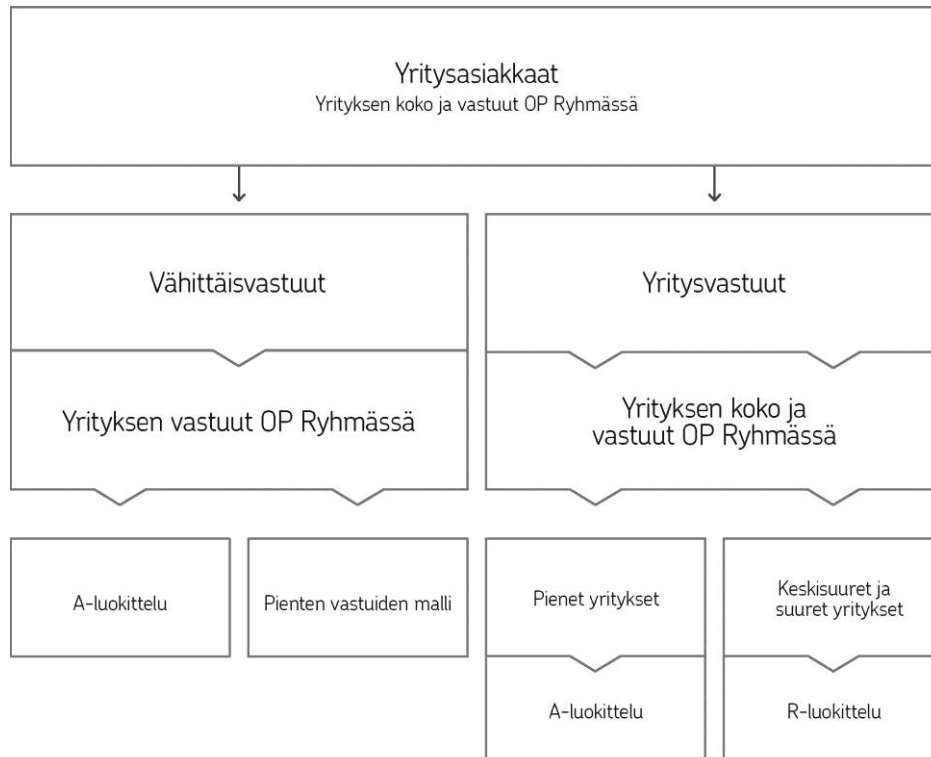
Luottoluokittelun tarkoituksena on ryhmitellä asiakkaat (henkilöasiakkaiden kohdalla sopimukset) maksukyvyttömyyden todennäköisyyden mukaisesti luottoluokkiin. Maksukyvyttömyydellä tarkoitetaan, että asiakkaan jostakin vastuusta aiheutuu OP Ryhmälle yli 90 päivää erääntynyt saatava tai muu vakava maksuhäiriö. Maksukyvyttömyyden todennäköisyys, eli PD, on kullekin luottoluokalle arvioitu keskimääräinen maksukyvyttömyystapahtumien osuus vuoden aikana yli suhdannekierron. Hyvässä taloussuhdanteessa luottoluokan toteutunut maksukyvyttömiä asiakkaiden osuus tyypillisesti alittaa luokan PD:n, kun taas huonossa suhdanteessa tapahtuu päinvastoin.

8.2.2 Yritysasiakkaiden maksukyvyttömyyden todennäköisyyden arviointi

Yritysasiakkaiden maksukyvyttömyyden todennäköisyyttä arvioidaan OP Ryhmän sisäisellä 20-portaisella asteikolla 1,0–12,0, josta luokkiin 11–12 luokitellaan maksukyvyttömät asiakkaat.

Yritysasiakkaiden luokittelu OP Ryhmässä

Yritysasiakkaiden luokittelu OP Ryhmässä

Keskisuurten ja suurten yritysasiakkaiden R-luokittelu perustuu yrityksen taloudellisiin tunnuslukuihin ja laadullisiin taustatietoihin, joiden pohjalta tilastollinen malli tuottaa luokitusehdotuksen. Asiakkaaseen perehtynyt asiantuntija tekee rating-esityksen mallin tuottaman luokitusehdotuksen ja muun käytettävissä olevan tiedon pohjalta. Mahdolliset tulevaisuuden näkymiin liittyvät muutokset ja epävarmuudet otetaan huomioon varoitusmerkkeinä ja mallin antamaan luokitteluun tehtävinä poikkeuksina. Päätös asiakkaan luottoluokasta tehdään asiantuntijan esityksen pohjalta vähintään vuosittain. R-luokittelussa nykyisin käytettävä malli on otettu käyttöön vuoden 2008 alussa ja se on validoitu vuosittain IRB-vaatimusten mukaisesti.

Pienten yritysasiakkaiden A-luokittelun perustana on Suomen Asiakastieto Oy:n automaattiluokittelumalli Rating Alfa. Rating Alfa muuttujina on yrityksen ja sen vastuuhenkilöiden maksuhäiriö- ja maksutapatieitoja, tilinpäätöstunnuslukuja ja asiakkaan perustietoja. Rating Alfa tuottamat riskipisteet on kuvattu (kalibroitu) OP

Ryhmän sisäisiin luottoluokkiin. Nykyinen malli on ollut käytössä vuoden 2008 alusta lähtien ja se on päivitetty viimeksi osittain vuonna 2012.

Yritysasiakkaat, joilla on vähäiset vastuut, luokitellaan pienten vastuuden luokittelumallilla. Luokittelumalli on kuukausittain laskettava automaattiluokittelu, joka muodostetaan asiakkaan perustietojen, asiointitietojen ja maksukäyttäytymistä koskevien tietojen perusteella. Pienten vastuuden luokittelussa käytettävä malli on otettu käyttöön vuonna 2009 ja se on päivitetty vuonna 2012.

Yritysluokittelumallien tuottamat luottoluokat ovat vertailukelpoisia, koska luokittelumallista riippumatta kullakin luottoluokalla on sama maksukyvyttömyyden todennäköisyys. Maksukyvyttömyyden todennäköisyyden johtamisessa on hyödynnetty viime vuosina toteutuneita maksukyvyttömyystietoja, pitkän aikavälin luottotappiotietoa ja konkurssiilastoja sekä mallin syklisyyttä. Luokkakohtaisten maksukyvyttömyyden todennäköisyyksien päivityksen tarve arvioidaan vuosittain.

OP Ryhmän ja Standard & Poor'sin (S&P) yritysasiakkaiden luottoluokkien välinen vastaavuus

S&P Rating	AAA...AA-	A+...A-	BBB+...BBB-	BB+...BB-	B+...B-	CCC+...C
OP Ryhmä	1,0–2,5	3,0–4,0	4,5–5,5	6,0–7,0	7,5–8,5	9,0–10,0

8.2.3 Luottolaitosten maksukyvyttömyyden todennäköisyyden arviointi

Luottolaitosvastapuolet luokitellaan kuten yritysasiakkaat 20 luokkaan 1,0–12,0, joista luokkiin 11–12 luokitellaan maksukyvyttömät asiakkaat.

Luottolaitosvastapuolten maksukyvyttömyyden todennäköisyyden arvioinnissa on käytössä oma L-luokittelumalli, jonka rakenne vastaa yritysten R-luokittelumallia.

Luottoluokittelun pohjana oleva tilastollinen malli perustuu tilinpäätöslukuihin ja laadullisiin taustatietoihin. Luokitusta voidaan asiantuntijan toimesta korjata varoitusmerkein ja luokitukseen vaikuttaa usein myös pankkikonsernin emon tuki ja sovereign ceiling -periaate, jonka mukaan vastapuoli ei voi olla luottokelpoisuudeltaan toimintavaltiotaan parempi. Luottolaitosten luokitukset päätetään vähintään vuosittain. L-luokittelumalli otettiin käyttöön vuonna 2009 ja se on päivitetty viimeksi vuonna 2012.

OP Ryhmän ja Standard & Poor'sin (S&P) luottolaitosten luottoluokkien välinen vastaavuus

S&P Rating	AAA...AA+	AA...BBB+	BBB...BBB-	BB+...BB-	B+...B	B-...CCC
OP Ryhmä	1,0–2,0	2,5–4,5	5,0	5,5–7,0	7,5–8,0	8,5–10,0

8.2.4 Henkilöasiakkaiden maksukyvyttömyyden todennäköisyyden arviointi

Henkilöasiakkaiden sopimusten maksukyvyttömyyden todennäköisyyttä arvioidaan OP Ryhmässä sisäisellä 16-portaisella asteikolla A–F, joista luokassa F on maksukyvyttömät sopimukset.

Kaikkien henkilöasiakkaiden sopimusten maksukyvyttömyyden todennäköisyys arvioidaan kuukausittain luottokannan luokittelumallilla. Luottokannan luokittelu perustuu asiakkaan perustietoihin, maksukäyttäytymiseen ja muihin asiointihistoriatietoihin. Näistä tiedoista laskettu pisteytys määrittää sopimuksen luottoluokan. Kullekin luottoluokalle on johdettu keskimääräiset maksukyvyttömyyden todennäköisyydet yhden vuoden aikaperiodille. Luottokannan luokittelumallia käytetään luottoriskin arvioinnissa ja pääomavaateen laskennassa.

Pohjolan henkilöasiakkaiden vastuut luokitellaan ennen luottokannan luokittelumallia pääasiassa rahoitusyhtiötuotteiden hakemusvaiheen luokittelumalleilla, joista otettiin käyttöön päivitetty versio keväällä 2014. Hakemusvaiheen luokittelu tukee luottopäätöksentekoa, luottoriskin arviointia ja uusluotonannon hinnoittelua.

8.2.5 Maiden luokittelu

Maariskiä tarkastellaan ulkoisten luottoluokitusten perusteella.

8.2.6 Tappio-osuus ja vastuun määrä

Maksukyvyttömyyden todennäköisyyden arviointimallien lisäksi luottoriskin mittaamisessa käytetään tappio-osuuden ja vastuun määrän ennustemalleja. Vastuun määrä maksukyvyttömyyshetkellä (EAD) on ennuste pankin saatavan määrästä asiakkaan maksukyvyttömyyden alkaessa. EAD:ta laskettaessa nostettujen vastuiden määrä arvioidaan nostokertoimella (CF), joka kuvaa, kuinka paljon ennustehetken taseen ulkopuolisesta vastuusta arvioidaan olevan nostettu maksukyvyttömyyshetkellä. Tappio-osuus (LGD) on arvio pankille aiheutuvasta taloudellisesta tappiosta, osuutena EAD:sta, jos asiakkaasta tulee maksukyvyttön.

8.3 Päätöksenteko

Keskusyhteisökonsernin pankkitoiminnan vastuiden päätöksentekojärjestelmä on kuvattu keskusyhteisökonsernin pankkitoiminnan vastuiden päätöksenteko-ohjeessa. Päätöksentekoelimet ja -tekijät tekevät vastuita koskevia päätöksiä OP Ryhmän riskipolitiikan, OP Ryhmän luottoriskitoimikunnan vahvistamien limiittien ja vastuurajojen sekä toimintaohjeiden ja hyväksytyjen päätöksentekovaltuuksien puitteissa. Riippuen asiakaskokonaisuuden luottoluokasta, vastuun määrästä ja vakuusvajeen määrästä vastuiden myöntämistä koskevia päätöksiä tehdään päätöksentekoelimissä, joita ovat keskusyhteisökonsernin pankkitoiminnan rahoitusjohto, luottokomitea ja paripäätösmenettelyt. Henkilöasiakkaiden luottopäätöksiä tehdään OP Ryhmän sisäisen

henkilöasiakkaiden luottoluokituksen perusteella hyödyntäen automaattista luottopäätösjärjestelmää.

8.4 Luottoriskin mittaus ja seuranta

Luottoriskiä mitataan asiakaskohtaisesti vastuiden ja vakuusvajeen määrällä. Lisäksi luottoriskin mittareina käytetään ongelmasaamisten ja erääntyneiden maksuerien osuutta luotto- ja takaukskannasta sekä arvonalentumisen osuutta luotto- ja takaukskannasta.

Luottosalkun luottoriskiä mitataan myös odotetun tappion määrällä ja sen kehittymisellä suhteessa luotto- ja takaukskantaan. Asiakasseuranta koostuu vuosittaisesta tilinpäätösten ja osavuosikatsausten analysoinnista sekä jatkuvasta maksukäyttäytymisen ja asiakkaan toiminnan seurannasta. Asiakkaiden maksukäyttäytymistä, erääntyneitä maksueriä ja ongelmaluottoja seurataan jatkuvasti sekä OP Ryhmän sisäisestä että ulkoisesta valvontapalvelusta saatavien tietojen perusteella.

Asiakkaat, joiden taloudellisen tilan kehitystä, luottoriskin määrää ja maksukäyttäytymistä halutaan tarkastella tavallista tiiviimmin, otetaan erityisseurantaan. Samassa yhteydessä arvioidaan myös asiakkaan luottokelpoisuusluokituksen muutostarve, luottotappion todennäköisyys sekä arvonalennuksen tarpeellisuus. Tämä merkitsee usein myös sitä, että luottopäätös tehdään ylemmässä päätöksentekoelimessä.

8.5 Luottoriskimalleihin liittyvä päätöksenteko ja arviointi

Luottoriskimallien käyttöönotosta ja merkittävistä muutoksista päättää OP Ryhmän riskienhallintatoimikunta. Päätökset perustuvat keskusyhteisön johtokunnan hyväksymiin luottoluokittelun ja luottoriskimallien validoinnin yleisiin periaatteisiin. Mallien kehittämistä ja ylläpidosta vastaa OP Ryhmän Riskienhallinta, joka on riippumaton liiketoiminnasta.

Luottoluokittelun ja luottoriskimallien toimivuutta seurataan ja valvotaan säännöllisesti. Riskienhallinta kerää liiketoiminnalta jatkuvaa palautetta luottoluokittelun toimivuudesta ja luottoriskiparametreihin liittyvistä malleista. Automaattisesti luottoluokan muodostavia malleja monitoroidaan kuukausittain. Monitoroinnin tarkoituksena on seurata luottokannassa ja luotonmyönnössä tapahtuvia muutoksia, sekä varmistaa luokitteluprosessin toimivuus.

Lisäksi mallien laatu varmistetaan vähintään kerran vuodessa OP Ryhmän riskienhallintatoimikunnan hyväksymien validointiohjeiden mukaisesti. Validointiohjeistus sisältää vaatimuksia myös kunkin mallin käyttöönoton yhteydessä tehtävälle laadunvarmistukselle. Validoinnissa testataan tilastollisilla testeillä mm. mallin erottelukykä ja riskiestimaattien (PD, LGD ja EAD) oikeellisuutta. Lisäksi validointiin sisältyy laadullista arviointia kuten käyttäjäpalautteen analysointia ja vertaisryhmäanalyysiä. Validoinnin tulokset ja mahdolliset toimenpidesuosituksukset raportoidaan riskienhallintatoimikunnalle, joka päättää validoinnin perusteella tehtävistä kehitystoimenpiteistä.

OP Ryhmän sisäinen tarkastus varmistaa tarkastuksillaan validoinnin riippumattomuuden. Lisäksi se tarkastaa luottoriskimalleja ja niiden käyttöä keskusyhteisön yhtiöissä ja osuuspankeissa osana normaalia tarkastustoimintaansa.

8.6 Luottoriskimallien käyttö vakavaraisuuslaskennassa

Luottoriskin vakavaraisuusvaateen laskennassa yritys- ja luottolaitosvastuissa käytetään sisäisten luottoluokitusten perusmenetelmää. Tässä menetelmässä asiakkaan luottoriskin vakavaraisuusvaateeseen vaikuttaa OP Ryhmän sisäisillä luottoriskimalleilla tuotettu arvio maksukyvyttömyyden todennäköisyydestä (PD). Tappio-osuudelle (LGD) ja nostokertoimelle (CF) käytetään viranomaisten standardiestimaatteja.

Vähittäisvastuiden vakavaraisuusvaade lasketaan sisäisten luottoluokitusten menetelmällä, jossa vakavaraisuusvaateeseen vaikuttavat OP Ryhmän sisäisten luottoriskimallien PD-, LGD- ja EAD-arvot. Valtio- ja keskuspankkivastuille sekä pieneen osaan muita vastuuryhmiä (kuten Baltian vastuut) käytetään vakavaraisuuslaskennan standardimenetelmää. Oman pääoman ehtoisille sijoituksille käytetään pääsääntöisesti yksinkertaista menetelmää. OP Ryhmän strategisille sijoituksille käytetään PD/LGD-menetelmää, jossa PD-arvot perustuvat sisäisiin malleihin ja LGD-arvot standardiestimaatteihin.

8.7 Arvopaperistettut erät

Pohjola ei ole ollut liikkeeseenlaskijana tai järjestäjänä arvopaperistamisjärjestelyissä, mutta se on sijoittanut arvopaperistettuihin eriin. Pankkitoiminnassa luottojohdannaisia ei ole liittynyt arvopaperistettuihin eriin. Arvopaperistamispositioiden riskipainotettujen erien yhteismäärän laskennassa on käytetty luottoriskin sisäisten luokitusten menetelmää (IRBA) silloin, kun arvopaperistamispositio kuuluu vastuuryhmään, johon sovelletaan luottoluokitukseen perustuvaa arviointimallia.

Arvopaperistamispositioille sovelletaan Moody'sin, Fitchin ja Standard & Poor'sin luottoluokituksia. Jos arvopaperistamispositiosta on kahden valitun luottoluokituslaitoksen antamat luottoluokitukset, sovelletaan niistä alhaisempaa. Jos arvopaperistamispositiosta on annettu enemmän kuin kahden valitun luottoluokituslaitoksen luokitus, käytetään niistä kahta korkeinta. Jos kaksi korkeinta luottoluokitusta poikkeavat toisistaan, käytetään niistä alhaisempaa.

9. Likviditeettiriskien hallinta

Likviditeettiriski muodostuu maksuvalmiusriskistä ja rakenteellisesta rahoitusriskistä. Maksuvalmiusriski tarkoittaa tilannetta, jossa ryhmän yhteisö ei suoriudu maksuvelvoitteistaan ilman vaikeuksia. Rakenteellinen rahoitusriski tarkoittaa jälleenrahoitusriskiä, joka muodostuu pitkän antolainauksen ja lyhyen ottolainauksen maturiteettierosta.

Likviditeettiriskin hallinta perustuu ryhmän riskipolitiikan linjauksiin sekä hyväksytyihin riskilimiitteihin.

Keskusyhteisön johtokunta hyväksyy likviditeettireservin laadulliset tavoitteet, varainhankintasuunnitelman ja maksuvalmiuden hoidon jatkuvuus- ja varautumissuunnitelman uhkaskenaarioiden varalle. Jatkuvuus- ja varautumissuunnitelma sisältää valmiustasopohjaisen maksuvalmiustilanteen ohjausmallin, rahoituslähteet sekä likviditeetin hallinnan operatiivisen jatkuvuussuunnitelman.

OP Ryhmän maksuvalmiutta hallitaan ennakoivalla rahoitusrakenteen suunnittelulla, ryhmän riskilimiiteillä ja niistä ryhmän yhteisöille johdetuilla limiiteillä ja valvontarajoilla sekä tavoitetasoilla. Maksuvalmiutta hallitaan myös maksuvalmiustilanteen seurannalla ja oikein mitoitettulla likviditeettireservillä, päivittäisen maksuvalmiuden ja varainhankinnan suunnittelulla ja hoidolla sekä tehokkaalla ryhmän likviditeettitilanteen ohjauksella. Maksuvalmiuden hallintaa säätelevät Euroopan keskuspankin vähimmäisvaranto- ja maksuvalmiusluottojärjestelmiä koskevat määräykset.

OP Ryhmä turvaa maksuvalmiuttaan likviditeettireservillä ja varautumissuunnitelman mukaisilla rahoituslähteillä vuodeksi tilanteessa, jossa raha- ja pääomamarkkinat sulkeutuisivat ja talletushankinnan määrä vähenisi maltillisesti. Likviditeettireservi on mitoitettu siten, että se riittää maksuvalmiuskriisitilanteessa varautumissuunnitelman käyttöönoton vaatimaksi ajaksi. Reservin saamistodistuksia myymällä tai käyttämällä niitä vakuutena voidaan hankkia likviditeettiä ryhmän käyttöön. Likviditeettireservi muodostuu pääasiassa talletuksista keskuspankkiin sekä keskuspankkirahoituksen vakuudeksi kelpaavista saamisista.

OP Ryhmän keskuspankkina toimiva Pohjola Pankki Oyj turvaa niin koko ryhmän kuin kunkin osuuspankin tai ryhmään kuuluvan yhteisön maksuvalmiuden. Ryhmän päivittäinen maksuvalmiuden hallinta on pankkitoimintaa harjoittavien yhtiöiden maksuvalmiuden hallintaa. OP Ryhmän vakuutus- ja eläkeyhteisöjen maksuvalmius siirtyy pankkitilien kautta ryhmän kokonaislikviditeettiin. Kaikki muutokset ryhmään kuuluvien yhteisöjen maksuvalmiusasemassa toteutuvat muutoksina Pohjolan maksuvalmiusasemassa. Koko OP Ryhmän pankkitoiminnan likviditeettireservi hallitaan keskitetysti ryhmän keskuspankissa.

Ryhmän varainhankinnan suunnittelu perustuu ennakoivaan rahoitusrakenteen suunnitteluun ja likviditeettiriskille asetettuihin riskilimiitteihin. Ryhmän varainhankinnan tärkeimmät lähteet ovat yleisötalletukset ja tukkuvarainhankinta. Tukkuvarainhankinta suunnitellaan talletusvarainhankinnan ja antolainauskasvun pohjalta. Varainhankinnan saatavuuden varmistamiseksi hyödynnetään monipuolisesti eri rahoitusinstrumentteja ja hajautetaan varainhankinnan lähteet sekä maturiteettien, maantieteellisen sijainnin, markkinoiden että sijoittajien mukaan. Jäsenpankit sijoittavat pankkikohtaiset talletusyli jäämät pääosin keskusyhteisökonsernin tileille tai sen liikkeeseen laskemiin instrumentteihin, jotta ryhmän tukkuvarainhankinnan määrää ei kasvateta tarpeettomasti. Pohjola hoitaa keskitetysti ryhmän senior-ehtoisen ja oman pääoman ehtoisen tukkuvarainhankinnan, ja OP-Asuntoluottopankki Oyj hoitaa asuntovakuudellisen tukkuvarainhankinnan.

OP Osuuskunnan johtokunta vastaa OP Ryhmän likviditeettiriskien hallinnasta ja ohjaa maksuvalmiuden hallintaa valmiustasopohjaisen ohjausmallin mukaisesti. Markkinahäiriötilanteissa toimitaan likviditeetin hallinnan jatkuvuus- ja varautumissuunnitelman mukaisesti. Kukin OP Ryhmään kuuluva yhteisö ohjaa likviditeetin hallintaansa keskusyhteisön asettamien limiittien, valvontarajojen ja ohjeiden sekä tili-, talletus- ja luottoehtojen määrittämässä puitteissa.

Pohjolan likviditeetti- ja maksuvalmiusriskien hoito ja pitkäaikainen varainhankinta sekä reservisalkujen ylläpito on keskitetty muuhun toimintaan.

Keskeiset rahoituslähteet ovat sijoitustodistus- ja joukkovelkakirjaemissiot, muilta pankeilta ja osuuspankeilta otetut talletukset, yleisötalletukset sekä oma pääoma. Kansainvälisillä raha- ja pääomamarkkinoilla rahoituksen saatavuuteen ja hintaan vaikuttaa Pohjolan luottokelpoisuusluokitus.

9.1 Likviditeettiriskien seuranta ja raportointi

Pohjola Pankin likviditeettiriskien riskilimiitit on asetettu rakenteellista rahoitusriskiä ohjaaville aikaluokittaisille nettokassavirroille. Rakenteellisen rahoitusriskin mittari kertoo, kuinka paljon taseen nettokassavirroista saa enintään erääntyä eri aikaperiodeilla. Pitkäaikaisen varainhankinnan erääntymistä seurataan erääntymisjakaumalla, jolle on asetettu limiittejä. Rakenteellista rahoitusriskiä seurataan kuukausittain.

Lisäksi OP Ryhmälle on asetettu riskilimiitti luottolaitosdirektiiviin ja -asetukseen (CRD IV/CRR) sekä komission delegoituun asetukseen perustuvalla maksuvalmiusvaatimukselle (LCR, Liquidity Coverage Ratio). Ryhmätasoisesti seurataan myös maksuvalmiusriskiä likviditeetin stressitestaukseen perustuvissa skenaarioissa. Maksuvalmiusriskin mittarit kertovat, kuinka pitkäksi aikaa likviditeettireservi riittää kattamaan ryhmästä päivittäin ulos maksettavat tiedossa olevat ja ennakoitujen nettokassavirrat sekä odottamattoman likviditeettistressiskenaariot. Maksuvalmiusriskiä seurataan päivittäin.

10. Markkinariskien hallinta

Tässä osiossa käsiteltävillä markkinariskeilla tarkoitetaan Pohjolan pankkitoiminnan ja konsernitoimintojen markkinariskialtistusta. Vahinkovakuutussegmentin tytäryhtiöiden sijoitustoiminnan markkinariskejä käsitellään liitteen osiossa Vakuutustoiminnan riskienhallinta.

Markkinariskit aiheuttavat pankille tulosvaikutuksia markkinahintojen (korot, valuuttakurssit, osakekurssit, luottoriskimarginaalit) tai implisiittisten volatiliiteettien muutoksista johtuen. Markkinariskien tulosvaikutukset voivat olla joko välittömiä tai jaksottua useammalle tilikaudelle. Tulosvaikutusten kirjaantuminen riippuu markkinariskille alttiin tase-erän tai johdannaisen kirjanpidollisesta käsittelystä. Markkinahintojen muodostumiseen vaikuttaa markkinoiden toimivuus eli likviditeetti. Jos markkinoilla ei ole riittävää syvyyttä tai markkinat eivät toimi häiriön takia, muodostuu markkinariskiä myös markkinalikviditeetin puutteesta.

Yleensä markkinalikviditeetin heikkeneminen johtaa tuloksen heikkenemiseen markkinahintoihin sisältyvien likviditeettipreemioiden kasvusta johtuen.

Markkinariskien hallinnan tavoitteena on rajoittaa taseen ja taseen ulkopuolisten erien hintamuutoksista aiheutuvat riskit hyväksyttävälle tasolle sekä edistää tuloksentekomahdollisuuksia optimoimalla riski–tuotto-suhdetta.

Markkinariskejä sisältyy sekä kaupankäyntitoimintaan että rahoitustaseeseen. Kaupankäyntitoiminnan tavoitteena on hyötyä lyhyellä aikavälillä markkinahintojen muutoksista ottamalla aktiivisesti markkinariskejä. Kaupankäyntitoiminnassa otetun markkinariskin tulosvaikutukset näkyvät pääasiassa välittömästi tase- ja johdannaisinstrumenttien markkina-arvojen muutoksina.

Rahoitustase muodostuu luotto- ja talletuskannasta sekä kotimaisesta ja ulkomaisesta tukkuvarainhankinnasta ja edellä mainittuja eriä suojaavista johdannaissojimuksista. Rahoitustaseeseen luetaan myös likviditeettireservi- ja muu sijoitusomaisuus. Rahoitustaseen markkinariskien hoidon tavoitteena on suojata konsernin rahoituskatetta korkotason muutoksilta sekä sijoitusomaisuuden arvomuutosta luottoriskimarginaalien muutokselta. Rahoitustaseeseen hoidossa ei oteta valuuttariskiä.

Pohjolan markkinariskialtistusta rajoitetaan OP Ryhmän riskipolitiikalla. Poliitikassa asetetaan limitoinnin tavoitteet sekä limiitit pankki-, vakuutus- ja trading-toiminnalle. Riskipolitiikan soveltavassa ohjeistuksessa kuvataan markkinariskien mittauksessa sovelletut menetelmät sekä alemman tason riskilimiitit. Lisäksi poliitikassa yksilöidään avoimen markkinariskin ottoon oikeutetut tahot sekä esitetään muita markkinariskien ottoa rajoittavia periaatteita. Riskipolitiikka päivitetään vähintään vuosittain.

Likviditeettireservisalkun markkinariskialtistusta rajoitetaan riskipolitiikan lisäksi likviditeettireservisalkun sijoitussuunnitelmassa, jossa määritetään sijoitusten perusallokaatio liikkumarajoihin (taktinen allokatio). Likviditeettireservisalkku koostuu pääasiassa talletuksista keskuspankkiin sekä keskuspankkirahoituksen vakuudeksi kelpaavista saamistodistuksista. Pohjolan hallitus hyväksyy sijoitussuunnitelman vuosittain keskusyhteisön johtokunnan linjausten mukaisesti.

Riskienhallinta sekä Pohjola Marketsin ja Varainhoidon Middle Office seuravat ja raportoivat markkinariskit ja niistä syntyvät tulokset liiketoiminnalle ja toimivalle johdolle. Periaatteet ja mittarit ovat yhteneväiset sekä kaupankäyntitoiminnan että rahoitustaseen markkinariskien hallinnassa.

10.1 Markkinariskien mittaaminen, seuranta ja raportointi

Pohjolassa seurataan markkinariskejä seuraavien mittarein:

Riskilaji	Riskimittari	Tulosmittari	Frekvenssi
korkoriski/kaupankäyntisalkut	osana VaR-mittaria	markkina-arvon muutos	päivittäin
korkoriski/rahoitustase	osana VaR-mittaria	markkina-arvon muutos, rahoituskate	päivittäin
luottospread-riski	osana VaR-mittaria	markkina-arvon muutos	päivittäin
valuuttariski	osana VaR-mittaria	markkina-arvon muutos	päivittäin
strukturoidujen ja arvopaperistettujen sijoitusten hintariski	osana VaR-mittaria (likvidit sijoitukset) tai erillinen VaR-mittari (epälikvidit sijoitukset)	markkina-arvon muutos	päivittäin (likvidit sijoitukset) tai kuukausittain (epälikvidit sijoitukset)
hyödykeriski	erillinen VaR-mittari, osana VaR-mittaria	markkina-arvon muutos	päivittäin
osakeriski	osana VaR-mittaria	markkina-arvon muutos	päivittäin
volatiliteettiriski	1 %-yksikön tai yhden korkopisteen volatiliteetin muutoksen vaikutus position nykyarvoon	markkina-arvon muutos	päivittäin

Kokonaismarkkinariskialtistusta rajoitetaan Value-at-Risk-limiittillä (VaR), joka allokoidaan liiketoiminta-alueille. VaR-limitointi kattaa Pohjolan keskeiset markkinariskipositiot.

Limitoitavat VaR-altistukset määritetään käyttämällä pitkän aikavälin, syklin yli ulottuvia volatiliteetti- ja korrelaatioestimaatteja. Likviditeettireservin VaR on laskettu 1 kuukauden pitoajalle ja 95 %:n luottamustasolle ja muiden positioiden VaR-tasot on laskettu 1 päivän pitoajalle ja 99 %:n luottamustasolle.

VaR-limiitin lisäksi on päätetty erilliset VaR-limiitit hyödykejohtamiselle sekä takaisin ostetuille, itse liikkeeseen lasketuille indeksilainoille. Osake- ja pääomasijoitusten markkinariskiä sekä optiopositioiden implisiittisten volatiliteettien muutosriskiä (vega-riski) rajoitetaan herkkyysslukuihin perustuvilla limiiteillä. Myönnettyjen merkintäkausten markkinariskiä rajoitetaan nominaalilimiittillä.

Keskimääräisen suhdannetilanteen mukaista riskialtistusta rajoittavien VaR-limiittien lisäksi markkinariskejä seurataan dynaamisia, herkästi markkinamuutoksiin reagoivia VaR-mittareita käyttäen. Tämän lisäksi markkinariskien hallinnassa sovelletaan position riskifaktori-kohtaisia herkkyysslukuja sekä stressitestiskenaarioita. Riskin mittaamenetelmät täydentävät toisiaan.

10.2 Korkoriski

Korkoriski syntyy, kun taseen tai taseen ulkopuolisten erien maturiteetit, korontarkistusajankohdat tai korkoperusteet poikkeavat toisistaan. Kaupankäyntitoiminnassa korkoriski toteutuu markkinakorkojen muuttuessa arvopapereiden ja johdannaisoppimusten markkina-arvojen muutoksena. Rahoitustaseen korkoriskin osalta riski toteutuu muutoksena rahoituskatteessa ja likviditeettireserviin

luettavien käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavien saamistodistusten osalta markkina-arvojen muutoksena tuloslaskelmassa ja myytävissä olevien saamistodistusten osalta omassa pääomassa käyvän arvon rahaston muutoksena.

Kaupankäyntitoiminnan ja rahoitustaseen korkoriski mitataan ja raportoidaan päivittäin käyttäen samoja mittareita ja limitointiperiaatteita. Sekä kaupankäyntitoiminnan että rahoitustaseen korkoriski sisältyvät VaR-mittariin. Kertyvän rahoituskatteen herkkyyttä korkojen muutoksille arvioidaan lisäksi erillisellä työkalulla. Korkoriskiä saavat ottaa annettujen limiittien puitteissa vain erikseen määritellyt yksiköt.

10.3 Luottospread-riski

Luottospread-riskillä tarkoitetaan position negatiivista markkina-arvon muutosta, joka syntyy luottoriskipreemion ja likviditeettiriskipreemion hinnoittelun muutoksista markkinoilla. Luottospread-riski määritetään sekä kaupankäyntitoiminnassa käytettäville että rahoitustaseessa oleville saamistodistuksille. Saamistodistusten hintariski jaetaan siten korkoriski- ja luottospread-riskikomponentteihin.

Luottospread-riskiä mitataan ja limitoidaan päivittäin osana VaR-limiittiä.

10.4 Valuuttariski

Valuuttariski syntyy, kun samassa valuutassa olevien saatavien ja velkojen määrät poikkeavat toisistaan. Valuuttariskin hoito on keskitetty kaupankäyntitoimintaan. Valuuttariskiä limitoidaan osana VaR-limiittiä. Valuuttapositiot raportoidaan päivittäin.

10.5 Strukturoitujen ja arvopaperistettujen sijoitusten hintariski

Pohjolassa seurataan strukturoitujen sijoitusten hintariskiä erillisellä VaR-mittarilla ja arvopaperistettujen joukkovelkakirjasijoitusten hintariskiä osana VaR-mittaria. Arvopaperistettuja sijoituksia sisältyy pitkäaikaiseen sijoitusomaisuuteen.

Strukturoitujen ja arvopaperistettujen sijoitusten markkinariski lasketaan mukaan VaR-limiittiin. Riski raportoidaan likvideille sijoituksille päivittäin, epälikvideille kuukausittain.

10.6 Hyödykeriski

Hyödykeriski syntyy avoimesta hyödyke johdannaispositiosta. Hyödykeriskiä otetaan mm. sähkö-, öljy- ja metallijohdannaisilla.

Hyödykeposition riski raportoidaan päivittäin.

10.7 Osakeriski

Osakeriskiä syntyy osake- ja pääomasijoitustoiminnasta. Osakesijoitukset sisältävät sekä kaupankäyntitarkoitukseen että pidempiaikaiseen omistukseen hankittuja osakkeita.

Riskipolitiikassa määritellään osakesalkun koostumusta ja sijoituskohteiden valintaa ohjaavat periaatteet.

Myytävässä oleviin kirjatun osakesalkun hoito on keskitetty varainhallintaan. Osakeriskiä limitoidaan päivittäin osana VaR-limiittiä.

Myönnettyjen merkintätakausten implikoimaa osakeriskiä limitoidaan nominaalilimiitillä.

10.8 Volatiliteettiriski

Volatiliteettiriskiä syntyy avoimesta optiopoitiosta. Volatiliteettiriskiä otetaan korko-, valuutta- ja hyödykeoptioissa.

Korko- ja valuutta- ja hyödykevolatiliteettiriskit raportoidaan päivittäin.

10.9 Kiinteistöriski

Kiinteistöriskillä tarkoitetaan kiinteistöomistuksiin liittyviä arvonmuutos- ja tuottoriskejä.

Riskipolitiikassa määritellään kiinteistö sijoitussalkun koostumusta ja sijoituskohteiden valintaa ohjaavat periaatteet. Kiinteistöomistuksista laaditaan vuosittain kohdekohtaiset arviot ja toimenpidesuunnitelmat.

10.10 Johdannaisliiketoiminta

Pohjola käyttää aktiivisesti korko- ja valuuttajohdannaisia sekä vähäisemmässä määrin osake-, osakeindeksi- ja luotto johdannaisia. Näiden kohde-etuuksien ja luottovastavarojen määrät on esitetty tilinpäätöksen liitetiedoissa. Johdannaisia käytetään sekä kaupankäynti- että suojaustarkoitukseen osana ao. kokonaisposition hoitoa. Johdannaisten riskiä seurataan osana kaupankäyntitoiminnan ja rahoitustaseen kokonaispositioiden riskejä käyttäen samoja mittareita kuin tasepositioissakin.

Johdannaisliiketoiminnan vastapuoliriskiä seurataan käyttäen luottovasta-arvoja, jotka on määritelty sopimusten jälleenhankintakustannusten (markkina-arvo) ja tuotekohtaisten tulevaisuuden luottoriskikertoimien perusteella. Johdannaisista aiheutuvaa luottoriskiä vähennetään solmimalla vastapuolten kanssa johdannaisyleissopimukset sekä niiden vakuusliitteiden perusteella vastaanotetuilla vakuuksilla. Lisäksi vastapuoliriskiä rajoitetaan keskusvastapuoliselvityksen avulla.

Luottojen ja liikkeeseen laskettujen velkaemissioiden korkoriskiltä suojautumisen tarkoituksena on suojattavan ja suojaavan erän välisen korkoeron eli marginaalin lukitseminen. Suojauksen tehokkuuden todentaminen tehdään suojattavien erien ja suojen korkoriskilukujen ja markkina-arvojen suhdetta käyttäen.

Liikkeeseen laskettujen indeksilainojen lisätuotokomponentit on suojattu johdannaisrakenteilla. Suojaavat johdannaiset ovat osake-, osakeindeksi-, valuutta-, korko-, hyödyke- sekä luotto johdannaisia.

11. Vakuutustoiminnan riskienhallinta

11.1 Vakuutustoiminnan riskit

Vakuutustoiminta perustuu riskin ottamiseen ja sen hallintaan. Merkittävimmät vakuutusriskit liittyvät riskin valintaan ja hinnoitteluun, jälleenvakuutus suojan hankkimiseen ja vakuutusvelan riittävyteen. Vahinkovakuutuksessa vakuutusvelkariski liittyy erityisesti sellaisiin vakuutuslajeihin, joissa vahingot selviävät hitaasti. Vakuutusriskien lisäksi merkittävä vakuutustoiminnan riski muodostuu vakuutusvelkaa kattavan omaisuuden sijoitusriskistä.

11.2 Vakuutusriskit

Vahinkovakuutuksen vakuutusriskit muodostuvat vahinko- ja varausriskistä.

Vahinkoriski syntyy siitä, että vahinkoja tapahtuu keskimääräistä enemmän tai ne ovat poikkeuksellisen suuria. Tällöin vakuutusten tuleva kate poikkeaa ennakoitusta korvausmenojen kasvun johdosta. Varausriski johtuu siitä, että jo tapahtuneiden vahinkojen korvausmenot ovat suuremmat kuin tilinpäätöshetkellä ennakoitiin. Vakuutuskorvausten maksusuoritusten ajoitukseen liittyvä epävarmuus vaikuttaa myös korvausvastuun määrään. Kun vahinko on tullut tietoon,

epävarmuutta voi edelleen liittyä sen suuruuteen. Merkittävin epävarmuus on kuitenkin tuntemattomien vahinkojen arviointi.

Lakisääteisissä vakuutuslajeissa henkilövahinkojen korvauksista suurimman osan muodostavat ansionmenetykskorvaukset ja sairaanhoitokustannusten korvaukset Lakisääteisestä tapaturmavakuutuksesta korvataan tapaturmien lisäksi ammattitautitapaukset. Ammattitaukeille on ominaista vahinkojen hidas syntyminen. Tämän vuoksi ammattitautien tapauksessa korvausmenon arviointiin sisältyy huomattavaa epävarmuutta.

Lakisääteisissä lajeissa on ominaista, että vahingon sattumisesta kuluu usein pitkä aika siihen, että vahinko on kokonaan maksettu. Tällaisesta vakuutusliikkeestä muodostuu pitkäaikainen kassavirta, jonka arviointiin vaikuttavat voimakkaimmin vakuutettujen kuolevuus, sairaanhoitokuluinflaatio sekä uudelleen sijoittuminen työelämään. Lakisääteisessä tapaturmavakuutuksessa ja liikenevakuutuksessa vakuutusyhtiö ei kuitenkaan ole vastuussa ansionmenetykskorvausten indeksikorotuksista eikä sellaisista sairaanhoitokuluista, jotka maksetaan yli kymmenen vuotta vahingon sattumisen jälkeen. Nämä rahoitetaan ns. jakojärjestelmän kautta. Jakojärjestelmä on kunkin lakisääteisen vakuutuslajin erityislakeihin perustuva järjestely, jolla näissä laeissa määrättyjen korvausten, nk. jakojärjestelmäkorvausten, rahoittaminen on toteutettu. Jakojärjestelmästä ei kerry vakuutusyhtiölle oman pääoman muutokseen johtavaa taloudellista hyötyä tai haittaa.

Vapaaehtoisissa tapaturma- ja sairausvakuutuksessa yksittäiset vahingot ovat yleensä pieniä. Suurimmat vahingot voivat aiheutua katastrofissa, jossa vahingoittuu suuri määrä ihmisiä. Sairaanhoitokuluinflaatiolla on merkittävä vaikutus sairauskuluvakuutuksen kassavirtojen ennustamiseen niissä sairauksissa, joissa korvauksia maksetaan pitkään. Sairaanhoitokuluinflaatiota kasvattaa lääketieteen nopea kehittyminen ja lääkkeiden kallistuminen. Tuleviin kassavirtoihin vaikuttaa myös julkisen sairaanhoidon kehitys. Mikäli verovaroin rahoitetut julkisen sairaanhoidon palvelut vähenevät, voivat vakuutetut alkaa kattaa sairaudenhoitoaan yhä enemmän sairauskuluvakuutuksilla.

Ajoneuvo- ja kuljetusvakuutuksissa on sääolojen vaihtelulla suurin vaikutus sattuvien vahinkojen lukumäärään ja suuruuteen. Tästä johtuen talvikautena korvausmeno on suurempi kuin kesä kautena. Suurimpia riskejä ovat kuljetusvakuutuksessa merikuljetusten ja tavaravarastojen synnyttämät riskikeskittymät. Lisäksi sääoloista, esimerkiksi myrskyistä ja tulvista sekä ajoneuvovakuutuksissa myös lumesta ja liukkaista talvikeleistä, aiheutuu maantieteellisesti laaja-alainen kumulaatoriski.

Omaisuus- ja keskeytysvakuutuksessa suurimmat yksittäiset riskit ovat yritysten tuotantolaitosten ja rakennusten palo-, luonnonilmiö- ja rikkoontumisvahinkoriskejä sekä näihin liittyviä keskeytysriskejä. Yksityistalouksien yksittäiset omaisuusriskit ovat pieniä, eikä niiden osalta yksittäisellä vahingolla ole olennaista vaikutusta vahinkovakuutuksen

tulokseen. Yksityistalouspuolella pääosa korvausmenosta aiheutuu vuoto-, palo- sekä murtovahingoista.

Suomessa ja Baltian alueella luonnonkatastrofien riskiä on pidetty vähäisenä. Tutkimuksissa on kuitenkin saatu indikaatiota luonnonolosuhteiden muuttumisesta toiminta-alueellamme ainakin pidemmällä aikavälillä. Ennustettu lämpötilan nousu näkyy todennäköisesti kesä- ja talviolosuhteiden muuttumisena ja mm. sateiden ja tuulisuuden lisääntymisenä.

Vastuuvakuutuksen vahinkojen lukumäärään ja suuruuteen vaikuttavat merkittävästi vahingonkorvausta säätelevä lainsäädäntö ja oikeuskäytäntö. Yksityishenkilöiden osalta vahinkojen vaikutukset tulokseen ovat pieniä. Lisäksi yksityishenkilöiden osuus luokan kokonaisriskistä on vähäinen. Yritysten vastuuvakuutuksista pääosa on tuote- ja toimintavastuuvakuutuksia. Vastuuvakuutuksen luonteeseen liittyy yleisesti vahinkojen hidas tietoon tuleminen ja selviäminen erityisesti Pohjois-Amerikan tuotevastuuvahingoissa.

Pitkäkestoisia vakuutus sopimuksia ovat rakennusvirhevakuutukset ja ainaisvakuutukset. Rakennusvirhevakuutukset ovat kaikki lakisääteisiä vakuutuksia, joissa vakuutustapahtuma edellyttää sekä rakennusvirhettä että rakennuttajan maksukyvyttömyyttä. Ainaisvakuutusten myöntäminen on lopetettu 1970-luvulla ja niiden vakuutusmäärät ja riskit ovat inflaation takia pieniä. Vakuutuksenottajat ovat pääasiassa yksityishenkilöitä.

Oman riskityyppinsä muodostaa luonnonkatastrofien tai ihmisen toiminnasta aiheutuneiden suurkatastrofien synnyttämä vahinkokumulaatio. Tällöin yksi ja sama katastrofitapahtuma aiheuttaa käytännössä samanaikaisesti korvattavia vahinkoja suureen määrään vakuutettuja riskejä, jolloin katastrofista aiheutuva kokonaiskorvausmeno voi nousta erittäin suureksi.

Myös tunnistamattomat taustatekijät voivat vaikuttaa vakuutusriskeihin. Esimerkkejä lähihistoriasta ovat asbestipölyaltistuksista aiheutuneet ammattitautitapaukset ja väestön oletettua voimakkaamman elinikien pitenemisen vaikutus lakisääteisten vakuutuslajien eläkekantaan.

11.2.1 Vakuutusriskien hallinta

Vakuutusriskin hallinnassa tärkeimmät tehtävät liittyvät riskin valintaan ja hinnoitteluun, jälleenvakuutus suojan hankkimiseen sekä korvausmenon kehittymisen seurantaan ja vakuutusvelan arviointiin. Vakuutusriskien merkitsemisessä ylin päättävä elin on Underwriting (UW)-johto. Sen tehtävänä on vahinkovakuutuksen vakuutusriskien hallinta. UW-johto tekee vakuutusyhtiöiden hallitusten vahvistamien valtuuksien puitteissa vakuutusliikkeen merkitsemistä koskevia päätöksiä. Se raportoi päätöksistään vakuutusyhtiöiden hallituksille.

Päätökset asiakas- ja kohdevalinnasta sekä riskin hinnoittelusta tehdään UW-ohjeiden mukaisesti. Vaikutukseltaan merkittävimmät ja vaativimmat riskit hyväksyy UW-johto ja pienempien riskien osalta päätöksenteko on porrastettu riskin suuruuden tai

vaikeusasteen perusteella useamman underwriterin tai esimiehen kanssa yhdessä päätettäväksi. Vakioiduissa vakuutuslajeissa päätöksenteko on järjestelmätuettu ja asiakas- ja kohdevalinnat tehdään erikseen hyväksytyjen ohjeiden määrittelemien valtuuksien puitteissa.

11.2.2 Riskinvalinta ja hinnoittelu

Riskinvalinnan ja hinnoittelun merkitystä korostetaan toimintamalleissa. Riskien suuruudelle ja laajuudelle on vakuutuslaji- ja riskikeskittymäkohtaisesti asetettu rajoitukset. Vahinkovakuutuksella on käytössä riskin valintaa ja hinnoittelua tukevat keskitetty tietovarasto ja analysointisovellukset. Vakuutusehdoilla on olennainen rooli riskin rajoittamisessa. Lisäksi suoritetaan asiakas- tai lajikohtaisesti riskianalyseja riskien rajoittamiseksi.

11.2.3 Jälleenvakuutus

Jälleenvakuutusperiaatteet ja omalla vastuulla pidettävän riskin vahinkokohtainen enimmäismäärä hyväksytään vuosittain vakuutusyhtiöiden hallituksissa keskusyhteisön johtokunnan linjausten mukaisesti. Käytännössä omalla vastuulla olevaa riskiä pidetään hallituksen hyväksymää enimmäismäärää alempana, jos se on jälleenvakuutusuojan hintataso huomioon ottaen perusteltua. Riskikohtaisten jälleenvakuutusten ja katastrofijälleenvakuutuksen omalla vastuulla oleva osuus on enintään 5 miljoonaa euroa. Jälleenvakuutus vaikuttaa vakavaraisuuspääoman tarpeeseen. Jälleenvakuuttajaksi hyväksytään ainoastaan yhtiö, jonka luottokelpoisuusluokitus on riittävä. Jälleenvakuuttajan vastapuoliriskiä hallitaan jälleenvakuutuksen hajautuslimiiteillä.

11.2.4 Riskikeskittymät

Paikalliset riskikeskittymät otetaan huomioon omaisuus- ja keskeytysriskien EML-arvioissa (Estimated Maximum Loss, suurin todennäköinen vahinko) ja jälleenvakuutusuojan sisältyvässä EML-murtumasuojassa. Toiminta-alueellamme ei ole merkittävää maanjäristysriskiä. Muiden luonnonilmiöriskien, kuten myrskyjen ja tulvien, osalta Suomi on maantieteellisesti rauhallista aluetta. Katastrofikumulaatiovahinkojen varalta on kuitenkin varauduttu kattavalla katastrofijälleenvakuutusuojalla, jonka suuruus on mitoitettu vastaamaan kerran 200 vuodessa sattuvan katastrofivahingon laskennallista suuruutta. Katastrofikumulaatiosuojat kattavat sekä omaisuus- että henkilövahingot.

11.2.5 Vakuutusvelan arviointi

Vakuutusvelan riittävyttä seurataan vuosittain. Vakuutussopimuksista aiheutuva vakuutusvelka määritetään arvioidujen tulevien kassavirtojen perusteella. Kassavirrat muodostuvat maksettavista korvauksista ja korvausten käsittelykustannuksista.

Vakuutusvelan määrä on arvioitu turvaavasti siten, että se riittäisi vakuutussopimuksista aiheutuvien veloitteiden suorittamiseen. Tämä on toteutettu siten, että vakuutusvelalle on ensin arvioitu odotusarvo, jonka päälle on määritetty sen epävarmuudesta johtuva varmuuslisä.

Vakuutusvelan arviointiin liittyy aina epävarmuustekijöitä, jotka voivat johtua mm. vahinkokehityksen ennustamisesta, vahinkojen todentamisen viiveestä, kustannusinflaatiosta tai lainsäädöllisistä muutoksista sekä yleisestä taloudellisesta kehityksestä. Vahinkovakuutus teettää kolmen vuoden välein ulkopuolisella aktuaarilla selvityksen yhtiön vakuutusvelan laskentaperusteiden ja vakuutusvelan määrän asianmukaisuudesta.

Eläkemuotoinen korvausvastuu muodostuu lähes kokonaan lakisääteisten lajien eläkkeistä. Eläkemuotoisen korvausvastuun laskennassa käytetään diskonttausta. Käytettävällä diskonttauskorolla on merkittävä vaikutus korvausvastuun määrään. Matalan korkotason vuoksi vahinkovakuutuksessa alennetaan hallitusti diskonttauskorkoa.

11.3 Sijoitusriskit

Vakuutustoiminnan sijoitukset ovat vakuutusvelan ja oman pääoman katteena olevaa varallisuutta. Sijoitustoiminnan (sijoitussalkku vakuutusvelan suojaus) tavoitteena on tuottaa omistajalle vakaata tuottoa vakuutusvelan arvonmuutoksen jälkeen hyväksytyllä riskitasolla ottaen huomioon vakuutusvelan rakenne ja vakavaraisuustavoitteet.

Sijoitustoiminnan merkittävimmät riskit ovat markkina-, luotto- ja likviditeettiriskit, jotka voivat toteutua sijoitusomaisuuden odotettua alhaisempana tuottona tai sijoitusten arvojen alentumisena. Sijoitustoiminnan riskejä rajoitetaan hajauttamalla sijoitukset mahdollisimman tehokkaasti omaisuusluokittain, vastapuolittain, sektoreittain ja maantieteellisesti sekä huolehtimalla sijoitussalkun riittävästä likvidiydestä.

Vahinkovakuutuksen sijoitustoiminta perustuu hallituksen vuosittain vahvistamiin sijoitussuunnitelmiin ja sijoitustoiminnan valtuuksiin, joissa määritellään sijoitusten perusallokaatio ja vaihteluvälit omaisuusluokittain, sijoitustoiminnan organisointi, riskilimiitit sekä päätös- ja toimivaltuudet.

Sijoitustoiminnan tärkein ohjausväline on eri omaisuusluokkien perusallokaatio, jota määritettäessä otetaan huomioon toimintaympäristön tila ja kehitysnäkymät, sijoitustoimintaan sisältyvät riskit suhteessa oletettuun tuottoon, vakuutustoiminnan vakuutusvelan asettamat vaatimukset, viranomaisvaatimukset, rating-tavoitteet ja riskinottohalu.

Vahinkovakuutuksessa on käytössä Asset/Liability Management -malli (ALM-malli), jota hyödynnetään perusallokaation määrittämisessä. Omaisuuden arvovaihtelun ja aktiivisen sijoitustoiminnan seurauksena perusallokaatiosta ajoittain poiketaan asetettujen rajojen puitteissa.

Sijoitustoiminnasta raportoidaan kuukausittain johtoryhmälle, riskienhallinnalle sekä vahinkovakuutusyhtiöiden hallituksille. Raportissa eritellään sijoitusten määrä, omaisuusluokittain toteutuneet tuotot ja vertailuindeksien tuotot sekä riskimittarit.

Riskienhallinta seuraa päivittäin sijoitussuunnitelmassa asetettuja riskilimiittejä. Tärkeimpiä riskilimiittejä ovat allokaatiolimiitit, Value-at-Risk -limiitit, korko-, korkokäyrä- ja valuuttariskilimiitit, vastapuolen luottokelpoisuuslimiitit sekä hajautuslimiitit.

11.3.1 Markkinariski

Markkinariski muodostuu hinta-, korko- ja valuuttariskistä. Osakekurssien, korkojen, valuuttojen, hyödykkeiden ja kiinteistöjen hintojen muutokset vaikuttavat sijoitusomaisuuden arvoon ja vuotuisen tuottoon. Vahinkovakuutuksen sijoitusriskin ja vakavaraisuuspääoman suhdetta tarkastellaan sisäisellä ALM-mallilla ja markkinariskin herkkyyksilylyseilla.

Hintariskiä sisältävien omaisuusluokkien, kuten osakkeiden, vaihtoehtoisten sijoitusten ja kiinteistöjen maksimiallokaatiolle on asetettu limiitit. Sijoitusriskiä hallitaan myös hajauttamalla sijoitukset eri sijoitusinstrumentteihin sekä maantieteellisesti ja toimialoittain.

11.3.2 Korkoriski

Vakuutusvelan, vakuutusvelkaa suojaavien johdannaisten ja korkosalkkujen korkoriskiä seurataan VaR- ja herkkyyksilylyseiden lisäksi modifioidulla duraatiolla. Korkosalkkujen modifioidulle duraatiolle on asetettu sijoitussuunnitelmassa vertailusalkun modifioituun duraatioon suhteutettu vaihteluväli. Korkokäyräriskiä on erikseen rajoitettu osittaisduraatiotarkasteluun perustuvien limiitein. Korkoriskilimiittiä määrättäessä on huomioitu vakuutusvelan diskonttauksesta syntyvän korkoriskin vaikutus. Yhtiön strategisena tavoitteena on suojata vakuutusvelan markkinaehtoinen korkoriski täysin 30 vuoteen asti.

11.3.3 Valuuttariski

Vahinkovakuutuksen valuuttariskin hallinnassa huomioidaan sekä sijoituksista että vakuutustoiminnasta aiheutuva valuuttariski. Vahinkovakuutuksen valuuttariskit muodostuvat lähinnä ulkomaisista osakesijoituksista. Sijoitussuunnitelmassa on asetettu valuuttariskille limiitti ja esitetty periaatteet, joiden mukaan omaisuusluokkien valuuttariskiä suojataan. Valuuttariskin suojausastetta muutetaan aktiivisesti markkinanäkemyksen mukaan riskilimiitin rajoissa.

11.3.4 Johdannaisten käyttö

Markkinariskin hallintaan käytetään myös johdannaisia. Johdannaisten käytön periaatteet määritellään vuosittain sijoitussuunnitelmassa. Korko-, osake- ja luottojohdannaisia voidaan käyttää sekä suojaukseen että salkun riskitason lisäämiseen asetettujen rajojen puitteissa. Valuuttajohdannaisia voidaan käyttää vain suojaamiseen. Johdannaisia voidaan tehdä säännellyillä markkinoilla tai vastapuolen kanssa, jonka pitkäaikainen luottoluokitus on riittävä.

11.3.5 Luottoriski

Sijoitustoiminnan luottoriski muodostuu liikkeeseenlaskijan luottoriskistä ja johdannaissopimusten vastapuoliriskistä. Luottoriskiä hallinnoidaan hajauttamalla salkkua ja rajoittamalla heikomman luottoriskin osuutta salkusta. Sijoitussuunnitelmassa on määritelty luottoluokitusrajoitukset sekä enimmäissijoitusmäärät yksittäiseen vastapuoleen. Luottoluokittelemattomista liikkeeseenlaskijoista tehdään sisäinen luottoriskin arviointi, jonka perusteella voidaan tehdä sijoituspäätös.

11.3.6 Likviditeettiriski

Sijoitussuunnitelmassa arvioidaan likviditeettitilanne vuosittain ja sijoitussalkkua koostettaessa huomioidaan yhtiön likviditeettivaatimukset. Aktiivinen vakuutustoiminta on likviditeettitään ylijäämäistä, koska vakuutusmaksutulo kerätään ennen korvausten maksamista. Tarvittaessa likviditeettipuskurina toimii ensisijaisesti rahamarkkinasalkku. Sijoitukset osakkeisiin ja joukkovelkakirjalainoihin ovat pääosin noteerattuja ja likvidejä.

Liite 3. Laatimisperiaatteen muutos

Diskonttokoron laskun vaikutuksen jaksotus

OP Ryhmässä on muutettu vahinkovakuutuksen vakuutusvelan arvostusmallia siten, että diskonttokoron muutos huomioidaan yhtenä jatkuvasti päivitettävänä kirjanpidollisen arvion muuttujana. Aikaisemmin diskonttokoron muutosta arvioitiin vuosineljänneksittäin, jolloin muutoksen vaikutus heikensi eri raportointikausien keskinäistä vertailukelpoisuutta. Muutoksen ansiosta 1.1.2015 alkaen diskonttokoron muutokset arvioidaan kuukausittain ja niiden tulosvaikutukset jakaantuvat tasaisesti tilikaudelle antaen siten IFRS 4.22 mukaisesti luotettavampaa ja merkityksellisempää informaatiota ryhmän taloudellisesta tuloksesta. Koska kyseessä on kirjanpidollisen arvion muutos, vertailutietoja ei ole oikaistu.

Vahinkovakuutuksen palkkiotuottojen ja -kulojen esittäminen

Konsernituloslaskelman esittämistapaa on muutettu vuoden 2015 alusta lähtien eräiden vahinkovakuutusliiketoimintaan liittyvien myynti- ja jälleenvakuutuspalkkioiden käsittelyn osalta. Aikaisemmin liiketoiminnan muissa tuotoissa ja -kuluissa esitetyt erät on siirretty luonteensa mukaisesti esitettäväksi nettopalkkiotuottoihin. Lisäksi vahinkovakuutukseen liittyvät arvonalentumiset on siirretty vahinkovakuutustoiminnan nettotuottoihin. Tehdyt muutokset yhtenäistävät vakuutustoimintaan liittyvien palkkioiden käsittelyä OP Ryhmässä ja antavat oikeamman kuvan erien luonteesta. Muutoksilla ei ole tulosvaikutusta eivätkä ne vaikuta segmenttiraportointiin. Muutoksia on sovellettu takautuvasti ja ne antavat luotettavampaa ja merkityksellisempää informaatiota ryhmän taloudellisesta tuloksesta. Lisäksi Pohjola-konsernin kulutavoitetta on oikaistu vastaamaan muutettua laatimisperiaatetta.

Vaikutus konsernin tuloslaskelmaan 1.1. - 31.12.2014

Milj. e	Vanha laatimis- periaate	Uusi laatimis- periaate	Laatimis- periaatteen muutoksen vaikutus
Korkokate	257	257	
Saamisten arvonalentumiset	25	25	
Korkokate arvonalentumisten jälkeen	231	231	
Vahinkovakuutustoiminnan nettotuotot	597	593	-4
Palkkiotuotot ja -kulut, netto	114	52	-62
Kaupankäynnin nettotuotot	77	77	
Sijoitustoiminnan nettotuotot	64	64	
Liiketoiminnan muut tuotot	32	30	-2
Nettotuotot yhteensä	1 116	1 048	-68
Henkilöstökulut	163	163	
Ict-kulut	94	94	
Poistot	52	52	
Muut kulut	258	191	-68
Kulut yhteensä	567	500	-68
Osuus pääomaosuusmenetelmällä käsiteltävien osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta	0	0	
Tulos ennen veroja	548	548	
Tuloverot	107	107	
Tulos jatkuvista toiminnoista	441	441	
Tulos lopetetuista toiminnoista	29	29	
Tilikauden tulos	470	470	
Jakautuminen:			
Emoyhtiön omistajille	461	461	
Määräysvallattomille omistajille	9	9	
Yhteensä	470	470	

Johdon harkintaa edellyttävät laatimisperiaatteet ja arvioihin liittyvät keskeiset epävarmuustekijät

Saamisryhmäkohtainen arvonalentuminen

Saamisryhmäkohtainen arvonalentumismalli on uudistettu toukokuussa 2015. Malli perustuu edelleen taloudellisen pääomavaateen laskennassa käytettävään tilastolliseen malliin. Taloudellisen pääomavaateen mallissa käytetyistä PD- ja LGD-estimaateista on purettu pitkän aikavälin suhdannesopeutusta, jotta ne vastaavat paremmin nykyistä suhdannevaihetta. Mallissa on muutettu tappion synnyttävän tapahtuman toteutumisen mittaustapaa, joka lasketaan uudessa mallissa ns. havainnointiviiveen avulla (aikaisemmin laskenta perustui historiallisiin toteutuneisiin tappioihin). Lisäksi saamiset on luokiteltu uudessa mallissa tarkemmin luottoriskiominaisuuksiltaan samankaltaisiin ryhmiin. Mallimuutos ei aiheuttanut olennaista muutosta saamisryhmäkohtaisen arvonalentumisen määrään.

Oman pääoman ehtoisten instrumenttien arvonalentuminen

Pohjola-konsernin aikaisempaa oman pääoman ehtoisten instrumenttien arvonalentumisen määrittämistä on tarkistettu toukokuusta 2015 lähtien. Arvonalennus kirjataan viimeistään silloin kun pitkäaikaisuuskriteerin enimmäisraja 12 kk tai 30 prosentin merkittävyyskriteeri ylittyy (aikaisemmin: keskimäärin 18 kk tai 40 %). Muutos lisäsi hieman oman pääoman ehtoisten instrumenttien arvonalentumisia ensimmäisellä vuosipuoliskolla.

TULOSLASKELMAA KOSKEVAT LIITETIEDOT

Liite 4. Korkokate

Milj. €	2015	2014
Korkotuotot		
Saamisista luottolaitoksilta	46	68
Saamisista asiakkailta	305	319
Lainoista	285	294
Rahoitusleasingsaamisista	19	24
Arvoltaan alentuneista lainoista ja muista sitoumuksista	0	1
Saamistodistuksista	150	166
Kaupankäynnin eristä	11	14
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavista	0	0
Myytävissä olevista	136	142
Eräpäivään asti pidettävistä	0	1
Lainoista ja saamisista	3	8
Johdannaissopimuksista	1 222	1 369
Kaupankäyntitarkoituksessa pidettävistä	1 331	1 471
Käyvän arvon suojauksesta	-120	-114
Rahavirran suojauksesta	11	12
Rahavirran suojauksen tehoton osuus	0	-1
Muista	9	12
Yhteensä	1 732	1 933
Korkokulut		
Veloista luottolaitoksille	56	59
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavista rahoitusveloista	0	0
Veloista asiakkaille	16	26
Yleiseen liikkeeseen lasketuista velkakirjoista	215	247
Veloista, joilla on huonompi etuoikeus	50	45
Pääomalainoista	9	8
Muista	41	37
Johdannaissopimuksista	1 171	1 288
Kaupankäyntitarkoituksessa pidettävistä	1 318	1 428
Käyvän arvon suojauksesta	-147	-140
Muista	4	9
Yhteensä	1 512	1 675
Korkokate ilman suojauslaskennan arvostuseriä	220	259
Suojaavat johdannaiset	-21	-185
Suojauskohteiden arvonmuutokset	21	183
Korkokate	220	257

Liite 5. Saamisten arvonalentumiset

Milj. €	2015	2014
Luotto- ja takaustappioina poistetut saamiset	37	35
Palautukset poistetuista saamisista	-1	-1
Saamiskohtaisten arvonalentumisten lisäys	33	35
Saamiskohtaisten arvonalentumisten vähennys	-38	-48
Ryhmäkohtaiset arvonalentumiset	-2	5
Yhteensä	29	25

Liite 6. Vahinkovakuutustoiminnan nettotuotot

Milj. €	2015	2014
Vakuutusmaksutuotot		
Vakuutusmaksutulo	1 453	1 393
Vakuutusmaksuvastuun muutos	-8	-29
Vakuutusmaksutuotot, brutto	1 445	1 364
Jälleenvakuuttajien osuus	-50	-54
Yhteensä	1 396	1 310
Sijoitustoiminnan nettotuotot	178	173
Korvauskulut		
Maksetut korvaukset (pl. korvaustoiminnon kulut)	-804	-828
Korvausvastuun muutos**	-114	-61
Korvauskulut yhteensä, brutto	-919	-889
Jälleenvakuuttajien osuus	34	44
Yhteensä	-885	-845
Muut vahinkovakuutustoiminnan erät	-43	-46
Vahinkovakuutustoiminnan nettotuotot	646	593

Vakuutusmaksutuotot ja jälleenvakuuttajien osuus

Lyhytkestoisista vakuutus sopimuksista		
Vakuutusmaksutulo	1 448	1 390
Vakuutusmaksuvastuun muutos	-12	-31
Pitkäkestoisista vakuutus sopimuksista		
Vakuutusmaksutulo	5	3
Vakuutusmaksuvastuun muutos	4	2
Vakuutusmaksutuotot, brutto	1 445	1 364

Jälleenvakuuttajien osuus lyhytkestoisten vakuutus sopimusten		
Vakuutusmaksutulosta	-45	-54
Vakuutusmaksuvastuun muutoksesta	1	1
Jälleenvakuuttajien osuus pitkäkestoisten vakuutus sopimusten		
Vakuutusmaksutulosta	-3	-1
Vakuutusmaksuvastuun muutoksesta	-3	0
Jälleenvakuuttajien osuus yhteensä	-50	-54
Vakuutusmaksutuotot, netto	1 396	1 310

Vahinkovakuutuksen sijoitustoiminnan nettotuotot

Lainoista ja muista saamisista		
Korkotuloista	5	5
Korkokuluista	-1	-1
Myyntivoitoista ja -tappioista		0
Arvostusvoitoista ja -tappioista	0	1
Arvon alentumisista	0	
Yhteensä	3	5

Käypään arvoon tulosvaikuttaisesti kirjattujen rahoitusvarojen nettotuotot

Korkotuloista		
Saamistodistuksista	0	0
Johdannaisista	0	0
Myyntivoitoista ja -tappioista		
Saamistodistuksista	-1	
Johdannaisista	-1	-22
Arvostusvoitoista ja -tappioista		
Saamistodistuksista		1
Johdannaisista	7	-2
Yhteensä	6	-24

Myytävissä olevien rahoitusvarojen nettotuotot

Saamistodistuksista		
Korkotuotoista	43	51
Myyntivoitoista ja -tappioista	-5	35
Käyvän arvon rahastosta tilikaudella siirretyistä	21	25
Arvostusvoitoista ja -tappioista	2	1
Arvonalentumisista	-1	0
Yhteensä	60	112
Osakkeista ja osuuksista		
Osingoista	27	18
Muista tuotoista ja kuluista	2	3
Myyntivoitoista ja -tappioista	24	13
Käyvän arvon rahastosta tilikaudella siirretyistä	61	41
Arvostusvoitoista ja -tappioista	-3	-1
Arvonalentumisista	-8	-2
Yhteensä	104	72
Yhteensä	163	184

Sijoituskiinteistöjen nettotuotot

Vuokratuotoista	17	17
Myyntivoitoista ja -tappioista	0	0
Arvonmuutokset käypään arvoon arvostamisesta	0	2
Vastike- ja hoitokuluista	-9	-10
Muista	-1	-1
Yhteensä	6	8

Vahinkovakuutuksen sijoitustoiminnan nettotuotot yhteensä **178** **173**

Diskonttauksen purkautuminen, vahinkovakuutukset

Ajan kulumisesta johtuva vahinkovakuutuksen diskonttatun vakuutusvelan (liite 33) lisäys (diskonttauksen purkautuminen) on 38 miljoonaa euroa (41). Diskonttauksen purkautuminen lasketaan kuukausittain käyttäen edellisen kuukauden lopun diskonttauskorkoa ja kuukauden alun vakuutusvelkaa. Diskonttauskorko oli 2,25 prosenttia (2,5) ennen vuotta 2015 sattuneiden vahinkojen osalta ja 1,5 prosenttia vuonna 2015 sattuneiden vahinkojen osalta.

** Erään sisältyy vakuutusvelan diskonttokoron muutoksen seurauksena 62 miljoonaa euroa (62).

Liite 7. Palkkiotuotot ja -kulut

Milj. €	2015	2014
Palkkiotuotot		
Luotonannosta	43	53
Talletuksista	0	0
Maksuliikkeestä	31	36
Arvopapereiden välityksestä	21	22
Rahastoista	0	0
Arvopapereiden liikkeeseenlaskusta	11	10
OmaisuuDENhoidosta ja lainopillisista tehtävistä	7	1
Vakuutustoiminnasta	15	18
Takauksista	13	15
Muista	5	5
Yhteensä	146	160
Palkkiokulut		
Maksuliikkeestä	15	20
Arvopapereiden välityksestä	8	8
Arvopapereiden liikkeeseenlaskusta	2	3
OmaisuuDENhoidosta ja lainopillisista tehtävistä	4	3
Vakuutustoiminnasta	69	63
Muista	11	9
Yhteensä	109	108
Palkkiotuotot ja -kulut, netto	37	52

Liite 8. Kaupankäynnin nettotuotot

Milj. €	2015	2014
Kaupankäynnin rahoitusvaroista ja -veloista		
Myyntivoitot ja -tappiot		
Saamistodistuksista	-8	4
Osakkeista ja osuuksista	0	0
Johdannaisista	136	35
Yhteensä	128	39
Arvostusvoitot ja -tappiot		
Saamistodistuksista	-5	2
Osakkeista ja osuuksista	0	
Johdannaisista	-58	10
Yhteensä	-63	12
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavista varoista ja -veloista		
Myyntivoitot ja -tappiot		
Saamistodistuksista		0
Yhteensä		0
Arvostusvoitot ja -tappiot		
Saamistodistuksista		-1
Yhteensä		-1
Valuuttatoiminnan nettotuotot		
Valuutanvaihdosta	0	-78
Muista	39	106
Yhteensä	105	77

Liite 9. Sijoitustoiminnan nettotuotot

Milj. €	2015	2014
Myytävissä olevista rahoitusvaroista		
Saamistodistuksista		
Myyntivoitoista ja -tappioista	31	11
Käyvän arvon rahastosta tilikaudella siirretyistä	-2	0
Osakkeista ja osuuksista		
Myyntivoitoista ja -tappioista	6	5
Käyvän arvon rahastosta tilikaudella siirretyistä	9	9
Arvonalentumisista	0	-1
Osinkotuotoista	26	43
Myytävissä olevista rahoitusvaroista yhteensä	69	67
Jaksotettuun hankintamenoön arvostettavista rahoitusvaroista		
Lainoista ja saamisista		
Myyntivoitoista ja -tappioista	-2	-1
Jaksotettuun hankintamenoön arvostettavista rahoitusvaroista yhteensä	-2	-1
Sijoituskiinteistöistä		
Vuokratuotoista	6	6
Myyntivoitoista ja -tappioista		0
Voitoista tai tappioista käypään arvoon arvostamisesta	6	-2
Vastike- ja hoitokuluista	-4	-5
Muista	0	0
Sijoituskiinteistöistä yhteensä	8	-2
Sijoitustoiminnan nettotuotot yhteensä	75	64

Liite 10. Liiketoiminnan muut tuotot

Milj. €	2015	2014
Vuokratuotoista oman käytön kiinteistöistä	0	0
Myyntivoitoista oman käytön kiinteistöistä	0	0
Keskuspankkipalvelumaksuista	8	8
Haltuunotettujen kohteiden realisoinneista		0
Muulla vuokrasopimuksella vuokralle annetun omaisuuden vuokratuotoista	4	6
Muista	17	16
Yhteensä	29	30

Liite 11. Henkilöstökulut

Milj. €	2015	2014
Palkoista ja palkkioista	111	116
Muuttuvasta palkitsemisesta	14	15
Eläkekuluista	22	24
Maksupohjaisista järjestelyistä	19	19
Etuuspohjaisista järjestelyistä	2	4
Muista henkilösivukuluista	8	9
Yhteensä	155	163

Liite 12. Poistot

Milj. €	2015	2014
Poistot		
Rakennuksista	4	3
Koneista ja kalustosta	1	1
Yrityskaupan yhteydessä muodostuneista aineettomista hyödykkeistä	21	21
Muista aineettomista hyödykkeistä	21	21
Vuokralle annetusta omaisuudesta	2	5
Muista	0	0
Yhteensä	49	52
Arvonalentumiset		
Oman käytön kiinteistöistä	0	0
Yhteensä	0	0
Yhteensä	49	52

Liite 13. Muut kulut

Milj. €	2015	2014
Muista hallintokuluista		
Ulkopuolisista palveluista	42	47
Yhteyskuluista	9	9
Markkinointikuluista	7	6
Yhteiskuntavastuun kuluista	1	1
Muista hallinnon kuluista	40	41
Yhteensä	100	104
Vuokrakuluista	1	2
Oman käytön kiinteistöistä ja toimitiloista	26	24
Oman käytön kiinteistöjen myyntitappioista		0
Haltuunotettujen kohteiden realisoinneista	1	1
Pankkiverosta		20
Muista*	33	39
Yhteensä	161	191

* Erään sisältyy tilintarkastajille maksettuja palkkioita tilintarkastuksesta 348 000 euroa (321 000), tilintarkastuslain 1 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettuja toimeksiannoista 179 000 euroa (119 000), veroneuvonnasta 30 000 euroa (20 000) ja muista palveluista 161 000 euroa (181 000).

Liite 14. Tuloverot

Milj. €	2015	2014
Tilikauden verotettavaan tuloon perustuvasta verosta	92	105
Aikaisempien tilikausien veroista	0	24
Laskennallisista veroista	28	-21
Tuloslaskelman verot	120	107
Yhteisön tuloveroprosentti	20,0	20,0

Voimassaolevan verokannan mukaan laskettujen verojen täsmäytys tuloslaskelmassa esitettyihin veroihin

Tulos ennen veroja	625	548
Verokannan mukainen osuus tilikauden tuloksesta	125	110
Edellisten tilikausien verot	0	24
Verovapaiden tuottojen vaikutus	-10	-25
Vähennyskelvottomien kulujen vaikutus	4	10
Käyttämättömien tappioiden uudelleenarviointi	0	-1
Veron oikaisut	1	-9
Muut erät	1	-1
Tuloslaskelman verot	120	107

Liite 15. Omistajille jaettavat omaisuuserät, velat ja lopetetut toiminnot

OP Osuuskunnan Pohjola Pankki Oyj:n vapaaehtoisen julkisen osakkeiden ostotarjouksen toteutumisen seurauksena Pohjola-konsernissa suunnitellaan toteutettavaksi rakennejärjestelyjä. Suunnitelman mukaisesti osittaisjakautumisessa siirrettiin uudelle OP Osuuskunnan omistamalle yhtiölle varallisuudenhoitoon, korttiliiketoimintaan ja kiinteistövarainhoitoon liittyvät toiminnot. Osittaisjakautumisen täytäntöönpanopäivä oli 30.12.2015 ja se toteutettiin kirjanpitoarvoin. Varallisuudenhoitosegmentin varat ja velat sekä muut erät on esitetty 30.6.2014 lähtien IFRS 5 mukaan erikseen taseessa omistajille jaettavina omaisuuserinä ja -velkoina sekä tuloslaskelmassa lopetettuina toimintoina.

a) Lopetettujen toimintojen tulos

Varallisuudenhoito

Milj. €	2015	2014
Palkkiotuotot ja -kulut, netto	54	64
Osuus pääomaosuusmenetelmällä käsiteltävien osakkuusyritysten tuloksesta	1	1
Muut tuotot ja kulut, netto	-29	-30
Tulos ennen veroja	26	36
Verot	4	7
Tilikauden tulos lopetetuista toiminnoista	22	29
Emoyhtiön omistajien osuus lopetetuista toiminnoista	22	29
Yhteensä	22	29

b) Omistajille jaettavat omaisuuserät ja niihin liittyvät velat

Varallisuudenhoitosegmentin varat

Milj. €	2015	2014
Saamiset luottolaitoksilta		7
Sijoitusomaisuus		0
Pääomaosuusmenetelmällä käsiteltävät sijoitukset*		27
Aineettomat hyödykkeet		102
Aineelliset hyödykkeet		0
Muut varat		30
Varallisuudenhoitosegmentin varat yhteensä		167

*Vertailuvuonna varallisuudenhoitosegmentillä oli yksi merkittävä osakkuusyritys Access Capital Partners Group S.A., jonka eritellyt tiedot esitetään OP Ryhmän 2015 tilinpäätöksessä liitetiedossa 29.

Vertailuvuoden aineettomiin hyödykkeisiin sisältyy liikearvo 97 miljoonaa euroa sekä muita aineettomia hyödykkeitä 5 miljoonaa euroa

Muut omistukset

Muut omistajille jaettavat omaisuuserät	39
Omistajille jaettavat omaisuuserät yhteensä	205

Varallisuudenhoitosegmentin velat

Milj. €	2015	2014
Varaukset ja muut velat		10
Varallisuudenhoitosegmentin velat yhteensä		10

Muut siirtyvät velat

Jakautumisessa kohdistettavat velat		195
-------------------------------------	--	-----

Omistajille jaettaviin omaisuuseriin välittömästi liittyvät velat yhteensä		205
---	--	------------

Omistajille jaettaviin omaisuuseriin liittyvät oman pääoman erät

Milj. €	2015	2014
Käyvän arvon rahasto		0
Kertyneet voittovarot		0
Yhteensä		0

TASETTA KOSKEVAT LIITETIEDOT

Liite 16. Käteiset varat

Milj. €	31.12.2015	31.12.2014
Kassa	2	1
Vaadittaessa maksettavat talletukset keskuspankeissa		
Pohjola Pankin vähimmäisvarantotalletus	590	537
Shekkitilit	7 873	3 236
Käteiset varat yhteensä	8 465	3 774

Eurojärjestelmän vähimmäisvarantojärjestelmän mukaisesti luottolaitokset joutuvat pitämään vähimmäisvarantoja (varantotalletus) kansallisissa keskuspankeissa. Varantotalletus on Euroopan keskuspankin ilmoittaman velvoiteprosentin mukainen osuus varantopohjasta. Varantopohjaan luetaan talletukset (laaja) sekä enintään kahden vuoden velkapaperit. Talletuksia toisilta varantovelvollisilta ei lueta varantopohjaan. Varantotalletus on tällä hetkellä yksi prosentti varantopohjasta. OP Ryhmässä luottolaitokset tekevät varantotalletuksen Pohjola Pankki Oyj:hin. Pohjola Pankki Oyj huolehtii ryhmän luottolaitosten valtuuttamana välittäjänä koko ryhmän talletusvelvollisuudesta Euroopan keskuspankkiin.

Liite 17. Saamiset luottolaitoksilta

Milj. €	31.12.2015	31.12.2014
Saamiset luottolaitoksilta		
Talletukset		
Vaadittaessa maksettavat	334	484
Muut	53	
Yhteensä	387	484
josta alle 3 kuukauden saamiset luottolaitoksilta	387	484
Luotot ja muut saamiset		
Vaadittaessa maksettavat		
Muilta luottolaitoksilta	0	
Yhteensä	0	
Muut		
OP Ryhmän yhteisöiltä	9 048	9 323
Muilta luottolaitoksilta	245	449
Yhteensä	9 292	9 772
Arvonalentumiset		
Muilta luottolaitoksilta	-1	
Yhteensä	-1	
Saamiset luottolaitoksilta yhteensä	9 678	10 257
Saamisiin luottolaitoksilta sisältyy huonommalla etuoikeudella olevia saamisia	42	42

Liite 18. Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat

Milj. €	31.12.2015	31.12.2014
Kaupankäynnin rahoitusvarat		
Valtion saamistodistukset	558	3
Sijoitus- ja yritystodistukset	82	29
Debentuurit	17	19
Joukkovelkakirjalainat	190	308
Muut saamistodistukset	5	0
Osakkeet ja osuudet		0
Yhteensä	852	360
Alkuperäisen kirjaamisen yhteydessä käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattaviksi luokitellut rahoitusvarat		
Joukkovelkakirjalainat	0	0
Yhteensä	0	0
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat yhteensä	852	360

Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavien saamistodistusten sekä osakkeiden ja osuuksien erittely noteerauksen ja liikkeeseenlaskijan perusteella

Kaupankäynnin rahoitusvarat, milj. €	31.12.2015		31.12.2014	
	Saamis- todis- tukset	Osakkeet ja osuudet	Saamis- todis- tukset	Osakkeet ja osuudet
Noteeratut				
Julkisyhteisöiltä	558		3	
Muilta	191		310	
Muut				
Julkisyhteisöiltä	82		29	
Muilta	21		18	0
Yhteensä	852		360	0

Alkuperäisen kirjaamisen yhteydessä käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattaviksi luokitellut rahoitusvarat, milj. €	31.12.2015		31.12.2014	
	Saamis- todis- tukset	Osakkeet ja osuudet	Saamis- todis- tukset	Osakkeet ja osuudet
Muut				
Muilta	0		0	
Yhteensä	0		0	
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat yhteensä	852		360	0

Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattaviin rahoitusvaroihin sisältyy keskuspankkirahoitukseen oikeuttavia saamistodistuksia 648 miljoonaa euroa (205) ja huomommalla etuoikeudella olevia julkisesti noteerattuja saamistodistuksia muilta 21 miljoonaa euroa (19).

Liite 19. Johdannaissopimukset

Milj. €	31.12.2015	31.12.2014
Kaupankäyntitarkoituksessa pidettävät		
Korkojohdannaiset	4 046	4 867
Valuuttajohdannaiset	1 257	652
Osakejohdannaiset	29	62
Luottojohdannaiset	2	2
Muut	61	54
Yhteensä	5 395	5 637
Suojaavat johdannaissopimukset		
Käyvän arvon suojaus		
Korkojohdannaiset	161	216
Valuuttajohdannaiset	166	83
Rahavirran suojaus		
Korkojohdannaiset	5	10
Yhteensä	332	309
Johdannaissopimukset yhteensä	5 727	5 946

Johdannaissopimukset tase-erä sisältää positiiviset arvonmuutokset ja maksetut preemiot.

Liite 20. Saamiset asiakkailta

Milj. €	31.12.2015	31.12.2014
Luotot yleisölle ja julkisyhteisöille	12 522	11 183
Saamistodistukset	10	19
Rahoitusleasingsaamiset	1 166	1 162
Muut saamiset		
Muut	3 726	3 401
Arvonalentumistappiot luotoista		
Luottoriikiin perustuvat	-243	-252
Arvonalentumistappiot saamistodistuksista		
Luottoriikiin perustuvat	3	
Saamiset asiakkailta yhteensä	17 183	15 513

Luottojen ja takausten arvonalentumisten muutokset

Milj. €	Luotot	Saamis- todistukset	Pankki- takaus- saamiset	Korko- saamiset	Yhteensä
Arvonalentumiset 1.1.2015	241	0	12	-1	252
Saamiskohtaisten arvonalentumisten lisäykset	34	-3	-2	-18	12
Saamisryhmäkohtaisten arvonalentumisten muutokset	-3		0		-3
Saamiskohtaisten arvonalentumisten peruutukset	-4			18	13
Taseesta poistetut luotot ja takaussaamiset, joista tehty saamiskohtainen arvonalentuminen	-34				-34
Arvonalentumiset 31.12.2015	234	-3	10	-1	240

Milj. €	Luotot	Saamis- todistukset	Pankki- takaus- saamiset	Korko- saamiset	Yhteensä
Arvonalentumiset 1.1.2014	260	0	1	-3	259
Saamiskohtaisten arvonalentumisten lisäykset	27		10	-13	24
Saamisryhmäkohtaisten arvonalentumisten muutokset	5				5
Saamiskohtaisten arvonalentumisten peruutukset	-22			15	-7
Taseesta poistetut luotot ja takaussaamiset, joista tehty saamiskohtainen arvonalentuminen	-29				-29
Arvonalentumiset 31.12.2014	241	0	12	-1	252

Rahoitusleasingsaamiset

Pohjola-konserni tarjoaa vuokralle pääasiassa kuljetuskalustoa, teollisuuden koneita ja laitteita rahoitusleasingsopimuksilla.

Milj. €	31.12.2015	31.12.2014
Rahoitusleasingsopimusten erääntymisajat		
Yhden vuoden kuluessa	303	307
Yli vuoden kuluessa ja enintään viiden vuoden kuluttua	586	550
Yli viiden vuoden kuluttua	352	393
Bruttosijoitus rahoitusleasingsopimuksiin	1 242	1 250
Kertymätön rahoitustuotto (-)	-76	-88
Vähimmäisvuokrien nykyarvo	1 166	1 162
Vähimmäisvuokrasaamisten nykyarvo		
Yhden vuoden kuluessa	285	288
Yli vuoden kuluessa ja enintään viiden vuoden kuluttua	552	509
Yli viiden vuoden kuluttua	328	365
Yhteensä	1 166	1 162
Bruttokasvu tilikauden aikana	411	359

Liite 21. Vahinkovakuutustoiminnan varat

Milj. €	31.12.2015	31.12.2014
Sijoitukset		
Lainat ja muut saamiset	24	15
Osakkeet ja osuudet	466	463
Sijoituskiinteistöt	170	161
Saamistodistukset	2 580	2 330
Johdannaissopimukset	9	12
Muut osuudet	222	231
Yhteensä	3 470	3 211
Muut varat		
Siirtosaamiset ja maksetut ennakot	33	33
Muut		
Ensivakuutustoiminnasta	436	404
Jälleenvakuutustoiminnasta	106	100
Rahat ja pankkisaamiset	5	41
Muut saamiset	73	66
Yhteensä	653	643
Vahinkovakuutustoiminnan varat yhteensä	4 124	3 854
Vahinkovakuutuksen sijoitukset		
Lainat ja muut saamiset		
Lainat ja muut saamiset	23	14
Jälleenvakuutustalletesaamiset	1	1
Yhteensä	24	15
Käypään arvoon tulosvaikuttaisesti kirjatut rahoitusvarat		
Saamistodistukset		7
Johdannaissopimukset	9	12
Yhteensä	9	19
Myytavissä olevat rahoitusvarat		
Saamistodistukset	2 580	2 323
Osakkeet ja osuudet	466	463
Muut osuudet	222	231
Yhteensä	3 269	3 016
Sijoituskiinteistöt		
Maa- ja vesialueet	24	23
Rakennukset	146	138
Yhteensä	170	161
Vahinkovakuutuksen sijoitukset yhteensä	3 470	3 211

Vahinkovakuutuksen käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattujen saamistodistusten, osakkeiden ja osuuksien sekä johdannaisten erittely noteerauksen ja liikkeeselaskijan perusteella

Milj. €	31.12.2015			31.12.2014		
	Saamis- todistuk- set	Osakkeet ja osuudet	Johdannaisten- sopimukset	Saamis- todistuk- set	Osakkeet ja osuudet	Johdannaisten- sopimukset
Noteeratut						
Muilta				7		
Muut						
Muilta			9			12
Yhteensä			9	7		12

Vahinkovakuutuksen myytävissä olevat rahoitusvarat 31.12.2015, milj. €	Myytävissä olevat saamistodistukset			Myytävissä olevat osakkeet ja osuudet		
	Käypään arvoon	Jaksotet- tuun hankinta- menoon	Yhteensä	Käypään arvoon	Hankinta- menoon	Yhteensä*
Noteeratut						
Julkisyhteisöiltä	551		551			
Muilta	2 029		2 029	444		444
Muut						
Muilta				245		245
Yhteensä	2 580		2 580	689		689
Tilikauden arvonalentumistappiot	-1		-1	-8		-8

* Myytävissä olevat osakkeet ja osuudet sisältävät osakkeita ja osakeriskillisiä rahastoja 466 miljoonaa euroa (463) sekä muita osuuksia 222 miljoonaa euroa (231). Muut osuudet sisältävät pääasiassa korko-, rahamarkkina-, vaihtovelkakirjalaina-, raaka-aine-, hedge fund- ja kiinteistörahastoja.

Vahinkovakuutuksen myytävissä oleviin rahoitusvaroihin sisältyy pantattuja eriä 2 miljoonaa euroa (2). Erät koostuvat pääosin johdannaiskaupankäynnin vakuuksista.

Vahinkovakuutuksen myytävissä olevat rahoitusvarat 31.12.2014, milj. €	Myytävissä olevat saamistodistukset			Myytävissä olevat osakkeet ja osuudet		
	Käypään arvoon	Jaksotet- tuun hankinta- menoon	Yhteensä	Käypään arvoon	Hankinta- menoon	Yhteensä*
Noteeratut						
Julkisyhteisöiltä	503		503			
Muilta	1 819		1 819	435		435
Muut						
Muilta	0		0	258		258
Yhteensä	2 323		2 323	693		693
Tilikauden arvonalentumistappiot	0		0	-2		-2

Vahinkovakuutuksen sijoituskiinteistöjen muutokset, milj. €	2015	2014
Hankintameno 1.1.	138	133
Lisäykset	11	11
Vähennykset	-3	-5
Siirrot erien välillä	0	0
Hankintameno 31.12.	146	138
Kertyneet käyvän arvon muutokset 1.1.	22	19
Tilikauden käyvän arvon muutokset	0	2
Vähennykset	1	1
Kertyneet käyvän arvon muutokset 31.12.	23	22
Kirjanpitoarvo 31.12.	170	161

Tilikaudella sijoituskiinteistöihin kohdistuvat rakentamis- ja korjausvelvoitteet olivat 0 miljoonaa euroa (0). Sijoituskiinteistöjen käypä arvo sisältää velkaosuuden.

Vahinkovakuutuksen sijoituskiinteistöistä 72 prosenttia eli 121 miljoonaa euroa on arvioinut ulkopuolinen AKA-auktorisoitu kiinteistöarvioitsija Realia Group Oy:stä.

Liite 22. Sijoitusomaisuus

Milj. €	31.12.2015	31.12.2014
Myytavissä olevat rahoitusvarat		
Saamistodistukset	11 134	7 782
Osakkeet ja osuudet	65	101
Yhteensä	11 200	7 882
Eräpäivään asti pidettävät rahoitusvarat		
Saamistodistukset	94	144
Yhteensä	94	144
Sijoituskiinteistöt		
Maa- ja vesialueet	13	5
Rakennukset	113	80
Yhteensä	125	85
Sijoitusomaisuus yhteensä	11 419	8 112

Sijoituskiinteistöt eivät sisällä tällä tai edellisellä tilikaudella vakuudeksi saatuja kiinteistöjä.

Myytavissä olevat rahoitusvarat ja eräpäivään asti pidettävät sijoitukset 31.12.2015

Milj. €	Myytavissä olevat saamistodistukset			Myytavissä olevat osakkeet ja osuudet			Eräpäivään asti pidettävät sijoitukset
	Käypään arvoon	Jaksotettuun hankintamenoon	Yhteensä	Käypään arvoon	Hankintamenoon	Yhteensä	
Noteeratut							
Vakuuskelpoiset	10 548		10 548				70
Ei vakuuskelpoiset	423		423	0		0	25
Muut							
Muilta	163		163	63	2	65	
Yhteensä	11 134		11 134	64	2	65	94
Tilikauden arvonalentumistappiot				0		0	

Saamistodistuksiin ei sisällynyt huonommalla etuoikeudella olevia saamistodistuksia. Sijoituksista pääomarahastoihin, joita oli 12 miljoonaa euroa (16), on kaikki arvostettu käypään arvoon. Hankintamenoon arvostetuille sijoituksille ei ollut mahdollista määritellä luotettavasti käypää arvoa.

Myytavissä olevat rahoitusvarat ja eräpäivään asti pidettävät sijoitukset 31.12.2014

Milj. €	Myytavissä olevat saamistodistukset			Myytavissä olevat osakkeet ja osuudet			Eräpäivään asti pidettävät sijoitukset
	Käypään arvoon	Jaksotettuun hankintameno	Yhteensä	Käypään arvoon	Hankintameno	Yhteensä	
Noteeratut							
Vakuuskelpoiset	7 302		7 302				130
Ei vakuuskelpoiset	398		398	7		7	14
Muut							
Muilta	82		82	83	11	94	
Yhteensä	7 782		7 782	90	11	101	144
Tilikauden arvonalentumistappiot				-1		-1	

Sijoituskiinteistöjen muutokset, milj. €

	2015	2014
Hankintameno 1.1.	84	86
Lisäykset	34	
Vähennykset		-2
Siirrot erien välillä		
Hankintameno 31.12.	117	84
Kertyneet käyvän arvon muutokset 1.1.	2	3
Tilikauden käyvän arvon muutokset	6	-2
Vähennykset		1
Kertyneet käyvän arvon muutokset 31.12.	8	2
Kirjanpitoarvo 31.12.	125	85

Sijoituskiinteistöjen käyvän arvon muutokset on kirjattu sijoitustoiminnan nettotuottoihin. Sijoituskiinteistöjen käypä arvo sisältää velkaosuuden.

Muulla vuokrasopimuksella vuokralle annetut sijoituskiinteistöt on eritelty liitteessä 81.

Sijoituskiinteistöt on arvioinut ulkopuolinen AKA-auktioisoiu kiinteistöarvioitsija Catella Property Oy:stä.

Liite 23. Uudelleenluokitellut saamistodistukset

Seuraavassa taulukossa uudelleenluokitellut saamistodistukset on esitetty kirjanpitoarvoina ja käypinä arvoina.

31.12.2015, milj. €	Kirjanpito- arvo	Käypä arvo	Efektiivinen korkotaso	Luottoris- kistä johtuvat arvonalen- tumiset
Lainat ja saamiset	58	62	5,9	
Eräpäivään asti pidettävät sijoitukset	39	35	4,4	
Myytavissä olevat rahoitusvarat*				
Yhteensä	97	96		

31.12.2014, milj. €	Kirjanpito- arvo	Käypä arvo	Efektiivinen korkotaso	Luottoris- kistä johtuvat arvonalen- tumiset
Lainat ja saamiset	231	245	5,5	
Eräpäivään asti pidettävät sijoitukset	59	56	4,3	
Myytavissä olevat rahoitusvarat	45	45	4,2	
Yhteensä	335	347		

Mikäli uudelleenluokittelua ei olisi tehty ja saamistodistukset olisi arvostettu markkinan käypiä arvoja käyttäen:

Milj. €	2015		2014	
	Tulos- laskelma	Käyvän arvon rahasto	Tulos- laskelma	Käyvän arvon rahasto
Pankkitoiminta	-1		2	
Vakuustointiminta	0	-1	0	0
Muu toiminta	-2	-1	12	-1
Yhteensä	-3	-2	13	-1

Lainat ja saamiset sekä eräpäivään asti pidettävät sijoitukset on uudelleenluokiteltu vuonna 2008. Myytävissä olevat rahoitusvarat on uudelleenluokiteltu vuonna 2012.

*Kolmannella vuosineljänneksellä 2012 eräpäivään asti pidettävistä sijoituksista myytiin kirjanpitoarvoltaan 36 miljoonaa euroa irlantilaisia rmb-lainoja paikallisessa lainsäädännössä todennäköisesti tapahtuvan muutoksen johdosta. Tässä yhteydessä uudelleenluokiteltiin eräpäivään asti pidettävistä sijoituksista myytävissä oleviin rahoitusvaroihin 38 miljoonaa euroa irlantilaisia rmb-lainoja. Nämä rmb-lainat myytiin vuoden 2015 ensimmäisellä vuosineljänneksellä.

Uudelleenluokitelluista saamistodistuksista kertyneet korot olivat tammi-joulukuussa yhteensä 4 miljoonaa euroa (8). Nimellisarvon ja hankinta-arvon välisenä hintaerona tulokseen jaksotettiin yhteensä 1 miljoonaa euroa (2). Saamistodistuksista kirjattiin myyntitappioita 5 miljoonaa euroa (1). Korkoriski oli suojattu johdannaisilla, joihin sovellettiin suojauslaskentaa 1.10.2008 alkaen. Suojaavista johdannaisista kirjattiin positivistista markkina-arvon muutosta 1 miljoonaa euroa (3).

Liite 24. Pääomaosuusmenetelmällä käsiteltävät sijoitukset

Taseeseen merkityt määrät:

Milj. €	31.12.2015	31.12.2014
Osakkuusyritykset	16	2
Yhteensä	16	2

Tuloslaskelmaan merkityt määrät:

Milj. €	2015	2014
Osakkuusyritykset	0	0
Yhteensä	0	0

Sijoitukset osakkuus- ja yhteisyrityksiin

Pohjola-konsernilla on kaksi (1) osakkuusyritystä 31.12.2015, jotka yksittäin tarkasteltuna ovat epäolennaisia. Autovahinkokeskus Oy:n omistusosuus on 27,75 prosenttia (27,75) ja Otso Infrastrukturi I Ky:n 40 prosenttia. Pohjola-konsernilla ei ole sijoituksia yhteisyrityksiin.

Pohjola-konsernin sijoituksille osakkuusyrityksiin ei ole noteerattua markkinahintaa eikä niihin liity ehdollisia velkoja.

Taloudellisen informaation yhteenvedo konsernitilinpäätöksen yhdistellyistä muista kuin olennaisista osakkuusyrityksistä

Milj. €	Pääomaosuusmenetelmällä yhdistellyt osakkuusyritykset	
	2015	2014
Jatkuvien toimintojen voitosta	0	0
Laajasta tuloksesta	0	0

Liite 25. Aineettomat hyödykkeet

Aineettomien hyödykkeiden muutokset, milj. €	Liikearvo	Tuote- merkit	Vakuutus- sopimuk- siin liittyvät asiakassuh- teet ja va- kuutusten hankinta- menot	Muut aineet- tomat hyödykkeet	Yhteensä
Hankintameno 1.1.2015	422	179	301	243	1 146
Lisäykset				38	38
Vähennykset				-1	-1
Siirrot erien välillä					
Hankintameno 31.12.2015	422	179	301	280	1 183
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 1.1.2015		-7	-218	-136	-360
Tilikauden poistot			-23	-22	-45
Vähennykset				3	3
Muut muutokset				0	0
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 31.12.2015		-7	-241	-155	-402
Kirjanpitoarvo 31.12.2015	422	172	61	126	781

Muihin aineettomiin hyödykkeisiin sisältyy tietokoneohjelmia kirjanpitoarvoltaan 79 miljoonaa euroa ja kehitettävänä olevia tietokoneohjelmia 45 miljoonaa euroa.

Poistot, arvonalentumistappiot ja niiden peruutukset on kirjattu tuloslaskelman erään Liiketoiminnan muut kulut.

Aineettomien hyödykkeiden muutokset, milj. €	Liikearvo	Tuotemerkit	Vakuutus-sopimuk-siin liittyvät asiakassuh-teet ja va-kuutusten hankinta-menot	Muut aineet-tomat hyödykkeet	Yhteensä
Hankintameno 1.1.2014	519	179	301	259	1 258
Lisäykset				24	24
Vähennykset				-1	-1
Siirrot omistajille jaettaviin omaisuuseriin	-97			-39	-136
Siirrot erien välillä				0	0
Hankintameno 31.12.2014	422	179	301	243	1 146
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 1.1.2014		-7	-194	-148	-349
Tilikauden poistot			-24	-22	-45
Vähennykset				0	0
Omistajille jaettavien omaisuuserien poistot				33	33
Muut muutokset				0	0
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 31.12.2014		-7	-218	-136	-360
Kirjanpitoarvo 31.12.2014	422	172	84	107	786

Muihin aineettomiin hyödykkeisiin sisältyy tietokoneohjelmia kirjanpitoarvoltaan 81 miljoonaa euroa ja kehitettävänä olevia tietokoneohjelmia 27 miljoonaa euroa.

Poistot, arvonalentumistappiot ja niiden peruutukset on kirjattu tuloslaskelman erään Liiketoiminnan muut kulut.

Aineettomat hyödykkeet, joiden taloudellinen vaikutusaika on rajoittamaton, milj. €	31.12.2015	31.12.2014
Liikearvo	422	422
Tuotemerkit	172	172
Yhteensä	595	595

Liiketoimintojen yhdistämisissä hankittujen liikearvojen ja tuotemerkkien vaikutusaika on arvioitu rajoittamattomaksi, sillä ne vaikuttavat rahavirtojen kerryttämiseen määrittelemättömän ajan.

Muut olennaisimmat aineettomat hyödykkeet	31.12.2015		31.12.2014	
	Kirjanpi-toarvo, milj. €	Jäljellä oleva pois-toaika	Kirjanpi-toarvo, milj. €	Jäljellä oleva pois-toaika
Asiakassuhteet	61	1–4 v.	84	1–4 v.
Tietokoneohjelmat	79	2–5 v.	81	2–5 v.
Kehitettävänä olevat tietokoneohjelmat	45		27	

Liikearvot on hankittu vuonna 2005 osana Pohjola-Yhtymä Oyj:n liiketoimintojen hankintaa ja vuonna 2008 osana Pohjola Finance Oy:n (ent. K-Rahoitus Oy) hankintaa. Vuonna 2011 liikearvo on lisääntynyt työhyvinvoinnin palveluyhtiö Excenta Oy:n hankinnan seurauksena. Tuotemerkit ja asiakassuhteet on hankittu osana vahinkovakuustustoiminnan hankintaa.

Liikearvon arvonalentumistesti

Liikearvo, milj. €	2015	2014
Vahinkovakuutustoiminta	410	410
Pohjola Varainhoito Oy*		97
Rahoitusyhtiöpalvelut	13	13
Yhteensä	422	519

* Lopetettu toiminto

Pohjola-konsernin liikearvot ovat syntyneet kokonaisuudessaan Pohjola-Yhtymä Oyj:n, Pohjola Finance Oy:n ja Excenta Oy:n liiketoimintojen hankinnoista. Liikearvot määräytyivät kauppahinnan kohdistamisprosessissa eli ns. PPA (Purchase Price Allocation) -selvityksissä. Syntyneet liikearvot kohdistettiin kassavirtaa tuottaville yksiköille (CGU:t), jotka olivat joko liiketoimintasegmenttejä tai niihin sisältyviä yrityksiä. Liikearvojen arvonalentumistestaukset suoritettiin IAS 36:n mukaisesti vastaaville kassavirtaa tuottaville liiketoiminnoille kuin mille PPA-selvityksen hankintamenolaskelmat laadittiin: vahinkovakuutus- ja varainhoitoliiketoiminnoille sekä rahoitusyhtiöpalveluille.

Pohjola-konsernin kassavirtayksikköjen arvo on liikearvojen testausta varten määritelty käyttämällä yli-/alijäämän nykyarvomenetelmää ("Excess Returns" -menetelmä). Menetelmässä kuluvan tilikauden ja tulevien tilikausien voitosta vähennetään oman pääoman tuottovaatimus. Mahdollinen ylijäävä tuotto diskontataan oman pääoman tuottovaatimusta vastaavalla diskonttokorolla rahavirtojen nykyarvon määrittämiseksi.

Testausperiodin pituudeksi määriteltiin IAS 36 -standardin mukainen viiden vuoden testausjakso jäännösarvoineen.

Kassavirtalaskelmissa käytetyt ennusteet perustuvat Pohjolan 2012 vahvistamaan vuosien 2016–2018 strategialukuihin ja niistä johdettuihin strategiakauden jälkeisiin odotuksiin liiketoimintojen kehittämisestä. Vuoden 2018 jälkeisten kausien kassavirtojen kasvu vaihtelee 2–8 prosentin välillä.

Diskonttokorkona laskelmissa on käytetty markkinaehtoista oman pääoman kustannusta, joka on linjassa sovellettujen arvonnäätymismetodien kanssa (ts. kassavirtojen kautta on määritetty vain oman pääoman sijoittajille kuuluvaa arvoa, joka on diskontattu oman pääoman tuottovaatimuksella). Laskelmissa käytetty diskonttokorko ennen veroja (ts. IFRS WACC) vaihteli 7,4–10,9 prosentin välillä. Vuonna 2014 diskonttokorko vaihteli 6,7–11,3 prosentin välillä. Diskonttokorkoa vahinkovakuutusliiketoiminnalle nostettiin 0,2 prosenttiyksiköllä ja rahoitusyhtiöpalvelujen diskonttokorkoa laskettiin 0,4 prosenttiyksiköllä vastamaan markkinatiedon kautta saatua diskonttokorkotasoa.

Liikearvojen arvonalentumistestaukset eivät ole johtaneet arvonalentumiskirjauksiin.

Herkkyysanalyysi suoritettiin kullekin kassavirtayksikölle erikseen, perustuen kunkin kassavirtayksikön keskeisiin muuttujiin.

Vahinkovakuutusliiketoiminnassa keskeisinä muuttujina herkkyysanalyysissä käytettiin diskonttokorkoa, yhdistettyä kulusuhdetta ja sijoitustoiminnan nettotuotto prosenttia. Käytetyt muuttujat olivat samat kuin edellisenä vuotena. Herkkyysanalyysin tulokset eivät ole muuttuneet merkittävästi edellisestä vuodesta. Diskonttokoron 7,5 prosenttiyksikön kasvu, yhdistetyn kulusuhteen 6,2 prosenttiyksikön kasvu ja sijoitustoiminnan nettotuotto prosenttin 3,0 prosenttiyksikön lasku suhteessa ennusteisiin koko testauskaudella, yhden testatun muuttujan muuttuessa ja muiden muuttujien pysyessä muuttumattomana, aiheuttaisi arvonalentumisriskin. Viime vuonna tulokset olivat vastaavasti: 8,4 prosenttiyksikön kasvu diskonttokorossa, 6,7 prosenttiyksikön kasvu yhdistetyssä kulusuhteessa ja 2,4 prosenttiyksikön lasku sijoitustoiminnan nettotuotto prosentissa suhteessa ennusteisiin koko testauskaudella olisi aiheuttanut arvonalentumisriskin.

Rahoitusyhtiöpalvelussa keskeisinä muuttujina herkkyyssanalyysissä käytettiin diskonttokorkoa, luottokannan kasvuprosenttia ja kulujen kasvuprosenttia. Käytetyt muuttujat olivat samat kuin edellisenä vuotena. Herkkyyssanalyysin tulokset ovat muuttuneet merkittävästi edellisestä vuodesta. Diskonttokoron 18 prosenttiyksikön kasvu, luottokannan 25 prosenttiyksikön lasku ja kulujen 26 prosenttiyksikön kasvu suhteessa ennusteisiin koko testauskaudella, muiden muuttujien pysyessä muuttumattomana, aiheuttaisi arvonalentumisriskin. Viime vuonna tulokset olivat vastaavasti: 11 prosenttiyksikön kasvu diskonttokorossa, 16 prosenttiyksikön lasku luottokannassa ja 23 prosenttiyksikön kulujen kasvu suhteessa ennusteisiin koko testauskaudella olisi aiheuttanut arvonalentumisriskin.

Tuotemerkkien arvonalentumistestaus

Pohjola-konsernin tuotemerkit ovat syntyneet kokonaisuudessaan Pohjola-Yhtymä Oyj:n liiketoimintojen hankinnasta. Arvonalentumistestaus on suoritettu erikseen IAS 36:n mukaisesti Pohjola-, Eurooppalainen-, A-vakuutus- sekä Seesam-tuotemerkille.

Tuotemerkkien arvo on määritetty soveltaen "relief from royalty" -menetelmää, jossa tuotemerkkien arvoksi määriteltiin tuotemerkin omistamisesta tulevaisuudessa kertyvät nykyhetkeen diskontatut rojaltilisäästöt. Diskonttokorkona laskelmissa on käytetty vahinkovakuutusliiketoiminnalle määritettyä markkinaehtoista oman pääoman kustannusta lisätynä hyödykekohtaisella riskipreemiolla. Vahinkovakuutuksen diskonttokorkoa nostettiin 0,2 prosenttiyksiköllä vastamaan markkinatiedon kautta saatua diskonttokortotasoa. Vuoden 2015 testauksessa on käytetty lisäksi samaa riskipreemiota ja vastaavia rojaltilisprosentteja kuin PPA-selvityksessä ja aikaisempien vuosien testauksissa.

Testausperiodin pituudeksi määritettiin pääsääntöisesti IAS 36 -standardin mukainen 5 vuotta. Pohjola-tuotemerkin testauksessa testausperiodiksi määritettiin poikkeuksellisesti 15 vuotta, koska tuotemerkin käyttöä laajennetaan kokonaan uudelle, lähivuosina kasvavalle liiketoiminnalle. Kassavirtalaskelmissa käytetyt ennusteet perustuvat vahinkovakuutusliiketoiminnan päivitettyihin strategialukuihin vuosille 2016–2018 ja niistä johdettuihin odotuksiin liiketoiminnan kehittymisestä jatkossa. Ennustekauden jälkeisten kausien kassavirtojen kasvuna käytettiin 3 prosentin inflaatio-odotusta.

OP osuuskunnan hallintoneuvosto päätti syksyllä 2014 keskittää vahinkovakuutusliiketoiminnan yhdessä pankki- ja varallisuudenhoitoliiketoiminnan kanssa OP-tuotemerkin alle. Pohjola-tuotemerkkiä käytetään jatkossa pääosin terveydenhoito- ja hyvinvointiliiketoiminnassa sekä näihin läheisesti liittyvissä vahinkovakuutus tuotteissa. Pohjola-tuotemerkin arvonalentumistestauksen yhteydessä arvioitiin em. muutoksen vaikutus tuotemerkin taloudelliseen vaikutusaikaan sekä testausperiodin pituuteen, testauksessa käytettyyn diskonttokorkoon, riskipreemioon sekä rojaltilisprosenttiin. Tuotemerkin todettiin olevan edelleen IAS 36 mukaisesti taloudelliselta vaikutusajaltaan rajoittamaton aineeton hyödyke. Koska tuotemerkkiä käytetään uudessa liiketoiminnassa, jonka odotetaan kasvavan alkuvaiheessa voimakkaasti, pidennettiin testausperiodia 15 vuoteen. Muihin parametreihin ei tehty olennaisia muutoksia, koska uusi terveydenhoito- ja hyvinvointiliiketoiminta liittyy tiiviisti vahinkovakuutusliiketoimintaan. Tuotemerkin testauksessa huomioitiin tuotemerkin alla jatkossa toimivien liiketoimintojen liikevaihtoon rinnastettavissa olevat kassavirrat.

Tuotemerkkien arvonalentumistestauksen johdosta tuotemerkille ei ole tehty arvonalentumiskirjauksia vuoden 2015 tilinpäätöksessä. Seesam-tuotemerkille on aikaisemmin tehty yhden miljoonan euron arvonalentumiskirjaus vuoden 2011 tilinpäätöksessä ja kolmen miljoonan euron arvonalentumiskirjaukset sekä vuoden 2009 että vuoden 2008 tilinpäätöksissä.

Muiden olennaisten aineettomien hyödykkeiden arvonalentumistestaus

Pohjola-konsernin asiakassuhteet on hankittu osana Pohjola-Yhtymä Oyj:n liiketoimintojen hankintaa. Asiakassuhteista muodostuneet aineettomat hyödykkeet kirjataan tasapoistoin kuluksi arvioitun taloudellisen vaikutusajan kuluessa, eikä niissä ole havaittu viitteitä arvonalentumiskirjaustarpeesta. Vahinkovakuutus- ja varainhoitoliiketoimintaan kohdistetuista tietokoneohjelmista muodostuneet aineettomat hyödykkeet on kirjattu kokonaan kuluksi jo aikaisempina tilikausina.

Liite 26. Aineelliset hyödykkeet

Milj. €	31.12.2015	31.12.2014
Omassa käytössä olevat kiinteistöt		
Maa- ja vesialueet	6	6
Rakennukset	40	43
Yhteensä	46	49
Koneet ja kalusto	2	3
Muut aineelliset hyödykkeet	4	3
Vuokralle annettu omaisuus	7	17
Aineelliset hyödykkeet yhteensä	58	72
josta keskeneräiset hankinnat		0

Aineellisten hyödykkeiden muutokset, milj. €	Oman käytön kiinteistöt	Koneet ja kalusto	Muut aineelliset hyödykkeet	Vuokralle annettu omaisuus	Aineelliset hyödykkeet yhteensä
Hankintameno 1.1.2015	60	37	3	36	136
Lisäykset	1	0	3	0	4
Vähennykset	-1	0	-2	-20	-23
Siirrot erien välillä	0				0
Hankintameno 31.12.2015	60	37	4	17	118
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 1.1.2015	-10	-34	0	-20	-64
Tilikauden poistot	-4	-1	0	-4	-9
Tilikauden arvonalentumiset	0				0
Tilikauden arvonalentumisten peruutukset	0				0
Vähennykset	0	0	0	14	14
Muut muutokset	0				0
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 31.12.2015	-14	-35	0	-10	-59
Kirjanpitoarvo 31.12.2015	46	2	4	7	58

Aineellisten hyödykkeiden muutokset, milj. €	Oman käytön kiinteistöt	Koneet ja kalusto	Muut aineelliset hyödykkeet	Vuokralle annettu omaisuus	Aineelliset hyödykkeet yhteensä
Hankintameno 1.1.2014	58	39	3	51	151
Lisäykset	3	0	1	2	6
Vähennykset	-1	-1	-1	-17	-19
Siirrot omistajille jaettavaan omaisuuseriin		-1			-1
Siirrot erien välillä	0				0
Hankintameno 31.12.2014	60	37	3	36	136
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 1.1.2014	-10	-35	0	-24	-69
Tilikauden poistot	-1	-1	0	-8	-10
Tilikauden arvonalentumiset	0				0
Tilikauden arvonalentumisten peruutukset	0				0
Vähennykset	0	0	0	12	13
Omistajille jaettavien omaisuuserien poistot		1			1
Muut muutokset	0	0			0
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 31.12.2014	-10	-34	0	-20	-64
Kirjanpitoarvo 31.12.2014	49	3	3	17	72

Poistot, arvonalentumistappiot ja niiden peruutukset on kirjattu liiketoiminnan muihin kuluihin.

Pohjola-konserni tarjoaa vuokralle pääasiassa henkilöautoja muulla vuokrasopimuksella. Pohjola-konserni on vuokrannut sille tarpeettomat toimitilat ja tällaiset toimitilat on luokiteltu tilinpäätöksessä sijoituskiinteistöiksi.

Muulla vuokrasopimuksella vuokralle annetut aineelliset hyödykkeet on eritelty liitteessä 81.

Liite 27. Muut varat

Milj. €	31.12.2015	31.12.2014
Maksujenvälityssaamiset	10	7
Eläkevarat	7	
Siirtosaamiset		
Korot	138	134
Korot johdannaissaamisista	449	508
Muut siirtosaamiset	8	
Johdannaissopimuksiin liittyvät marginaalisaamiset	66	104
Johdannaissopimusten CSA-vakuussaavat	508	862
Muut	133	173
Yhteensä	1 317	1 789

Muut-erä sisältää mm. arvopapereiden myyntisaamisia 30 miljoonaa euroa (29).

Eläkevarojen erittely liitetiedossa 35.

Liite 28. Verosaamiset

Milj. €	31.12.2015	31.12.2014
Tuloverosaamiset	17	10
Laskennalliset verosaamiset	18	24
Verosaamiset yhteensä	35	34

Verosaamisten ja -velkojen erittely, milj. €	31.12.2015	31.12.2014
Laskennalliset verosaamiset		
Myytävissä olevista rahoitusvaroista	0	0
Poistoista ja arvonalennuksista	0	0
Varauksista ja saamisten arvonalentumisista	8	9
Yleiseen liikkeeseen laskettujen arvopapereiden jaksotuserosta	7	13
Etuuspohjaisista eläkejärjestelyistä	2	12
Konserniyhdistelyistä	0	0
Muista eristä	8	6
Netotettu laskennallisista verovelosta	-8	-18
Yhteensä	18	24

Laskennalliset verovelat		
Verotuksellisista varauksista	223	208
Myytävissä olevista rahoitusvaroista	27	54
Rahavirran suojauksesta	3	4
Tasotusmäärän eliminoinnista	46	43
Sijoitusten käypään arvoon arvostamisesta	15	7
Yritystojen kauppahinnan kohdistuksesta	45	49
Etuuspohjaisista eläkejärjestelyistä	3	0
Konserniyhdistelyistä	2	
Muista eristä	4	6
Netotettu laskennallisista verosaamisista	-8	-18
Yhteensä	360	354

Laskennallisten verojen muutokset, milj. €	31.12.2015	31.12.2014
Laskennalliset verosaamiset /-velat 1.1.	-330	-347
Laskentaperiaatteiden muutosten vaikutus yhteensä		1
Laskennalliset verosaamiset /-velat 1.1.	-330	-346
Kirjattu tuloslaskelmaan		
Tappioiden vaikutus		0
Varaukset ja saamisten arvonalentumiset	-2	10
Verotukselliset varaukset	-16	0
Tasoitumäärän eliminointi	-3	7
Sijoitusten arvomuutokset ja myynnit	-7	3
Poistot ja arvonalentumiset	5	4
Yleiseen liikkeeseen laskettujen arvopapereiden jaksotuserot	-5	-5
Etuuspohjaiset eläkejärjestelyt	0	1
Muut	0	2
Kirjattu laajaan tuloslaskelmaan		
Käyvän arvon rahasto		
Käyvän arvon arvostukset	10	-30
Rahavirran suojaukset	1	-1
Siirrot tuloslaskelmaan	16	16
Etuuspohjaisista järjestelyistä johtuvat vakuutusmatemaattiset voitot/(tappiot)	-13	10
Muut	0	
Laskennalliset verovelat/-saamiset yhteensä 31.12.	-343	-330
Tuloverosaamiset/-velat	7	-27
Verosaamiset/-velat yhteensä	-335	-357

Sellaiset verotukselliset tappiot, joista ei ole kirjattu laskennallista verosaamista, olivat vuoden 2015 lopussa 0 miljoona euroa (1). Tappiot vanhenevat ennen vuotta 2025.

Baltian tytäryritysten jakamattomista voittovaroista 41 miljoonasta eurosta (38) ei ole kirjattu laskennallista verovelkaa, koska varat on sijoitettu kyseisiin maihin pysyvästi.

Liite 29. Velat luottolaitoksille

Milj. €	31.12.2015	31.12.2014
Velat keskuspankeille*	12	250
Velat luottolaitoksille		
Vaadittaessa maksettavat		
Talletukset		
OP Ryhmän yhteisöille	440	350
Muille luottolaitoksille	87	54
Muut velat		
OP Ryhmän yhteisöille	611	494
Yhteensä	1 138	898
Muut kuin vaadittaessa maksettavat		
Talletukset		
OP Ryhmän yhteisöille	2 645	2 822
Muille luottolaitoksille	1 414	1 271
Yhteensä	4 060	4 094
Velat luottolaitoksille ja keskuspankeille yhteensä	5 209	5 241

* Euroalueen ulkopuolisilta keskuspankeilta otetut talletukset

Liite 30. Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvelat

Milj. €	31.12.2015	31.12.2014
Kaupankäynnin rahoitusvelat		
Arvopapereiden lyhyeksi myyneistä		4
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvelat yhteensä		4

Liite 31. Johdannaissopimukset

Milj. €	31.12.2015	31.12.2014
Kaupankäyntitarkoituksessa pidettävät		
Korkojohdannaiset	4 103	4 752
Valuuttajohdannaiset	1 136	686
Osake- ja indeksijohdannaiset	14	25
Luottojohdannaiset	0	
Muut	57	52
Yhteensä	5 310	5 516
Suojaavat johdannaissopimukset		
Käyvän arvon suojaus		
Korkojohdannaiset	336	373
Rahavirran suojaus		
Korkojohdannaiset	0	0
Yhteensä	336	373
Johdannaissopimukset yhteensä	5 646	5 889

Johdannaissopimukset tase-erä sisältää negatiiviset arvonmuutokset ja saadut preemiot.

Liite 32. Velat asiakkaille

Milj. €	31.12.2015	31.12.2014
Talletukset		
Vaadittaessa maksettavat		
Yksityiset	68	63
Yritykset ja julkisyhteisöt	11 225	7 437
Yhteensä	11 293	7 500
Muut		
Yksityiset		
Yritykset ja julkisyhteisöt	102	1 680
Yhteensä	102	1 680
Muut rahoitusvelat		
Vaadittaessa maksettavat		
Yksityiset	9	8
Yhteensä	9	8
Muut		
Yritykset ja julkisyhteisöt	6 146	2 254
Yhteensä	6 146	2 254
Velat asiakkaille yhteensä	17 549	11 442

Liite 33. Vahinkovakuutustoiminnan velat

Milj. €	31.12.2015	31.12.2014
Vakuutusvelka	2 917	2 737
Velat ensivakuutustoiminnasta	211	203
Velat jälleenvakuutustoiminnasta	7	9
Johdannaissopimukset	4	2
Muut	20	21
Vahinkovakuutustoiminnan velat yhteensä	3 160	2 972

Velat vahinkovakuutussopimuksista ja jälleenvakuuttajien osuus

Milj. €	31.12.2015			31.12.2014		
	Brutto	Jälleenvakuutus	Netto	Brutto	Jälleenvakuutus	Netto
Eläkemuotoinen korvausvastuu	1 386	-7	1 379	1 316	-7	1 308
Muut tapauskohtaiset varaukset	180	-59	121	188	-65	124
Ammattitautien erillisvaraus	19		19	22		22
Kollektiivinen korvausvastuu	707	-21	685	612	-7	605
Varatut korvaushoitokulut	65		65	63		63
Vakuutusmaksuvastuu	560	-11	550	523	-13	511
Vakuutusvelan korkosuojat	0		0	12		12
Vahinkovakuutuksen vakuutusvelka yhteensä	2 917	-98	2 819	2 737	-92	2 645

Vakuutussopimuksista aiheutuvan vakuutusvelan ja jälleenvakuutussopimuksista aiheutuvien saamisten muutokset

Milj. €	2015			2014		
	Brutto	Jälleenvakuutus	Netto	Brutto	Jälleenvakuutus	Netto
Korvausvastuu						
Korvausvastuu 1.1.	2 213	-79	2 134	2 100	-65	2 035
Maksetut korvaukset tilikaudella	-891	25	-866	-913	29	-884
Velan/saamisen muutos	1 005	-34	972	974	-44	930
Tilikaudella sattuneet vahingot	960	-19	942	931	-34	897
Lisäys (vähennys) edellisiin tilikausiin	-17	-15	-32	-16	-10	-27
Diskonttokoron muutos	62		62	60		60
Diskonttauksen purkautuminen	38		38	40		40
Korkosuojien arvonmuutos	-12		-12	12		12
Hankitut liiketoiminnot	3		3			
Kurssivoitot (tappiot)	0		0	0		0
Korvausvastuu 31.12.	2 357	-87	2 269	2 213	-79	2 134
Vakuutusmaksuvastuu						
Vakuutusmaksuvastuu 1.1.	523	-13	511	493	-12	481
Lisäys	499	-11	488	483	-13	470
Vähennys	-491	13	-478	-456	12	-444
Diskonttokoron muutos				2		2
Hankitut liiketoiminnot	28		28			
Diskonttauksen purkautuminen	1		1	1		1
Vakuutusmaksuvastuu 31.12.	560	-11	550	523	-13	511
Vahinkovakuutuksen vakuutusvelka yhteensä	2 917	-99	2 819	2 737	-92	2 645

Vakuutusmaksuvastuu edustaa veloitteita, jotka liittyvät vuoden lopussa vielä luovuttamatta olevaan vakuutusturvaan.

Vahinkovakuutus sopimuksista aiheutuvan vakuutusvelan määrittäminen

a) Käytetyt menetelmät ja oletukset

Vakuutusvelan määrä on arvioitu siten, että se riittää kohtuullisen suurella todennäköisyydellä vakuutus sopimuksista aiheutuvien velvoitteiden suorittamiseen. Tämä on toteutettu siten, että vakuutusvelalle on ensin arvioitu odotusarvo ja sen jälkeen on määritetty sen epävarmuudesta johtuva varmuuslisä.

Vakuutus sopimuksista aiheutuva vakuutusmaksuvastuu on määritetty pääosin sopimuskohtaisesti pro rata parte temporis -säännöllä.

Eläkemuotoinen korvausvastuu on jatkuvana eläkkeenä maksettavien ansionmenetykskorvausten kassavirran diskontattu nykyarvo. Käytetty diskonttauskorko päätetään ottaen huomioon vallitseva korkotaso, lain edellyttämä turvaavuus, viranomaisen asettama diskonttauskoron yläraja sekä vakuutusvelkaa kattavalle omaisuudelle saatava kohtuullinen tuotto-odotus. Käytetty diskonttauskorko vuoden 2015 lopussa on 2,25 % ennen vuotta 2015 sattuneiden vahinkojen osalta ja 1,5 % vuonna 2015 sattuneiden vahinkojen osalta (31.12.2014: 2,5 %). Kuolevuusmallina on käytetty Suomen väestötilastoon pohjautuvaa ikäkohorttikuolevuusmallia, joka olettaa havaitun elinikien pitenemisen trendin jatkuvan.

Korvausvastuuseen sisältyy asbestivastuita, jotka ovat lakisääteisen tapaturmavakuutuksen ammattitautitapauksia. Näiden korvausten kassavirtaennuste perustuu selvitykseen, jossa on otettu huomioon se, kuinka paljon asbestia on vuosittain käytetty raaka-aineena Suomessa, sekä se, miten eri asbestisairauksien latenssiajat ovat jakautuneet. Asbestikorvausten kehittymistä seurataan vuosittain, ja toteutuma on noudattanut ennustetta hyvin.

Kollektiivisen korvausvastuun määrittämiseen on käytetty useita tilastollisia menetelmiä: Bornhuetter-Ferguson, Cape Cod ja Chain Ladder. Näitä sovellettaessa joudutaan menetelmän valinnan lisäksi tekemään myös muita valintoja kuten esimerkiksi päättämään, kuinka monen sattumisvuoden tilastoaineistoon niitä sovelletaan.

Bornhuetter-Ferguson

Bornhuetter-Ferguson (BF) menetelmä perustuu oletukselle, että kunakin kehitysvuonna maksetaan korvauksia tietty osuus sattumisvuoden riskimitasta. Tämä riskimitta voi olla esimerkiksi vakuutusvuosien lukumäärä tai vahinkosuhteolettamalla korjattu vakuutusmaksutuotto. BF reagoi hitaasti korvausten kehityskolmioissa tapahtuviin muutoksiin ja lisäksi BF on herkkä riskimitan valinnalle.

Cape Cod

Cape Cod menetelmä vastaa BF-menetelmää, kun kehitysvuonna maksettavien korvausten osuutta suhteessa riskimitaan tasoitetaan eri sattumisvuosien välillä. Yksinkertaisessa Cape Cod –menetelmässä korvausten osuus riskimitasta on sama tasoitettu vakio kaikille sattumisvuosille. Yleistetyssä Cape Cod –menetelmässä korvausten osuus sattumisvuoden riskimitasta tasoitetaan sattumisvuoden ja sattumisvuoden lähellä olevien havaintojen perusteella.

Chain Ladder

Chain Ladder (CL) menetelmässä vuosittaisten kehityskertoimien avulla määritetään jokaisen sattumisvuoden kokonaiskorvausmeno. Kehityskerroin kuvaa kumulatiivisten korvausten kehityskolmion peräkkäisten kehitysvuosien välistä suhdetta. CL on herkkä ensimmäisten kehitysvuosien havainnoille.

Kollektiivisen korvausvastuun määrittämisessä suurimmat riskit liittyvät

- Tulevan inflaation arvioimiseen (pl. lakisääteisten vakuutusten perusteella maksettavat ansionmenetykskorvaukset)
- Korvauskäytäntöjen ja lakimuutosten aiheuttamien muutosten oikaisemiseen korvausten kehityskolmioissa (eli antaako historia oikean kuvan tulevaisuudesta)
- Historiatietojen oikeellisuuteen kymmenien vuosien ajalta.

Kollektiivisesta korvausvastuusta ainoastaan eläkemuotoinen vastuu on diskontattu.

Kollektiivista korvausvastuuta arvioitaessa konsernin vahinkovakuutus sopimuskanta on jaettu useaan eri luokkaan riskin ja muun muassa maksettujen korvausten kassavirran maturiteetin perusteella. Jokaisessa luokassa kollektiivinen korvausvastuu lasketaan ensin kullakin yllä mainitulla tilastollisella menetelmällä. Näistä on valittu se, mikä sopii parhaiten tarkasteltavaan luokkaan. Valinnan kriteereinä on käytetty sitä, kuinka hyvin malli olisi ennustanut aikaisempien sattumisvuosien kehittymisen, sekä menetelmän antaman arvion herkkyyttä käytettävien tilastovuosien lukumäärälle. Valitun menetelmän antamaan odotusarvoon on lisätty varmuuslisä 2–10 %. Varmuuslisän määrään vaikuttaa tulevien kassavirtojen epävarmuus ja duraatio sekä historiatietojen laatu.

Lakisääteisen tapaturma- ja liikennevakuutuksen sairaanhoitokulu- ja kuntoutuskorvausten kollektiivista korvausvastuuta arvioitaessa on otettu huomioon se, että yli 10 vuotta vahingon sattumisen jälkeen maksettavat korvaukset rahoitetaan jakojärjestelmän avulla.

b) Oletusten ja menetelmien muutokset

Diskonttauskoron laskun seurauksena eläkeuotoinen korvausvastuu kasvoi 62 miljoonaa euroa (62).

Menetelmien ja oletusten muutosten vaikutus velan määrään	2015	2014
Milj. € (velan kasvu +/-pieneminen -)		
Diskonttokoron muutos	62	62
Yhteensä	62	62

c) Korvausten kehitys

Korvauskolmioissa on verrattu toteutuneita korvauskuluja aikaisempiin arvioihin. Korvauskehitystä kuvaavat kolmiot on laadittu vahinkojen sattumisvuosittain.

Korvauskehitys on esitetty kymmeneltä vuodelta pitkäaikaisia vastuita lukuun ottamatta. Korvauskolmiossa ei seurata poolien osuuksia eikä lakisääteisen tapaturmavakuutuksen regressien kehitystä. Lopullisiksi vahvistettujen eläkkeiden pääoma-arvot on käsitelty, kuten ne olisi maksettu lopulliseksi vahvistamisen yhteydessä pääoma-arvon suuruusina. Pitkäaikaisten vastuiden eli lopullisiksi vahvistettujen eläkkeiden ja asbestivahinkojen osalta on esitetty vakuutusvelan riittävyttä koskevat tiedot.

Korvauskolmiot, bruttolike, milj. €

Sattumisvuosi	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	Yhteensä
Arvio kokonaiskorvausmenosta											
0*	603	638	707	666	738	784	815	903	931	976	7 761
n+1	611	633	693	633	746	751	802	879	905		
n+2	591	627	691	640	744	752	805	861			
n+3	594	622	689	641	743	757	821				
n+4	594	622	704	651	750	771					
n+5	587	647	726	653	760						
n+6	587	657	734	659							
n+7	591	661	741								
n+8	594	664									
n+9	599										
Nykyinen arvio kokonaiskorvausmenosta	599	664	741	659	760	771	821	861	905	976	7 758
Kertyneet maksetut korvaukset	-576	-638	-698	-606	-707	-694	-735	-755	-726	-494	-6 627
Korvausvastuu vuosilta											
2006–2015	23	27	43	54	54	78	86	106	179	482	1 130
Korvausvastuu aiemmilta vuosilta											141

* = sattumisvuoden lopussa

Latenttien ammattitautien korvauskehitys, milj. €

Tilivuosi	Kollektiivinen korvausvastuu	Tunnetut eläkevastuut	Maksetut korvaukset	Korvauskulut	Peruste- muutokset*	Riittävyys
2006	43	40	-4	-3		-3
2007	41	40	-4	-2	-1	-2
2008	40	41	-4	-4	3	-2
2009	42	43	-4	-8	4	-4
2010	38	44	-3	0		0
2011	35	50	-3	-6	5	-2
2012	32	53	-4	-4	2	-1
2013	28	53	-4	-1	1	0
2014	22	53	-4	-2	2	0
2015	19	54	-4	-2	2	-1

Lopullisiksi vahvistettujen eläkkeiden kehitys, milj. €

Tilivuosi	Vuoden alussa	Vuoden lopussa	Uudet eläkepääomat	Maksetut eläkkeet	Peruste- muutokset*	Riittävyys
2006	681	731	77	26		1
2007	731	745	60	28	-15	3
2008	745	766	55	30		4
2009	763**	771	42	32		2
2010	771	794	60	34		3
2011	794	895	66	35	77	7
2012	895	940	66	34	31	18
2013	940	965	51	37	23	12
2014	965	1 010	54	40	36	5
2015	1 010	1 046	53	44	30	2

* Diskonttauskoron ja kuolevuusmallin muutosten vaikutus lopullisiin eläkepääomiin.

** Aikaisempiin vuosiin sisältynyt pieni erä sairaanhoito- ja palvelutalovaroja on eliminoitu vuoden 2009 luvuista.

Korvauskolmiot, nettoliike, milj. €

Sattumisvuosi	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	Yhteensä
Arvio kokonaiskorvausmenosta											
0*	580	621	656	649	693	721	796	861	897	957	7 433
n+1	593	623	656	620	707	697	782	829	868		
n+2	575	619	658	629	705	710	786	819			
n+3	577	615	656	629	705	714	804				
n+4	577	615	670	633	712	727					
n+5	569	624	684	633	721						
n+6	569	634	691	635							
n+7	573	637	698								
n+8	576	640									
n+9	572										
Nykyinen arvio kokonaiskorvausmenosta	572	640	698	635	721	727	804	819	868	957	7 440
Kertyneet maksetut korvaukset	-549	-614	-658	-596	-669	-655	-720	-721	-716	-494	-6 392
Korvausvastuu vuosilta											
2006–2015	23	26	40	39	52	72	84	98	151	464	1 048
Korvausvastuu aiemmilta vuosilta											141

* = sattumisvuoden lopussa

Aikaisemmilla tilikausilla sattuneiden vahinkojen korvauskulujen muutos

Aikaisemmilla tilikausilla sattuneiden vahinkojen korvauskulut kasvoivat 15 miljoonaa euroa (36). Korvauskulua kasvatti laskuperustekorona muutos 62 miljoonaa euroa (62). Aikaisemmilla tilikausilla sattuneiden vahinkojen korvauskulun muutos kuvaa vakuutusvelan riittävyttä, joka on vakuutusvelan turvaavuudesta johtuen keskimäärin positiivinen.

Korvaustenhoitosopimukset

Korvaustenhoitosopimuksiin liittyvät velat 31.12.2015 olivat 169 miljoonaa euroa (152).

Korvaustenhoitosopimukset ovat sellaisia sopimuksia, jotka eivät ole vakuutus sopimuksia, mutta joiden perusteella suoritetaan toisen osapuolen puolesta korvauksia. Näistä merkittävimpiä ovat sellaiset captive-järjestelyt, joissa vakuutettu riski on jälleenvakuutettu kokonaan asiakkaan kanssa samaan konserniin kuuluvassa captive-yhtiössä, sekä lakisääteisten tapaturma-, liikenne- ja potilasvakuutusten eläkemuotoisten korvausten indeksikorotukset ja eräät muut korvausten korotukset sekä yli kymmenen vuotta vahingon sattumisen jälkeen maksettavat sairaanhoitokorvaukset ja julkisen sektorin potilasvakuutus.

Liite 34. Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat

Milj. €	Keski- korko-%	31.12.2015	Keski- korko-%	31.12.2014
Joukkovelkakirjalainat	1,41	13 065	1,57	10 808
Omistajille jaettaviin omaisuuseriin jakautumisessa kohdistettavat velat				-195
Muut				
Sijoitustodistukset	0,02	248	0,14	828
Yritystodistukset	0,50	6 290	0,37	6 198
Muut			1,71	14
Kaupankäynnissä omaan salkkuun sisältyvät (-)*		-128		-66
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat yhteensä		19 475		17 587

* Pohjola-konsernin hallussa olevat omat joukkovelkakirjalainat on netotettu velkaa vastaan.

Pitkäaikaiset lainat ja korkosidonnaisuudet	Nimellis- määrä	Korko-%	Eräpäivä
Pohjola Bank plc Issue of EUR 500,000,000 3.125 per cent. Instruments due 12 January 2016 under the EUR 20,000,000,000 Programme for the Issuance of Debt Instruments	500,0	Kiinteä 3,125 %	12.1.2016
OKO Osuuspankkien Keskuspankki Oyj ("OKO BANK") Issue of NOK 1,000,000,000 Fixed Rate Notes Due 15 February 2016 under the EUR 20,000,000,000 Programme for the Issuance of Debt Instruments	104,1	Kiinteä 4,185 %	15.2.2016
Pohjola Bank Plc Japanese Yen Bonds JPY 21,100,000,000 - First Series (2013)	161,0	Kiinteä 0,519%	24.6.2016
Pohjola Bank plc Issue of JPY 5,000,000,000 Fixed Rate Instruments under the EUR 15,000,000,000 Programme for the Issuance of Debt Instruments	38,1	Kiinteä 0,835 %	26.9.2016
Pohjola Bank plc Issue of EUR 750,000,000 Floating Rate Instruments due 3 March 2017 under the EUR 20,000,000,000 Programme for the Issuance of Debt Instruments	750,0	EUB3M + 0,350%	3.3.2017
Pohjola Bank plc Issue of EUR 750,000,000 2.625 per cent. Instruments due 20 March 2017 under the EUR 20,000,000,000 Programme for the Issuance of Debt Instruments	750,0	Kiinteä 2,625 %	20.3.2017
Pohjola Bank plc Issue of EUR 60,000,000 Floating Rate Instruments due 30 May 2017 under the EUR 20,000,000,000 Programme for the Issuance of Debt Instruments	60,0	EUB3M + 0,900%	30.5.2017
Pohjola Bank Plc Japanese Yen Bonds JPY 17,600,000,000 - Third Series (2014)	134,3	Kiinteä 0,303%	16.6.2017
Pohjola Bank plc Issue of EUR 750,000,000 3.00 per cent. Instruments due 8 September 2017 under the EUR 20,000,000,000 Programme for the Issuance of Debt Instruments	750,0	Kiinteä 3,000 %	8.9.2017
Pohjola Bank plc Issue of JPY 2,000,000,000 Floating Rate Instruments due 28 March 2018 under the EUR 20,000,000,000 Programme for the Issuance of Debt Instruments	15,3	JPL3M + 0,200%	28.3.2018
Pohjola Bank plc Issue of EUR 500,000,000 1.25 per cent. Instruments due 14 May 2018 under the EUR 20,000,000,000 Programme for the Issuance of Debt Instruments	500,0	Kiinteä 1,250%	14.5.2018
Pohjola Bank plc Issue of GBP 300,000,000 Floating Rate Instruments due May 2018 under the EUR 20,000,000,000 Programme for the Issuance of Debt Instruments	408,7	GBL3M + 0,450 %	21.5.2018

Pohjola Bank Plc Japanese Yen Bonds JPY 6,900,000,000 - Second Series (2013)	52,6	Kiinteä 0,698%	26.6.2018
Pohjola Bank Plc Japanese Yen Floating Rate Bonds JPY 2,000,000,000 - Second Series (2013)	15,3	JPL3M + 0,270%	26.6.2018
Pohjola Bank plc Issue of EUR 750,000,000 1.750 per cent. Instruments due 29 August 2018 under the EUR 20,000,000,000 Programme for the Issuance of Debt Instruments	750,0	Kiinteä 1,750%	29.8.2018
Pohjola Bank plc Issue of EUR 10,000,000 Floating Rate Instruments due 20 September 2018 under the EUR 20,000,000,000 Programme for the Issuance of Debt Instruments	10,0	EUB3M + 0,390%	20.9.2018
Pohjola Bank plc Issue of EUR 20,000,000 1.50 per cent. Fixed Rate Notes due 16 November 2018 under the EUR 20,000,000,000 Programme for the Issuance of Debt Instruments	20,0	Kiinteä 1,500%	16.11.2018
Pohjola Bank plc Issue of EUR 750,000,000 1.125 per cent. Instruments due 17 June 2019 under the EUR 20,000,000,000 Programme for the Issuance of Debt Instruments	750,0	Kiinteä 1,125%	17.6.2019
Pohjola Bank Plc Japanese Yen Bonds JPY 42,400,000,000 - Fourth Series (2014)	323,5	Kiinteä 0,434 %	18.6.2019
Pohjola Bank plc Issue of AUD 20,000,000 3.925 per cent Fixed Rate Notes due 27 June 2019 under the EUR 20,000,000,000 Programme for the Issuance of Debt Instruments	13,4	Kiinteä 3,925 %	27.6.2019
Pohjola Bank plc Issue of SEK 750,000,000 Floating Rate Note due September 2019 under the EUR 20,000,000,000 Programme for the Issuance of Debt Instruments	81,6	SES3M + 0,520 %	16.9.2019
Pohjola Bank plc Issue of EUR 300,000,000 Floating Rate Instruments due 11 March 2020 under the EUR 20,000,000,000 Programme for the Issuance of Debt Instruments	300,0	EUB3M + 0,280 %	11.3.2020
Pohjola Bank plc Issue of EUR 50,000,000 Floating Rate Instruments due March 2020 under the EUR 20,000,000,000 Programme for the Issuance of Debt Instruments	50,0	EUB3M + 0,280 %	11.3.2020
Pohjola Bank plc Issue of EUR 150,000,000 Floating Rate Instruments due March 2020 under the EUR 20,000,000,000 Programme for the Issuance of Debt Instruments	150,0	EUB3M + 0,280 %	11.3.2020
Pohjola Bank plc Issue of EUR 30,000,000 Floating Rate Instruments due March 2020 under the EUR 20,000,000,000 Programme for the Issuance of Debt Instruments	30,0	EUB3M + 0,280 %	11.3.2020
Pohjola Bank plc Issue of EUR 50,000,000 Floating Rate Instruments due March 2020 under the EUR 20,000,000,000 Programme for the Issuance of Debt Instruments	50,0	EUB3M + 0,280 %	11.3.2020
Pohjola Bank plc Issue of EUR 25,000,000 Floating rate instruments due March 2020. Under the EUR 20,000,000,000 Programme for the issuance of debt instruments.	25,0	EUB3M + 0,280 %	11.3.2020
Pohjola Bank plc Issue of EUR 25,000,000 Floating Rate Instruments due March 2020 under the EUR 20,000,000,000 Programme for the Issuance of Debt Instruments	25,0	EUB3M + 0,280 %	11.3.2020
Pohjola Bank plc Issue of EUR 25,000,000 Floating Rate Instruments due March 2020 under the EUR 20,000,000,000 Programme for the Issuance of Debt Instruments	25,0	EUB3M + 0,280 %	11.3.2020
Pohjola Bank plc Issue of EUR 25,000,000 Floating Rate Instruments due March 2020 under the EUR 20,000,000,000 Programme for the Issuance of Debt Instruments	25,0	EUB3M + 0,280 %	11.3.2020
Pohjola Bank plc Issue of EUR 25,000,000 Floating Rate Instruments due March 2020, under the EUR 20,000,000,000 Programme for the Issuance of Debt Instruments	25,0	EUB3M + 0,280 %	11.3.2020
Pohjola Bank plc Issue of HKD 850,000,000 Floating Rate Note due May 2020 under the EUR 20,000,000,000 Programme for the Issuance of Debt Instruments	100,7	Kiinteä 2,140%	27.5.2020

Pohjola Bank plc Issue of HKD 214,000,000 Floating Rate Note due September 2020 under the EUR 20,000,000,000 Programme for the Issuance of Debt Instruments	25,4	Kiinteä 2,160%	18.9.2020
Pohjola Bank plc issuen of GBP 10 000 000 floating rate instruments due 13 November 2020 under EUR 20,000,000,000 programme for the Issuance of debt instruments	13,6	GBL3M + 0,850 %	13.11.2020
Pohjola Bank plc Issue of EUR 10,000,000 1.965 per cent. Instruments due 19 November 2020 under the EUR 20,000,000,000 Programme for the Issuance of Debt Instruments	10,0	Kiinteä 1,965 %	19.11.2020
Pohjola Bank Plc Japanese Yen Bonds JPY 28,500,000,000 - Third Series (2015)	217,4	Kiinteä 0,325 %	27.11.2020
Pohjola Bank Plc Japanese Yen Floating Rate Bonds JPY 1,500,000,000 - Third Series (2015)	11,4	JPL3M + 0,160 %	27.11.2020
Pohjola Bank plc Issue of JPY 8,000,000,000 Fixed Rate Instruments due December 2020 under the EUR 20,000,000,000 Programme for the Issuance of Debt Instruments	61,0	Kiinteä 1,405 %	3.12.2020
Pohjola Bank plc Issue of EUR 750,000,000 2 per cent. Instruments due 3 March 2021 under the EUR 20,000,000,000 Programme for the Issuance of Debt Instruments	750,0	Kiinteä 2,000%	3.3.2021
Pohjola Bank plc Issue of CHF 300,000,000 1.000 per cent. Instruments due 14 July 2021 under the EUR 20,000,000,000 Programme for the Issuance of Debt Instruments	276,9	Kiinteä 1,000%	14.7.2021
Pohjola Bank plc Issue of EUR 60,000,000 3.75 per cent. Instruments due 1 March 2022 under the EUR 20,000,000,000 Programme for the Issuance of Debt Instruments	60,0	Kiinteä 3,750 %	1.3.2022
Pohjola Bank plc Issue of EUR 1,000,000,000 0.75 per cent. Instruments due March 2022 under the EUR 20,000,000,000 Programme for the Issuance of Debt Instruments	1 000,0	Kiinteä 0,750 %	3.3.2022
Pohjola Bank plc Issue of GBP 400,000,000 2.500 per cent. Instruments due 20 May 2022 under the EUR 20,000,000,000 Programme for the Issuance of Debt Instruments	545,0	Kiinteä 2,500 %	20.5.2022
Pohjola Bank plc Issue of EUR 57,000,000 1.07 per cent. Notes due 2025 under the EUR 20,000,000,000 Programme for the Issuance of Debt Instruments.	57,0	Kiinteä 1,070 %	12.5.2025
Pohjola Bank plc Issue of HKD 1,270,000,000 Floating Rate Note due September 2025 under the EUR 20,000,000,000 Programme for the Issuance of Debt Instruments	150,5	Kiinteä 3,001 %	4.9.2025
Pohjola Bank plc Issue of EUR 50,000,000 3.086 per cent. Instruments due 23 August 2027 under the EUR 20,000,000,000 Programme for the Issuance of Debt Instruments	50,0	Kiinteä 3,086 %	23.8.2027
Pohjola Bank plc Issue of EUR 25,000,000 1.00 per cent. Notes due 2027 under the EUR 20,000,000,000 Programme for the Issuance of Debt Instruments	25,0	Kiinteä 1,000 %	8.10.2017
Pohjola Bank plc Issue of NOK 200,000,000 3.80 per cent. Instruments due 27 May 2029 under the EUR 20,000,000,000 Programme for Debt Instruments	20,8	Kiinteä 3,800%	27.5.2029
Pohjola Bank plc Issue of EUR 30,000,000 1.70 per cent. Notes due 2030 under the EUR 20,000,000,000 Programme for the Issuance of Debt Instruments	30,0	Kiinteä 1,700 %	21.8.2030
Pohjola Bank plc Issue of EUR 50,000,000 2.045 per cent. Instruments due 18 November 2030 under the EUR 20,000,000,000 Programme for the Issuance of Debt Instruments	50,0	Kiinteä 2,045 %	18.11.2030
Pohjola Bank plc Issue of EUR 30,000,000 3.068 per cent. Instruments due 21 March 2034 under the EUR 20,000,000,000 Programme for the Issuance of Debt Instruments	30,0	Kiinteä 3,068 %	21.3.2034
Pohjola Bank plc Issue of EUR 30,000,000 Fixed Rate Notes due 2034 under the EUR 20,000,000,000 Programme for the Issuance of Debt Instruments	30,0	Kiinteä 3,015 %	31.3.2034

Pohjola Bank plc Issue of EUR 40,000,000 Fixed Rate Notes due 2034 under the EUR 20,000,000,000 Programme for the Issuance of Debt Instruments	40,0	Kiinteä 3,000 %	11.4.2034
Pohjola Bank plc Issue of EUR 40,000,000 1.40 cent. Instruments due 16 March 2035 under the Eur 20,000,000,000 Programme for the Issuance of Debt Instruments	40,0	Kiinteä 1,400 %	16.3.2035
Pohjola Bank plc Issue of EUR 30,000,000 2.155 per cent. Instruments due 20 November 2035 under the EUR 20,000,000,000 Programme for the Issuance of Debt Instruments	30,0	Kiinteä 2,155 %	20.11.2035
Pohjola Bank plc Issue of JPY 2,500,000,000 1.30 per cent. Instruments due 27 November 2035 under the EUR 20,000,000,000 Programme for the Issuance of Debt Instruments	19,1	Kiinteä 1,300 %	27.11.2035

Korkoprosentti on liikkeeseenlaskuvaluutan mukainen korko. Eurovasta-arvot on laskettu käyttäen tilinpäätöspäivän EKP:n keskimurssia. Pohjola Pankki Oyj:n liikkeeseen laskemien strukturoitujen joukkovelkakirjalainojen nimellismäärä oli 1 252 miljoonaa euroa (1 303). Lainojen korko määräytyy korko-, osake-, osakeindeksi tms. kohde-etuuksien perusteella. Lainojen mahdollinen lisätuotto sijoittajalle on suojattu vastaavanlaisella johdannaisrakenteella.

Liite 35. Varaukset ja muut velat

Milj. €	31.12.2015	31.12.2014
Varaukset	0	0
Muut velat		
Maksujenvälitysvelat	974	819
Siirtovelat		
Korkovelat	152	152
Korkovelat johdannaisista	444	513
Muut siirtovelat	59	56
Eläkevelat	11	68
Johdannaissopimuksiin liittyvät marginaalivelat	0	0
Johdannaisten CSA-vakuusvelat	1 030	722
Muut	96	148
Varaukset ja muut velat yhteensä	2 766	2 479

Muiden velkojen Muut -erä sisältää mm. arvopapereiden ostovelkoja 35 miljoonaa euroa (29).

Varausten muutokset

Milj. €	Uudelleenjärjestely	Yhteensä
1.1.2015	0	0
Varausten lisäykset	0	0
Käytetyt varaukset	0	0
31.12.2015	0	0

Varausten muutokset

Milj. €	Uudelleenjärjestely	Yhteensä
1.1.2014	1	1
Käytetyt varaukset	-1	-1
31.12.2014	0	0

Etuuspohjaiset eläkejärjestelyt

Pohjola-konsernin eläkejärjestelyt on hoidettu OP-Eläkekassassa, OP-Eläkesäätiössä ja vakuutusyhtiöissä. Lisäeläkkeisiin liittyvät järjestelyt eläkesäätiössä ja vakuutusyhtiössä samoin kuin eläkekassassa hoidettu TyEL:n rahastoitu vanhuuseläke ja työkyvyttömyyseläke on käsitelty etuuspohjaisina järjestelyinä. TyEL:n jakojärjestelmään suoritettavat maksut on käsitelty maksupohjaisina.

OP-Eläkekassa

OP-Eläkekassa on hoitanut 2015 sen osakkaina olevien Pohjola-konsernin työnantajien henkilöstön lakisääteisen eläketurvan vakuuttamisen. Vuoden lopussa 31.12.2015 siirrettiin aiemmin vielä konsernin ulkopuolella olleet lakisääteiset eläkevakuutukset vakuutusyhtiöstä OP-Eläkekassaan. Siirron jälkeen kaikki OP Ryhmän lakisääteiset eläkkeet hoidetaan OP-Eläkekassassa. Siirron vaikutus kuusi miljoonaa euroa on kirjattu tulosvaikutteisesti.

Lakisääteinen TyEL:n mukainen eläkejärjestelmä tarjoaa palvelusaikaan ja työansioihin perustuvan eläketurvan laissa säädetyllä tavalla. Työeläkejärjestelmän etuuksia ovat vuoden 2016 loppuun asti vanhuuseläke, osa-aikaeläke, työkyvyttömyyseläke, perhe-eläke ja kuntoutusetuudet. TyEL:n mukaisen vanhuuseläkkeen eläkeikä on 63–68 vuotta. Eduskunta säätöi vuonna 2015 uudesta TyEL-laista, joka tulee voimaan vuonna 2017. Hyväksytty laki muuttaa etuuksia, korvaa osa-aikaeläkkeen osittaisella varhennetulla vanhuuseläkkeellä sekä lisää uuden etuuden työraueläkkeen. Lakimuutos on huomioitu laskennassa ja sen vaikutus, -1,3 milj.€, on kirjattu tulosvaikutteisesti. Muutoksen vaikutus siirretyissä sopimuksissa sisältyy siirron tulosvaikutukseen.

TyEL:n mukainen eläkejärjestelmä on osittain rahastoiva ja osittain jakojärjestelmään perustuva järjestely. Rahastointi tapahtuu henkilötasolla kunkin työsuhteen vakuuttaneessa eläkelaitoksessa. Eläkekassan vuosittain maksamista eläkkeistä rahastoitua osaa on keskimäärin neljännes.

Eläkekassan toiminnan tavoitteena on hoitaa lakisääteisen eläketurvan vakuuttaminen siten, että vuodesta toiseen vakuutusmaksutaso säilyy tasaisena ja alittaa työeläkejärjestelmän keskimääräisen maksutason. Toiminnan merkittävin riski liittyy siihen, että toteutunut sijoitusomaisuuden tuotto jäisi alle eläkejärjestelmän keskimääräisen toteutuneen sijoitustoiminnan tuoton. Riskin toteutuessa useampana vuotena peräkkäin johtaisi se vakuutusmaksutason korottamiseen.

OP-Eläkekassan keskeisimmät vakuutusmatemaattiset riskit liittyvät korko- ja markkinariskiin, eläkkeiden tuleviin korotuksiin sekä eliniän systemaattiseen pitenemiseen. Eläkevelvoitteen diskonttauksessa käytettävän korkotason muutoksella on olennainen vaikutus eläkevelvoitteen määrään.

Eläkekassan on vakuutuskassalain mukaan sijoitettava varansa turvaavasti ja tuloa tuottavasti sekä kassan maksuvalmiutta silmällä pitäen. Eläkekassan on katettava eläkesitoumuksista aiheutuva vakuutusvelka. Vakuutusvelkaa katettaessa on otettava huomioon millaista vakuutustoimintaa vakuutuskassa harjoittaa ja tämän mukaisesti huolehdittava katteeseen kuuluvien varojen varmuudesta, tuotosta ja rahaksi muutettavuudesta sekä niiden asianmukaisesta monipuolisuudesta ja hajauttamisesta. Vakuutuskassalaissa on tarkemmin määritetty varat ja sitoumukset, joilla vakuutusvelka tulee kattaa. Eläkekassalle säädetään laissa erikseen vakavaraisuusraja, joka eläkekassan tulee kattaa vakavaraisuuspääomalla.

Sijoitustoiminnasta vastaa eläkekassan hallitus, joka hyväksyy eläkelaitokselle sen varojen sijoittamista koskevan sijoitussuunnitelman. Eläkelaitoksen vastuullinen aktuaari laatii vuosittain ennusteen vakuutusvelan ja eläkemenojen kehityksestä. Tämän pohjalta sijoitusomaisuuden allokaatioissa otetaan huomioon vakuutusvelan luonteen asettamat vaatimukset sijoitustoiminnalle turvaavuuden, tuottavuuden ja likviditeetin osalta sekä eläkekassan riskinkantokyky.

OP-Eläkesäätiö

OP-Eläkesäätiö hoitaa Pohjola-konserniin kuuluvien työnantajien henkilöstölleen järjestämää lisäeläketurvaa. Eläkesäätiön tarkoituksena on myöntää eläkesäätiön toimintapiiriin kuuluville työntekijöille vanhuus- ja työkyvyttömyyseläkettä ja sairausavustusta sekä perhe-eläkettä heidän edunsaajilleen ja hautausavustusta. Lisäksi eläkesäätiö voi myöntää toimintapiiriin kuuluville kuntoutukseen liittyviä etuuksia. Lisäeläketurvan järjestäminen on vapaaehtoista, joten kaikki eläkekassaan kuuluvat työnantajat eivät automaattisesti kuulu eläkesäätiöön. Eläkesäätiön tarjoama lisäeläketurva on kokonaan rahastoitu.

Eläkesäätiön toimintapiiriin kuuluu jokainen 20 vuotta täyttänyt henkilö, joka on yhtäjaksoisesti ollut kaksi vuotta TyEL:n mukaisessa työsuhteessa eläkesäätiöön kuuluvaan työnantajaan ja jonka työsuhde on alkanut ennen 1.7.1991. Eläkkeeseen oikeuttava palvelusaika alkaa siitä ajankohdasta, jona hän työnantajan palveluksessa ollessaan täytti 23 vuotta. Eläkkeen perusteena olevalla palkalla tarkoitetaan samaan työsuhteeseen perustuvaa 31.12.2006 saakka voimassa olleen TEL:n mukaista eläkepalkkaa. Eläkesäätiön toimintapiiriin kuuluvien henkilöiden eläkeikä vaihtelee 60–65 vuoden välillä riippuen siitä, mihin henkilöryhmään työntekijä eläkesäätiön sääntöjen mukaan kuuluu.

Toiminnan merkittävin riski liittyy siihen, että toteutunut sijoitusomaisuuden tuotto jäisi alle vähimmäistuottotavoitteen. Riskin toteutuessa useampana vuotena peräkkäin johtaisi se kannatusmaksujen perintään.

OP-Eläkesäätiön keskeisimmät vakuutusmatemaattiset riskit liittyvät korko- ja markkinariskiin, eliniän systemaattiseen pitenemiseen sekä inflaatorisikiin. Eläkevelvoitteen diskonttauksessa käytettävän korkotason muutoksella on olennainen vaikutus eläkevelvoitteen määrään.

Sijoitustoiminnasta vastaa eläkesäätiön hallitus, joka hyväksyy eläkelaitokselle sen varojen sijoittamista koskevan sijoitussuunnitelman. Eläkelaitoksen vastuullinen aktuaari laatii vuosittain ennusteen vakuutusvelan ja eläkemenojen kehityksestä. Tämän pohjalta sijoitusomaisuuden allokaatioissa otetaan huomioon vakuutusvelan luonteen asettamat vaatimukset sijoitustoiminnalle turvaavuuden, tuottavuuden ja likviditeetin osalta sekä eläkesäätiön riskinkantokyky.

Etuuspohjaisten eläkejärjestelyjen tasearvot, milj. €	Etuuspohjaiset eläkevelvoitteet		Eläkevarojen käyvät arvot		Nettovelat (-varat)	
	2015	2014	2015	2014	2015	2014
Avaava tase 1.1.	267	186	-199	-171	68	15
Tuloslaskelmaan kirjatut etuuspohjaiset eläkekulut						
Tilikauden työsuoritukseen perustuvat menot	6	4			6	4
Korkokulu (-tuotto)	5	6	-4	-6	1	0
Järjestelyn supistamisen, velvoitteen täyttämisen tai aiempaan työsuoritukseen perustuvan menon vaikutus	89	0	-94		-5	0
Hallintokulut			0	0	0	0
Yhteensä	100	10	-98	-6	2	4
Muihin laajan tuloksen eriin kirjatut uudelleen määrittämisestä aiheutuvat tappiot (-voitot)						
Taloudellisten odotusten muutoksista johtuvat vakuutusmatemaattiset tappiot (voitot)	-58	64			-58	64
Väestötilastollisten odotusten muutoksista johtuvat vakuutusmatemaattiset tappiot (voitot)						
TyEL:n korkoeron tuotto ja vanhuuseläkkeiden vastuun kasvu (netto)	1	1	-1	-1		
Kokemusperäiset tarkistukset	4	12			4	12
Järjestelyyn kuuluvien varojen tuotto lukuun ottamatta etuuspohjaisen nettovelan (-varan) nettokorkoon sisältyvää määrää (-)			-9	-26	-9	-26
Yhteensä	-54	77	-10	-27	-64	50
Muut						
Työnantajan suorittamat maksut			-2	-1	-2	-1
Maksetut etuudet	-7	-6	7	6		
Yhteensä	-7	-6	5	5	-2	-1
Päättävä tase 31.12.	307	267	-302	-199	5	68

Taseeseen kirjatut velat ja varat, milj. €	31.12.2015	31.12.2014*
Nettovelat / -varat (Eläkesäätiö)	-7	3
Nettovelat / -varat (Eläkekassa)		46
Nettovelat / -varat (Muut eläkejärjestelyt)	11	20
Nettovelat / -varat yhteensä	5	68

*) Luvut sisältävät lopetettujen toimintojen Pohjola Varainhoidon osuuden etuusperusteisista eläkekuluista 42 tuhatta euroa, muihin laajan tuloksen eriin kirjatusta uudelleen määrittämisestä aiheutuvista tappioista (-voitoista) 183 tuhatta euroa ja taseeseen kirjatusta eläkeveloista 596 tuhatta euroa.

Eläkekassan ja -säätiön varojen ryhmittely arvostusmenetelmän mukaisesti 31.12.2015, milj. €	Taso 1	Taso 2	Taso 3	Yhteensä
Osakkeet ja osuudet	7	0	8	15
Joukkovelkakirjalainat	17	32	3	52
Kiinteistöt			21	21
Sijoitusrahastot	105	0	59	164
Strukturoidut sijoitukset			1	1
Johdannaiset	0			0
Muut varat	22	1		23
Yhteensä	151	33	91	275

Eläkekassan ja -säätiön varojen ryhmittely arvostusmenetelmän mukaisesti 31.12.2014, milj. €	Taso 1	Taso 2	Taso 3	Yhteensä
Osakkeet ja osuudet	4	2	4	10
Joukkovelkakirjalainat	17	28	1	46
Kiinteistöt			14	14
Sijoitusrahastot	59		32	90
Strukturoidut sijoitukset			1	1
Johdannaiset	0			0
Muut varat	11	1		12
Yhteensä	91	31	52	173

Hierarkiatason 1 ryhmitelyjen erien käypä arvo määräytyy markkinoilta saatavien noteerausten perusteella.

Hierarkiatason 2 luokiteltujen erien käyvällä arvolla tarkoitetaan arvoa, joka on johdettavissa rahoitusvälineiden osien tai vastaavien rahoitusvälineiden markkina-arvosta tai arvoa, joka on laskettavissa rahoitusmarkkinoilla yleisesti hyväksyttävillä arvostusmalleilla ja -menetelmillä, jos markkina-arvo on niiden avulla luotettavasti määritettävissä.

Hierarkiatason 3 luokitellut erät arvostetaan hinnoittelumallilla, joiden laskentaparametreihin sisältyy epävarmuutta.

Merkittävimpien varallisuuserien osuus järjestelyyn kuuluvien varojen koko käyvästä arvosta, %	31.12.2015	31.12.2014
Osakkeet ja osuudet	5	6
Finanssiala	0	
Metsä	1	3
Kiinteistö	2	0
Muut	2	3
Joukkovelkakirjalainat	19	26
Valtionlainat	1	1
Muut	18	25
Kiinteistöt	7	8
Sijoitusrahastot	60	52
Osakerahastot	32	33
Korkorahastot	14	8
Kiinteistörahastot	8	5
Hedgerahastot	6	7
Johdannaiset	0	0
Korkojohdannaiset	0	0
Valuuttajohdannaiset		0
Muut		0
Strukturoidut sijoitukset	0	1
Muut	8	7
Yhteensä	100	100

Eläkejärjestelyn varoihin sisältyy, milj. €	31.12.2015	31.12.2014
OP Ryhmään kuuluvien yritysten liikkeeseen laskemia arvopapereita	3	3
Muita saamia OP Ryhmään kuuluvilta yrityksiltä	26	15
Pohjola-konsernin käytössä olevat kiinteistöt		1
Yhteensä	30	19

Vuonna 2016 suoritettavien maksujen määrä etuusperusteiseen eläkejärjestelyyn arvioidaan olevan kolme miljoonaa euroa.

Etuusperusteisen eläkelveloitteen duraatio 31.12.2015 oli eläkekassassa 19,4 vuotta ja eläkesäätiössä 13,8 vuotta.

Käytetyt keskeiset vakuutusmatemaattiset oletukset 31.12.2015	Eläkekassa	Eläkesäätiö	Muut
Diskonntauskorko, %	2,3	2,1	2,4
Tuleva palkankorotusolettama, %	1,6	1,6	1,6
Tulevat eläkkeiden korotukset, %	1,0	1,2	1,2
Vaihtuvuus, %	3,0	0,5	
Inflaatio, %	1,1	1,1	1,1
Eliniän odote 65 vuotiaalle henkilöille			
Miehet	19,0	19,0	19,0
Naiset	24,7	24,7	24,7
Eliniän odote 45 vuotiaalle henkilöille 20 vuoden kuluttua			
Miehet	20,6	20,6	20,6
Naiset	26,4	26,4	26,4

Käytetyt keskeiset vakuutusmatemaattiset oletukset 31.12.2014	Eläkekassa	Eläkesäätiö	Muut
Diskonntauskorko, %	2,0	1,8	1,9
Tuleva palkankorotusolettama, %	2,5	2,5	2,5
Tulevat eläkkeiden korotukset, %	2,1	2,0	2,0-2,1
Vaihtuvuus, %	3,0	0,5	
Inflaatio, %	2,0	2,0	2,0
Eliniän odote 65 vuotiaalle henkilöille			
Miehet	19,0	19,0	19,0
Naiset	24,7	24,7	24,7
Eliniän odote 45 vuotiaalle henkilöille 20 vuoden kuluttua			
Miehet	20,6	20,6	20,6
Naiset	26,4	26,4	26,4

Herkkyysanalyysi keskeisistä vakuutusmatemaattisista oletuksista 31.12.2015	Etuspohjaisen eläkelvelvoitteen muutos			
	Eläkekassa		Eläkesäätiö	
	Milj. €	%	Milj. €	%
Diskonntauskorko				
0,5 prosenttiyksikön kasvu	-19	-8,4	-3	-6,2
0,5 prosenttiyksikön lasku	22	9,7	3	6,9
Eläkkeiden korotukset				
0,5 prosenttiyksikön kasvu	21	9,3	3	6,2
0,5 prosenttiyksikön lasku	-19	-8,5	-3	-5,9
Kuolevuus				
Eliniän odotuksen 1 vuoden kasvu	7	3,1	1	2,7
Eliniän odotuksen 1 vuoden lasku	-7	-3,0	-1	-2,7

Herkkyyshanalyysi keskeisistä vakuutusmatemaattisista oletuksista 31.12.2014	Etuuspohjaisen eläkelveloitteen muutos			
	Eläkekassa		Eläkesäätiö	
	Milj. €	%	Milj. €	%
Diskonnttauskorko				
0,5 prosenttiyksikön kasvu	-17	-10,3	-4	-6,8
0,5 prosenttiyksikön lasku	20	12,2	4	7,7
Eläkkeiden korotukset				
0,5 prosenttiyksikön kasvu	19	11,4	4	6,9
0,5 prosenttiyksikön lasku	-17	-10,3	-4	-6,4
Kuolevuus				
Eliniän odotuksen 1 vuoden kasvu	7	3,9	2	3
Eliniän odotuksen 1 vuoden lasku	-6	-3,8	-2	-2,9

Liite 36. Verovelat

Milj. €	31.12.2015	31.12.2014
Tuloverovelat	10	37
Laskennalliset verovelat	360	354
Verovelat yhteensä	370	391

Laskennallisten verovelkojen erittely liitetiedossa 28.

Liite 37. Velat, joilla on huonompi etuoikeus

	Keski- korko-%	31.12.2015, milj. €	Keski- korko-%	31.12.2014, milj. €
Pääomalainat	2,53	407	2,55	315
Muut				
Debentuurit	3,37	1 330	5,39	769
Velat, joilla on huonompi etuoikeus yhteensä		1 737		1 084

Pääomalainat

Ensisijaisiin omiin varoihin rinnastettavat pääomalainat

1 Pääomalaina 10 miljardia Japanin jeniä (eurovasta-arvo 76 miljoonaa)

Laina on perpetuaalilaina eli eräpäivätön laina. Lainan korko on kiinteä 4,23 % 18.6.2034 saakka, ja sen jälkeen vaihtuva 6 kuukauden Yen-Libor + 1,58 % (step up). Lainan korko maksetaan vuosittain 18.6. ja 18.12. Mikäli joltain korkojaksolta ei korkoa voida maksaa, korkojakson koron maksamisvelvollisuus raukeaa. Laina voidaan eräännyttää ensimmäisen kerran vuonna 2014. Laina voidaan maksaa vuoden 2014 jälkeen takaisin koron eräpäivänä vuosittain 18.6. tai 18.12. Lainan koko pääoma on maksettava kerralla.

2 Pääomalaina 50 miljoonaa euroa

Laina on perpetuaalilaina ilman korkoporrastuksia, mutta jossa on 8 prosentin korkokatto. Laina laskettiin liikkeeseen 31.3.2005 ja sen korko oli ensimmäisenä vuonna 6,5 % ja ensimmäisen vuoden jälkeen CMS 10 vuotta + 0,1 %. Lainan korko maksetaan vuosittain 11.4. Mikäli joltain korkojaksolta ei korkoa voida maksaa, korkojakson koron maksamisvelvollisuus raukeaa. Laina voidaan eräännyttää valvojan viranomaisen luvalla vuosittain koron eräpäivänä 11.4.2010 alkaen. Lainan koko pääoma on maksettava kerralla.

3 Pääomalaina 60 miljoonaa euroa

Perpetuaalilainan korko on vaihtuva 3 kuukauden euribor + 0,65 %. Lainan korko maksetaan neljännesvuosittain 28.2., 30.5., 30.8. ja 30.11. Mikäli joltain korkojaksolta ei korkoa voida maksaa, korkojakson koron maksamisvelvollisuus raukeaa. Laina voidaan eräännyttää valvojan viranomaisen luvalla ensimmäisen kerran 30.11.2015 ja sen jälkeen koron eräpäivinä. Vuoden 2015 jälkeen lainan korko on vaihtuva 3 kuukauden euribor +1,65 % (step up). Lainan koko pääoma on maksettava kerralla. Pohjola Pankki tulee lunastamaan lainan takaisin ennenaikaisesti lainaehtojen mukaisesti koronmaksupäivänä 28.2.2016.

4 Pääomalaina 40 miljoonaa euroa

Perpetuaalilainan korko on vaihtuva 3 kuukauden euribor + 1,25 %. Lainan korko maksetaan neljännesvuosittain 28.2., 30.5., 30.8. ja 30.11. Mikäli joltain korkojaksolta ei korkoa voida maksaa, korkojakson koron maksamisvelvollisuus raukeaa. Laina voidaan eräännyttää valvojan viranomaisen luvalla koron eräpäivinä 30.11.2010 alkaen. Lainan koko pääoma on maksettava kerralla.

5 Pääomalaina 50 miljoonaa euroa

Pääomalaina 50 miljoonaa euroa, joka on ikuinen laina. Laina laskettiin liikkeeseen 17.6.2008 ja sen korko on vaihtuva 3 kuukauden euribor + 3,05 %. Koron maksut tapahtuvat neljännesvuosittain 17.3., 17.6., 17.9. ja 17.12. Mikäli joltain korkojaksolta korkoa ei voida maksaa, koronmaksamisvelvollisuus raukeaa. Laina voidaan eräännyttää valvojan viranomaisen luvalla ensimmäisen kerran 17.6.2013 ja sen jälkeen koron eräpäivinä. Lainan koko pääoma on maksettava kerralla.

6 Pohjola Vakuutus Oy:n pääomalaina

Pohjola Vakuutus Oy:n pääomalaina on 50 miljoonan euron eräpäivätön laina. Laina laskettiin liikkeeseen 17.6.2008 ja sen korko on 3 kuukauden euribor + 3,20 %. Koron maksut tapahtuvat neljännesvuosittain. Korko, jota ei voida maksaa koronmaksupäivänä sekä korko, jota Pohjola Vakuutus Oy ei ole voinut maksaa aikaisemmilta koronmaksupäiviltä, muodostavat yhdessä "Maksamattomat korot". Maksamattomille koroille kertyy korkoa lainaosuuksiin sovellettavan koron mukaisesti ja tämä kuhunkin koronmaksupäivään asti kertynyt lisäkorko lisätään maksamattomiin korkoihin kyseisenä koronmaksupäivänä. Kunnes maksamattomat korot on kokonaisuudessaan maksettu, liikkeeseenlaskija sitoutuu pidättäytymään osingon tai muun voiton jakamisesta tai omien osakkeiden hankinnasta. Laina voidaan eräännyttää ensimmäisen kerran vuonna 2013. Lainan pääoma voidaan maksaa takaisin vain, mikäli lain vaatimat ehdot täyttyvät. Lainaa ei huomioida luottolaitoslain mukaisessa vakavaraisuuslaskennassa. Vakuutusyhtiön vakavaraisuuslaskennassa laina voidaan hyödyntää täysimääräisesti.

Debentuurit

- 1 Debentuurilaina 100 miljoonaa CHF (eurovasta-arvo 92 miljoonaa), joka on 10 vuoden bullet-laina, erääntyy 14.7.2021. Lainan korko on kiinteä 3,375 % p.a.
- 2 Debentuurilaina 100 miljoonaa euroa, joka on 10 vuoden bullet-laina, erääntyy 14.9.2021. Lainan korko on kiinteä 5,25% p.a.
- 3 Debentuurilaina 500 miljoonaa euroa, joka on 10 vuoden bullet-laina, erääntyy 28.2.2022. Lainaehdoissa on liikkeeseenlaskijalla mahdollisuus ennenaikaiseen takaisinlunastukseen tilanteessa, jossa lainan pääomaa ei voida enää lukea pankin toissijaisiin omiin varoihin. Lainan korko on kiinteä 5,75% p.a.
- 4 Debentuurilaina 10 miljardia Japanin jeniä (eurovasta-arvo 76 miljoonaa), joka on 10 vuoden bullet-laina, erääntyy 3.7.2025. Lainaehdoissa on liikkeeseenlaskijalla mahdollisuus ennenaikaiseen takaisinlunastukseen tilanteessa, jossa lainan pääomaa ei voida enää lukea pankin toissijaisiin omiin varoihin. Lainan korko on vaihtuva JPY Libor + 0,735%.
- 5 Debentuurilaina 3 500 miljoonaa SEK (eurovasta-arvo 381 miljoonaa), joka on 10 vuoden non-call 5 laina, mahdollisuus eräännyttää laina 25.8.2020, erääntyy 25.8.2025. Lainaehdoissa on liikkeeseenlaskijalla mahdollisuus ennenaikaiseen takaisinlunastukseen tilanteessa, jossa lainan pääomaa ei voida enää lukea pankin toissijaisiin omiin varoihin. Lainan korko on vaihtuva Stibor + 1,60%.
- 6 Debentuurilaina 100 miljoonaa euroa, joka on 10 vuoden bullet-laina, erääntyy 25.9.2025. Lainaehdoissa on liikkeeseenlaskijalla mahdollisuus ennenaikaiseen takaisinlunastukseen tilanteessa, jossa lainan pääomaa ei voida enää lukea pankin toissijaisiin omiin varoihin. Lainan korko on kiinteä 2,405% p.a.

Lainat 1–6 on laskettu liikkeeseen kansainvälisillä pääomamarkkinoilla.

Lisäksi Pohjola Pankki laski 13.4.2015 liikkeeseen 0,4 miljoonan euron tuottodebentuurilainan liittyen OP Ryhmän johdon palkitsemiseen.

Pohjola Pankki Oyj:llä ei ole lainasopimusten ehtoja koskevia rikkomuksia pääoman, koron eikä muiden ehtojen osalta. Tilinpäätöksessä lainojen hintaerona on kirjattu 1 miljoonaa euroa (0). Lainojen nimellisarvon ja kirjanpitoarvon ero johtuu käyvän arvon suojauksen korkoriskiarvostuksesta.

Liite 38. Oma pääoma

Milj. €	31.12.2015	31.12.2014
Emoyhtiön omistajien osuus		
Osakepääoma	428	428
Rahastot		
Sidotut rahastot		
Ylikurssirahasto	519	519
Vararahasto	204	204
Käyvän arvon rahasto		
Käypään arvoon arvostamisesta		
Saamistodistuksista	32	102
Osakkeista ja osuuksista	77	112
Rahavirran suojauksesta	11	17
Muut sidotut rahastot	1	1
Vapaat rahastot		
Sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto	298	298
Muut vapaat rahastot	72	72
Kertyneet voittovarot		
Edellisten kausien voitto (tappio)	1 478	1 104
Kauden voitto (tappio)	517	461
Emoyhtiön omistajien osuus	3 637	3 316
Määräysvallattomien omistajien osuus	105	92
Oma pääoma yhteensä	3 741	3 408

Osakepääoma ja osakkeet

OP Osuuskunnan toteuttaman ostotarjouksen seurauksena Pohjola Pankki Oyj:n osakkeet poistettiin arvo-osuusjärjestelmästä 28.11.2014 ja osakesarjat A ja K yhdistettiin yhdeksi osakelajiksi. Osakkeiden lukumäärä pysyi muuttumattomana 319 551 415 kpl. Osakkeilla ei ole nimellisarvoa. Osakkeen kirjanpidollinen vasta-arvo on 1,34 euroa (ei tarkka arvo). Kaikki liikkeeseen lasketut osakkeet on maksettu täysimääräisesti.

Esitetty osingonjako

Hallitus esittää yhtiökokoukselle, että osinkoa jaetaan 0,48 euroa osakkeelta eli yhteensä 153 miljoonaa euroa.

Ylikurssirahasto

Rahasto on muodostunut ennen 1.9.2006 voimassa olleiden säännösten aikana. Rahastoon kirjattuja eriä ovat olleet uusmerkinnässä osakkeista maksettu vasta-arvon ylittävä määrä sekä optio-oikeuteen perustuvasta osakemerkinnästä maksettu osakkeen vasta-arvon ylittävä määrä.

Ylikurssirahastoa voidaan alentaa noudattaen osakepääoman alentamista koskevia säännöksiä ja sitä voidaan käyttää osakepääoman korottamiseen. Syyskuussa ja marraskuussa 2006 optioilla merkittyjen osakkeiden kirjanpidollisen vasta-arvon ylittävä osa merkintähinnasta kirjattiin ylikurssirahastoon, koska yhtiökokouksen päätös optio-oikeuksien antamisesta oli tehty ennen uuden osakeyhtiölain voimaantuloa. Muutoin 1.9.2006 alkaen ylikurssirahastoa ei ole voinut enää kartuttaa.

Vararahasto

Vararahasto on muodostunut sinne aikaisempina kausina siirretyistä voittovaroista sekä vuonna 1990 vararahastoon siirretyistä luottotappiovarauksista. Vararahastoa voidaan käyttää sellaisten tappioiden kattamiseen, joihin vapaa oma pääoma ei riitä. Vararahastoa voidaan käyttää myös osakepääoman korottamiseen ja sitä voidaan alentaa samalla tavoin kuin osakepääomaa. 1.9.2006 alkaen vararahastoa ei ole voinut enää kartuttaa.

Käyvän arvon rahasto

Rahasto sisältää myytävissä olevien rahoitusvarojen käyvän arvon muutoksen. Rahastoon merkityt erät realisoituvat tuloslaskelmaan, kun myytävissä olevasta arvopaperista luovutaan tai kirjataan arvonalennus. Rahastoon on kirjattu myös rahavirran suojaussuhteessa olevien korkojohdannaisten tehokkaaksi todennettu laskennallisilla veroilla oikaistu arvonmuutosnetto. Arvonmuutokset realisoituvat tuloslaskelmaan sille tilikaudelle, jona suojauksen kohteena olevat rahavirrat toteutuvat.

Käyvän arvon rahasto verojen jälkeen

Milj. €	Myytävissä olevat rahoitusvarat			Yhteensä
	Saamis- todistukset	Osakkeet ja osuudet ja rahastot	Rahavirran suojaus	
Avaava tase 1.1.2015	102	112	17	231
Käyvän arvon muutokset	-88	36	4	-48
Siirrot korkokatteeseen			-11	-11
Tuloslaskelmaan siirretyt myyntivoitot		-88		-88
Tuloslaskelmaan siirretyt arvonalentumiset		8		8
Laskennalliset verot	18	9	1	28
Päättävä tase 31.12.2015	32	77	11	120

Milj. €	Myytävissä olevat rahoitusvarat			Yhteensä
	Saamis-todistukset	Osakkeet ja rahastot		
		Rahavirran suojaus		
Avaava tase 1.1.2014	44	113	11	168
Käyvän arvon muutokset	73	77	18	168
Siirrot korkokatteeseen			-12	-12
Tuloslaskelmaan siirretyt myyntivoitot		-78		-78
Tuloslaskelmaan siirretyt arvonalentumiset		0		0
Laskennalliset verot	-15	0	-1	-16
Päättävä tase 31.12.2014	102	112	17	231

Käyvän arvon rahasto verojen jälkeen jakautuu seuraavasti:

Jatkuvat toiminnot	231
Lopetetut toiminnot	0
Yhteensä	231

Käyvän arvon rahasto ennen veroja oli 150 miljoonaa euroa (288) ja siihen liittyvä laskennallinen verovelka oli 30 miljoonaa euroa (57). Käyvän arvon rahastossa ennen veroja oli oman pääoman ehtoisten instrumenttien positiivisia arvonmuutoksia yhteensä 107 miljoonaa euroa (149) ja negatiivisia arvonmuutoksia yhteensä 12 miljoonaa euroa (9). Tammi-joulukuussa kirjattiin käyvän arvon rahastosta tulosvaikutteisia arvonalentumisia yhteensä 9 miljoonaa euroa (1), josta oman pääoman ehtoisten instrumenttien osuus oli 8 miljoonaa euroa (0). Negatiivinen käyvän arvon rahasto purkautuu omaisuuden arvonnousujen, myyntitappioiden ja tulosvaikutteisten arvonalentumiskirjausten kautta.

Muut sidotut rahastot

Rahastot on muodostettu aikaisempien tilikausien voittovaroista perustuen yhtiöjärjestykseen tai sääntöihin, joissa on määritely myös niiden käyttötarkoitusta.

Sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto

Vuonna 2009 toteutetulla osakeannilla kerätyt varat merkittiin sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon.

Muut vapaat rahastot

Rahastot on muodostettu aikaisempien tilikausien voittovaroista perustuen yhtiökokouksen päätöksiin.

Kertyneet voittovarot

Kertyneet voittovarot sisältävät myös konserniyritysten erillistilinpäätöksiin sisältyvät vapaaehtoiset varaukset ja poistoeron sekä vakuutusyhtiöiden tasoitusmäärän että vakuutusmatemaattiset voitot/tappiot, jotka IFRS-tilinpäätöksessä on merkitty kertyneisiin voittovaroihin laskennallisella verolla vähennettynä.

RISKIENHALLINNAN LIITETIEDOT

Riskien- ja vakavaraisuuden hallinnan periaatteet on kuvattu liitetiedossa 2. Pankkitoiminnan ja muun toiminnan riskiasema on esitetty liitetiedoissa 40–56, Pohjola-konsernin Pilari III vakavaraisuustiedot julkaistaan osana OP Ryhmän tilinpäätöstä. Pohjola-konsernista esitetään omat varat, omien varojen vähimmäisvaatimus sekä johdannaissopimukset ja vastapuoliriski liitetiedoissa 57–60 ja vahinkovakuutustoiminnan riskiasema liitetiedoissa 61–72.

Liite 39. Pohjola-konsernin vastuiden maajakauma

Pääosa Pohjola-konsernin maavastuista on EU-maissa. Vastuut sisältävät kaikki tase-erät sekä taseen ulkopuoliset erät ja ne perustuvat vakavaraisuudessa käytettyihin arvoihin.

Pohjola-konsernin maajakauma 31.12.2015, milj. €

Maantieteellinen jakautuminen	Valtio- ja keskuspankkivastuut	Luotto-laitos-vastuut	Yritys-vastuut	Vähittäis-vastuut	Oman pääoman ehtoiset sijoitukset*	Vakuudelliset saamistodistukset**	Muut	Yhteensä
Suomi	11 250	7 652	24 771	2 147	549	519	56	46 944
Baltia	71	0	1 291	6	0			1 368
Muut Pohjoismaat	56	494	609	37	8	1 469		2 673
Saksa	2 256	218	48	87	12	861		3 483
Ranska	339	386	81	63	28	926	1	1 824
GIIPS***	16	21	75	3	23	38		176
Muut EU-maat	2 628	1 074	418	226	245****	1 061	7	5 659
Muu Eurooppa		165	49	30	14	82		341
USA	16	141	53	172	84		2	468
Venäjä		26	16	0	2			44
Aasia		190	75	19	25			309
Muut maat	32	52	57	16	156****	1 031		1 343
Yhteensä	16 662	10 418	27 544	2 808	1 146	5 987	67	64 633

* Sisältää myös korkorahastoja 54 miljoonaa euroa.

** Muodostuu RMBS-, ABS- ja Covered Bond -sijoituksista.

*** Espanjan vastuut olivat yhteensä 29 miljoonaa euroa ja Italian 22 miljoonaa euroa.

**** Sisältää pääosin sijoituksia muissa EU-maissa Eurooppa-rahastoihin ja muissa maissa Emerging Markets- ja Global-rahastoihin.

Pohjola-konsernin maajakauma 31.12.2014, milj. €

Maantieteellinen jakautuminen	Valtio- ja keskuspankkivastuut	Luotto-laitos-vastuut	Yritys-vastuut	Vähittäis-vastuut	Oman pääoman ehtoiset sijoitukset*	Vakuudelliset saamistodistukset**	Muut	Kokonais-vastuu
Suomi	5 273	18 349	23 759	1 968	279	461	25	50 114
Baltia	189	2	775	4	0			971
Muut Pohjoismaat	0	483	504	23	4	1 165	0	2 180
Saksa	1 569	182	32	106	4	424		2 316
Ranska	220	494	58	39	22	894		1 726
GIIPS***	15	23	126	1	16	362		544
Muut EU-maat	1 256	1 190	263	192	220****	639	2	3 763
Muu Eurooppa		157	57	14	5	87		320
USA		194	61	81	48			385
Venäjä		79	37	0	1			117
Aasia		381	74	15	24			494
Muut maat	1	64	12	28	204****	515		824
Yhteensä	8 524	21 598	25 759	2 472	828	4 547	28	63 755

* Sisältää myös korkorahastoja 160 miljoonaa euroa.

** Muodostuu RMBS-, ABS- ja Covered Bond -sijoituksista.

*** Espanjan vastuut olivat yhteensä 148 miljoonaa euroa ja Italian 142 miljoonaa euroa.

**** Sisältää pääosin sijoituksia muissa EU-maissa Eurooppa-rahastoihin ja muissa maissa Emerging Markets- ja Global-rahastoihin.

Pankkitoiminnan ja muun toiminnan riskiasema

Liitetiedoissa esitetyissä jaotteluissa on käytetty Tilastokeskuksen luokittelua, joka osin poikkeaa toimintakertomuksen riskiasemassa käytetystä luokittelusta.

Liite 40. Rahoitusvaroista kirjatut arvonalentumistappiot

Milj. €	31.12.2015	31.12.2014
Johdannaissopimukset		
Kaupankäyntitarkoituksessa	0	2
Lainat ja muut saamiset		
Myönnettyt lainat	30	15
Takaussaamiset	-1	10
Myytavissä olevat rahoitusvarat		
Osakkeet ja osuudet	0	1
Yhteensä	29	28

Liite 41. Vastuut

31.12.2015, milj. €	Kotimaa			Ulkomaa		
	Tase- arvo	Arvonalen- tumiset	Siirtyvä korko	Tase- arvo	Arvonalen- tumiset	Siirtyvä korko
Varat						
Saamiset luottolaitoksilta	9 352	0	8	327	-1	4
Saamiset asiakkailta	14 295	227	46	1 723	16	2
Rahoitusleasing	1 144			22		
Saamistodistukset	1 453		20	10 627		59
Muut	158			438		
Yhteensä	26 403	227	74	13 136	15	65
Taseen ulkopuoliset sitoumukset						
Nostamattomat luotot ja limiitit	5 154			591		
Takaukset ja remburssit	1 905			435		
Johdannaissopimukset	1 069			4 979		
Muut	149			245		
Yhteensä	8 277			6 250		
Vastuut yhteensä	34 680	227	74	19 386	15	65
31.12.2014, milj. €	Kotimaa			Ulkomaa		
	Tase- arvo	Arvonalen- tumiset	Siirtyvä korko	Tase- arvo	Arvonalen- tumiset	Siirtyvä korko
Varat						
Saamiset luottolaitoksilta	9 638		10	618		4
Saamiset asiakkailta	13 107	238	41	1 244	14	1
Rahoitusleasing	1 136			26		
Saamistodistukset	1 210		17	7 076		68
Muut	114			879		
Yhteensä	25 205	238	68	9 843	14	73
Taseen ulkopuoliset sitoumukset						
Nostamattomat luotot ja limiitit	3 822			543		
Takaukset ja remburssit	2 139			610		
Johdannaissopimukset	1 230			5 138		
Muut	87			249		
Yhteensä	7 278			6 540		
Vastuut yhteensä	32 484	238	68	16 383	14	73

Johdannaissopimuksista on esitetty kirjanpidossa oleva positiivinen markkina-arvo.

Liite 42. Vastuut sektoreittain

31.12.2015, milj. €	Tasearvot		Taseen ulkopuoliset		Yhteensä
	Kotimaiset	Ulkomaiset	Kotimaiset	Ulkomaiset	
Yritykset	13 529	2 003	6 330	874	22 737
Rahoitus- ja vakuutuslaitokset	10 785	6 014	1 031	5 222	23 051
Kotitaloudet	1 319	25	270	0	1 614
Voittoa tavoittelemattomat yhteisöt	207	131	38		376
Julkisyhteisöt	636	5 029	608	154	6 427
Yhteensä	26 476	13 201	8 277	6 250	54 205

31.12.2014, milj. €	Tasearvot		Taseen ulkopuoliset		Yhteensä
	Kotimaiset	Ulkomaiset	Kotimaiset	Ulkomaiset	
Yritykset	12 595	1 191	6 241	697	20 723
Rahoitus- ja vakuutuslaitokset	10 924	5 492	264	5 675	22 354
Kotitaloudet	1 202	22	247	0	1 471
Voittoa tavoittelemattomat yhteisöt	176	210	8		394
Julkisyhteisöt	378	3 003	518	167	4 066
Yhteensä	25 274	9 916	7 278	6 540	49 008

Tasearvoina on esitetty kirjanpitosaldot mukaan lukien arvonalentumiset ja siirtyvät korot.

Liite 43. Saamiset luottolaitoksilta ja asiakkailta sekä ongelmasaamiset

31.12.2015, milj. €	Ei arvonalennettu (brutto)	Arvonalennettu (brutto)	Yhteensä	Arvonalentumiset	Tasearvo
Saamiset luottolaitoksilta ja asiakkailta					
Saamiset luottolaitoksilta	9 680		9 680	1	9 678
Saamiset asiakkailta, josta	16 008	252	16 261	243	16 018
pankkitakaussaamiset	0	10	10	10	0
Rahoitusleasing	1 166		1 166		1 166
Tilien ja limiittien ylitykset					
Yhteensä	26 854	252	27 106	244	26 862
Saamiset luottolaitoksilta ja asiakkailta sektoreittain					
Yritykset	14 385	252	14 637	235	14 402
Rahoitus- ja vakuutuslaitokset	10 567		10 567	2	10 565
Kotitaloudet	1 351		1 351	7	1 344
Voittoa tavoittelemattomat yhteisöt	207	0	207	0	207
Julkisyhteisöt	344		344	0	344
Yhteensä	26 854	252	27 106	244	26 862

31.12.2014, milj. €	Ei arvonalennettu (brutto)	Arvonalennettu (brutto)	Yhteensä	Arvon-alentumiset	Tase-arvo
Saamiset luottolaitoksilta ja asiakkailta					
Saamiset luottolaitoksilta	10 257		10 257		10 257
Saamiset asiakkailta, josta	14 338	266	14 603	252	14 351
pankkitakaussaamiset	0	12	12	12	1
Rahoitusleasing	1 162		1 162		1 162
Tilien ja limiittien ylitykset					
Yhteensä	25 756	266	26 022	252	25 770
Saamiset luottolaitoksilta ja asiakkailta sektoreittain					
Yritykset	12 661	265	12 926	242	12 683
Rahoitus- ja vakuutuslaitokset	11 341		11 341		11 341
Kotitaloudet	1 233		1 233	9	1 223
Voittoa tavoittelemattomat yhteisöt	177	0	177	0	177
Julkisyhteisöt	345		345		345
Yhteensä	25 756	266	26 022	252	25 770

Saamisryhmäkohtaiset arvonalentumiset on kohdistettu sektoriin Yritykset. Saamisryhmäkohtaisten arvonalentumisten määrä oli 20 miljoonaa euroa (22).

31.12.2015, milj. €	Ei arvonalennettu (brutto)	Arvonalennettu (brutto)	Yhteensä	Rästit	Arvon-alentumiset Saamis-kohtaiset	Saamisryhmäkohtaiset
Ongelmasaamiset						
Saamiset luottolaitoksilta						1
Saamiset asiakkailta, josta	153	252	406	109	224	19
pankkitakaussaamiset	0	10	10		10	0
Rahoitusleasing	3		3	0		
Yhteensä	156	252	409	109	224	20
Ongelmasaamiset sektoreittain						
Yritykset	146	252	398	105	224	11
Rahoitus- ja vakuutuslaitokset				0		2
Kotitaloudet	9		9	4		7
Voittoa tavoittelemattomat yhteisöt	1	0	2	0	0	0
Julkisyhteisöt				0		0
Yhteensä	156	252	409	109	224	20

31.12.2014, milj. €	Ei arvonalennettu (brutto)	Arvonalennettu (brutto)	Yhteensä	Rästit	Arvonalentumiset	
					Saamis-kohtaiset	Saamisryhmäkohtaiset
Ongelmasaamiset						
Saamiset asiakkailta, josta	221	266	487	102	230	22
pankkitakaussaamiset	0	12	12		12	
Rahoitusleasing				0		
Yhteensä	221	266	487	102	230	22
Ongelmasaamiset sektoreittain						
Yritykset	209	265	474	98	230	13
Rahoitus- ja vakuutuslaitokset	0		0			
Kotitaloudet	11		11	4		9
Voittoa tavoittelemattomat yhteisöt	1	0	2	0	0	
Julkisyhteisöt				0		
Yhteensä	221	266	487	102	230	22

Ongelmasaamiset

31.12.2015, milj. €	Terveet ("performing") saamiset luottolaitoksilta ja asiakkailta (brutto)	Järjestämättömät ("non-performing") saamiset luottolaitoksilta ja asiakkailta (brutto)	Saamiset luottolaitoksilta ja asiakkailta (brutto)	Saamis-kohtaiset arvonalentumiset	Saamiset luottolaitoksilta ja asiakkailta (netto)
Yli 90 pv erääntyneet saamiset		111	111	93	17
Maksukyvyttömäksi luokitellut		242	242	128	113
Lainanhoitojoustot:					
Uudelleen neuvoteltu	47	9	56	3	54
Yhteensä	47	362	409	224	184

Ongelmasaamiset

31.12.2014, milj. €	Terveet ("performing") saamiset luottolai- toksilta ja asiakkailta (brutto)	Järjestä- mättömät ("non-per- forming") saamiset luottolai- toksilta ja asiakkailta (brutto)	Saamiset luottolai- toksilta ja asiakkailta (brutto)	Saamis- kohtaiset arvonalen- tumiset	Saamiset luottolaitoksilta ja asiakkailta (netto)
Yli 90 pv erääntyneet saamiset		158	158	118	40
Maksukyvyttömäksi luokitellut		245	245	107	138
Lainanhoitojoustot:					
Uudelleen neuvoteltu	61	23	84	5	79
Yhteensä	61	426	487	230	257

Yli 90 pv erääntyneenä saamisena raportoidaan sellaisen saamisen jäljellä oleva pääoma, jonka korko tai pääoma on ollut erääntyneenä ja maksamatta yli kolme kuukautta. Maksukyvyttöminä sopimuksina raportoidaan kahden heikoimman luottoluokan (11–12) omaavat sopimukset. Lainanhoitojoustoina raportoidaan saamiset, joiden ehtoja on neuvoteltu uudelleen asiakkaan heikentyneestä maksukyvyystä johtuen. Uudelleen neuvoteltujen saamisten lainaehtoja on helpotettu asiakkaan taloudellisista vaikeuksista johtuen esimerkiksi myöntämällä lyhennysvapaa, jonka kesto on 6–12 kk. Aikaisemmin ongelmasaamisissa raportoidut ns. alihintaiset ja nollakorkoiset saamiset on poistettu lainanhoitojouston määritelmästä.

Tunnusluku, %	2015	2014
Saamiskohtaiset arvonalentumiset, % ongelmasaamisista	54,9 %	47,3 %

Erääntyneiden rahoitusvarojen maturiteettijakauma

31.12.2015, milj. €	Vuorokautta				
	Alle 30	30–90	yli 90–180	Yli 180	Yhteensä
Erääntyneet saamiset, ei arvonalennettu	215	37	21	6	280

31.12.2014, milj. €	Vuorokautta				
	Alle 30	30–90	yli 90–180	Yli 180	Yhteensä
Erääntyneet saamiset, ei arvonalennettu	228	33	20	25	305

Liite 44. Luottotappioiden ja arvonalentumisten kehitys

Luottotappioiden ja arvonalentumisten kehitys

Milj. €	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Luottotappiot ja arvonalentumiset, brutto	155	156	132	97	82	75	69
Palautukset	-26	-52	-71	-40	-45	-49	-40
Luottotappiot ja arvonalentumiset, netto	129	104	60	57	37	25	29

Vuonna 2015 luotto- ja takaustappioiden ja arvonalentumisten osuus luotto- ja takauksista oli 0,15 prosenttia (0,14).

Liite 45. Yritysvastuut toimialoittain

Nettovastuut, 31.12.2015	Tase,	Taseen	Yhteensä,	%jakauma
	milj. €	ulko- puoliset, milj. €		
Energia	1 338	1 437	2 776	12,2
Asuntojen vuokraus ja hallinta	2 005	314	2 319	10,2
Kauppa	1 810	346	2 156	9,5
Muiden kiinteistöjen hallinta	1 632	381	2 013	8,9
Kone ja laitteellisuus (ml. huolto)	816	893	1 709	7,5
Kuljetus ja varastointi	1 092	231	1 323	5,8
Rahoitus- ja vakuutus toiminta	1 211	89	1 299	5,7
Rakentaminen	587	610	1 198	5,3
Palvelut	879	299	1 178	5,2
Metsäteollisuus	675	428	1 103	4,9
Maatalous, metsätalous, kalatalous	624	205	829	3,6
Elintarviketeollisuus	483	282	765	3,4
Informaatio ja viestintä	436	314	750	3,3
Kemian teollisuus	327	403	729	3,2
Omien kiinteistöjen kauppa	425	264	688	3,0
Metalliteollisuus	315	278	593	2,6
Muut toimialat	368	140	508	2,2
Muu teollisuus	242	122	365	1,6
Vesi ja jätehuolto	189	113	302	1,3
Kaivostoiminta ja louhinta	78	55	133	0,6
Julkinen hallinto ja maanpuolustus (ml. pakollinen sosiaalivakuutus)	1		1	0,0
Kansainvälisten organisaatioiden ja toimielinten toiminta	0	0	0	0,0
Yhteensä	15 533	7 204	22 737	100,0

Nettovastuut, 31.12.2014	Tase, milj. €	Taseen ulko- puoliset, milj. €	Yhteensä, milj. €	%jakauma
Asuntojen vuokraus ja hallinta	2 106	173	2 280	11,0
Energia	941	1 118	2 059	9,9
Kauppa	1 653	376	2 028	9,8
Muiden kiinteistöjen hallinta	1 242	302	1 545	7,5
Kone ja laitteollisuus (ml. huolto)	751	847	1 597	7,7
Kuljetus ja varastointi	1 049	365	1 414	6,8
Rakentaminen	544	693	1 237	6,0
Palvelut	818	359	1 177	5,7
Rahoitus- ja vakuutustoiminta	877	109	986	4,8
Metsäteollisuus	666	306	972	4,7
Omien kiinteistöjen kauppa	639	312	951	4,6
Elintarviketeollisuus	460	320	779	3,8
Informaatio ja viestintä	408	367	774	3,7
Maatalous, metsätalous, kalatalous	605	115	720	3,5
Kemian teollisuus	243	397	640	3,1
Metalliteollisuus	268	351	619	3,0
Muu teollisuus	179	127	306	1,5
Vesi ja jätehuolto	152	103	254	1,2
Muut toimialat	102	94	196	0,9
Kaivostoiminta ja louhinta	86	55	141	0,7
Julkinen hallinto ja maanpuolustus (ml. pakollinen sosiaalivakuutus)	0	50	50	0,2
Kansainvälisten organisaatioiden ja toimielinten toiminta		0	0	0,0
Yhteensä	13 785	6 938	20 723	100,0

Liite 46. Yritysvastuut rating-luokittain

Luokka	31.12.2015		31.12.2014	
	Netto- vastuut, milj. €	%	Netto- vastuut, milj. €	%
1,0–2,0	1 797	7,9	1 176	5,7
2,5–5,0	11 820	52,0	11 036	53,3
5,5–7,0	6 492	28,6	6 079	29,3
7,5–8,5	2 189	9,6	1 946	9,4
9,0–10,0	291	1,3	259	1,2
11,0–12,0	148	0,7	228	1,1
Yhteensä	22 737	100,0	20 723	100,0

Liite 47. Yritysvastuiden jakauma asiakkaan vastuun määrän mukaan

Nettovastuun määrä, 31.12.2015, milj. €	Kotimaa	Ulkomaa	Yhteensä	%
0-1	1 019	265	1 283	5,6
1-10	2 553	465	3 018	13,3
10-50	4 575	1 039	5 614	24,7
50-100	4 430	754	5 184	22,8
100-	7 282	354	7 636	33,6
Yhteensä	19 860	2 877	22 737	100,0

Nettovastuun määrä, 31.12.2014, milj. €	Kotimaa	Ulkomaa	Yhteensä	%
0-1	1 025	249	1 274	6,1
1-10	2 504	388	2 892	14,0
10-50	4 258	821	5 079	24,5
50-100	4 304	430	4 733	22,8
100-	6 745		6 745	32,5
Yhteensä	18 835	1 888	20 723	100,0

Liite 48. Rahoitus- ja vakuutuslaitosvastuut rating-luokittain

Luokka	31.12.2015		31.12.2014	
	Netto- vastuut, milj. €	%	Netto- vastuut, milj. €	%
1,0-2,0	22 508	80,0	12 574	56,5
2,5-5,5	5 457	19,4	9 089	40,8
6,0-7,0	60	0,2	444	2,0
7,5-8,5	112	0,4	151	0,7
9,0-10,0	7	0,0	14	0,1
Yhteensä	28 145	100,0	22 273	100,0

Rahoitus- ja vakuutuslaitosasiakkaat on luokiteltu OP Ryhmän vakavaraisuuslaskennassa käytettyjen luokittelumenetelmien mukaisesti. Vastuut, jotka on luokiteltu kansainvälisten luokituslaitosten luottoluokkiin, on esitetty taulukossa OP Ryhmän vastaavissa luokissa.

Liite 49. Saadut vakuudet vakuuslajeittain

Milj. €	31.12.2015	Osuus, %	31.12.2014	Osuus, %
Julkisyhteisön takaus	2 354	29,4	2 249	28,9
Kohdevakuus	2 057	25,7	2 011	25,8
Kiinteistö- tai vuokraoikeuskiinnitys toimisto- tai teollisuuskiinteistöön	1 824	22,8	1 692	21,7
Osakkeet ja osuudet, muut	544	6,8	595	7,6
Osakkeet, asunto-osakeyhtiöt ja asuinkäytössä olevat kiinteistöyhtiöt	390	4,9	428	5,5
Kiinteistö- tai vuokraoikeuskiinnitys asuinkiinteistöön	254	3,2	288	3,7
Yrityskiinnitys	198	2,5	202	2,6
Saatavavakuudellinen rahoitus	174	2,2	153	2,0
Pankkitakaus	118	1,5	94	1,2
Muu vakuus	82	1,0	76	1,0
Yhteensä	7 997	100,0	7 789	100,0

Saadut vakuudet vakuuslajeittain on laskettu pankin hallussa olevien vastuille kohdistettujen vakuuksien vakuusarvojen perusteella. Vakuusarvon laskennan perustana on vakuuden käypä arvo, josta vakuusarvo saadaan varovaisesti arvioitujen vakuuslajikohtaisten arvostusprosenttien perusteella. Vastuut ylittäviä vakuusarvoja ei ole otettu lukuihin mukaan.

Liite 50. Varainhankinnan rakenne

Milj. €	31.12.2015	Osuus, %	31.12.2014	Osuus, %
Velat luottolaitoksille	5 209	10,3	5 241	12,7
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvelat			4	0,0
Velat asiakkaille				
Talletukset	11 395	22,6	9 180	22,3
Muut	6 155	12,2	2 262	5,5
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat				
Sijoitustodistukset ja ECP:t	6 538	13,0	7 026	17,0
Joukkovelkakirjat	12 937	25,6	10 561	25,6
Muut velat	2 766	5,5	2 479	6,0
Velat, joilla huonompi etuoikeus	1 737	3,4	1 084	2,6
Oma pääoma	3 741	7,4	3 408	8,3
Yhteensä	50 478	100,0	41 246	100,0

Liite 51. Varojen ja velkojen maturiteettijakauma jäljellä olevan juoksuajan mukaan

31.12.2015, milj. €	alle 3 kk	3–12 kk	1–5 v	5–10 v	yli 10 v	Yhteensä
Käteiset varat	8 465					8 465
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat						
Saamistodistukset	126	19	682	23	2	852
Saamiset luottolaitoksilta	3 731	1 889	3 698	337	23	9 678
Saamiset asiakkailta	4 001	2 097	8 376	1 328	1 381	17 183
Myytävissä olevat rahoitusvarat						
Saamistodistukset	111	174	6 439	4 411		11 134
Eräpäivään asti pidettävät rahoitusvarat						
Saamistodistukset		10	59	26		94
Varat yhteensä	16 433	4 188	19 255	6 125	1 407	47 407
Velat luottolaitoksille	3 283	345	1 355	226		5 209
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvelat						
Velat asiakkaille	15 729	1 274	261	207	78	17 549
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	6 522	2 188	7 261	3 139	365	19 475
Velat, joilla on huonompi etuoikeus	60	216	506	870	85	1 737
Velat yhteensä	25 594	4 024	9 384	4 442	527	43 971
Takaukset	18	242	453	5	47	765
Takuuvastuut	154	341	370	16	522	1 402
Luottolupaukset	5 745					5 745
Lyhytaikaisiin kauppatahtumiin liittyvät sitoumukset	80	67	26			173
Muut	258	1	2	133		394
Taseen ulkopuoliset sitoumukset yhteensä	6 256	651	850	153	568	8 480

31.12.2014, milj. €	alle 3 kk	3–12 kk	1–5 v	5–10 v	yli 10 v	Yhteensä
Käteiset varat	3 774					3 774
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat						
Saamistodistukset	29	56	211	62	1	360
Saamiset luottolaitoksilta	5 181	809	3 709	536	22	10 257
Saamiset asiakkailta	2 919	1 850	7 858	1 382	1 504	15 513
Myytavissä olevat rahoitusvarat						
Saamistodistukset	193	447	3 050	4 068	24	7 782
Eräpäivään asti pidettävät rahoitusvarat						
Saamistodistukset	50	36	36	22		144
Varat yhteensä	12 145	3 198	14 865	6 070	1 552	37 829
Velat luottolaitoksille	2 637	592	1 781	232		5 241
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvelat	4					4
Velat asiakkaille	10 159	784	205	265	30	11 442
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	5 199	4 174	6 666	1 375	172	17 587
Velat, joilla on huonompi etuoikeus		150	201	733		1 084
Velat yhteensä	17 998	5 701	8 852	2 605	202	35 359
Takaukset	24	213	598	1	38	874
Takuuvastuut	220	339	383	37	599	1 578
Luottolupaukset	4 365					4 365
Lyhytaikaisiin kauppatahtumiin liittyvät sitoumukset	72	170	56			297
Muut	259	1	2	74		336
Taseen ulkopuoliset sitoumukset yhteensä	4 939	723	1 039	112	637	7 450

Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat varat muodostuvat saamistodistuksista, jotka voidaan myydä koska tahansa. Myytävissä oleviin rahoitusvaroihin kuuluvat saamistodistukset voidaan tarvittaessa myydä. Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattaviin varoihin sekä myytävissä oleviin rahoitusvaroihin kuuluvat saamistodistukset on kuitenkin esitetty taulukossa jäljellä olevan juoksuajan perusteella määräytyvässä aikaluokassa. Velkojen nimellispääomat on esitetty erääntymisen mukaisissa luokissa. Kaupankäynnin velat esitetään lyhyimmässä maturiteettiluokassa. Pohjola-konsernin rahoitusriskin hallinnassa käytetään valuuttatermiinejä sekä koron- ja valuutanvaihtosopimuksia. Näiden nettovaikutus eurovasta-arvoiseen rahoitusriskiin ei ole merkittävä, joten niitä ei ole erikseen esitetty.

Lyhyimpään maturiteettiluokkaan sisältyvien Vaadittaessa maksettavien velkojen määrä oli 12,4 miljardia euroa (8,4).

Liite 52. Likviditeettireservi

Likviditeettireservin maturiteetti- ja luottoluokitusjakauma 31.12.2015, milj. €

Vuotta	0-1	1-3	3-5	5-7	7-10	10-	Yhteensä	Osuus, %
Aaa*	8 622	1 370	3 573	2 263	980		16 808	69,5
Aa1-Aa3	1	354	668	447	588		2 057	8,5
A1-A3		21	39	2	14	0	76	0,3
Baa1-Baa3	85	13	49	50	13	2	213	0,9
Ba1 tai alempi		3	29	0	1	0	33	0,1
Sisäisesti luokiteltu**	906	1 675	1 465	465	276	216	5 003	20,7
Yhteensä	9 614	3 435	5 823	3 227	1 871	219	24 189	100,0

* ml. Talletukset keskuspankissa

** PD <= 0,40 %

Likviditeettireservin (pl. Talletukset keskuspankissa) keskimääräinen jäljellä oleva juoksu-aika on 4,5 vuotta.

Liite 53. Varojen ja velkojen maturiteetit erääntymisen tai uudelleenhinnoittelun mukaan

31.12.2015, milj. €	1 kk tai alle	>1-3 kk	>3-12 kk	1-2 v	2-5v	yli 5 v	Yhteensä
Käteiset varat	8 465						8 465
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat							
Saamistodistukset	109	64	29	103	524	23	852
Saamiset luottolaitoksilta	3 225	2 864	2 509	618	359	104	9 678
Saamiset asiakkailta	5 388	6 560	2 842	188	1 319	886	17 183
Myytavissä olevat rahoitusvarat							
Saamistodistukset	402	358	174	400	5 498	4 303	11 134
Eräpäivään asti pidettävät rahoitusvarat							
Saamistodistukset	42	22	10		20		94
Varat yhteensä	17 632	9 868	5 563	1 309	7 720	5 316	47 407
Velat luottolaitoksille	2 619	1 284	401	284	426	196	5 209
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvelat							
Velat asiakkaille	14 023	2 212	1 274		40		17 549
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	3 002	6 501	2 597	1 767	2 978	2 630	19 475
Velat, joilla on huonompi etuoikeus	76	661	127		80	794	1 737
Velat yhteensä	19 719	10 658	4 399	2 051	3 524	3 620	43 971

Veloista vaadittaessa maksettavia eriä oli yhteensä 12,4 miljardia euroa ja ne muodostuivat lähinnä yleisön talletuksista.

31.12.2014, milj. €	1 kk tai alle	>1-3 kk	>3-12 kk	1-2 v	2-5v	yli 5 v	Yhteensä
Käteiset varat	3 774						3 774
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat							
Saamistodistukset	6	115	47	15	114	62	360
Saamiset luottolaitoksilta	4 849	2 561	1 870	375	479	122	10 257
Saamiset asiakkailta	6 049	5 573	1 919	169	976	828	15 513
Myytavissä olevat rahoitusvarat							
Saamistodistukset	277	287	279	511	2 382	4 046	7 782
Eräpäivään asti pidettävät rahoitusvarat							
Saamistodistukset	95	39		10			144
Varat yhteensä	15 050	8 576	4 115	1 080	3 950	5 059	37 829
Velat luottolaitoksille	2 338	1 198	673	237	633	162	5 241
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvelat	4						4
Velat asiakkaille	8 835	1 794	772			40	11 442
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	1 625	5 714	3 395	994	4 603	1 255	17 587
Velat, joilla on huonompi etuoikeus		200	50	65		769	1 084
Velat yhteensä	12 803	8 907	4 890	1 296	5 236	2 226	35 359

Veloista vaadittaessa maksettavia eriä oli yhteensä 8,4 miljardia euroa ja ne muodostuivat lähinnä yleisön talletuksista.

Liite 54. Markkinariskin herkkyyshanalyysi

Markkinariskien osuus riskipainotetuista eristä oli vuoden vaihteessa 6,8 prosenttia (6,8).

Milj. €	Riskiparametri	Muutos	31.12.2015		31.12.2014	
			Vaikutus tulokseen	Vaikutus omaan pääomaan	Vaikutus tulokseen	Vaikutus omaan pääomaan
Korkoriski	Korko	1 %-yksikkö	19		18	
Valuuttariski	Markkina-arvo	10 %	7		7	
Volatiliteettiriski						
Korkovolatiliteetti	Volatiliteetti	10 korko- pistettä	2		1	
Valuuttavolatiliteetti	Volatiliteetti	10 %- yksikköä	1		1	
Luottoriskipremio	Luottoriski- marginaali	0,1 %- yksikköä	2	51	1	36
Hintariski						
Osakesalkku	Markkina-arvo	10 %		0		0
Pääomarahastot	Markkina-arvo	10 %	0	1	1	2
Kiinteistöriski	Markkina-arvo	10 %	3		3	

Liite 55. Osakeriski

Osake- ja pääomasijoitusrahastojen markkina-arvo vuoden 2015 lopussa oli 18 miljoonaa euroa (24), josta osakesalkku muodosti 0 miljoonan euron (1) ja pääomasijoitusrahastot sijoituslupauksineen 18 miljoonaa euroa (23). Osakesalkku vuoden lopussa oli jakautunut kahdelle toimialalle eli informaatioteknologiaan 51 prosenttia (89) ja tietoliikennepalveluihin 49 prosenttia (11).

Sijoitukset pääomasijoitusrahastoihin olivat 12 miljoonaa euroa (16), minkä lisäksi sitovia sijoituslupauksia oli 5 miljoonaa euroa (7).

Liite 56. Kiinteistöriski

Kiinteistöomistuksiin sitoutunut pääoma oli vuoden 2015 lopussa 128 miljoonaa euroa (88), josta omassa käytössä olevien kiinteistöjen osuus oli 3 miljoonaa euroa (3).

Kiinteistökohteiden käyvistä arvoista hankittiin vuonna 2015 ulkopuolisen tahon arviot, joiden perusteella käypien arvojen yhteismäärä vastaa kiinteistöihin sitoutunutta pääomaa. Kiinteistöriskien arvioidaan olevan vähäiset.

Sijoituskiinteistöjen tilikauden muutokset on eritelty liitetiedossa 22 ja oman käytön liitetiedossa 26.

Pilari III:n mukaiset vakavaraisuustiedot

Liitteissä 57–60 on esitetty kooste Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 575/2013 (CRR) mukaisista tiedoista konsolidointiryhmän vakavaraisuudesta (ns. Pilari III tiedot). Tiedot perustuvat konsolidoituun luottolaitosvakavaraisuuteen, joten vakavaraisuustiedot eivät ole suoraan vertailukelpoisia muihin julkaistuihin Pohjola-konsernia koskeviin tietoihin. Täydelliset Pilari III tiedot on julkaistu osana OP Ryhmän tilinpäätöstä.

Pohjola Pankki Oyj:n luottolaitosvakavaraisuuden pohjana oleva konsolidointiryhmä muodostuu Pohjola-konsernin yhtiöistä pl. vakuutusyhtiöt ja niiden tytäryhtiöt. Vertailutieto 2014 sisältää lopetetut toiminnot.

Sisäisten luottoluokitusten menetelmää (IRBA) on käytetty vähittäis-, luottolaitos- ja yritysvastuisiin sekä oman pääoman ettoisiin sijoituksiin. Standardimenetelmää (SA) käytetään muihin vastuuryhmiin.

Liite 57. Omat varat

Omat varat ja vakavaraisuus on esitetty EU:n vakavaraisuusasetuksen (EU 575/2013) (CRR) mukaisesti.

Milj. €	31.12.2015	31.12.2014
Oma pääoma	3 741	3 408
Poistetaan vakuutusyhtiöiden vaikutus omasta pääomasta (oma pääoma ja konsernieliminoinnit)	-365	-183
Käyvän arvon rahasto, rahavirran suojaus	-11	-17
Ydinpääoma (CET1) ennen vähennyksiä	3 364	3 209
Aineettomat hyödykkeet	-73	-195
Eläkevastuun ylikate, arvostusoikaisu ja epäsuorat omistukset	-20	-1
Hallituksen esittämä voitonjako	-155	-141
Realisoitumattomien voittojen siirtymäsäännös		-50
Arvon alentumiset - odotetut tappiot alijäämä	-115	-122
Ydinpääoma (CET1)	3 001	2 700
Pääomalainat, joihin sovelletaan siirtymäsäännöstä	192	219
Ensisijainen lisäpääoma (AT1)	192	219
Ensisijainen pääoma (T1)	3 193	2 919
Debentuurilainat	1 207	663
Realisoitumattomien voittojen siirtymäsäännös		50
Toissijainen pääoma (T2)	1 207	713
Omat varat yhteensä	4 400	3 633

Pääomalainoihin on sovellettu vanhoja pääomainstrumentteja koskevia siirtymäsäännöksiä. Niistä on luettu omiin varoihin 70 prosenttia 31.12.2012 liikkeessä olleesta määrästä.

Realisoitumattomat arvostukset on luettu ydinpääomaan. Vertailuvuonna negatiiviset realisoitumattomat arvostukset luettiin ydinpääomaan ja positiiviset toissijaiseen pääomaan Finanssivalvonnan kannanoton mukaisesti.

Liite 58. Omien varojen vähimmäisvaatimus

Yritys- ja luottolaitosvastuiden pääomavaateen laskentaan on käytetty sisäisten luottoluokitusten perusmenetelmää (FIRB). FIRB-menetelmässä käytetään sisäisiä luottoluokituksia asiakkaan maksukyvyttömyyden (PD) määrittämiseen, kun taas tappio-osuus (LGD) ja luottovasta-arvokerroin (CF) ovat viranomaiskaavan määrittelemiä standardiestimaatteja. Vähittäisvastuiden pääomavaateen laskentaan on käytetty sisäisten luottoluokitusten menetelmää (IRBA), jossa käytetään sisäisiä luottoluokituksia asiakkaan maksukyvyttömyyden (PD) määrittämiseen, tappio-osuus (LGD) ja luottovasta-arvokerroin (CF) ovat sisäisesti estimoituja.

Oman pääomanehtoisten sijoitusten vakavaraisuusvaatimuksen laskennassa voidaan käyttää eri menetelmiä. PD/LGD-menetelmässä sijoitusten riskipainotettu määrä lasketaan käyttämällä sisäiseen luottoluokitukseen perustuvaa maksukyvyttömyyden todennäköisyyttä (PD) ja viranomaiskaavan määrittelemää tappio-osuutta (LGD). Yksinkertaisessa menetelmässä sijoitusten riskipainotettu määrä saadaan kertomalla kukin sijoitus riskipainolla, joka määräytyy sijoituksen tyyppin perusteella.

Operatiivisten riskien vakavaraisuusvaatimuksen laskentaan on käytetty standardimenetelmää.

Mii. €	31.12.2015		31.12.2014	
	Pääoma- vaade*	Riskipaino- tetut saamiset	Pääoma- vaade*	Riskipaino- tetut saamiset
Luotto- ja vastapuoliriski	1 452	18 155	1 506	18 829
Standardimenetelmä	142	1 778	102	1 271
Saamiset valtiolta ja keskuspankeilta	0	1	1	11
Saamiset aluehallinnolta tai paikallisviranomaisilta	0	6	1	15
Saamiset julkisyhteisöiltä ja julkisoikeudellisilta laitoksilta	1	17		
Saamiset laitoksilta	4	53	5	61
Saamiset yrityksiltä	126	1 575	83	1 043
Vähittäissaamiset	6	75	6	72
Muut erät	4	51	6	69
Sisäisten luokitusten menetelmä (IRB)	1 310	16 377	1 405	17 559
Saamiset laitoksilta	92	1 147	100	1 245
Saamiset yrityksiltä	858	10 725	863	10 788
Vähittäissaamiset	57	710	75	938
Kiinteistövakuudelliset vähittäissaamiset	0	1	0	1
Muut vähittäissaamiset	57	709	75	936
Oman pääoman ehtoiset sijoitukset	298	3 730	331	4 132
PD/LGD-menetelmä	295	3 688	326	4 072
Yksinkertainen menetelmä	3	41	5	61
Pääomasijoitukset	3	34	4	49
Pörssilistatut sijoitukset	0	1	0	4
Muut	1	7	1	8
Arvopaperistetut erät	4	46	35	436
Muut luottovelvoitteisiin kuulumattomat omaisuuserät	1	19	2	21

Markkinariski (standardimenetelmä)	116	1 450	117	1 467
Saamistodistukset	113	1 412	106	1 327
Osakkeet	1	10	0	5
Ulkomaanvaluutta			7	90
Hyödykkeet	2	27	4	45
Operatiivinen riski	104	1 297	91	1 137
Vastuun arvonkaisuun liittyvä riski	31	390	32	405
Kokonaisriski	1 703	21 292	1 747	21 839

* Pääomavaade = Riskipainotetut saamiset * 0,08

Oman pääoman ehtoisten sijoitusten riskipaino sisältää 3,7 mrd euroa ryhmän sisäisistä vakuutusyhtiösijoituksista. OP Ryhmällä on lupa käsitellä rahoitus- ja vakuutusryhmittymän sisäiset vakuutusyhtiösijoitukset riskipainotettuina erinä PD/LGD -menetelmän mukaisesti.

Muiden vastuiden riskipainosta 31 miljoonaa euroa on laskennallisia verosaamisia, jotka käsitellään 250 % riskipainolla ydinpääomista vähentämisen sijaan.

Vastapuoliriskin omien varojen vaade on 55 miljoonaa euroa (59).

Liite 59. Vakavaraisuuden tunnusluvut

	31.12.2015	31.12.2014
Suhdeluvut, %		
Ydinpääoman (CET1) vakavaraisuussuhde	14,1	12,4
Tier 1 vakavaraisuussuhde	15,0	13,4
Vakavaraisuussuhde	20,7	16,6
Suhdeluvut ilman siirtymäsäännöksiä, %		
Ydinpääoman (CET1) vakavaraisuussuhde	14,1	12,6
Tier 1 vakavaraisuussuhde	14,1	12,6
Vakavaraisuussuhde	19,8	15,6
Basel I -lattia, milj. €		
Omat varat	4 400	3 633
Basel I -lattian pääomavaatimus	1 583	1 441
Puskuri Basel I -lattiaan	2 817	2 192

Liite 60. Johdannaissopimukset ja vastapuoliriski

Johdannaissopimuksista aiheutuva luottoriski määritellään luottovasta-arvona, joka perustuu johdannaissopimusten päivittäiseen markkina-arvostukseen.

Asiakaslimiittien koot määritellään johdannaissopimusten pääomien ja arvioitujen voimassaoloaikojen perusteella.

Johdannaissopimuksista muodostuva vastapuoliriski muodostuu saamisista, joita OP Ryhmällä voi olla kaupankäyntivastapuoliaan kohtaan vastapuolten maksukyvyttömyyshetkellä. Vastapuoliriskiä mitataan OP Ryhmässä käyvän arvon menetelmällä, jossa vastuuarvo muodostuu sopimuksen markkina-arvosta sekä arvioidusta potentiaalisesta tulevaisuuden luottoriskistä.

OP Ryhmä hallitsee johdannaissopimuksista muodostuvaa vastapuoliriskiä konkurssinettoutuksen mahdollistavilla johdannaisyleissopimuksilla, vakuuksilla sekä optionaalisilla eräännyttämisehdoilla. Johdannaisyleissopimuksista on kirjalliset ulkopuolisen oikeudellisen asiantuntijan lausunnot nettoutuksen sitovuudesta kunkin johdannaisvastapuolen kotivaltioiden lainsäädännössä. OP Ryhmä nettouttaa johdannaissopimuksista muodostuvan vastapuoliriskin sekä vakavaraisuuslaskennassa että luottoriskilimiittien seurannassa. Lisäksi luottolaitosvastapuolten osalta käytetään aina johdannaisyleissopimusten vakuusliitettä, jolloin saadut vakuudet vähentävät vastapuoliriskiä. Johdannaissopimuksia ohjataan enenevässä määrin myös keskusvastapuoliselvitykseen.

Yritysvastapuolten vastuurajat vahvistetaan kerran vuodessa, jolloin myös tarkistetaan johdannaislimiittien vakuustilanne.

Pankkivastapuolten johdannaisista aiheutuvaa luottoriskiä vähennetään vakuuksien avulla, jolloin käytössä on ISDA-yleissopimukseen liitettävä ISDA Credit Support Annex-sopimus (CSA). Vakuusjärjestelmässä vastapuoli toimittaa saatavan vakuudeksi käteistä tai arvopapereita. Täsmäytykset vastapuolten välillä tehdään päivittäin.

OP Ryhmän S&P-ratingin putoaminen AA:-sta A:han 31.12.2015 olisi aiheuttanut kahdeksan miljoonan euron lisävakuusvaateen. Vertailuvuonna ratingin putoaminen olisi aiheuttanut neljän miljoonan euron lisävakuusvaateen.

Vastapuoliriskistä johtuvaa vakavaraisuusvaatimusta voi syntyä sekä rahoitustoiminnan että kaupankäyntivaraston eristä. Vastapuoliriskistä johtuvaa vakavaraisuusvaatimusta lasketaan muun muassa OTC-johdannaisille sekä takaisinosto- ja myyntisopimuksille.

Vastapuoliriskin sopimustyytit, 31.12.2015, milj. €	Brutto- vastuuarvo	Nettou- tuksesta saatavat hyödyt	Nykyhetken nettoutettu luottoriski	Hallussa olevat vakuudet	Nettoluot- toriski
Johdannaissopimukset	8 838	5 221	3 617	1 030	2 587
Korkojohdannaiset	5 813	3 583	2 230	490	1 739
Valuuttajohdannaiset	2 824	1 601	1 223	504	718
Osake- ja indeksijohdannaiset	94	38	56	35	22
Muut	108		108	1	107
Yhteensä	8 838	5 221	3 617	1 030	2 587

Vastapuoliriskin sopimustyypit, 31.12.2014, milj. €	Brutto- vastuuarvo	Nettou- tuksesta saatavat hyödyt	Nykyhetken nettoutettu luottoriski	Hallussa olevat vakuudet	Nettoluot- toriski
Johdannais sopimukset	8 733	5 415	3 318	722	2 596
Korkojohdannaiset	6 423	4 146	2 277	445	1 831
Valuuttajohdannaiset	2 063	1 189	874	261	613
Osake- ja indeksijohdannaiset	147	80	68	16	52
Muut	100		100		100
Yhteensä	8 733	5 415	3 318	722	2 596

Sopimusten käypä positiivinen bruttoarvo esitetään liitteessä 79.

Vahinkovakuutustoiminnan riskiasema

Liite 61. Riskinkantokyky

Vahinkovakuutuksen vakavaraisuuspääoma vuoden 2015 lopussa oli 983 miljoonaa euroa (988) eli suhteessa maksutuottoihin 70 prosenttia (75). Pohjola Vakuutuksen Standard & Poor'silta saama vakavaraisuusluokitus on A+. Yhtiön hallitus on vahvistanut tavoitteeksi A luottoluokituksen.

Vahinkovakuutuksen tulee täyttää viranomaisten asettamat vakavaraisuusvaatimukset. Viranomaiset asettavat vakavaraisuusvaatimuksensa pääasiassa yhtiötasolla. Kaikilla vahinkovakuutusyhtiöillä on minimivaatimuksena sama EU-direktiiveistä tuleva toimintapääomavaatimus. Lisäksi suomalaisilla vakuutusyhtiöillä on myös Suomen lainsäädännössä säädetty vakavaraisuusvaatimus.

Riskinkantokyvyllä kuvataan sitä, kuinka paljon yhtiöllä on vakavaraisuuspääomaa suhteutettuna erilaisiin tulos- ja tase-eriin. Korvauskuluihin ja vakuutusmaksutuottoihin suhteutettu vakavaraisuuspääoma kuvaa yhtiön kykyä selviytyä vakuutusriskistä. Vakuutusvelkaan suhteutettu vakavaraisuuspääoma kuvaa yhtiön kykyä selviytyä vakuutusvelan arviointiriskistä ja vastaavasti sijoituskantaan suhteutettu vakavaraisuuspääoma kuvaa yhtiön kykyä selviytyä sijoitustoiminnasta aiheutuvasta riskistä.

	31.12.2015		31.12.2014	
	Milj. €	Riskin- kanto- kyky, %	Milj. €	Riskin- kanto- kyky, %
Vakavaraisuuspääoma	983		988	
Korvauskulut*	972	101	930	106
Vakuutusmaksutuotot*	1 396	70**	1 310	75**
Vakuutusvelka*	2 819	35	2 645	37
Sijoituskanta	3 686	27	3 534	28

* Vähennettynä jälleenvakuuttajien osuudella (nettoliike)

** Vastuunkantokyky

Liite 62. Vahinkovakuutustoiminnan riskiherkkyys

Oheisessa taulukossa on kuvattu eri riskimuuttujien vaikutusta tulokseen ja vakavaraisuuspääomaan:

Riskimuuttuja	Kokonais määrä vuonna 2015, milj. €	Muutos riskimuut- tujassa	Vaikutus omaan pääomaan, milj. €	Vaikutus yhdistettyyn kulusuhteeseen
Maksutuotot*	1 396	kasvaa 1 %	14	paranee 0,9 % -yksikköä
Korvauskulut*	972	kasvaa 1 %	-10	heikkenee 0,7 % -yksikköä
Suurvahinko yli 5 milj. €		1 kappale	-5	heikkenee 0,4 % -yksikköä
Henkilöstökulut*	101	kasvaa 8 %	-8	heikkenee 0,6 % -yksikköä
Toimintokohtaiset kulut**	323	kasvaa 4 %	-13	heikkenee 0,9 % -yksikköä
Inflaatio kollektiivisessa korvausvastuussa	685	kasvaa 0,25 %-yksikköä	-5	heikkenee 0,3 %-yksikköä
Elinikä diskontatussa vakuutusvelassa	1 768	kasvaa 1 vuotta	-41	heikkenee 2,9 %-yksikköä
Diskonttokorko diskontatussa vakuutusvelassa	1 768	laskee 0,1 %-yksikköä	-22	heikkenee 1,6 %-yksikköä

* Liukuva 12 kuukautta

** Vahinkovakuutuksen toimintokohtaiset kulut ilman sijoitusten hoitokuluja ja muiden palveluiden tuottamiseen liittyviä kuluja.

Liite 63. Vakuutusmaksutulon ja vakuutusmäärien luokkajakaumia

Vakuutusmaksutulon jakautuminen EML* luokittain yritysten omaisuusvakuutuksessa

Omaisuusvakuutuksen riskillisyyttä voidaan tarkastella luokittamalla riskit luokkiin niiden EML* määrien mukaan. Oheisessa taulukossa on luokittelun perusteella laskettu kuhunkin luokkaan tulevien riskien maksutulo.

Milj. €	5–20	20–50	50–100	100–300
2015	14	14	11	12
2014	14	14	11	11

* EML = Estimated Maximum Loss, kohdekohtainen maksimivahingon määrä

Vakuutusmaksutulon jakautuminen TSI* luokittain yritysten vastuuvakuutuksessa

Vastuuvakuutuksen riskillisyyttä voidaan tarkastella luokittamalla riskit luokkiin niiden TSI* määrien mukaan. Oheisessa taulukossa on luokittelun perusteella laskettu kuhunkin luokkaan tulevien riskien maksutulo.

Milj. €	2–4	4–10	10–30	30–90
2015	3	4	6	5
2014	3	6	7	3

* TSI = Total Sum Insured, kokonaisvakuutusmäärä

Rakennusvirhevakuutuksen vakuutusmäärät

Rakennusvirhevakuutuksen volyyminä kuvaa vakuutusosimusten vakuutusmäärä. Vakuutusmäärän brutto- ja nettoluvut on eritelty oheisessa taulukossa. Rakennusvirhevakuutuksen vakuutuskausi on 10 vuotta.

Milj. €	Brutto		Netto*	
	2015	2014	2015	2014
Rakennusvirhevakuutus	2 209	2 249	2 209	2 249

* Vakuutusyhtiön vastuulla jälleenvakuuttajien osuuden jälkeen, ennen vastavakuuksia

Liite 64. Suurvahinkojen kehitys

Havaittujen suurvahinkojen lukumäärät havaitsemisvuosittain vuosilta 2011–2015

Vahinkovakuutuksessa seurataan tiiviisti suurvahingoista aiheutuvaa korvausmenoa. Tämä korvausmeno selittää merkittävän osuuden vakuutusliikkeen vuosittaisesta tuloksen vaihtelusta. Lisäksi suurvahingoista aiheutuvan korvausmenon seurannalla voidaan havaita riskeissä tai niiden valinnassa tapahtuneita muutoksia. Tässä tarkastelussa suurvahingoiksi on luokiteltu vahingot, joiden brutto- tai nettomäärä on yli kaksi miljoonaa euroa. Suurvahinkoja tapahtuu eniten omaisuus- ja keskeytysvakuutuksessa. Lakisääteisissä vakuutuksissa suurvahinkoriski on pieni suhteessa vakuutuslajin suureen volyymiin.

Bruttomäärä yli 2 milj. euron vahinkojen lukumäärä	Laki- sääteiset	Muu tapaturma ja sairaus	Kasko ja kuljetus	Omaisuus ja keskeytys	Vastuu ja oikeus- turva	Pitkä- kestoiset
2011				5		1
2012	3			7	1	
2013	4			6	1	
2014	6			8	1	
2015	1			6	0	
Korvaukset yhteensä					211 milj. e	

Bruttomäärä korvaukset yhteensä milj. euroa

2011–2015	31			140	32	8
-----------	----	--	--	-----	----	---

Nettomäärä

yli 2 milj. euron vahinkojen lukumäärä	Laki- sääteiset	Muu tapaturma ja sairaus	Kasko ja kuljetus	Omaisuus ja keskeytys	Vastuu ja oikeus- turva	Pitkä- kestoiset
2011				4		1
2012	3			6	1	
2013	4			6	1	
2014	6			7		
2015	1			6	0	
Korvaukset yhteensä					137 milj. e	

Nettomäärä korvaukset yhteensä milj. euroa

2011–2015	30			93	11	3
-----------	----	--	--	----	----	---

Liite 65. Vakuutusliikkeen kannattavuus

Vakuutusmaksutuottojen (brutto ja netto) sekä yhdistetyn kulusuhteen (netto) kehitys

Vakuutusmaksutuotoilla kuvataan vakuutusluokan volyyymiä. Sen avulla voidaan arvioida vakuutusluokan merkittävyyttä kokonaisuuden kannalta. Vastaavasti yhdistetyn kulusuhteen (CR) avulla voidaan arvioida vakuutusluokan tuloksen vaihtelua sekä vakuutusluokan kannattavuutta. Yhdistetty kulusuhde on esitetty erikseen oikaistuna kertaluonteisilla erillä, jotka kohdistuvat aikaisempiin vakuutuskausiin.

2015, milj. €	Brutto VM-tuotto	Netto VM-tuotto	Netto CR*	Netto** CR*
Lakisääteiset	482	480	100 %	100 %
Muu tapaturma ja sairaus	199	198	83 %	83 %
Kasko ja kuljetus	298	295	80 %	80 %
Omaisuus ja keskeytys	374	338	82 %	82 %
Vastuu ja oikeusturva	84	77	76 %	76 %
Pitkäkestoiset	9	8	2 %	2 %
Yhteensä	1 445	1 396	87 %	87 %

2014, milj. €	Brutto VM-tuotto	Netto VM-tuotto	Netto CR*	Netto** CR*
Lakisääteiset	457	455	96 %	82 %
Muu tapaturma ja sairaus	180	180	86 %	86 %
Kasko ja kuljetus	287	285	81 %	81 %
Omaisuus ja keskeytys	353	312	89 %	89 %
Vastuu ja oikeusturva	83	76	97 %	97 %
Pitkäkestoiset	5	4	1 %	1 %
Yhteensä	1 364	1 310	89 %	85 %

* Yhdistetty kulusuhde (Combined ratio) lasketaan jakamalla korvauskulujen (netto) ja vakuutusliikkeen liikekulujen summa vakuutusmaksutuotoilla (netto). Aineettomien oikeuksien poistoja ei ole otettu huomioon.

** Kertaluonteiset vakuustekniseen laskelmaan vaikuttavat muutokset eliminoitu

Liite 66. Vakuutusvelan luonnetta kuvaavia tietoja

Velan luonnetta kuvaavia tietoja	2015	2014
Velat vakuutus sopimuksista (netto, milj. €)		
Latentit ammattitaudit	20	22
Muu	2 799	2 622
Yhteensä (ennen siirtoja)	2 819	2 645
Velan duraatio (vuosina)		
Diskontattu vakuutusvelka	13,2	12,7
Diskonttaamaton vakuutusvelka	2,1	2,1
Yhteensä	9,1	9,0
Diskontatun velan määrä (netto, milj. €)		
Tunnettu eläkeuotoinen korvausvastuu	1 379	1 308
Kollektiivinen korvausvastuu	328	313
Vakuutusmaksuvastuu	61	38
Yhteensä	1 768	1 658

Liite 67. Vakuutusvelan arvioitu maturiteettijakauma

31.12.2015, milj. €	0-1 v	1-5 v	5-10 v	10-15 v	yli 15 v	Yhteensä
Vakuutusmaksuvastuu*	400	113	21	6	9	550
Korvausvastuu						
Diskonttaamaton	291	203	54	10	4	562
Diskontattu	97	442	338	259	572	1 707
Vakuutusvelka yhteensä**	788	757	413	275	585	2 819

* Sisältää diskontattua vastuuta 62 miljoonaa euroa.

** Ilman vakuutusvelan korkoriskiä suojaavien johdannaisten arvoa.

31.12.2014, milj. €	0-1 v	1-5 v	5-10 v	10-15 v	yli 15 v	Yhteensä
Vakuutusmaksuvastuu*	371	107	19	5	9	511
Korvausvastuu						
Diskonttaamaton	261	180	48	9	3	501
Diskontattu	95	431	325	246	523	1 621
Vakuutusvelka yhteensä**	727	717	392	261	536	2 633

* Sisältää diskontattua vastuuta 38 miljoonaa euroa.

** Ilman vakuutusvelan korkoriskiä suojaavien johdannaisten arvoa.

Liite 68. Sijoitustoiminnan riskiasema

Sijoituskannan allokaatiojakauma	31.12.2015		31.12.2014	
	Käypä arvo milj. €	%	Käypä arvo milj. €	%
Rahamarkkinat yhteensä	91	2	173	5
Rahamarkkinasijoitukset ja talletukset**	61	2	173	5
Johdannaiset***	31	1	-1	0
Joukkolainat ja korkorahastot yhteensä	2 825	77	2 557	73
Valtiot	580	16	507	14
Inflaatiolinkatut joukkolainat	45	1	46	1
Investment Grade	1 931	52	1 779	51
Kehittyvät markkinat ja High Yield	206	6	200	6
Strukturoidut sijoitukset****	64	2	24	1
Osakkeet yhteensä	374	10	373	11
Suomi	67	2	67	2
Kehittyneet markkinat	171	5	143	4
Kehittyvät markkinat	39	1	43	1
Käyttöomaisuus ja ei-noteeratut osakkeet	3	0	3	0
Pääomasijoitukset	127	3	117	3
Osakejohdannaiset***	-33	-1	0	0
Vaihtoehtoiset sijoitukset yhteensä	31	1	35	1
Hedge-fund rahastot	28	1	23	1
Raaka-aineet	3	0	4	0
Vaihtovelkakirjalainat			7	0
Kiinteistösijoitukset yhteensä	366	10	386	11
Suorat kiinteistöt	214	6	230	7
Epäsuorat kiinteistösijoitukset	151	4	156	4
Yhteensä	3 687	100	3 522	100

* Sisältää siirtyvät korot

** Sisältää kauppahintasaamiset ja -velat sekä johdannaisten markkina-arvon

*** Johdannaisten vaikutus omaisuuslajin allokaatioon (deltavasta-arvo)

**** Sisältää vakuudelliset lainat sekä lainarahastot ja epälikvidit lainat

Liite 69. Sijoitusriskien herkkyyshanalyysi

Alla olevassa taulukossa on selvitys sijoitusriskien herkkyyksistä sijoitusluokittain. Vakuutusvelan laskentaan liittyvän diskonttauskoron herkkyysharkastelu on esitetty vakuutusvelan liitteessä 62. Sijoitusten ja vakuutusvelan muutosten vaikutukset kumoavat toisiaan.

Sijoitusluokat	Kanta käyvin arvo, milj. €	Riskiparametri	Muutos	Vaikutus omaan pääomaan, milj. €	
	31.12.2015			31.12.2015	31.12.2014
Joukkolainat ja korkorahastot*	2 759	Korko	1 %-yksikkö	146	101
Osakkeet**	272	Markkina-arvo	10 %	27	28
Pääomasijoitukset ja noteeraamattomat osakkeet	130	Markkina-arvo	10 %	13	12
Raaka-aineet	3	Markkina-arvo	10 %	0	0
Kiinteistöt	366	Markkina-arvo	10 %	37	39
Valuutta	322	Valuutan arvo	10 %	32	16
Luottoriskipremio***	2 651	Luottoriskimarginaali	0,1 %- yksikköä	14	11
Johdannaiset		Volatiliteetti	10 %- yksikköä	1	0

* Sisältää rahamarkkinasijoitukset, vaihtovelkakirjalainat ja korkojohdannaiset

** Sisältää hedge fund -rahastot ja osakejohdannaiset

*** Sisältää jvk- ja vvk-lainat sekä rahamarkkinasijoitukset mukaan lukien kehittyneiden valtioiden liikkeelle laskemat jvk-lainat ja korkojohdannaiset

Liite 70. Korkoriski

Koron muutoksista aiheutuvaa markkinariskiä seurataan luokittelemalla sijoitukset instrumenteittain duraation mukaan. Vakuutusvelan korkoriskiä tasaavaa vaikutusta ei ole esitetty taulukossa, koska vakuutusvelasta vain osa on diskontattu hallinnollisella korolla (liite 33).

Käypä arvo juoksuajan tai uudelleenhinnoittelupäivän mukaan, milj. €	31.12.2015	31.12.2014
0–1 vuotta	158	332
>1–3 vuotta	411	618
>3–5 vuotta	948	699
>5–7 vuotta	746	700
>7–10 vuotta	246	281
>10 vuotta	292	70
Yhteensä	2 800	2 700
Modifioitu duraatio	5,2	4,3
Efektiiivinen korko, %	1,5	1,1

* Sisältää rahamarkkinasijoitukset ja talletukset, joukkovelkakirjalainat, vaihtovelkakirjalainat ja korkorahastot

Korkosalkun maturiteetti- ja luottokelpoisuusjakauma 31.12.2015*, milj. €

Vuotta	0–1	1–3	3–5	5–7	7–10	10–	Yhteensä	Osuus, %
Aaa	13	41	277	140	84	201	756	27,0
Aa1–Aa3	52	39	78	118	23	21	331	11,8
A1–A3	24	124	265	150	70	39	671	24,0
Baa1–Baa3	25	139	282	312	59	19	836	29,9
Ba1 tai alempi	43	68	32	26	9	4	181	6,5
Sisäisesti luokiteltu	1	0	15			7	24	0,9
Yhteensä	158	411	948	746	246	292	2 800	100,0

* Ei sisällä luottojohdannaisia.

Maturiteetti on ilmoitettu juoksuajan loppuun. Jos paperilla on Call-mahdollisuus, maturiteetti on ilmoitettu ensimmäiseen mahdolliseen Call-päivään saakka.

Vahinkovakuutuksen korkosalkun keskimääräinen luottoluokitus Moody's:n luokituksen mukaan on A3.

Vahinkovakuutuksen korkosalkun keskimääräinen jäljellä oleva juoksuaika on 5,7 vuotta (laskettu Call-päivän ja eräpäivän perusteella).

Liite 71. Valuuttariski

Valuuttapositio, milj. €	31.12.2015	31.12.2014
USD	121	40
SEK	55	5
JPY	17	1
GBP	78	21
Muut	51	89
Yhteensä*	322	157

* Valuuttapositio on 8,7 % (4,4) sijoituskannasta. Valuuttapositio lasketaan yksittäisten valuuttojen itseisarvojen summana.

Liite 72. Vastapuoliriski

Luottoluokitusjakauma, Moody's -vastaavuus, milj. €	31.12.2015		31.12.2014	
	Sijoitus*	Vakuutus**	Sijoitus*	Vakuutus**
Aaa	756		698	
Aa1–Aa3	331	18	445	14
A1–A3	671	34	786	38
Baa1–Baa3	836	0	600	0
Ba1 tai alempi	181		170	
Sisäisesti luokiteltu	24	47	1	41
Yhteensä	2 800	99	2 700	93

* Sisältää rahamarkkinasijoitukset ja talletukset, joukkolainat ja korkorahastot

** Sisältää jälleenvakuuttajien osuuden vakuutusvelasta ja saamiset jälleenvakuuttajilta

MUUT TASETTA KOSKEVAT LIITETIEDOT

Liite 73. Rahoitusvarojen ja -velkojen luokittelu

Varat 31.12.2015, milj. €	Lainat ja saamiset	Eräpäivään asti pidettävät	Käypään arvoon tulosvaikuttaisesti kirjattavat	Myytävissä olevat	Suojaavat johdannaiset	Kirjanpitoarvo yhteensä
Käteiset varat ja keskuspankkitalletukset	8 465					8 465
Saamiset luottolaitoksilta ja keskuspankeilta	9 678					9 678
Johdannaissopimukset			5 395		332	5 727
Saamiset asiakkailta	17 183					17 183
Vahinkovakuutustoiminnan varat	677		178	3 269		4 124
Saamistodistukset		94	852	11 134		12 081
Osakkeet ja osuudet				65		65
Muut rahoitusvarat	1 294					1 294
Rahotusvarat	37 297	94	6 425	14 468	332	58 617
Muut kuin rahoitusinstrumentit						1 038
Yhteensä	37 297	94	6 425	14 468	332	59 655

Varat 31.12.2014, milj. €	Lainat ja saamiset	Eräpäivään asti pidettävät	Käypään arvoon tulosvaikuttaisesti kirjattavat	Myytävissä olevat	Suojaavat johdannaiset	Kirjanpitoarvo yhteensä
Käteiset varat ja keskuspankkitalletukset	3 774					3 774
Saamiset luottolaitoksilta ja keskuspankeilta	10 257					10 257
Johdannaissopimukset			5 637		309	5 946
Saamiset asiakkailta	15 513					15 513
Vahinkovakuutustoiminnan varat	658		180	3 016		3 854
Saamistodistukset		144	360	7 781		8 285
Osakkeet ja osuudet			0	101		101
Muut rahoitusvarat	1 783					1 783
Rahotusvarat	31 984	144	6 178	10 898	309	49 513
Muut kuin rahoitusinstrumentit						985
Yhteensä	31 984	144	6 178	10 898	309	50 498

Velat 31.12.2015, milj. €	Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat	Muut velat	Suojaavat johdan- naiset	Kirjanpito- arvo yhteensä
Velat luottolaitoksille		5 209		5 209
Kaupankäynnin rahoitusvelat (pl. johdannaiset)				
Johdannaissopimukset	5 310		336	5 646
Velat asiakkaille		17 549		17 549
Vahinkovakuutustoiminnan velat	4	3 156		3 160
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat		19 475		19 475
Velat, joilla huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla		1 737		1 737
Muut rahoitusvelat		2 639		2 639
Rahoitusvelat	5 314	49 766	336	55 416
Muut kuin rahoitusvelat				497
Yhteensä	5 314	49 766	336	55 914

Velat 31.12.2014, milj. €	Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat	Muut velat	Suojaavat johdan- naiset	Kirjanpito- arvo yhteensä
Velat luottolaitoksille		5 241		5 241
Kaupankäynnin rahoitusvelat (pl. johdannaiset)	4			4
Johdannaissopimukset	5 516		373	5 889
Velat asiakkaille		11 442		11 442
Vahinkovakuutustoiminnan velat	2	2 970		2 972
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat		17 587		17 587
Velat, joilla huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla		1 084		1 084
Muut rahoitusvelat		2 257		2 257
Rahoitusvelat	5 522	40 582	373	46 478
Muut kuin rahoitusvelat				612
Yhteensä	5 522	40 582	373	47 090

Yleiseen liikkeeseen laskettuihin velkakirjoihin sisältyvät joukkovelkakirjalainat on arvostettu kirjanpidossa jaksotettuun hankintamenuon. Näille velkakirjoille markkinoilta saatavilla olevan informaation ja vakiintuneiden arvostusmenetelmien avulla arvioitu käypä arvo joulukuun lopussa oli 221 miljoonaa euroa (232) kirjanpitoarvoa suurempi. Huonommalla etuoikeudella olevat velat on arvostettu jaksotettuun hankintamenuon. Näiden käyvät arvot ovat jaksotettua hankintamenua suuremmat mutta luotettavien käypien arvojen määrittämiseen liittyy epävarmuutta.

Liite 74. Toistuvasti käypään arvoon arvostettujen erien ryhmittely arvostusmenetelmän mukaisesti

Käypään arvoon arvostetut rahoitusvarat 31.12.2015, milj. €	Taso 1	Taso 2	Taso 3	Yhteensä
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat				
Pankkitoiminta	616	215	21	852
Vahinkovakuutustoiminta				
Johdannaissopimukset				
Pankkitoiminta	2	5 548	177	5 727
Vahinkovakuutustoiminta	0	9		9
Myytävissä olevat				
Pankkitoiminta	9 208	1 699	293	11 200
Vahinkovakuutustoiminta	1 596	1 397	276	3 269
Rahoitusinstrumentit yhteensä	11 421	8 868	767	21 056
Sijoituskiinteistöt				
Pankkitoiminta			125	125
Vahinkovakuutustoiminta			170	170
Sijoituskiinteistöt yhteensä			295	295
Yhteensä	11 421	8 868	1 062	21 351
Käypään arvoon arvostetut rahoitusvarat 31.12.2014, milj. €	Taso 1	Taso 2	Taso 3	Yhteensä
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat				
Pankkitoiminta	183	178		360
Vahinkovakuutustoiminta		7		7
Johdannaissopimukset				
Pankkitoiminta	7	5 737	202	5 946
Vahinkovakuutustoiminta	1	11		12
Myytävissä olevat				
Pankkitoiminta	5 899	1 968	15	7 882
Vahinkovakuutustoiminta	1 579	1 156	281	3 016
Rahoitusinstrumentit yhteensä	7 668	9 057	499	17 224
Sijoituskiinteistöt				
Pankkitoiminta			85	85
Vahinkovakuutustoiminta			161	161
Sijoituskiinteistöt yhteensä			246	246
Yhteensä	7 668	9 057	745	17 470

Käypään arvoon arvostetut rahoitusvelat 31.12.2015, milj. €	Taso 1	Taso 2	Taso 3	Yhteensä
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat				
Pankkitoiminta				
Johdannaissopimukset				
Pankkitoiminta	35	5 476	135	5 646
Vahinkovakuutustoiminta	0	4		4
Yhteensä	35	5 480	135	5 650

Käypään arvoon arvostetut rahoitusvelat 31.12.2014, milj. e	Taso 1	Taso 2	Taso 3	Yhteensä
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat				
Pankkitoiminta		4		4
Johdannaissopimukset				
Pankkitoiminta	57	5 703	130	5 889
Vahinkovakuutustoiminta	2	0		2
Yhteensä	59	5 707	130	5 896

Käypään arvoon arvostus

Pankkitoiminnan johdannaiset

Listattujen johdannaisten hinta saadaan suoraan markkinoilta. OTC-johdannaisten arvostuksessa käytetään markkinoilla yleisesti käytössä olevia malleja ja menetelmiä. Näitä tarvitaan mm. korko ja -valuuttakäyrien ja volatiliiteettipintojen muodostamiseen sekä optioiden arvostukseen. Yleisesti näiden mallien syöttötiedot voidaan johtaa markkinoilta. Kuitenkin joidenkin sopimusten arvostuksessa joudutaan käyttämään malleja, joiden syöttötietoja ei voida havaita markkinoilta vaan ne joudutaan arvioimaan. Nämä sopimukset on luokiteltu tasolle 3.

Pohjola Pankin Middle Office vastaa pankkitoiminnan johdannaisten käyvän arvon arvostuksista ja niissä käytetyt markkinadatan, arvostuskäyrien ja volatiliiteettipintojen laadusta ja luotettavuudesta osana päivittäistä arvostusprosessia ml. tason 3 arvostukset. Middle Office vertaa sopimustasolla arvostushintoja säännöllisesti CSA-vastapuolten ja keskusvastapuolen toimittamiin arvostuksiin ja selvittää tarvittaessa mahdolliset merkittävät arvostuserot.

OP Ryhmän Riskienhallinnan ohjaus on vastuussa uusien arvostusmallien ja menetelmien hyväksymisestä sekä arvostusprosessin valvonnasta. Arvostusten varmennus perustuu mm. arvostamiseen käyttäen vaihtoehtoisia lähteitä sekä markkinahinnoille että muille syöttötiedoille. Varmennusprosessissa arvostushintoja voidaan verrata CSA-vastapuolten ja keskusvastapuolen toimittamiin hintoihin. Lisäksi on mahdollista käyttää myös kolmansien osapuolten tarjoamia arvostuspalveluja.

OTC -johdannaisten arvostuksessa huomioidaan kaupan osapuolten luottoriski. Luottoriskiä oikaistaan vastapuoliriskikorjauksella (ns. Credit Valuation Adjustment "CVA") sekä omalla luottoriskikorjauksella (ns. Debit Valuation Adjustment, "DVA"). CVA- ja DVA-arvostusoihausut lasketaan vastapuolikohtaisesti.

CVA- ja DVA-oikaisut lasketaan simuloimalla johdannaisten markkina-arvoja ja maksukyvyttömyystilanteita perustuen pääsääntöisesti markkinoilta saataviin tietoihin. Maksukyvyttömyystodennäköisyyksien arvioinnissa hyödynnetään markkinadataa myös epälikvideillä vastapuolilla yhdistelemällä vastapuolet likvidiin markkinadataan.

Vahinkovakuutustoiminnan myytävissä olevat sijoitukset

Arvopapereiden hinnat haetaan ensisijaisesti markkinainformaatiolähteistä ja arvostetaan päivittäin. Osalle arvopapereista hinnoittelu tapahtuu harvemmin kuten kerran kuukaudessa. Tällöin hinnoittelu pohjautuu välittäjien, liikkeeseenlaskijoiden tai muiden markkinaosapuolten julkaisemiin virallisiin arvostuksiin tai näiden estimaatteihin. Nämä sopimukset on luokiteltu tasolle 3.

Käyvän arvon hierarkia

Taso 1: Noteeratut markkinahinnat

Hierarkiatasoon 1 ryhmitellyt erät koostuvat suurimmissa pörssi- ja listatuista osakkeista, noteeratuista yritysten, valtioiden ja rahoituslaitosten velkapapereista sekä pörssijohdannaisista. Kyseisten instrumenttien käypä arvo määräytyy toimivilta markkinoilta saatavien noteerausten perusteella.

Taso 2: Arvostusmenetelmät havainnoitavissa olevia syöttötietoja käyttäen

Arvostusmenetelmät, jotka perustuvat luotettaviin laskentaparametreihin. Hierarkiatasoon 2 luokiteltujen instrumenttien käyvällä arvolla tarkoitetaan arvoa, joka on johdettavissa rahoitusvälineen osien tai vastaavien rahoitusvälineiden markkina-arvosta, tai arvoa, joka on laskettavissa rahoitusmarkkinoilla yleisesti hyväksytyillä arvostusmalleilla ja -menetelmillä, jos markkina-arvo on niiden avulla luotettavasti arvioitavissa. Tähän hierarkiatasoon on luokiteltu Pohjola-konsernin OTC-johdannaiset, yritysten, valtioiden ja rahoituslaitosten noteeratut velkapaperit, joita ei ole luokiteltu tasolle 1, osto- ja takaisinmyyntisopimukset (repo) sekä lainaksi annetut tai saadut arvopaperit.

Taso 3: Arvostusmenetelmät ei havainnoitavissa olevia syöttötietoja käyttäen

Arvostusmenetelmät, joiden laskentaparametreihin sisältyy erityistä epävarmuutta. Hierarkiatasoon 3 luokitellut instrumentit arvostetaan hinnoittelumalleilla, joiden laskentaparametreihin sisältyy epävarmuutta. Lisäksi tasolle 3 luokitellaan velkapapereita, joille noteerauksia on markkinoilla arvostuspäivänä vain vähän tai ei ollenkaan. Kyseiseen tasoryhmään sisällytetään kompleksisemmat OTC-johdannaiset sekä sellaiset pitkän maturiteetin johdannaiset, joiden arvostuksessa käytettyä markkinadataa on jouduttu ekstrapoloimaan, tietyt private equity sijoitukset, epälikvidit lainat, strukturoidut lainat ml. arvopaperistettut lainat ja strukturoidut velkakirjat sekä hedge-rahastot. Usein tason 3 käypä arvo perustuu kolmannelta osapuolelta saatavaan hintatietoon.

Siirrot käyvän arvon arvostuksen tasojen välillä

Siirrot eri hierarkiatasojen välillä katsotaan tapahtuneen siirron aiheuttaman tapahtuman tai olosuhteiden muutoksen toteutumispäivänä.

Arvostusmenetelmät, joiden laskentaparametreihin sisältyy epävarmuutta (Taso 3)

Erittely rahoitusvaroista ja rahoitusveloista

Rahoitusvarat, milj. €	Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat		Johdannais-sopimukset		Myytävissä olevat		Varat yhteensä
	Pankki-toiminta	Vahinko-vakuutus-toiminta	Pankki-toiminta	Vahinko-vakuutus-toiminta	Pankki-toiminta	Vahinko-vakuutus-toiminta	
Avaava tase 1.1.2015			202		15	281	499
Tuloslaskelman nettotuotot	21		-26			-42	-46
Laajan tuloslaskelman nettotuotot					-3	17	15
Hankinnat					-1	82	81
Myynnit						-62	-62
Siirrot tasoon 3					281		281
Päättävä tase 31.12.2015	21		177		293	276	767

Rahoitusvarat, milj. €	Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat		Johdannais- sopimukset		Myytavissä olevat		Varat yhteensä
	Pankki- toiminta	Vahinko- vakuutus- toiminta	Pankki- toiminta	Vahinko- vakuutus- toiminta	Pankki- toiminta	Vahinko- vakuutus- toiminta	
Avaava tase 1.1.2014			212		21	214	446
Tuloslaskelman nettotuotot			-10		-2	6	-6
Laajan tuloslaskelman nettotuotot					-3	38	35
Hankinnat						57	57
Myynnit						-34	-34
Päättävä tase 31.12.2014			202		15	281	499

Rahoitusvelat, milj. €	Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat		Johdannais- sopimukset		Velat yhteensä	
	Pankki- toiminta	Vahinko- vakuutus- toiminta	Pankki- toiminta	Vahinko- vakuutus- toiminta		
Avaava tase 1.1.2015					130	130
Tuloslaskelman nettotuotot					5	5
Päättävä tase 31.12.2015					135	135

Rahoitusvelat, milj. €	Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat		Johdannais- sopimukset		Velat yhteensä	
	Pankki- toiminta	Vahinko- vakuutus- toiminta	Pankki- toiminta	Vahinko- vakuutus- toiminta		
Avaava tase 1.1.2014					131	131
Tuloslaskelman nettotuotot					-1	-1
Päättävä tase 31.12.2014					130	130

Erittely nettotuotoista tuloslaskelmaerittäin 31.12.2015

Milj. €	Korkokate tai kaupan- käynnin nettotuotot	Sijoitustoi- minnan nettotuotot	Vahinko- vakuutus- toiminnan nettotuotot	Laaja tulos- laskelma / Käyvän arvon rahaston muutos	Nettotuotot tilikauden lopussa hallussa olevista varoista ja veloista
Realisoituneet nettotuotot	21		-42		-20
Realisoitumattomat nettotuotot	-31			15	-16
Nettotuotot yhteensä	-10		-42	15	-37

Erittely nettotuotoista tuloslaskelmaerittäin 31.12.2014

Milj. €	Korkokate tai kaupan- käynnin nettotuotot	Sijoitustoi- minnan nettotuotot	Vahinko- vakuutus- toiminnan nettotuotot	Laaja tulos- laskelma / Käyvän arvon rahaston muutos	Nettotuotot tilikauden lopussa hallussa olevista varoista ja veloista
Realisoituneet nettotuotot			6		6
Realisoitumattomat nettotuotot	-8	-2		35	24
Nettotuotot yhteensä	-8	-2	6	35	31

Hierarkiatason 3 johdannaiset ovat asiakkaiden tarpeisiin strukturoituja johdannaisia, joiden markkinariski on katettu vastaavalla johdannaissopimuksella. Tulosvaikutusta avoimesta markkinariskistä ei synny. Tason 3 johdannaiset liittyvät Pohjolan liikkeeseen laskemiin strukturoituihin jvk-lainoihin, joiden tuotto määräytyy kytketyn johdannaisen arvonkehityksen perusteella. Näiden kytkettyjen johdannaisten arvonmuutosta ei ole esitetty yllä olevassa taulukossa. Lisäksi tasolle 3 on luokiteltu pitkän maturiteetin johdannaisia, joiden arvostuksessa käytettyä markkinadataa on jouduttu ekstrapoloimaan.

Arvostustekijöiden muutokset

Vuoden 2015 lopussa luokittelukriteerejä tarkennettiin luopumalla luottoluokituksesta yhtenä luokittelukriteerinä ja siirtymällä havaittavissa oleviin markkinahintojen tarkempaan analyysiin ja luokitteluun. Muutoksen johdosta siirtyi tasolta 2 tasolle 1 valtioiden, yritysten ja rahoituslaitosten noteerattuja joukkovelkakirjalainoja 1,4 miljardia euroa ja tasolta 2 siirtyi tasolle 3 joukkovelkakirjalainoja 0,3 miljardia euroa.

Herkkyysanalyysi epävarmuutta sisältävistä laskentaparametreista 31.12.2015

Instrumenttityyppi, milj. €	Saamiset	Velat	Nettosaldo	Herkkyys-analyysi	Jokseenkin mahdollinen käyvän arvon muutos
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat					
Strukturoidut sijoitukset	21	0	21	2,1	10 %
Johdannaiset					
Indeksilainojen suojat ja strukturoidut johdannaiset sekä pitkän maturiteetin johdannaiset*	177	-135	42	5,6	13 %
Myytavissä olevat					
Epälikvidit sijoitukset	36		36	5,4	15 %
Pääomarahastot**	463		463	46,3	10 %
Kiinteistöpääomarahastot***	70		70	14,0	20 %
Sijoituskiinteistöt***	295		295	59,0	20 %

Herkkyysanalyysi epävarmuutta sisältävistä laskentaparametreista 31.12.2014

Instrumenttityyppi, milj. €	Saamiset	Velat	Nettosaldo	Herkkyys-analyysi	Jokseenkin mahdollinen käyvän arvon muutos
Johdannaiset					
Indeksilainojen suojat ja strukturoidut johdannaiset*	202	-130	72	7,7	11 %
Myytavissä olevat					
Epälikvidit sijoitukset	92		92	13,7	15 %
Pääomarahastot**	156		156	15,6	10 %
Kiinteistöpääomarahastot***	49		49	9,8	20 %
Sijoituskiinteistöt***	246		246	49,2	20 %

* Seuraavien stressiskenaarioiden: osakkeiden volatiliiteetin (30 %), osakkeiden osinkojen (30 %), luottoriskipreemioiden (30 %) ja merkittävien korrelaatiomuutosten yhteenlaskettu arvonmuutos.

** Pääomarahastojen arvo riippuu pääasiassa kohdeyritysten tuloskehityksestä ja vastaavien listattujen yhtiöiden PE-kertoimista. Pääomarahastojen käyvän arvon kehitystä seurataan Total Value per Pid-in (TVPI) -kertoimella, joka on muuttunut keskimäärin 10 %.

*** Kiinteistöpääomarahastojen ja sijoituskiinteistöjen arvostuksessa käytetään pääsääntöisesti tuottoarvomenetelmää, jonka pääkomponentit ovat tuottovaade ja nettovuokrataso. Tuottovaateen muutos +/- 1 %-yksiköllä johtaa keskimäärin noin 20 %:n muutokseen käyvässä arvossa.

Liite 75. Annetut vakuudet

Tasearvo, milj. €	31.12.2015	31.12.2014
Omien velkojen ja sitoumusten puolesta annetut		
Kiinnitykset	1	1
Pantit	3	4
Muut	528	981
Muut annetut vakuudet		
Pantit*	3 969	6 273
Yhteensä	4 501	7 259
Annetut vakuudet yhteensä		
Kiinnitykset	1	1
Pantit	3 972	6 277
Muut	528	981
Yhteensä	4 501	7 259
Vakuudelliset velat yhteensä	507	474

* Josta 2 000 miljoonaa euroa päivän sisäisen limiitin vakuuksia.

Liite 76. Saadut rahoitusvakuudet

Milj. €	31.12.2015	31.12.2014
Saatujen vakuuksien käyvät arvot		
Muut	1 030	722
Yhteensä	1 030	722

Johdannaisista aiheutuvaa luottoriskiä vähennetään vakuuksien avulla, jolloin käytössä on ISDA- yleissopimukseen liitettävä ISDA Credit Support Annex -sopimus (CSA). Vakuusjärjestelmässä vastapuoli toimittaa saatavan vakuudeksi arvopapereita tai käteistä. CSA-sopimukseen liittyvien, käteisenä saatujen vakuuksien määrä oli tilinpäätöshetkellä 1 030 miljoonaa euroa (722). Vakuudeksi saatuja arvopapereita ei tilinpäätöshetkellä ollut.

VASTUUSITOUMUKSIA JA JOHDANNAISIA KOSKEVAT LIITETIEDOT

Liite 77. Taseen ulkopuoliset sitoumukset

Milj. €	31.12.2015	31.12.2014
Takaukset	765	874
Takuuvastuut	1 402	1 578
Luottolupaukset	5 745	4 365
Lyhytaikaisiin kauppatahtumiin liittyvät sitoumukset	173	297
Muut	394	336
Taseen ulkopuoliset sitoumukset yhteensä	8 480	7 450

Liite 78. Johdannaissopimukset

Kaupankäyntitarkoituksessa pidettävät johdannaiset 31.12.2015

Milj. €	Nimellisarvot/jäljellä oleva juoksu-aika			Yhteensä	Käyvät arvot*		Luotto-vasta-arvo
	Alle 1 v	1–5 v	Yli 5 v		Varat	Velat	
Korkojohdannaiset							
Koronvaihtosopimukset, josta	25 213	61 070	47 420	133 703	3 539	3 545	4 546
Keskusvastapuoli-selvitettävät	7 047	21 304	18 226	46 577	708	675	1 088
OTC korko-optiot							
Call ja capit							
Ostetut	1 490	5 044	2 699	9 234	264	2	337
Asetetut	1 230	5 713	3 550	10 493	1	250	7
Put ja floorit							
Ostetut	3 800	2 825	2 308	8 933	182	4	251
Asetetut	4 752	3 589	1 645	9 985	11	108	47
OTC korkojohdannaiset yhteensä	36 485	78 241	57 622	172 348	3 998	3 910	5 188
Korkofutuurit	4 127	3 224		7 351	1	6	
Pörssijohdannaiset yhteensä	4 127	3 224		7 351	1	6	
Korkojohdannaiset yhteensä	40 612	81 465	57 622	179 699	3 999	3 915	5 188

Valuuttajohdannaiset

Valuuttatermiinit	27 605	360	53	28 018	219	301	517
Koron- ja valuutanvaihtosopimukset	1 141	7 415	5 472	14 029	1 178	1 086	1 970
Valuuttaoptiot							
Call							
Ostetut	233	13		246	4		7
Asetetut	321	12		333		4	
Put							
Ostetut	262	20		282	4		8
Asetetut	224	22		246		4	
OTC valuuttajohdannaiset yhteensä	29 786	7 843	5 525	43 154	1 405	1 395	2 502
Valuuttajohdannaiset yhteensä	29 786	7 843	5 525	43 154	1 405	1 395	2 502

Osake- ja indeksijohdannaiset

Osakeoptiot							
Call							
Ostetut	243	5		248	13		28
Osake-indeksiopiot							
Call							
Ostetut	6	1		7	1		2
OTC osake- ja indeksijohdannaiset yhteensä	249	6		256	14		30
Osakeindeksifutuurit	33			33	0		
Pörssijohdannaiset yhteensä	33			33	0		
Osake- ja indeksijohdannaiset yhteensä	282	6		288	15		30
Luottojohdannaiset							
Luottoriskinvaihtosopimukset	15	126	82	223	10	13	10
Luottojohdannaiset yhteensä	15	126	82	223	10	13	10

Muut

Muut swap-sopimukset	110	698	14	822	80	30	157
Muut optiot							
Call							
Ostetut	27			27	0		3
Asetetut	16			16		0	
Put							
Ostetut	4			4	1		1
Asetetut	4			4		1	
Muut OTC johdannaiset yhteensä	162	698	14	874	81	31	161
Muut termiinit ja futuurit	46	35		81	2	31	1
Muut johdannaiset yhteensä	208	733	14	955	83	62	162
Kaupankäynnin johdannaiset yhteensä	70 903	90 173	63 243	224 319	5 512	5 385	7 893

Kaupankäyntitarkoituksessa pidettävät johdannaiset 31.12.2014

Milj. €	Nimellisarvot/jäljellä oleva juoksuaika			Yhteensä	Käyvät arvot*		Luottovasta-arvo
	Alle 1 v	1-5 v	Yli 5 v		Varat	Velat	
Korkojohdannaiset							
Koronvaihtosopimukset, josta	24 618	71 169	39 382	135 169	4 113	4 144	5 037
Keskusvastapuoli-selvitettävät	4 207	21 163	11 936	37 305	697	665	980
OTC korko-optiot							
Call ja capit							
Ostetut	3 731	4 555	2 441	10 727	398	2	464
Asetetut	2 669	4 022	3 617	10 308		360	6
Put ja floorit							
Ostetut	5 480	4 505	2 506	12 492	195	8	275
Asetetut	5 903	5 787	1 812	13 503	7	102	51
OTC korkojohdannaiset yhteensä	42 402	90 039	49 759	182 200	4 713	4 617	5 833
Korkofutuurit	12 461	4 602		17 063	3	14	
Korko-optiot							
Call							
Asetetut	500			500		0	
Put							
Ostetut	2 000			2 000		0	
Pörssijohdannaiset yhteensä	14 961	4 602		19 563	3	15	
Korkojohdannaiset yhteensä	57 363	94 641	49 759	201 763	4 716	4 632	5 833

Valuuttajohdannaiset

Valuuttatermiinit	13 535	307	65	13 908	276	168	432
Koron- ja valuuttanvaihtosopimukset	360	7 728	5 164	13 252	669	697	1 447
Valuuttaoptiot							
Call							
Ostetut	188	17		205	4		7
Asetetut	226	17		243		5	
Put							
Ostetut	496	8		504	11		17
Asetetut	426	9		436		8	
OTC valuuttajohdannaiset yhteensä	15 233	8 086	5 229	28 548	961	878	1 903
Valuuttajohdannaiset yhteensä	15 233	8 086	5 229	28 548	961	878	1 903

Osake- ja indeksijohdannaiset

Osakeoptiot							
Call							
Ostetut	266	271		537	35	0	73
Osake-indeksioptiot							
Call							
Ostetut		9		9	2		3
Asetetut		2		2		0	
Put							
Ostetut		2		2	0		0
Asetetut		2		2		0	
OTC osake- ja indeksijohdannaiset yhteensä	266	285		551	37	1	76
Osake- ja indeksijohdannaiset yhteensä	266	285		551	37	1	76

Luottojohdannaiset

Luottoriskinvaihtosopimukset	9	73	102	184	12	5	12
Luottojohdannaiset yhteensä	9	73	102	184	12	5	12

Muut

Muut swap-sopimukset	70	794	56	920	67	29	153
Muut optiot							
Call							
Ostetut	17	11		28	0		3
Asetetut	17			17		0	
Put							
Ostetut	10			10	2		3
Asetetut	10			10		2	
Muut OTC johdannaiset yhteensä	123	805	56	984	69	31	159
Muut termiinit ja futuurit	109	70	0	179	4	36	0
Muut johdannaiset yhteensä	233	874	56	1 163	73	67	160

Kaupankäynnin

johdannaiset yhteensä	73 103	103 959	55 146	232 209	5 800	5 582	7 984
------------------------------	---------------	----------------	---------------	----------------	--------------	--------------	--------------

Suojaustarkoituksessa pidettävät johdannaissopimukset - käyvän arvon suojaus 31.12.2015

Milj. €	Nimellisarvot/jäljellä oleva juoksuaika			Yhteensä	Käyvät arvot*		Luotto- vasta-arvo
	Alle 1 v	1-5 v	Yli 5 v		Varat	Velat	
Korkojohdannaiset							
Koronvaihtosopimukset, josta	1 894	12 609	7 543	22 045	404	418	580
Keskusvastapuoli- selvitettävät	564	5 203	6 438	12 206	170	189	292
OTC korkojohdannaiset yhteensä	1 894	12 609	7 543	22 045	404	418	580
Korkojohdannaiset yhteensä	1 894	12 609	7 543	22 045	404	418	580
Valuuttajohdannaiset							
Koron- ja valuutanvaihtosopimukset	1 414	1 926	1 181	4 520	123	85	322
OTC valuuttajohdannaiset yhteensä	1 414	1 926	1 181	4 520	123	85	322
Valuuttajohdannaiset yhteensä	1 414	1 926	1 181	4 520	123	85	322
Käyvän arvon suojauksen johdannaiset yhteensä	3 307	14 535	8 723	26 565	527	503	902

Suojaustarkoituksessa pidettävät johdannaissopimukset - rahavirran suojaus 31.12.2015

Milj. €	Nimellisarvot/jäljellä oleva juoksuaika			Yhteensä	Käyvät arvot*		Luotto- vasta-arvo
	Alle 1 v	1-5 v	Yli 5 v		Varat	Velat	
Korkojohdannaiset							
Koronvaihtosopimukset, josta	200	500		700	17		20
Keskusvastapuoli- selvitettävät	100	300		400	11		13
OTC korkojohdannaiset yhteensä	200	500		700	17		20
Korkojohdannaiset yhteensä	200	500		700	17		20
Rahavirran suojauksen johdannaiset yhteensä	200	500		700	17		20
Suojauksen johdannaiset yhteensä	3 507	15 035	8 723	27 265	545	503	922

Suojaustarkoituksessa pidettävät johdannaissopimukset - käyvän arvon suojaus 31.12.2014

Milj. €	Nimellisarvot/jäljellä oleva juoksuaika				Käyvät arvot*		Luotto- vasta-arvo
	Alle 1 v	1-5 v	Yli 5 v	Yhteensä	Varat	Velat	
Korkojohdannaiset							
Koronvaihtosopimukset, josta	1 597	10 671	5 754	18 022	473	564	612
Keskusvastapuoli- selvitettävät	163	2 964	3 072	6 199	165	202	226
OTC korkojohdannaiset yhteensä	1 597	10 671	5 754	18 022	473	564	612
Korkojohdannaiset yhteensä	1 597	10 671	5 754	18 022	473	564	612
Valuuttajohdannaiset							
Koron- ja valuutanvaihtosopimukset	1 044	942	410	2 396	75	97	163
OTC valuuttajohdannaiset yhteensä	1 044	942	410	2 396	75	97	163
Valuuttajohdannaiset yhteensä	1 044	942	410	2 396	75	97	163
Käyvän arvon suojauksen johdannaiset yhteensä	2 642	11 613	6 163	20 418	548	661	776

Suojaustarkoituksessa pidettävät johdannaissopimukset - rahavirran suojaus 31.12.2014

Milj. €	Nimellisarvot/jäljellä oleva juoksuaika				Käyvät arvot*		Luotto- vasta-arvo
	Alle 1 v	1-5 v	Yli 5 v	Yhteensä	Varat	Velat	
Korkojohdannaiset							
Koronvaihtosopimukset, josta	200	700		900	26		29
Keskusvastapuoli- selvitettävät		400		400	14		16
OTC korkojohdannaiset yhteensä	200	700		900	26		29
Korkojohdannaiset yhteensä	200	700		900	26		29
Rahavirran suojauksen johdannaiset yhteensä	200	700		900	26		29
Suojauksen johdannaiset yhteensä	2 842	12 313	6 163	21 318	574	661	805

Johdannaissopimukset yhteensä 31.12.2015

Milj. €	Nimellisarvot/jäljellä oleva juoksu-aika				Käyvät arvot*		Luotto-vasta-arvo
	Alle 1 v	1-5 v	Yli 5 v	Yhteensä	Varat	Velat	
Korkojohdannaiset, josta	42 705	94 574	65 165	202 445	4 421	4 333	5 788
Keskusvastapuoli-selvitettävät	7 712	26 807	24 664	59 183	890	863	1 394
Valuuttajohdannaiset	31 199	9 769	6 706	47 674	1 529	1 480	2 825
Osake- ja indeksisidonnaiset johdannaiset	282	6		288	15		30
Luottojohdannaiset	15	126	82	223	10	13	10
Muut johdannaiset	208	733	14	955	83	62	162
Johdannaiset yhteensä	74 410	105 208	71 966	251 584	6 057	5 888	8 815

Johdannaissopimukset yhteensä 31.12.2014

Milj. €	Nimellisarvot/jäljellä oleva juoksu-aika				Käyvät arvot*		Luotto-vasta-arvo
	Alle 1 v	1-5 v	Yli 5 v	Yhteensä	Varat	Velat	
Korkojohdannaiset	59 160	106 012	55 513	220 684	5 215	5 196	6 475
Keskusvastapuoli-selvitettävät	4 370	24 526	15 008	43 904	876	867	1 222
Valuuttajohdannaiset	16 277	9 028	5 639	30 944	1 036	975	2 066
Osake- ja indeksisidonnaiset johdannaiset	266	285		551	37	1	76
Luottojohdannaiset	9	73	102	184	12	5	12
Muut johdannaiset	233	874	56	1 163	73	67	160
Johdannaiset yhteensä	75 945	116 272	61 310	253 527	6 374	6 243	8 788

* Käyvät arvot sisältävät kertyneet korot, jotka esitetään muissa varoissa tai varauksissa ja muissa veloissa. Lisäksi keskusvastapuoliselvityksessä olevien johdannaisten käyvät arvot on nettoutettu taseesta.

Keskusvastapuoliselvityksessä olevat korkojohdannaiset nettoutetaan taseesta. Nettoutuksen vaikutukset on esitetty liitteessä 79. Muut johdannaissopimukset esitetään taseesta bruttomääräisenä. Pohjola-konsernin vakavaraisuuslaskennassa käytetään myös johdannaisten nettoutusta. Nettoutuksen vaikutukset vastapuoliriskiinkin on esitetty liitetiedossa 60. Nettoutus pienentäisi Pohjola Pankki Oyj:n johdannaisten luottovasta-arvoa 6 248 miljoonaa euroa (6 233).

Liite 79. Rahoitusvarat ja -velat, jotka on vähennetty toisistaan tai joita koskee toimeenpantavissa oleva yleinen nettoutusjärjestely

Rahoitusvarat, jotka on netotettu taseessa tai joita koskee toimeenpantavissa oleva yleinen nettoutusjärjestely

31.12.2015, milj. €	Rahoitusvarojen bruttomäärä	Rahoitusvelkojen bruttomäärä, joka on vähennetty rahoitusvaroista*		Rahoitusvarojen määrät, joita ei ole netotettu taseessa		
		Taseessa esitettävä nettomäärä**	Rahoitus- varat***	Saadut vakuudet	Nettomäärä	
Pankkitoiminnan johdannaiset	6 597	-870	5 727	-3 444	-1 030	1 253
Vahinkovakuutuksen johdannaiset	9		9	-3		6
Johdannaiset yhteensä	6 606	-870	5 735	-3 446	-1 030	1 259

31.12.2014, milj. €	Rahoitusvarojen bruttomäärä	Rahoitusvelkojen bruttomäärä, joka on vähennetty rahoitusvaroista*		Rahoitusvarojen määrät, joita ei ole netotettu taseessa		
		Taseessa esitettävä nettomäärä**	Rahoitus- varat***	Saadut vakuudet	Nettomäärä	
Pankkitoiminnan johdannaiset	6 817	-871	5 946	-4 008	-722	1 216
Vahinkovakuutuksen johdannaiset	12		12	-1		11
Johdannaiset yhteensä	6 829	-871	5 958	-4 009	-722	1 227

Rahoitusvelat, jotka on netotettu taseessa tai joita koskee toimeenpantavissa oleva yleinen nettoutusjärjestely

31.12.2015, milj. €	Rahoitusvelkojen bruttomäärä	Rahoitusvarojen bruttomäärä, joka on vähennetty rahoitusveloista*		Rahoitusvelkojen määrät, joita ei ole netotettu taseessa		
		Taseessa esitettävä nettomäärä**	Rahoitus- velat***	Annetut vakuudet	Nettomäärä	
Pankkitoiminnan johdannaissopimukset	6 486	-840	5 646	-3 444	-1 061	1 141
Vahinkovakuutuksen johdannaiset	4		4	-3		1
Johdannaiset yhteensä	6 490	-840	5 650	-3 446	-1 061	1 143

31.12.2014, milj. €	Rahoitusvelkojen määrät, joita ei ole netotettu taseessa					
	Rahoitusvelkojen bruttomäärä	Rahoitusvarojen bruttomäärä, joka on vähennetty rahoitusveloista*	Taseessa esitettävä nettomäärä**	Rahoitus- velat***	Annetut vakuudet	Nettomäärä
Pankkitoiminnan johdannaissopimukset	6 751	-862	5 889	-4 008	-862	1 019
Vahinkovakuutuksen johdannaiset	2		2	-1		2
Johdannaiset yhteensä	6 753	-862	5 892	-4 009	-862	1 020

* Ml. Käteisvaroihin sisältyvä päivittäin selvitettyjen johdannaisten nettomäärä yhteensä 22 (9) miljoonaa euroa.

** Käyvät arvot ilman kertyneitä korkoja.

*** Pohjola Pankki Oyj:n käytäntönä on solmia johdannaissopimukset kaikkien johdannaistavastapuolien kanssa.

OTC-johdannaisten keskusvastapuoliselvitys

Pohjola Pankki Oyj siirtyi helmikuussa 2013 EMIR-asetuksen (Regulation (EU) No 648/2012) mukaiseen keskusvastapuoliselvitykseen. Finanssivastapuolten kanssa solmitut standardiehtoiset OTC-johdannaiskaupat selvitetään London Clearing House:n kanssa. Toimintamallissa johdannaisten vastapuoleksi muuttuu päivittäisen selvitysprosessin päätteeksi keskusvastapuoli, jonka kanssa netotetaan johdannaisten päiväkohtaiset maksut. Lisäksi päivittäin joko maksetaan tai saadaan vakuus, joka vastaa avointen sopimusten käypien arvojen muutosta (variation margin). Keskusvastapuoliselvityksessä olevat korkojohdannaiset esitetään nettona taseessa.

Muut kahdenvälisesti selvittävät OTC- johdannaiset

Pohjola Pankki Oyj:n ja muiden asiakkaiden välisiin johdannaiskauppoihin sekä sellaisiin johdannaiskauppoihin, joita asetuksen mukainen keskusvastapuoliselvitys ei koske, sovelletaan joko ISDA:n, Pohjola Pankin omaa tai Finanssialan Keskusliiton johdannaissopimusta. Näiden sopimusten perusteella johdannaisten maksuja voidaan netottaa transaktiokohtaisesti maksupäivittäin ja vastapuolen maksukyvyttömyys- ja konkurssitilanteissa. Sopimusehdoissa voidaan lisäksi vastapuolikohtaisesti sopia vakuuksista. Nämä johdannaiset esitetään taseessa bruttoperusteisesti.

Liite 80. Ehdolliset velat ja varat

Konserniin kuuluvat vakuutusyhtiöt merkitsevät vakuutussopimuksia poolien kautta. Poolin jäsenet ovat ensisijaisesti vastuussa omasta suhteellisesta osuudestaan. Osuudet perustuvat sopimuksiin, jotka vahvistetaan vuosittain. Eräissä pooleissa poolin jäsenet vastaavat maksukyvyttömän poolijäsenen velvoitteista omien osuuksiensa suhteessa. Konserni kirjaa yhteisvastuun kautta tulevat vastuut ja saamiset, mikäli yhteisvastuun realisointumisen on todennäköistä.

Liite 81. Muut vuokrasopimukset

Pohjola-konserni vuokralle ottajana

Eräät konsernin yritykset ovat vuokranneet käyttämänsä toimitilat. Vuokrasopimusten pituudet vaihtelevat vuodesta kymmeneen vuoteen ja normaalisti niihin sisältyy mahdollisuus jatkaa sopimusta alkuperäisen päättymispäivän jälkeen. Konserni on edelleen vuokrannut osan vuokraamistaan tiloista. Lisäksi konsernin eräät yritykset ovat vuokranneet leasingsopimuksin moottoriajoneuvoja ja konttorikoneita. Edellä mainituista eristä on liiketoiminnan muihin kuluihin kirjattu vuokrakuluja 23 miljoonaa euroa (21).

Ei-purettavissa olevien vuokrasopimusten perusteella maksettavat vähimmäisvuokrat

Milj. €	31.12.2015	31.12.2014
Yhden vuoden kuluessa	3	7
Yli vuoden kuluessa ja enintään viiden vuoden kuluttua	1	4
Yli viiden vuoden kuluttua	0	0
Yhteensä	5	11

Ei-purettavissa olevista edelleenvuokraussopimuksista odotettavissa olevat vastaiset vähimmäisvuokrat 5

Pohjola-konserni vuokralle antajana

Pohjola-konsernin yritykset ovat antaneet vuokralle omistamiaan sijoituskiinteistöjä, joista kertyi vuokratuottoja 24 miljoonaa euroa (23).

Ei-purettavissa olevien muiden vuokrasopimusten perusteella saatavat vähimmäisvuokrat

Milj. €	31.12.2015	31.12.2014
Yhden vuoden kuluessa	19	28
Yli vuoden kuluessa ja enintään viiden vuoden kuluttua	44	49
Yli viiden vuoden kuluttua	44	34
Yhteensä	107	111

Liite 82. Omistukset tytäryrityksissä, strukturoiduissa yhteisöissä sekä yhteisissä toiminnoissa

Tilikauden aikana tapahtuneet muutokset tytäryrityksissä ja strukturoiduissa yhteisöissä

Aiemmin julkistetun suunnitelman mukaisesti Pohjola Pankki Oyj:n ylimääräinen yhtiökokous hyväksyi 22.10.2015 jakautumissuunnitelman. Osittaisjakautumisessa OP Osuuskunnalle siirtyivät Pohjola konsernin seuraavat tytäryhtiöt: Pohjola Varainhoito Oy, PAM USA Funds Oy, Pohjola Asset Management Execution Services Oy, Pohjola Kiinteistösijoitus Oy, Pohjola Asuntorahasto I GP Oy, Suomi Toimitilakiinteistöt GP Oy, Real Estate Debt and Secondaries GP Oy, Real Estate Fund Finland Oy, Real Estate Fund Finland III GP Oy ja Real Estate Fund of Funds Finland Oy

Konsernitilinpäätökseen yhdistellyt merkittävät tytäryritykset 2015

Merkittäviä tytäryrityksiä ovat sellaiset yhtiöt, joiden toiminta vaatii toimiluvan sekä muut liiketoiminnan kannalta keskeiset yritykset. Kaikki konserniin yhdistellyt merkittävät tytäryritykset ovat kokonaan omistettuja eikä niissä ole näin ollen merkittäviä määräysvallattomien omistajien osuuksia.

Yhtiö	Kotipaikka/ kotimaa	Omistus- osuus osak- keista, %	Osuus äänival- lasta, %	Yhtiö kuuluu vakavaraisuuden konsolidointiryhmään
A-Vakuutus Oy	Helsinki	100	100	
Omasairaala Oy	Helsinki	100	100	
Pohjola Finance Estonia AS	Viro	100	100	x
Pohjola Finance SIA	Latvia	100	100	x
Pohjola Vakuutus Oy	Helsinki	100	100	
Seesam Insurance AS	Viro	100	100	
UAB Pohjola Finance	Liettua	100	100	x
Vakuutusosakeyhtiö Eurooppalainen	Helsinki	100	100	

Konsernitilinpäätökseen on merkittävien tytäryhtiöiden lisäksi yhdistelty 2 kpl muita tytäryrityksiä.

Konsernitilinpäätökseen yhdistellyt merkittävät tytäryritykset 2014

Yhtiö	Kotipaikka/ kotimaa	Omistus- osuus osak- keista, %	Osuus äänival- lasta, %	Yhtiö kuuluu vakavaraisuuden konsolidointiryhmään
A-Vakuutus Oy	Helsinki	100	100	
Omasairaala Oy	Helsinki	100	100	
Pohjola Finance Estonia AS	Viro	100	100	x
Pohjola Finance SIA	Latvia	100	100	x
Pohjola Kiinteistösijoitus Oy*	Helsinki	100	100	
Pohjola Vakuutus Oy	Helsinki	100	100	
Pohjola Varainhoito Oy*	Helsinki	100	100	x
Seesam Insurance AS	Viro	100	100	
UAB Pohjola Finance	Liettua	100	100	x
Vakuutusosakeyhtiö Eurooppalainen	Helsinki	100	100	

Konsernitilinpäätökseen on merkittävien tytäryhtiöiden lisäksi yhdistelty 10 kpl muita tytäryrityksiä.

* Lopetettu toiminto

Konsernitilinpäätökseen yhdistellyt strukturoidut yhteisöt

Pohjola-konserni toimii sijoittajana erilaisissa sijoitusrahastoissa saadakseen sijoitustuottoja. Pohjola-konsernin tilinpäätökseen yhdistellään kaksi (2) kiinteistörahastoa. Nämä rahastot on luokiteltu strukturoiduiksi yhteisöiksi, sillä Pohjola-konsernin määräysvalta ei perustu äänioikeuksiin vaan merkityksellisten toimintojen ohjaamiseen, altistumiseen rahaston muuttuviin tuottoihin sekä rahaston hallinnon järjestämiseen. Näihin rahastoihin liittyy myös määräysvallattomien omistajien osuudet.

Alla olevassa taulukossa on esitetty yritykset, joissa on määräysvallattomien omistajien osuus.

Nimi	Toimi- paikka	Pääasiallinen toimiala	Omistus- osuus, % 2015	Omistus- osuus, % 2014	Määräysval- lattomien omistajien osuus, %
Real Estate Funds of Funds II Ky	Helsinki	Kiinteistörahasto	22,2	22,2	77,8
Real Estate Fund Finland III Ky	Helsinki	Kiinteistörahasto	33,3	33,3	66,7

Pohjola-konsernin yrityksillä ei ole sopimuksia taloudellisen tuen antamisesta konsernitilinpäätökseen sisältyville strukturoiduille yhteisöille. Tilikauden aikana ei tällaista tukea ole myöskään annettu.

Taloudellista informaatiota koskeva yhteenveto tytäryrityksistä, joissa on olennainen määräysvallattomien omistajien osuus

Alla olevassa taulukossa on esitetty taloudellista informaatiota koskeva yhteenveto niistä tytäryrityksistä, jossa on olennainen määräysvallattomien omistajien osuus. Taloudellinen informaatio vastaa tytäryrityksen tilinpäätöksissä esitettyjä lukuja, joihin on tehty mm. käyvän arvon oikaisuja vastaamaan Pohjola-konsernin laatimisperiaatteita. Esitetyt luvut ovat ennen sisäisten liiketapahtumien eliminointia.

Yhteenveto taseesta Milj. €	Real Estate Funds of Funds II Ky		Real Estate Fund Finland III Ky	
	2015	2014	2015	2014
Rahavarat	2	6	2	2
Sijoitukset	51	65	89	53
Varat yhteensä	53	72	91	55
Rahoitusvelat				
Velat yhteensä				
Nettovarallisuus (100%)	53	72	91	55
Kertyneet määräysvallattomien omistajien osuudet	41	55	64	37
Yhteenveto laajasta tuloslaskelmasta				
Liikevaihto	8	11	5	5
Jatkuvien toimintojen voitto tai tappio verojen jälkeen	8	10	6	1
Muut laajan tuloksen erät	-3	1		
Laaja tulos (100%)	5	11	6	1
Määräysvallattomien omistajien osuus laajasta tuloksesta	4	8	4	1
Määräysvallattomille omistajille maksetut voitto-osuudet	5	5	3	4

Yhteenveto rahavirroista

Liiketoiminnasta kertynyt nettorahavirta	-1	-1	-9	2
Investointeihin käytetty nettorahavirta	20	27	-26	2
Rahoitukseen käytetty nettorahavirta	-24	-20	35	-7
Rahavarojen nettomuutos	-4	6	0	-2
Rahavarat tilikauden alussa	6	0	2	5
Rahavarat tilikauden lopussa	2	6	2	2

Yhteiset toiminnot

Pohjola-konsernin tilinpäätökseen yhdistellään yhteisinä toimintoina 45 (43) kiinteistöyhtiötä yhdistelemällä Pohjola-konsernin omistusosuutta vastaava osuus kiinteistöyhtiön omaisuuseristä. Luokittelu yhteisiin toimintoihin on tehty liiketoiminnan luonteen mukaisesti vaikka Pohjola-konsernilla on määräysvalta osaan kiinteistöyhtiöistä. Kiinteistöyhtiöiden osakkeet oikeuttavat tiettyjen huoneistojen hallintaan, joista osa on Pohjola-konsernin omassa käytössä. Nämä huoneistot sisältyvät taseessa aineellisiin hyödykkeisiin liitetietoon 26. Kukin keskinäisen kiinteistöyhtiön osakas on vastuussa osuudestaan yhtiön lainoista. Loput kiinteistöyhtiöistä ovat sijoituskiinteistöjä ja ne sisältyvät liitetietoihin 21 ja 22.

Yhteenveto yhteisten toimintojen yhdistelyn tasevaikutuksesta

Milj. €	31.12.2015	31.12.2014
Maa-alueet	27	27
Rakennukset	252	247
Varat yhteensä	278	273

Merkittävimmät konsernitilinpäätökseen yhdistellyt yhteiset toiminnot 2015

Nimi	Kotipaikka	Omistusosuus, %
Kiinteistö Oy Helsingin Puutarhurinkuja 2	Helsinki	100
Kiinteistö Oy Kanta-Sarvis II	Tampere	100
Kiinteistö Oy STC Viinikkala	Helsinki	100
Kiinteistö Oy Vantaan Kisällintie 13	Helsinki	100
Tikkurilan Kauppatalo Oy	Helsinki	53,7
Kiinteistö Oy Grand Cargo Terminal 1	Vantaa	100
Kiinteistö Oy Grand Cargo Terminal 2	Vantaa	100
Kiinteistö Oy Tampereen Ratinankaari	Tampere	100
Kiinteistö Oy Vuosaaren Pohjoinen Ostoskeskus	Helsinki	100
Kiinteistö Oy Kanta-Sarvis I	Helsinki	50
Kiinteistö Oy Koskitammi	Tampere	100

Merkittävimmät konsernitilinpäätökseen yhdistellyt yhteiset toiminnot 2014

Nimi	Kotipaikka	Omistusosuus, %
Kiinteistö Oy Helsingin Puutarhurinkuja 2	Helsinki	100
Kiinteistö Oy Kanta-Sarvis II	Tampere	100
Kiinteistö Oy STC Viinikkala	Helsinki	100
Kiinteistö Oy Vantaan Kisällintie 13	Helsinki	100
Tikkurilan Kauppatalo Oy	Helsinki	53,7
Kiinteistö Oy Grand Cargo Terminal 1	Vantaa	100,0
Kiinteistö Oy Grand Cargo Terminal 2	Vantaa	100,0
Kiinteistö Oy Tampereen Ratinankaari	Tampere	100,0
Kiinteistö Oy Vuosaaren Pohjoinen Ostoskeskus	Helsinki	100,0

Konsernitilinpäätökseen on merkitty osuus yhteisessä määräysvallassa olevista omaisuuseristä ja niihin kohdistuvista veloista.

Osuudet konsolidoimattomissa skruturoiduissa yhteisöissä

OP Ryhmään kuuluva OP-Rahastoyhtiö Oy hallinnoi OP-rahastoja. OP-Rahastoyhtiö Oy käyttää useissa hallinnoimissaan rahastoissa salkunhoitajana Pohjola Varainhoito Oy:tä. Lisäksi ryhmään kuuluva Pohjola Kiinteistösijoitus Oy hallinnoi useita kiinteistörahastoja. Useissa rahastoissa hallinnointiyhtiö ohjaa merkityksellisiä toimintoja tekemällä sijoituspäätökset rahaston sääntöjen mukaisesti. OP Ryhmän yrityksillä ei ole muissa em. yritysten hallinnoimissa rahastoissa sellaisia omistuksia, jotka altistaisivat ryhmän merkittävästi kohteen muuttuvalle tuotolle ja aiheuttaisivat siten konsolidointivelvoitteen.

Pohjola-konsernin sijoitukset OP -rahastoihin sekä Pohjola Kiinteistösijoitus Oy:n rahastoihin on merkitty taseessa vahinkovakuutustoiminnan varoihin. Pohjola-konsernin tappioriski rajoittuu sijoituksen tasearvoon.

Milj. €	2015	2014
Vahinkovakuutustoiminnan varat	216	294
Sijoitukset rahastoihin yhteensä	216	294

MUUT LIITETIEDOT

Liite 83. Lähipiiritapahtumat

Pohjola-konsernin lähipiiriin muodostavat emoyhtiö OP Osuuskunta, konserniin yhdistellyt tytäryhtiöt, osakkuusyhtiöt, hallinto henkilöt ja muut lähipiiriin kuuluvat yhteisöt. Pohjola-konsernin osakkuusyhtiöt on lueteltu liitetiedossa 24. Pohjola-konsernin hallinto henkilöihin luetaan Pohjola Pankki Oyj:n toimitusjohtaja, hallituksen jäsenet ja näiden läheiset perheenjäsenet. Lähipiiriin luetaan myös yhtiöt, joissa hallinto henkilöllä tai hallinto henkilön läheisellä perheenjäsenellä on huomattava vaikutusvalta. Muihin lähipiiriin kuuluviin yhteisöihin luetaan OP-Eläkekassa, OP-Eläkesäätiö ja sisaryritykset OP Osuuskunta -konsernissa.

Lähipiirille myönnettyissä lainoissa noudatetaan normaaleja luottoehtoja. Lainat on sidottu yleisesti käytössä oleviin viitekorkoihin.

Liiketapahtumat lähipiirin kanssa 2015

Milj. €	Emoyhtiö	Osakkuus-yhtiöt	Hallinto-henkilöt	Muut*
Luotot				2 562
Muut saamiset	11			120
Talletukset	834			614
Muut velat	1			336
Korkotuotot	0	0		123
Korkokulut	3			185
Osinkotuotot	0			16
Vahinkovakuutustoiminnan nettotuotot				3
Palkkiotuotot ja -kulut, netto	0	0		18
Kaupankäynnin nettotuotot				70
Liiketoiminnan muut tuotot	0			6
Liiketoiminnan kulut	13			117
Vastuusitoumukset ja johdannaiset				
Taseen ulkopuoliset sitoumukset				
Takaukset				83
Takuuvastuut				7
Johdannaissopimukset				
Nimellisarvot				19 981
Luottovasta-arvot				200
Palkat ja palkkiot sekä tulospalkat				
Palkat ja palkkiot sekä tulospalkat			1	
Lähipiirin omistamien				
Osakkeiden lukumäärä	319 551 415			

Liiketahtumat lähipiirin kanssa 2014

Milj. €	Emoyhtiö	Osakkuus- yhtiöt	Hallinto- henkilöt	Muut*
Luotot		2		2 535
Muut saamiset	11			207
Talletukset	191	0		800
Muut velat	0			461
Korkotuotot	0	0		205
Korkokulut	3			290
Osinkotuotot	0			14
Vahinkovakuutustoiminnan nettotuotot				4
Palkkiotuotot ja -kulut, netto	7	0		17
Kaupankäynnin nettotuotot				-108
Liiketoiminnan muut tuotot	0			8
Liiketoiminnan kulut	16			150
Vastuuitoumukset ja johdannaiset				
Taseen ulkopuoliset sitoumukset				
Takaukset				79
Takuuvastuut				7
Johdannaissopimukset				
Nimellisarvot		2		20 227
Luottovasta-arvot		0		154
Palkat ja palkkiot sekä tulospalkat				
Palkat ja palkkiot sekä tulospalkat			1	
Lähipiirin omistamien				
Osakkeiden lukumäärä	319 551 415			

* Muihin lähipiiriin kuuluviin yhteisöihin luetaan OP-Eläkekassa, OP-Eläkesäätiö ja sisaryritykset OP-Osuuskunta-keskusyhteisökonsernissa.

Hallituksen palkkiot 2015

Hallituksen jäsenet eivät ole tilikauden 2015 aikana saaneet Pohjola-konsernin yhtiöiltä kuukausi- tai kokouspalkkioita eivätkä osake- tai osakeperusteisia palkkioita.

Toimitusjohtajalle 31.12.2015 päättyneeltä tilikaudelta maksetut palkat ja tulospalkkiot olivat seuraavat:

Toimitusjohtaja Jouko Pölönen 674 931 euroa*

Toimitusjohtajan toimitushteessa noudatettava irtisanomisaika on kuusi kuukautta. Toimitusjohtajasopimuksen mukaan yhtiön tulee maksaa toimitusjohtajalle irtisanomisajan palkan lisäksi erokorvauksena kuuden (6) kuukauden kokonaispalkkaa vastaava määrä, jos yhtiö irtisanoo toimitusjohtajan tehtävästään tai toimitusjohtaja joutuu irtisanoutumaan tai purkamaan sopimuksen yhtiöstä johtuvasta syystä. Toimitusjohtajan toimitushteen päättyessä yhtiöstä johtuvista syistä on toimitusjohtajalla myös oikeus toimitushteen päättymisvuoden lyhyen ja pitkän aikavälin palkkiojärjestelmien palkkioihin, mikäli kyseisten järjestelmien ansaintakriteerit ja järjestelmien ehtojen mukaiset maksamisen edellytykset täyttyvät ja hänen toimitushteensa on jatkunut koko ansaintavuoden. Lisäksi toimitusjohtaja kuuluu johdon pitkän aikavälin palkitsemisjärjestelmiin (2011-2013), joka maksetaan vuosina 2015-2017 ja (2014-2016), joka maksetaan vuosina 2018-2020. Toimitusjohtajalla on vapaa autoetu.

* Summaan sisältyy 11 200 euroa aiemmilta vuosilta lykättyä tulospalkkiota sekä 131 907 euroa pitkän aikavälin järjestelmästä maksettua palkkiota. Lykättyjen erien maksaminen edellyttää hallituksen päätöstä. Lykkäämismenettely on selostettu liitetiedossa 84.

Toimitusjohtajaa ja hallitusta koskevat eläkesitoumukset

Toimitusjohtaja kuuluu työntekijäin eläkelain TyEL:n piiriin, joka tarjoaa palvelusaikaan ja työansioihin perustuvan eläketurvan laissa säädetyllä tavalla. Eläkeikä on 63-68 vuotta henkilön oman valinnan mukaan. Toimitusjohtajalle on toimitusjohtajasopimuksessa määritelty 63 vuoden eläkeikä. Toimitusjohtajan lisäeläketurva on hoidettu OP-Henkivakuutus lisäeläkevakuutuksella. Hallituksen jäsenten osalta ei ole tehty eläkesitoumuksia. Eläkesitoumuksia ei ole tehty myöskään hallituksen aikaisemmin kuuluneiden henkilöiden osalta. Pohjola-konsernin eläkejärjestelyt on kuvattu tarkemmin liitetiedossa 35 Varaukset ja muut velat.

Tuhatta euroa	TyEL-järjestelyn eläkekulut*		Vapaaehtoisten lisäeläkkeiden IFRS-kulu	
	2015	2014	2015	2014
Toimitusjohtaja Jouko Pölönen	86	60		

* TyEL:n etuusperusteisen osan osalta on käytetty IFRS-kulua ja maksuperusteisen osan osalta ko. henkilön maksun tasausosaa vähennettyä työntekijän maksuosuudella.

Liite 84. Muuttuva palkitseminen

Henkilöstörahasto

Pohjola Pankki Oyj liittyi 26.10.2004 OP-Henkilöstörahasto hr:ään. Rahaston jäsenenä oli noin 1 719 Pohjola-konsernin työntekijää 31.12.2015. Pohjola-konsernissa henkilöstörahastoon kuuluvat kaikki henkilöt, jotka eivät kuulu johdon järjestelmään tai Baltian toimintoihin.

OP-Henkilöstörahastolle maksettava voittopalkkioerä vuonna 2015 perustui seuraavien tavoitteiden saavuttamiselle: OP Ryhmän tulos ennen veroja ja OP Ryhmän ydinvakavaraisuus (CET 1), molemmat painolla 30 % sekä keskitittäasiakkaiden määrän muutos painolla 40 %. Henkilöstörahastoon tehtävän palkkiosirron määrä vuodelta 2015 on n. 5,3 % (4,2 %) rahaston jäsenten palkkasummasta. Vuonna 2015 kirjattiin palkkioita yhteensä 5,3 miljoonaa euroa (2,9).

Johdon pitkäaikaiset palkitsemisjärjestelmät

OP Ryhmän palkitsemisjärjestelmät noudattavat finanssi- ja rahoitusalan sääntelyä ja perustuvat OP Ryhmän strategiaan tavoitteisiin.

OP Ryhmän muuttuvan palkitsemisen periaatteissa on huomioitu ryhmän riskiasema ja riskienhallintamenetelmät. Ansaintamittarien tavoitteet on mitoitettu niin, etteivät ne kannusta liialliseen riskinottoon. Pitkän aikavälin muuttuva palkitseminen perustuu OP Ryhmän strategisten tavoitteiden saavuttamiseen kun taas lyhyen aikavälin muuttuva palkitseminen perustuu ryhmään kuuluvan yhtiön tai liiketoimintayksikön tavoitteiden saavuttamiseen. Palkkioiden enimmäismäärä on kaikissa järjestelmissä rajattu.

Pitkän aikavälin ohjelma

Pohjola kuuluu OP Ryhmän yhteiseen pitkän aikavälin kannustinjärjestelmään, jossa on OP Ryhmätasoiset tavoitteet. Ne ovat yhteneväiset koko ryhmän henkilöstön OP-Henkilöstörahaston tavoitteiden kanssa.

Pitkän aikavälin johdon osakepalkkiojärjestelmän piiriin kuuluvat Pohjola Pankissa ja sen tytäryhtiöissä toimivat johtajat ja erikseen määritellyt avaintehtävissä toimivat henkilöt, jotka OP Osuuskunnan hallintoneuvosto on nimennyt. Vuoden 2011-2013 järjestelmään kuuluu yhteensä 39 (52) henkilöä ja vuoden 2014-2016 järjestelmään 39 (42) henkilöä.

Palkkio on porrastettu tehtävän mukaan. Johto- ja avainhenkilöillä on oikeus asetettujen tavoitteiden toteutuessa 100 prosenttisesti, vuosittain 2–12 kuukauden säännöllistä ennakonpidätyksen alaista palkkaa vastaavaan palkkioon.

Järjestelmä koostuu peräkkäisistä kolmen vuoden pituisista ansaintajaksoista, joista ensimmäinen on 1.1.2011–31.12.2013. Ansaintajakson 2011–2013 palkkio maksetaan lykkäysajan jälkeen kolmessa yhtä suuressa erässä kesäkuun loppuun mennessä vuosina 2015–2017. Toinen ansaintajakso on 1.1.2014 - 31.12.2016 ja palkkiot maksetaan lykkäysajan jälkeen kolmessa yhtä suuressa erässä kesäkuun loppuun mennessä vuosina 2018 - 2020.

2011-2013 järjestelmän alussa määriteltiin tavoitepalkkio eli palkkion maksimimäärä Pohjola Pankki Oyj:n A osakkeiden lukumääränä. Tavoitepalkkio v. 2011–2013 ansaintajaksole oli 1,2 miljoonaa osaketta, joka maksettaisiin osittain rahana (ennakonpidätyksen osuus) ja osakkeina. OP Osuuskunta toteutti vapaaehtoisen julkisen ostotarjouksen kaikista Pohjola Pankki Oyj:n liikkeeseen laskemista A- ja K-sarjan osakkeista, jotka eivät olleet OP Osuuskunnan omistuksessa. Tämän johdosta ansaintajakson 2011-2013 palkkioiden maksatuksessa sovelletaan järjestelmän ehtoa, jonka mukaan palkkio maksetaan kokonaan rahana, mikäli jollekin Pohjolan osakkeenomistajista syntyy osakeyhtiölain 18 luvun 1 §:n tarkoittama lunastusoikeus ja lunastusvelvollisuus sen perusteella, että osakkeenomistajalla on yli 90 % yhtiön osakkeista ja osakkeiden tuottamista äänistä. Palkkiot, jotka oli tarkoitus maksaa Pohjolan A-sarjan osakkeiden ja rahan yhdistelmänä, maksetaan rahana ja alkuperäisen maksuaikataulun mukaisesti vuosina 2015, 2016 ja 2017. Palkkio muutettiin rahamääräiseksi kertomalla osakkeiden lukumäärä lunastushinnalla.

Vuoden 2014-2016 järjestelmän tavoitteiden toteutuessa niille asetetuilla maksimitasoilla on järjestelmässä mukana olevilla mahdollisuus vuosittain 2-8 kuukauden säännöllistä ennakonpidätyksen alaista palkkaa vastaavaan palkkioon. Palkkion määrä riippuu tavoitteiden saavuttamisesta ansaintajakson päätyttyä ja se maksetaan kolmessa yhtä suuressa erässä vuosina 2018 -2020. Järjestelmän perusteella mahdollisesti maksettava palkkio maksetaan OP:n liikkeeseen laskemina debentureina. Ansaittu euromääräinen palkkio muunnetaan debentuurien kappalemääräksi järjestelmän toteuman selvittyä. Palkkiosta vähennetään rahana maksettava osuus, jolla katetaan palkkiosta aiheutuvia veroja ja veronluonteisia maksuja.

OP Osuuskunnan hallintoneuvosto päättää järjestelmän ansaintamittarit ja niille asetettavat tavoitteet kullekin ansaintajaksolle erikseen. Vuoden 2011–2013 järjestelmän tavoitteet perustuivat seuraaviin kriteereihin:

- Keskittäjäasiakkaiden määrän kasvu
- Yritysassiakasliiketoiminnan markkinaosuuden muutos
- Taloudellisen pääoman tuotto

Vuoden 2014-2016 järjestelmän tavoitteiden asettamisessa on huomioitu Euroopan parlamentin ja neuvoston luottolaitosdirektiivi CRD4, joka rajaa muuttuvan palkitsemisen enimmäismäärän enimmillään henkilön kiinteän palkitsemisen suuruiseksi vuositasolla. Vuoden 2014-2016 järjestelmän tavoitteet perustuvat seuraaviin kriteereihin:

- OP Ryhmän tulos ennen veroja
- OP Ryhmän ydinvakavaraisuus (CET 1)
- Keskittäjäasiakkaiden määrän kasvu

Palkkioiden maksun edellytyksenä on, että OP Ryhmän RAVA-vakavaraisuus on maksuhetkellä 1,3 tai sen yli. Lisäksi edellytetään, että henkilö on OP Ryhmän palveluksessa maksuhetken saakka.

Vuoden 2011-2013 järjestelmässä osakkeiden osuutta käsiteltiin Pohjola-konsernissa osakkeina maksettavana. Järjestelmän maksutavan muutoksen johdosta järjestelmän kirjanpidollinen käsittely on muutettu v. 2014 vastaamaan IAS 19 mukaista työsuhte-etuuksien käsittelyä. Molempien järjestelmien kulut jaksotetaan ansaintajakson alusta maksuhetken asti (oikeuden syntymisjaksolle) henkilöstökuluihin ja vastaava velka kirjataan siirtovelkoihin. Järjestelmistä kirjattu velka oli 31.12.2015 yhteensä 7,1 miljoonaa euroa (5,6).

OP Osuuskunnan hallintoneuvosto hallinnoi pitkän aikavälin järjestelmää ja valvoo sen noudattamista. Hallintoneuvosto voi harkintansa mukaan muuttaa järjestelmän ehtoja ja lykätä palkkion maksua erityisen painavista syistä.

Lyhyen aikavälin palkitsemisjärjestelmät

Lyhyen aikavälin palkitsemisessa ansaintajako on kalenterivuosi ja palkkio maksetaan rahana. Lyhyen aikavälin palkitsemisjärjestelmät perustuvat yritys- ja yhteisökohtaisiin tavoitteisiin ja kattavat koko Pohjola-konsernin henkilöstön.

Järjestelmän kulut jaksotetaan ansaintajakson alusta maksuhetken asti (oikeuden syntymisjaksolle) henkilöstökuluihin ja vastaava velka kirjataan siirtovelkoihin.

Muuttuvan palkkion maksamisen viivästäminen

Muuttuvien palkkioiden maksamisesta on säädetty laissa Luottolaitostoiminnasta (610/2014). Jos henkilö on luokiteltu työtehtäviensä perusteella ryhmään, joiden ammatillisesta toiminnasta voi aiheutua yritykselle merkittävää riskiä ("riskiprofiiliin vaikuttava henkilö"), lykätään muuttuvan palkkion maksua tietyissä olosuhteissa kolmelle vuodelle.

Riskiprofiiliin vaikuttavaan henkilöryhmään kuuluvat Pohjola-konsernissa mm. toimitusjohtajat ja muut toiminnan johtamiseen osallistuvat henkilöt, muut henkilöt, joiden toiminnalla on olennainen vaikutus yrityksen riskiasemaan, sisäinen valvontatoimi sekä muut nimetyt henkilöt tai erityisryhmät.

Riskiprofiiliin vaikuttavaan henkilöryhmään sovelletaan muuttuvan palkkion maksamisen lykkäämistä, mikäli henkilön muuttuva palkkio yhden vuoden ansaintajaksolta ylittää Finanssivalvonnan kannanoton mukaisen rajan 50 000 euroa tai tätä korkeamman kahden kuukauden kiinteän bruttopalkan. Riskiprofiiliin vaikuttavan henkilön palkkioita tarkastellaan 50 000 euron lykkäysrajan suhteen kokonaisuutena huomioiden sekä pitkän että lyhyen aikavälin palkkiot.

Jos maksun viivästäminen euroraja ylittyy, osa palkkiosta maksetaan heti ja loput palkkion maksusta lykätään. Lykkäystilanteessa viivästettävä palkkio maksetaan kolmen seuraavan vuoden aikaan. Sanotussa lykkäystilanteessa lyhyen aikavälin ohjelmassa maksetaan aina puolet palkkiosta rahana ja puolet OPn liikkeeseen laskemana debentuurilainana.

Muuttuvasta palkitsemisesta kirjatut kulut*

Milj. €	2015	2014
Henkilöstörahassto	5	3
Lyhyen aikavälin ohjelmat	10	14
Pitkän aikavälin ohjelmat		
Vuoden 2011–2013 ohjelma	1	1
Vuoden 2014–2016 ohjelma	1	1
Yhteensä	17	18

* Ilman sosiaalikulua

Yllä olevan taulukon luvut sisältävät lopetettuihin toimintoihin kohdistuvia kuluja 3 miljoonaa euroa (3).

Emoyhtiön tilinpäätös, FAS

Tilinpäätöslaskelmat

Tuloslaskelma

Milj. e	2015	2014
Korkotuotot	1 687	1 903
Leasingtoiminnan nettotuotot	25	27
Korkokulut	-1 514	-1 680
Korkokate	198	249
Tuotot oman pääoman ehtoisista sijoituksista	48	237
Samaan konserniin kuuluvista yrityksistä	28	195
Omistusyhteisyryksistä	14	3
Muista yrityksistä	5	38
Palkkiotuotot	136	152
Palkkiokulut	-40	-46
Arvopaperikaupan ja valuuttatoiminnan nettotuotot	133	83
Arvopaperikaupan nettotuotot	67	47
Valuuttatoiminnan nettotuotot	66	36
Myytavissä olevien rahoitusvarojen nettotuotot	41	13
Suojauslaskennan nettotulos	-1	-2
Sijoituskiinteistöjen nettotuotot	1	-1
Liiketoiminnan muut tuotot	21	21
Hallintokulut	-126	-137
Henkilöstökulut	-56	-62
Palkat ja palkkiot	-46	-51
Henkilösivukulut	-10	-11
Eläkekulut	-7	-8
Muut henkilösivukulut	-2	-3
Muut hallintokulut	-70	-75
Poistot ja arvonalentumiset aineellisista ja aineettomista hyödykkeistä	-10	-11
Liiketoiminnan muut kulut	-21	-46
Arvonalentumistappiot luotoista ja muista sitoumuksista	-30	-25
Liikevoitto	350	486
Tilinpäätössiirot	-79	-3
Tuloverot	-46	-58
Tilikauden verot	-39	-41
Aikaisempien tilikausien verot	0	-23
Laskennallisen verovelan muutos	-7	6
Varsinaisen toiminnan voitto verojen jälkeen	225	425
Tilikauden voitto	225	425

Tase

Vastaavaa

Milj. e	31.12.2015	31.12.2014
Käteiset varat	8 465	3 774
Keskuspankkirahoitukseen oikeuttavat saamistodistukset	11 295	7 825
Valtion velkasitoumukset		
Muut	11 295	7 825
Saamiset luottolaitoksilta	9 647	10 066
Vaadittaessa maksettavat	332	481
Muut	9 315	9 584
Saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä	16 055	14 393
Vaadittaessa maksettavat		
Muut	16 055	14 393
Leasingkohteet	1 150	1 152
Saamistodistukset	942	714
Julkisyhteisöiltä	82	29
Muilta	860	685
Osakkeet ja osuudet	10	63
Osakkeet ja osuudet omistusyhteisyhteisöissä	0	32
Osakkeet ja osuudet samaan konserniin kuuluvissa yrityksissä	1 035	1 250
Johdannaissopimukset	4 543	5 395
Aineettomat hyödykkeet	54	51
Aineelliset hyödykkeet	15	15
Sijoituskiinteistöt ja sijoituskiinteistöosakkeet ja -osuudet	9	9
Muut kiinteistöt ja kiinteistöyhteisöjen osakkeet ja osuudet	3	3
Muut aineelliset hyödykkeet	4	3
Muut varat	1 896	1 879
Siirtosaamiset ja maksetut ennakot	612	659
Laskennalliset verosaamiset	10	8
Vastaavaa yhteensä	55 729	47 274

Vastattavaa		
Milj. e	31.12.2015	31.12.2014
Vieras pääoma		
Velat luottolaitoksille	5 209	5 241
Keskuspankeille	12	250
Luottolaitoksille	5 197	4 991
Vaadittaessa maksettavat	1 138	898
Muut	4 060	4 094
Velat yleisölle ja julkisyhteisöille	17 670	11 668
Talletukset	11 516	9 406
Vaadittaessa maksettavat	11 414	7 726
Muut	102	1 680
Muut velat	6 155	2 262
Vaadittaessa maksettavat	9	8
Muut	6 146	2 254
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	19 638	17 980
Joukkovelkakirjalainat	13 100	10 941
Muut	6 538	7 040
Johdannaissopimukset ja muut kaupankäyntitarkoituksessa pidettävät velat	4 532	5 268
Muut velat	3 190	2 317
Muut velat	3 190	2 317
Pakolliset varaukset	0	0
Siirtovelat ja saadut ennakot	633	727
Velat, joilla on huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla	1 602	948
Pääomalainat	272	265
Muut	1 330	683
Vieras pääoma yhteensä	52 475	44 150
Tilinpäätössiirtojen kertymä	1 111	1 032
Poistoero	145	141
Vapaaehtoiset varaukset	966	891
Oma pääoma		
Osake- tai osuuspääoma	428	428
Osakepääoma	428	428
Ylikurssirahasto	524	524
Muut sidotut rahastot	188	225
Vararahasto	164	164
Käyvän arvon rahasto	25	61
Rahavirran suojauksesta	12	17
Käypään arvoon arvostamisesta	13	44
Vapaat rahastot	331	331
Sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto	308	308
Muut rahastot	23	23
Edellisten tilikausien voitto	446	159
Tilikauden voitto	225	425
Oma pääoma yhteensä	2 142	2 092
Vastattavaa yhteensä	55 729	47 274
Taseen ulkopuoliset sitoumukset	8 349	7 379
Asiakkaan puolesta kolmannen hyväksi annetut sitoumukset	2 341	2 749
Takaukset ja pantit	2 167	2 451
Muut	173	297
Asiakkaan hyväksi annetut peruuttamattomat sitoumukset	6 009	4 630
Arvopapereiden takaisinostositoumukset	5	7
Muut	6 003	4 622

Rahavirtalaskelma, FAS

Milj. e	31.12.2015	31.12.2014
Liiketoiminnan rahavirta		
Kauden voitto	225	425
Kauden voittoon tehdyt oikaisut	94	-222
Liiketoiminnan varojen lisäys (-) tai vähennys (+)	-3 698	-1 685
Keskuspankkirahoitukseen oikeuttavat saamistodistukset	-3 410	-200
Saamiset luottolaitoksilta	268	-528
Saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä	-1 522	-1 000
Leasingkohteet	0	6
Saamistodistukset	-200	399
Osakkeet ja osuudet	19	6
Johdannaissopimukset	646	31
Sijoituskiinteistöt		1
Muut varat	500	-398
Liiketoiminnan velkojen lisäys (+) tai vähennys (-)	6 310	2 136
Velat luottolaitoksille ja keskuspankeille	-22	447
Velat yleisölle ja julkisyhteisöille	6 003	1 325
Johdannaissopimukset ja muut kaupankäyntitarkoituksessa pidettävät velat	-17	32
Muut velat	346	332
Maksetut tuloverot	-65	-54
Saadut osingot	178	107
A. Liiketoiminnan rahavirta yhteensä	2 931	708
Investointien rahavirta		
Eräpäivään asti pidettävien rahavarojen lisäykset	20	-10
Eräpäivään asti pidettävien rahavarojen vähennykset	-83	69
Tytär- ja osakkuusyritysten hankinnat		0
Tytär- ja osakkuusyritysten myynnit	85	0
Investoinnit aineellisiin ja aineettomiin hyödykkeisiin	-14	-12
Aineellisten ja aineettomien hyödykkeiden luovutukset	0	0
B. Investointien rahavirta yhteensä	8	47
Rahoituksen rahavirrat		
Velat, joilla on huonompi etuoikeus, lisäykset	1 242	
Velat, joilla on huonompi etuoikeus, vähennykset	-700	
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat, lisäykset	27 342	34 663
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat, vähennykset	-26 145	-33 616
Maksetut osingot	-137	-212
Muut oman pääoman erien rahamääräiset vähennykset		0
C. Rahoituksen rahavirta yhteensä	1 602	835
Rahavarojen nettomuutos (A+B+C)	4 541	1 589
Rahavarat tilikauden alussa	4 255	2 666
Rahavarat tilikauden lopussa	8 796	4 255
Saadut korot	1 636	1 974
Maksetut korot	-1 471	-1 726

Kauden voittoon tehdyt oikaisut**Erät joihin ei liity maksutapahtumaa**

Kaupankäynnin käyvän arvon muutos	23	169
Valuuttatoiminnan realisoitumaton nettotulos	-117	79
Sijoitusomaisuuden käyvän arvon muutos	-5	-454
Poistot, poistoeron ja vapaaehtoisten varausten muutos	89	9
Saamisten arvonalentumiset	31	26
Muut	74	-50

Erät jotka esitetään muualla kuin liiketoiminnan rahavirrassa

Myyntivoitot, investointien rahavirtaan kuuluva osuus	0	0
Myyntitappiot, investointien rahavirtaan kuuluva osuus		
Fuusiovoitot/ -tappiot, investointien rahavirtaan kuuluva osuus		

Oikaisut yhteensä	94	-222
--------------------------	-----------	-------------

Rahavarat

Käteiset varat	8 465	3 774
Vaadittaessa maksettavat saamiset luottolaitoksilta	332	481

Yhteensä	8 796	4 255
-----------------	--------------	--------------

Emoyhtiön (Pohjola Pankki Oyj) tilinpäätöksen laatimisperiaatteet

Yleistä

Pohjola Pankki Oyj on suomalainen luottolaitos, jonka liiketoiminta-alueita ovat Yrittäjäpankki, Markets, Keskuspankki ja Varallisuudenhoito. Näiden lisäksi yhtiöön kuuluu Muu toiminta, joka sisältää hallinnollisia toimintoja.

Pohjola Pankki Oyj (jäljempänä Pohjola) on osa OP Ryhmää, joka tällä hetkellä muodostuu 178 itsenäisestä osuuspankista ja niiden keskusyhteisöstä OP Osuuskunnasta sekä muista jäsenluottolaitoksista. OP Ryhmän jäsenluottolaitoksiin kuuluvat Pohjola, Helsingin OP Pankki Oy, OP Korttiryhtiö Oyj, OP-Asuntoluottopankki Oyj ja OP Osuuskunnan jäsenosuuspankit.

OP Osuuskunta toteutti helmikuussa 2014 julkistamansa ostotarjouksen. OP Osuuskunta merkittiin ainoana osakkeenomistajana Pohjola Pankki Oyj:n osakseluetteloon 7.10.2014. Pohjola Pankki Oyj:n A-sarjan osake poistettiin Helsingin Pörssistä 30.9.2014.

Pohjola Pankki Oyj:n emoyhtiö on OP Osuuskunta, jonka konsernitilinpäätökseen Pohjola-konsernin tiedot yhdistellään. Jäljennös OP Osuuskunnan tilinpäätöksestä on saatavissa käyntiosoitteessa Teollisuuskatu 1, 00510 Helsinki. OP Ryhmän tilinpäätös on saatavissa internet-osoitteesta www.op.fi tai yhtiön toimipisteestä osoitteesta Teollisuuskatu 1, 00510 Helsinki. Pohjola Pankki Oyj yhdistellään myös Pohjola-konserniin. Jäljennös Pohjola-konsernin tilinpäätöksestä on saatavissa internet-osoitteesta www.pohjola.fi tai yhtiön toimipisteestä Teollisuuskatu 1, 00510 Helsinki.

Talletuspankkien yhteenliittymästä annetun lain mukaisesti jäsenluottolaitokset, mukaan lukien Pohjola, ja OP Osuuskunta vastaavat viime kädessä yhteisvastuullisesti toistensa veloista ja sitoumuksista. Jos jäsenluottolaitoksen omat varat vähenevät tappioiden vuoksi niin alhaisiksi, että laissa määritellyt selvitystilien edellytykset täyttyvät, OP Osuuskunnalla on oikeus periä jäsenluottolaitoksiltaan ylimääräisiä maksuja viimeksi vahvistettujen taseiden yhteenlaskettujen loppusummien perusteella.

Pohjolan kotipaikka on Helsinki ja sen rekisteröity katuosoite on Teollisuuskatu 1, 00510 Helsinki. Pohjolan rekisteröity postiosoite on PL 308, 00013 Pohjola.

Laatimisperusta

Pohjola Pankki Oyj:n kansalliseen sääntelyyn perustuva tilinpäätös laaditaan ja esitetään luottolaitostoiminnasta annetun lain, valtiovarainministeriön luottolaitoksen ja sijoituspalveluyrityksen tilinpäätöstä ja konsernitilinpäätöstä koskevan asetuksen, kirjanpitolain ja Finanssivalvonnan rahoitussektorin kirjanpitoa, tilinpäätöstä ja toimintakertomusta koskevien määräysten ja ohjeiden mukaisesti. Osuuspankkien yhteenliittymän keskusyhteisö OP Osuuskunta antaa lisäksi ohjeita yhtenäisten tilinpäätösperiaatteiden noudattamiseksi ja tilinpäätöksen laatimiseksi.

Pohjola Pankki Oyj:n tilinpäätös on esitetty miljoonina euroina ja se on laadittu alkuperäisiin hankintamenoihin perustuen lukuun ottamatta käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattaviksi luokiteltuja rahoitusvaroja, myytävissä olevia rahoitusvaroja sekä suojauskohteita (suojatun riskin osalta) käyvän arvon suojauksessa sekä johdannaisinstrumentteja, jotka on arvostettu käypään arvoon.

Tilinpäätöksen laatiminen edellyttää johdolta arvioiden tekemistä ja harkintaa laatimisperiaatteiden soveltamisessa.

Ulkomaan rahan määräiset erät

Pohjola Pankki Oyj:n tilinpäätös laaditaan euroina, joka on tilinpäätöksen esittämismuoto. Ulkomaan rahan määräiset liiketoimet kirjataan euromääräisiksi tapahtumapäivän kurssiin tai kirjauskuukauden keskikurssiin. Tilinpäätöspäivänä ulkomaan rahan määräiset monetaariset tase-erät muutetaan euroiksi tilinpäätöspäivän kurssiin. Ei-monetaariset tase-erät, jotka arvostetaan alkuperäiseen hankintamenoon, esitetään tapahtumapäivän kurssiin.

Ulkomaan rahan määräisten liiketapahtumien ja monetaaristen tase-erien muuttamisesta euroiksi syntyvät kurssierot kirjataan valuuttakurssivoitoina tai -tappioiden tuloslaskelman erään Valuuttatoiminnan nettotuotot.

Rahoitusinstrumentit

Käyvän arvon määrittäminen

Käypä arvo on se hinta, joka saataisiin omaisuuserän myynnistä tai maksettaisiin velan siirtämisestä markkinaosapuolten välillä arvostuspäivänä toteutuvassa tavanmukaisessa liiketoimessa.

Rahoitusinstrumenttien käypä arvo määritetään joko toimivilta markkinoilta saatavien hintanoteerausten avulla, tai jos toimivia markkinoita ei ole, omia arvostusmenetelmiä käyttäen. Markkinoiden katsotaan olevan toimivat, jos hintanoteerauksia on helposti ja säännönmukaisesti saatavissa ja ne kuvastavat todellisia ja säännönmukaisesti toistuvia, toisistaan riippumattomien osapuolten välisiä markkinatransaktioita. Rahoitusvarojen noteerattuna markkinahintana käytetään senhetkistä ostokurssia.

Mikäli markkinoilla on vakiintunut arvostuskäytäntö rahoitusinstrumentille, jolle ei saada suoraan markkinahintaa, niin käypä arvo perustuu markkinoilla yleisesti käytettyyn markkinahinnan laskentamalliin ja mallin käyttämien syöttötietojen markkinanoteerauksiin.

Mikäli arvostuskäytäntö ei ole markkinoilla vakiintunut, käytetään markkina-arvon määrittämisessä asianomaiselle tuotteelle laadittua omaa arvostusmallia. Arvostusmallit pohjautuvat yleisesti käytettyihin laskentamenetelmiin ja ne kattavat kaikki ne osatekijät, jotka markkinaosapuolet ottaisivat huomioon hintaa asettaessaan sekä ovat

yhdenmukaisia rahoitusinstrumenttien hinnoittelussa käytettävien hyväksytyjen taloudellisten menetelmien kanssa.

Arvostusmenetelminä käytetään markkinatransaktioiden hintoja, diskontattujen rahavirtojen menetelmää sekä toisen olennaisilta osin samanlaisen instrumentin tilinpäätöshetken käypää arvoa. Arvostusmenetelmissä otetaan huomioon arvio luottoriskistä, käytettävistä diskonttauskoroista, ennenaikaisen takaisinmaksun mahdollisuudesta ja muista sellaisista tekijöistä, jotka vaikuttavat rahoitusinstrumentin käyvän arvon määrittämiseen luotettavasti.

Rahoitusinstrumenttien käyvät arvot jaetaan kolmeen eri hierarkiatasoon sen mukaan, miten niiden käypä arvo on määritetty:

- täysin samanlaisille varoille tai veloille toimivilla markkinoilla noteeratut käyvät arvot (taso 1)
- käyvät arvot, jotka on määritetty käyttäen syöttötietoina muita kuin tason 1 noteerattuja hintoja, jotka ovat todennettavissa varoille tai veloille, joko suoraan (esim. hintoina) tai välillisesti (esim. johdettuina hinnoista) (taso 2)
- käyvät arvot on määritetty käyttäen varoille tai veloille syöttötietoja, jotka eivät perustu todennettavissa oleviin markkinahintoihin (taso 3).

Se käypien arvojen hierarkian taso, jolle tietty käypään arvoon arvostettu erä on kokonaisuudessaan luokiteltu, on määritetty koko kyseisen käypään arvoon arvostetun erän kannalta merkittävän alimmalla tasolla olevan syöttötiedon perusteella. Syöttötiedon merkittävyys on arvioitu kyseisen käypään arvoon arvostetun erän suhteen kokonaisuudessaan.

Epälikvideille tuotteille on tyypillistä, että hinnoittelumallilla laskettu hinta poikkeaa toteutuneesta kauppahinnasta. Toteutunut kauppahinta on kuitenkin paras osoitus tuotteen käyvästä arvosta. Toteutuneen kauppahinnan ja markkinahintoja käyttävän hinnoittelumallin avulla lasketun hinnan erotuksena saatu tulos, Day 1 profit/loss, jaksotetaan tuloslaskelmaan sopimuksen voimassaoloajalle tai sitä lyhemmälle ajalle ottaen huomioon tuotteen rakenne ja vastapuoli. Jaksottamatta oleva osuus tuloutetaan kuitenkin heti, mikäli tuotteelle on saatavilla aito markkinahinta tai markkinoille muodostuu vakiintunut hinnoittelukäytäntö. Epälikvidien rahoitusvarojen määrä taseessa on epäolennainen.

Rahoitusvarojen arvonalentuminen

Jokaisen raportointikauden päättyessä arvioidaan, onko objektiivista näyttöä siitä, että muun kuin käypään arvoon tulosvaikutteisesti arvostettavan rahoitusvaroihin kuuluvan erän arvo on alentunut. Rahoitusvaroihin kuuluvan erän arvo on alentunut, jos arvonalentumisesta on objektiivista näyttöä yhden tai useamman, omaisuuserän alkuperäisen kirjaamisen jälkeen toteutuneen tapahtuman seurauksena ja tällä on luotettavasti arvioitavissa oleva vaikutus rahoitusvaroista tulevaisuudessa saataviin arvioituihin rahavirtoihin.

Arvonalentumisen objektiivisena näyttönä voidaan pitää mm:

- merkittävää heikkenemistä liikkeeseenlaskijan tuloksessa, luottoluokituksessa, taseessa, maksukäyttäytymisessä tai liiketoimintasuunnitelmissa sekä epäedullisia muutoksia liikkeeseenlaskijan taloudellisessa tai toiminnallisessa ympäristössä
- bona fide -tarjousta ostaa sama tai samanlainen sijoitus markkinoilta alle hankinta-arvon
- tapahtumia tai olosuhteita, jotka heikentävät merkittävästi liikkeeseenlaskijan toimintamahdollisuuksia ja jatkuvuutta (going concern), esim. toiminnasta aiheutuneet negatiiviset kassavirrat, pääomien riittämättömyys, käyttöpääoman vähäisyys
- velallisen konkurssi tai muu uudelleenjärjestely tulee todennäköiseksi
- velallisen sopimusrikkomusta
- velalliselle annettua myönnytystä
- aikaisemmin kirjattua arvonalennusta
- rahoitusinstrumentin toimivien markkinoiden häviämistä

Lisäksi oman pääoman ehtoisen instrumentin osalta merkittävä tai pitkäaikainen arvonalentuminen alle sen hankintamenon on objektiivinen näyttö arvonalentumisesta.

Arvonalentumisten kirjaamista on käsitelty tarkemmin eri rahoitusinstrumenttiryhmien kohdalla.

Arvopapereiden osto- ja myyntisopimukset

Molempia osapuolia velvoittavin takaisinmyyntiehdoin ostettujen arvopapereiden ostohinta merkitään taseeseen saamiseksi vastapuolen mukaan määräytyvään tase-erään. Ostohinnan ja takaisinmyyntihinnan erotus jaksotetaan korkotuotoksi sopimuksen voimassaoloajalle.

Molempia osapuolia velvoittavin takaisinostoehdoin myytyjen arvopapereiden myyntihinta kirjataan rahoitusvelaksi vastapuolen mukaan määräytyvään tase-erään. Myyntihinnan ja takaisinostohinnan erotus jaksotetaan korkokuluksi sopimuksen voimassaoloajalle.

Rahoitusinstrumenttien luokittelu ja kirjaaminen

Rahoitusvarat ja -velat luokitellaan alkuperäisen kirjaamisen yhteydessä seuraaviin ryhmiin: käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattaviin rahoitusvaroihin ja -velkoihin, lainoihin ja muihin saamisiin, eräpäivään asti pidettäviin sijoituksiin, myytävissä oleviin rahoitusvaroihin sekä muihin rahoitusvelkoihin. Luokittelu riippuu siitä, mihin tarkoitukseen kyseiset rahoitusvarat ja -velat on hankittu. Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavien rahoitusvarojen ja -velkojen, eräpäivään asti pidettävien sijoitusten ja myytävissä olevien rahoitusvarojen ostot ja myynnit kirjataan taseeseen kaupantekopäivänä eli päivänä, jolloin sitoudutaan ostamaan tai myymään kyseinen rahoitusvaroihin tai velkoihin kuuluva erä. Lainat ja muut saamiset - ryhmään luokitellut saamistodistukset

kirjataan rahoitusvaroiksi kaupantekopäivänä ja annetut lainat sinä päivänä, jolloin asiakas nostaa lainan.

Rahoitusvarat ja -velat, joissa Pohjolalla on tarkasteluhetkellä laillisesti toimeenpantavissa oleva kuitausoikeus tavanomaisessa liiketoiminnassa sekä laiminlyönti-, maksukyvyttömyys- ja konkurssitapauksissa ja se aikoo toteuttaa suoritukset nettomääräisesti nettoutetaan taseessa. Taseessa nettoutetaan keskusvastapuoliselvityksessä olevat OTC-korkojohdannaiset, jotka selvitetään päivittäisessä selvitysprosessissa London Clearing Housen kanssa.

Rahoitusvarat kirjataan pois taseesta, kun sopimusperusteinen oikeus rahoitusvaroihin kuuluvan erän rahavirtoihin lakkaa tai kun oikeudet on siirretty toiselle osapuolelle niin, että omistukseen liittyvät riskit ja edut on siirretty olennaisilta osin. Rahoitusvelat kirjataan pois taseesta, kun niiden velvoitteet on täytetty ja niiden voimassaolo on lakannut.

Kaupankäynnin rahoitusvarat ja -velat

Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat jakaantuvat kahteen alaryhmään, jotka ovat kaupankäyntitarkoituksessa pidettävät rahoitusvarat sekä alkuperäisen kirjaamisen yhteydessä tulosvaikutteisesti kirjattaviksi luokitellut rahoitusvarat. Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvelat ovat kaupankäynnin rahoitusvelkoja.

Kaikki rahoitusvarat ja -velat, joista katsotaan saatavan korkojen, hintojen ja kurssien aiheuttamaa tuottoa lyhyellä aikavälillä, tai jos kytkettyä johdannaista ei kyetä erottelemaan pääsopimuksesta, luokitellaan kaupankäyntitarkoituksessa pidettäväksi rahoitusvaroiksi tai -veloiksi. Kaupankäyntivelat ovat veloitteita toimittava vastapuolelle arvopapereita, jotka on myyty, mutta joita ei ole ollut omistuksessa myyntihetkellä (lyhyeksimyynnit).

Samoin kaupankäynnin rahoitusvaroihin ja -velkoihin sisällytetään muut kuin suojauslaskennan piirissä olevat johdannaiset.

Kaupankäyntitarkoituksessa pidettäväksi luokitellut rahoitusvarat ja -velat kirjataan taseeseen arvostettuina käypään arvoon, ja käyvän arvon muutokset kirjataan tuloslaskelman erään Arvopaperikaupan nettotuotot.

Alkuperäisen kirjaamisen yhteydessä käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattaviksi luokitellut rahoitusvarat

Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattaviksi rahoitusvaroiksi luokitellaan rahoitusvarat, jotka alkuperäisen kirjaamisen yhteydessä peruuttamattomasti määritellään sellaisiksi. Tällaiset rahoitusvarat arvostetaan taseessa käypään arvoon, ja käyvän arvon muutos samoin kuin myyntivoitot ja -tappiot, korkotuotot ja -kulut sekä osingot kirjataan tuloslaskelmaan.

Alkuperäisen kirjaamisen yhteydessä käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavaksi määritetään ne joukkovelkakirjalainat, joita hallinnoidaan ja tuloksellisuutta arvioidaan konsernin riskienhallintaperiaatteiden mukaisesti

käyvin arvoon mahdollisimman oikean ja ajantasaisen kuvan saamiseksi sijoitustoiminnasta. Raportointi konsernin johdolle tehdään käyvin arvoon.

Liiketoiminnan luonne on pitkän aikavälin sijoitustoimintaa, joten rahoitusvarat esitetään erillään kaupankäyntitarkoituksessa pidettävistä rahoitusvaroista.

Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattujen rahoitusvarojen ryhmään luokitellaan myös sellaiset yhdistetyt instrumentit, joissa kytketyn johdannaisen käypää arvoa ei pystytä määrittämään erikseen. Nämä rahoitusvarat arvostetaan taseessa käypään arvoon ja käyvän arvon muutos kirjataan tuloslaskelman erään Arvopaperikaupan nettotuotot.

Lainat ja muut saamiset

Lainoiksi ja muiksi saamisiksi luokitellut rahoitusvarat ovat muita kuin johdannaisvaroihin kuuluvia rahoitusvaroja, joilla on kiinteät tai määritettävissä olevat maksuvirrat ja joita ei noteerata aktiivisilla markkinoilla.

Lainat ja muut saamiset merkitään niitä alun perin kirjanpitoon kirjattaessa hankintameno, joka on annetun vastikkeen käypä arvo, johon on lisätty välittömästi kohdistettavissa olevat transaktiomenot. Alkuperäisen kirjaamisen jälkeen lainat ja muut saamiset arvostetaan jaksotettuun hankintamenoon efektiivisen koron menetelmällä..

Lainojen ja muiden saamisten arvonalentumisia kirjataan saamiskohtaisesti ja saamisryhmäkohtaisesti. Arvonalentumiset arvioidaan saamiskohtaisesti, mikäli asiakkaan vastuiden määrä on merkittävä. Muilta osin arvonalentumiset arvioidaan saamisryhmäkohtaisesti.

Arvonalentuminen kirjataan silloin, kun on saatu objektiivista näyttöä siitä, että saamista ei saada perityksi täysimääräisesti. Saamisen arvo on alentunut, jos sen arvioitujen vastaisten rahavirtojen nykyarvo – vakuus huomioon otettuna – on pienempi kuin luoton ja sen maksamattomien korkojen yhteenlaskettu kirjanpitoarvo. Tulevat rahavirrat diskontataan lainan alkuperäisellä efektiivisellä korolla. Jos laina on vaihtuvakorkoinen, diskonttauskorkona käytetään tarkasteluhetken sopimuksen mukaista korkoa. Tulosvaikutteisesti kirjattavan arvonalentumistappion suuruus on lainan kirjanpitoarvon ja sitä alhaisemman vastaisten rahavirtojen nykyarvon erotus.

Arvon alentumisen arviointiprosessi on kaksivaiheinen. Arvonalentumista arvioidaan saamiskohtaisesti lainoista ja saamisista. Jos lainoihin ja saamisiin kuuluvista rahoitusvaroista ei ole tarpeen tehdä saamiskohtaista arvonalentumista, ne tulevat saamisryhmäkohtaisen arvonalennuslaskennan piiriin. Ryhmäkohtaisena arvonalentumisena kirjataan syntyneet mutta ei vielä raportoidut tappiot, joita ei vielä voida kohdistaa tietylle asiakaslainalle. Ryhmäkohtainen arvonalentuminen perustuu taloudellisen pääomavaateen laskennassa käytettävään tilastolliseen malliin. Taloudellisen pääomavaateen mallissa käytetyistä PD- ja LGD-estimaateista on purettu vakavaraisuudelle asetetut

viranomaisrajat sekä pitkän aikavälin suhdannesopeutusta, jotta ne vastaavat paremmin nykyistä suhdannevaihetta. Mallissa tappion aiheuttavan tapahtuman toteutuminen mitataan ns. havainnointiviiveen avulla. Havainnointiviive perustuu asiakas-segmenteittäin OP Ryhmän arvonalentumis-prosessiin, joka kuuluu tappion aiheuttamasta tapahtumasta luoton saamiskohtaiseen arvonalentumistestaukseen. Lisäksi mallissa saamiset on luokiteltu asiakassegmenteittäin luottoriski-ominaisuuksiltaan samankaltaisiin ryhmiin.

Ryhmäkohtainen arvonalentuminen lasketaan asiakassegmenteittäin odotetun tappion perusteella, jonka lisäksi laskennassa huomioidaan havainnointiviive sekä vakuuksien diskontatut nykyarvot.

Jos luoton maksusuunnitelmaa muutetaan, muutoksen syy ja vakavuusaste luokitellaan sisäisellä asteikolla. Osa maksusuunnitelmien muutoksista tehdään asiakassuhteiden hoidon perusteella eivätkä ne johdu asiakkaan maksukyvyyn heikkenemisestä. Nämä muutokset eivät vaikuta arvonalentumisen kirjaamiseen. Joissakin tapauksissa asiakkaan heikentyneestä maksukyvyistä johtuen annetaan myönnytys lainaehtoihin esim. lyhennysvapaa rajoitetuksi ajaksi tai muu luoton uudelleenjärjestely, jolla pyritään turvaamaan asiakkaan maksukyky ja rajoittamaan vastuiden luottoriskiä. Tällaiset uudelleen neuvotellut luotot raportoidaan ongelmasaamisina. Maksusuunnitelman muutokset, jotka johtuvat asiakkaan heikentyneestä maksukyvyistä vaikuttavat yhdessä muiden kriteerien kanssa asiakkaan luottoluokitusta heikentävästi ja siten lisäävät ryhmäkohtaisen arvonalennuksen määrää. Lisäksi niillä on vaikutusta luoton ohjautumiseen saamiskohtaisen arvonalentumistestauksen piiriin. Jos asiakas on pysynyt uudessa maksusuunnitelmassa eikä asiakkaan vastuista ole kirjattu saamiskohtaista arvonalennusta, se poistuu ongelmasaamisten ryhmästä kahden vuoden kuluttua. Maksusuunnitelmien muutosten kehitystä raportoidaan säännöllisesti johdolle asiakkaiden maksukykyä ennakoivana mittarina.

Saamiskohtainen sekä ryhmäkohtainen arvonalentuminen kirjataan erillisiä vähennystilejä käyttäen, jotka esitetään saamisten tase-erän vähennyksenä. Arvonalentumiset kirjataan tuloslaskelmassa erään Saamisten arvonalentumiset. Arvonalentumisen jälkeen koron tulouttamista jatketaan arvonalennetulle määrälle.

Laina kirjataan pois taseesta, kun perintätoimet on suoritettu loppuun tai lainan ehtoja muutetaan merkittävästi (esim. uudelleenrahoitus). Taseesta pois kirjaamisen jälkeen saadut suoritukset kirjataan saamisten arvonalentumisten oikaisuksi. Mikäli asiakkaan maksukyvyyn palautumisesta saadaan objektiivista näyttöä, aiemmin kirjattujen arvonalentumisten määrä arvioidaan uudelleen ja maksukyvyyn parantumisesta aiheutuvat muutokset kirjataan tuloslaskelmaan.

Eräpäivään asti pidettävät sijoitukset

Eräpäivään asti pidettävät sijoitukset ovat muita kuin johdannaisvaroihin kuuluvia rahoitusvaroja, joilla on kiinteät tai määriteltävissä olevat maksuvirrat ja jotka on hankittu aikomuksella pitää ne eräpäivään saakka. Eräpäivään asti

pidettävät sijoitukset kirjataan alun perin käypään arvoon, johon lisätään transaktiomenot. Myöhemmin ne käsitellään kirjanpidossa jaksotetun hankintamenon määräisinä efektiivisen koron menetelmällä.

Eräpäivään asti pidettävien sijoitusten arvonalentumista tarkastellaan samojen periaatteiden mukaisesti kuin lainojen ja saamisten arvonalentumista. Saamistodistuksen arvonalentumisena kirjataan sen kirjanpitoarvon ja sitä alhaisemman vastaisten rahavirtojen nykyarvon erotus.

Eräpäivään asti pidettävien rahoitusvarojen ryhmästä myydään sijoituksia ennen niiden eräpäivää vain IAS 39-standardissa mainituissa poikkeustilanteissa.

Eräpäivään asti pidettävien sijoitusten arvonalentumisia tarkastellaan samojen periaatteiden mukaan

Myytävissä olevat rahoitusvarat

Myytävissä oleviin rahoitusvaroihin luokitellaan muita kuin johdannaisvaroihin kuuluvia rahoitusvaroja, joita ei sisällytetä edellä mainittuihin rahoitusvarojen luokkiin, mutta jotka saatetaan myydä ennen eräpäivää. Myytävissä olevat rahoitusvarat koostuvat saamistodistuksista, osakkeista ja osuuksista.

Myytävissä olevat rahoitusvarat kirjataan ostohetkellä taseeseen hankintamenoona, joka on niistä maksetun vastikkeen käypä arvo lisätynä hankintaan suoraan kohdistettavilla transaktiomenoilla. Myytävissä olevat rahoitusvarat arvostetaan taseessa käypään arvoon.

Jos käypää arvoa ei voida luotettavasti määrittää, toiminnalle välttämättömät osakkeet ja osuudet sekä muut noteeraamattomat osakkeet ja osuudet arvostetaan hankintamenoona. Arvonmuutokset kirjataan omaan pääomaan Käyvän arvon rahastoon, josta ne yhdessä myyntivoiton tai -tappion kanssa kirjataan tuloslaskelmaan Myytävissä olevien rahoitusvarojen nettotuottoihin, kun omaisuuserä kirjataan pois taseesta tai sen arvon on todettu alentuneen. Korkotuotot ja osingot kirjataan tuloslaskelmaan.

Myytävissä olevien rahoitusvarojen kohdalla objektiiviseksi näytöksi arvonalentumisesta katsotaan saamistodistusten osalta esimerkiksi liikkeeseenlaskijan luottoluokituksen huomattava negatiivinen muutos tai oman pääoman ehtoisen instrumentin osalta sen käyvän arvon merkittävä tai pitkäaikainen aleneminen alle sen hankintamenon.

Jos oman pääoman ehtoisen arvopaperin markkina-arvo arvonalentumiskirjauksen jälkeen edelleen alentuu, kirjataan arvonalennus tuloslaskelmaan.

Jos myytävissä oleviin rahoitusvaroihin luokitellun, arvonalentuneen saamistodistuksen käypä arvo myöhemmin nousee ja nousun voidaan objektiivisesti todeta liittyvän arvonalentumistappiokirjauksen jälkeiseen tapahtumaan, arvonalentumistappio peruutetaan ja kirjataan tuloslaskelmaan. Jos arvonalentuneen oman pääoman ehtoisen instrumentin käypä arvo myöhemmin nousee, arvonnousu kirjataan omaan pääomaan.

Myytävissä oleviin rahoitusvaroihin liittyvät korkotuotot ja osingot kirjataan tuloslaskelmaan.

Kiinteäkorkoisten joukkovelkakirjalainojen nimellisarvon ja hankintahinnan välinen erotus jaksetaan korkotuottoihin lainan arvioidulle juoksuajalle efektiivisen koron menetelmällä.

Osakkeet ja osuudet omistusyhteisyrityksissä ja samaan konserniin kuuluvissa yrityksissä

Osakkeet ja osuudet sekä muut oman pääoman ehtoiset sijoitukset omistusyhteisyrityksiin sekä samaan konserniin kuuluviin yrityksiin merkitään hankintameno, tai jos erän arvon todetaan tilinpäätöspäivänä arvonalentumisen johdosta olevan alempi kuin hankintameno, arvonalentumistappiolla vähennettyyn hankintameno.

Arvonalentumiset kirjataan tuloslaskelman erään Muiden rahoitusvarojen arvonalentumistappiot.

Rahavarat

Rahavarat koostuvat käteisistä varoista ja vaadittaessa maksettavista saamisista luottolaitoksilta.

Muut varat

Muut varat koostuvat maksujen välityksestä syntyneistä, vaadittaessa maksettavista saamisista, erilaisilla selvittelytileillä olevista saamisista, johdannaissopimuksiin liittyvistä marginaalilisaamisista sekä kaikista muista saamisista, joiden esittämiseen ei ole muuta sopivaa tase-erää, kuten erilaisista myynti- ja vuokrasaamisista.

Muut rahoitusvelat

Muut rahoitusvelat -luokkaan sisällytetään muut kuin käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavaksi luokitellut rahoitusvelat. Muita rahoitusvelkoja ovat talletukset ja muut velat luottolaitoksille ja asiakkaille sekä liikkeeseen lasketut velkakirjat ja muut rahoitusvelat. Muut rahoitusvelat kirjataan taseeseen selvityspäivänä ja käsitellään kirjanpidossa alkuperäisen kirjaamisen jälkeen jaksetun hankintamenon määräisinä.

Kiinteäkorkoisten joukkovelkakirjalainojen nimellisarvon ja hankintahinnan välinen erotus jaksetaan korkokuluihin lainan juoksuajalle efektiivisen koron menetelmällä.

Muut velat

Muut velat koostuvat pääosin maksujenvälitysveloista, ostoveltoista ja arvopaperikauppaan liittyvistä veloista.

Johdannaissopimukset

Johdannaiset jaetaan suojaaviin ja ei-suojaaviin johdannaissopimuksiin. Sekä ei-suojaavat että suojaavat johdannaiset merkitään aina taseeseen käypään arvoon. Ei-suojaavien koronvaihtosopimusten korkokertymä merkitään korkoihin ja niitä vastaavat siirtyvät korot siirtosaamisiin ja -velkoihin. Ei-suojaavien korko-, luotto-, valuutta- osake- ja hyödykejohdannaisten arvonmuutokset kirjataan tuloslaskelman erään Arvopaperikaupan nettotuotot. Positiiviset arvonmuutokset ja johdannaissopimuksista maksetut preemiomaksut kirjataan varoiksi erään Johdannaissopimukset ja negatiiviset arvonmuutokset ja johdannaissopimuksista saadut preemiomaksut kirjataan erään Johdannaissopimukset ja muut kaupankäyntitarkoituksessa pidettävät velat.

Keskusvastapuoliselvityksessä olevien OTC-korkojohdannaisten käyvät arvot selvitetään päivittäin käteis suorituksella. Taseessa nämä selvitetty johdannaiset netotetaan ja ne näkyvät nettona käteisvarojen muutoksena. Muut johdannaiset esitetään taseessa bruttoperiaatteella, jolloin positiiviset arvonmuutokset esitetään Johdannaissopimukset ja negatiiviset arvonmuutokset Johdannaissopimukset.

Konsernin riskienhallinta on laatinut suojauslaskennassa käytettävät menetelmät ja sisäiset periaatteet, joiden mukaisesti rahoitusinstrumentti voidaan määrittellä suojaavaksi.

Suojausperiaatteiden mukaisesti konsernin emoyhtiössä Pohjola Pankki Oyj:ssä voidaan suojautua korkoriskiltä, valuuttakurssiriskiltä ja hintariskiltä soveltamalla käyvän arvon tai rahavirran suojausta. Rahavirran suojauksella suojaudutaan tulevien rahavirtojen vaihtelulta, käyvän arvon suojauksella suojaudutaan suojattavan kohteen käyvän arvon muutoksilta.

Pohjola Pankki Oyj:ssä tehdään johdannaissopimuksia, joilla tosiasiallisesti suojaudutaan taloudellisilta riskeiltä, mutta jotka eivät täytä näitä kriteerejä.

Liikkeeseen laskettuihin strukturoituihin lainoihin liittyvät ns. kytketyt johdannaiset erotetaan pääsopimuksesta ja arvostetaan taseessa käypään arvoon. Näiden kytkettyjen johdannaisten ja niitä suojaavien johdannaisten käypien arvojen muutokset kirjataan Korkokatteeseen.

Suojauslaskenta

Suojauslaskennalla todennetaan, että suojaussuhteessa olevan suojaavan instrumentin käyvän arvon muutokset kumoavat suojatun kohteen käyvän arvon tai rahavirtojen muutokset kokonaan tai osittain. Suojaavien ja suojattavien instrumenttien välinen yhteys dokumentoidaan määrämuotoisesti. Dokumentaatio sisältää tiedot riskienhallinnan periaatteista, suojausstrategiasta ja menetelmistä, joilla suojauksen tehokkuus osoitetaan. Suojauslaskennan tehokkuus osoitetaan suojauslaskennalla ja suojausperiodin aikana vertailemalla suojaavan ja suojattavan instrumentin käypien arvojen tai rahavirtojen muutoksia keskenään. Suojaus katsotaan tehokkaaksi, kun suojaavan instrumentin käyvän arvon tai rahavirtojen

muutos eliminoi suojauksen kohteena olevan sopimuksen tai position käyvän arvon tai rahavirtojen muutoksesta 80–125 prosenttia.

Käyvän arvon suojauslaskenta

Korkoriskin käyvän arvon suojaus kohdistuu pitkäaikaisiin, kiinteäkorkoisiin velkoihin (omat emissiot), yksittäisiin joukkovelkakirjalaina- ja luottoportfolioihin sekä yksittäisiin luottoihin. Suojausinstrumentteina käytetään koronvaihtosopimuksia sekä koron- ja valuutanvaihtosopimuksia.

Johdannaisopimusten, jotka on dokumentoitu käypää arvoa suojaaviksi ja jotka ovat suojauksena tehokkaita, käyvän arvon muutokset kirjataan tuloslaskelmaan. Myös suojauksen kohteena olevat omaisuus- ja velkaerät arvostetaan suojauksen aikana suojatun riskin osalta käypään arvoon ja käyvän arvon muutokset kirjataan tuloslaskelmaan. Käyvän arvon suojauslaskennassa suojaavan ja suojattavan instrumentin arvonmuutokset kirjataan Korkokatteeseen.

Rahavirran suojauslaskenta

Rahavirran suojauksella suojataan vaihtuvakorkoisten velkakirjalainojen tai muiden vaihtuvakorkoisten varojen ja velkojen korkorahavirtoja. Lisäksi rahavirran suojausta käytetään korkosidonnaisuuksittain määritellyn luottokannan tulevien korkovirtojen suojaukseen. Suojaavina instrumentteina käytetään mm. koronvaihtosopimuksia.

Johdannaisopimukset, jotka on dokumentoitu rahavirtaa suojaaviksi ja jotka ovat suojauksessa tehokkaita, arvostetaan käypään arvoon. Käyvän arvon muutoksesta tehokkaan suojauksen osuus kirjataan muihin laajan tuloksen eriin. Tehoton osuus kirjataan tulokseen. Omaan pääomaan kertyneet käyvän arvon muutokset kirjataan tulokseen sille tilikaudelle, jona suojauksen kohteena olevat rahavirrat toteutuvat.

Leasingkohteet

Vuokralle annettu omaisuus sekä leasingkohteiden ennakkomaksut kirjataan poistamattomaan hankintamenuon ja esitetään tase-erässä Leasingkohteet. Leasingkohteet poistetaan pääsääntöisesti annuiteettimenetelmän mukaisesti.

Leasingopimuksin vuokralle annettujen hyödykkeiden vuokratuotot vähennettynä leasingkohteista tehdyillä suunnitelman mukaisilla poistoilla kirjataan tuloslaskelman erään Leasingtoiminnan nettotuotot. Erään luetaan lisäksi leasingkohteista kirjatut arvonalentumistappiot ja leasingomaisuuden luovutusvoitot ja -tappiot, asiakkailta perityt palkkiot sekä muut leasingopimuksista välittömästi johtuvat tuotot ja kulut. Muut leasingtoiminnasta johtuvat tuotot ja kulut luetaan tuotto- tai kuluerän luonnetta vastaavaan tuloslaskelman erään.

Aineettomat hyödykkeet

Aineettomat hyödykkeet arvostetaan poistoilla ja arvonalentumisilla vähennettyyn hankintamenuon. Poistot kirjataan kuluksi arvioidun taloudellisen pitoajan kuluessa, joka tietokoneohjelmistojen ja lisenssien osalta on 2–10 vuotta ja muiden aineettomien hyödykkeiden osalta pääsääntöisesti 5 vuotta. Hyödykkeiden taloudellinen vaikutusaika tarkistetaan jokaisessa tilinpäätöksessä.

Aineettomien hyödykkeiden suunnitelman mukaiset poistot ja arvonalentumiset kirjataan tuloslaskelman erään Poistot ja arvonalentumiset aineellisista ja aineettomista hyödykkeistä.

Aineelliset hyödykkeet

Sijoituskiinteistöt

Sijoituskiinteistö on maa-alue ja/tai rakennus tai rakennuksen osa, joka omistetaan vuokratuoton ja/tai omaisuuden arvonnousun hankkimiseksi. Sijoituskiinteistöiksi luetaan myös sellaiset kiinteistöt, joista vähäinen osuus (alle viisi prosenttia pinta-alasta) on omistajayhtiön omassa tai sen henkilökunnan käytössä.

Sijoituskiinteistöt merkitään taseeseen suunnitelman mukaisilla poistoilla ja arvonalentumisilla vähennettyyn hankintamenuon. Maa-alueisiin ja kiinteistöyhteisöjen osakkeisiin ja osuuksiin voidaan tehdä arvonnkorotuksia, jos niiden todennäköinen luovutushinta tilinpäätöspäivänä on pysyvästi alkuperäistä suurempi. Alkuperäisen hankinnan jälkeen syntyvät menot aktivoidaan vain, jos on todennäköistä, että kiinteistöstä näin saatu taloudellinen hyöty on alun perin arvioitua suurempi.

Mikäli sijoituskiinteistön todennäköinen luovutushinta on pysyvästi alempi kuin kirjanpitoarvo, kirjanpitoarvon ja todennäköisen luovutushinnan erotus poistetaan sinä tilikautena, jolloin arvonalennus todetaan.

Sijoituskiinteistöiksi luokiteltujen liike-, toimisto- ja teollisuustilojen liitetiedoissa esitetty käypä arvo määritellään pääasiassa suoraan pääomituksen perustavalla tuottoarvomenetelmällä. Rakenteilla olevien sijoituskiinteistöjen käypä arvo voidaan esittää vain, mikäli niiden käypä arvo on luotettavasti määritettävissä. Maa-, vesi- ja metsäalueiden sekä asuntojen käypä arvo arvioidaan pääasiassa kauppahintamenetelmällä. Arvonalennusten kirjaaminen perustuu niiden pysyvyyteen ja olennaisuuteen.

Sijoituskiinteistöjen tuotot, kulut, myyntivoitot ja -tappiot, suunnitelman mukaiset poistot ja arvonalentumiset kirjataan tuloslaskelman erään Sijoituskiinteistöjen nettotuotot.

Muut kiinteistöt

Muilla kiinteistöillä tarkoitetaan omassa käytössä olevia kiinteistöjä, jotka ovat pankin omassa käytössä toimitila-, varasto- tai muina sellaisina tiloina taikka henkilökunnan asumis-, virkistys- tai muussa sellaisessa käytössä, sekä kiinteistöyhteisöjen osakkeet, jotka oikeuttavat jäsen

tilojen hallintaan. Omassa käytössä oleviksi kiinteistöiksi luetaan myös sellaiset suorassa omistuksessa olevat kiinteistöt, joista osa on vuokrattu, mutta vuokrattujen tilojen osuutta ei voida myydä erikseen, ja oman käytön osuus tällaisissa tiloissa on yli viisi prosenttia pinta-alasta. Tavallisen kiinteistöyhtiön osakkeet luetaan omassa käytössä oleviksi, jos yhtiön omistamista tiloista yli viisi prosenttia on omassa käytössä.

Omassa käytössä olevien kiinteistöjen tasearvoa määritettäessä otetaan lähtökohdaksi hyödykkeen arvo varsinaisen liiketoiminnan tulonodotuksiin. Rakennukset merkitään taseeseen suunnitelman mukaisilla poistoilla vähennettyyn hankintamenuon. Kiinteistöyhteisöjen osakkeet sekä maa-, vesi- ja metsäalueet merkitään hankintamenuon. Kiinteistöjen perusrannusmenot aktivoidaan ja kirjataan suunnitelman mukaisin poistoin kuluksi.

Omassa käytössä olevien kiinteistöjen tuotot ja myyntivoitot kirjataan tuloslaskelman erään Liiketoiminnan muut tuotot sekä kulut ja myyntitappiot tuloslaskelman erään Liiketoiminnan muut kulut. Suunnitelman mukaiset poistot ja arvonalentumiset kirjataan tuloslaskelman erään Poistot ja arvonalentumiset aineellisista ja aineettomista hyödykkeistä.

Muut aineelliset hyödykkeet

Aineelliset hyödykkeet arvostetaan poistoilla ja arvonalentumisilla vähennettyyn hankintamenuon. Hyödykkeet poistetaan tasapoistoin arvioidun taloudellisen vaikutusajan kuluessa. Maa-alueista ja kiinteistöyhteisöjen osakkeista ei tehdä suunnitelman mukaisia poistoja.

Hyödykkeeseen liittyvät alkuperäisen hankinnan jälkeen syntyvät menot aktivoidaan hyödykkeen kirjanpitoarvoon vain, jos on todennäköistä, että hyödykkeestä kertyy alun perin arvioitua suurempaa taloudellista hyötyä.

Arvioidut taloudelliset vaikutusajat ovat pääosin seuraavat:

Rakennukset	30–50 vuotta
Koneet ja kalusto	4–10 vuotta
Atk-laitteistot	3–5 vuotta
Autot	6 vuotta
Muut aineelliset hyödykkeet	5–10 vuotta

Hyödykkeiden jäännösarvo ja taloudellinen vaikutusaika tarkistetaan jokaisessa tilinpäätöksessä ja tarvittaessa oikaistaan kuvastamaan taloudellisen hyödyn odotuksissa tapahtuneita muutoksia.

Hyödykkeiden suunnitelman mukaiset poistot ja arvonalentumiset kirjataan tuloslaskelman erään Poistot ja arvonalentumiset aineellisista ja aineettomista hyödykkeistä. Omassa käytössä olevien kiinteistöjen tuotot ja myyntivoitot kirjataan tuloslaskelman erään Liiketoiminnan muut tuotot ja kulut ja myyntitappiot tuloslaskelman erään Liiketoiminnan muut kulut.

Työsuhde-etuudet

Eläke-etuudet

Pohjola Pankki Oyj:n työntekijöiden lakisääteinen eläketurva hoidetaan OP-Eläkekassassa ja lisäeläketurva OP-Eläkesäätiössä. Eläkesäätiö on suljettu uusilta työntekijöiltä 1.7.1991 lukien. Eläkejärjestelyistä johtuvat kulut kirjataan tuloslaskelman erään Henkilöstökulut. Eläkevastuut ovat kokonaisuudessaan katettu.

Johdon pitkä-aikainen palkitseminen

Pohjola Pankissa on käytössä johdon lyhyt- ja pitkäaikainen palkitsemisjärjestelmä, joiden perusteella niihin kuuluvat henkilöt voivat saada joko pelkästään rahana tai osittain OPn liikkeeseen laskeman debentuurilainan ja rahan yhdistelemänä selvittävän palkkion ns. ansainta- ja sitouttamisjakson aikana suorittamastaan työsuorituksesta. Palkitsemisjärjestelmien arvioitu maksimimäärä lasketaan järjestelmän myöntämishetkellä. Kuluksi kirjattava määrä jaksotetaan henkilöstökuluihin ja siirtovelkoihin oikeuden syntymisajanjakson kuluessa.

Saavutettujen tavoitteiden mukaisesti toteutuneen palkkion määrä tarkistetaan neljännesvuosittain. Alkuperäisiin arvioihin tehtävien tarkistusten mahdolliset vaikutukset kirjataan henkilöstökuluna tuloslaskelmaan, ja vastaava oikaisu tehdään siirtovelkoihin.

Henkilöstörahas

Pohjola Pankki Oyj kuuluu OP Ryhmän yhteiseen OP-Henkilöstörahas

Pakolliset varaukset

Velvoitteen perusteella kirjataan tuloslaskelmaan ja taseeseen pakollinen varaus, mikäli velvoite perustuu aiempaan tapahtumaan ja sen toteutuminen on todennäköistä mutta toteutumisajankohta tai toteutuva määrä on epävarma. Lisäksi velvoitteen pitää perustua joko tosiasialliseen tai oikeudelliseen velvoitteeseen ulkopuolista kohtaan. Jos osasta velvoitetta on mahdollista saada korvaus joltakin kolmannelta osapuolelta, korvaus kirjataan erilliseksi omaisuuseräksi, mutta vasta siinä vaiheessa, kun korvauksen saaminen on käytännössä varmaa.

Viranomaismaksut

Suomen talletussuojajärjestelmää ja sitä koskevaa lainsäädäntöä on muutettu 1.1.2015 alkaen. Vuoteen 2014 asti talletussuojasta on vastannut vanha talletussuojarahasto. Vuoden 2015 alusta talletussuojasta vastaa uusi viranomainen, Rahoitusvakausvirasto. Rahoitusvakausviraston tehtävänä on hallinnoida uutta perustettua rahoitusvakausrahastoa, joka koostuu

vakausmaksuin kartutettavasta kriisinratkaisurahastosta ja talletussuojamaksuin kartutettavasta talletussuojarahastosta (uusi talletussuojarahasto). Viranomaismaksut kirjataan liiketoiminnan muihin kuluihin.

Vakausmaksu

Vakausmaksuja kerätään vuonna 2015 siten, että niiden yhteismäärä vastaa 0,1 prosenttia Suomessa 31.7.2015 olevien korvattavien talletusten määrästä. Luottolaitoksilta kerättävät vakausmaksut siirretään edelleen EU:n yhteiseen kriisinratkaisurahastoon, jota hallinnoi EU:n kriisinratkaisuneuvosto (Single Resolution Board, SRB). Vuonna 2015 kutakin pankkia hyvitetään vakausmaksuissa samassa suhteessa kuin se on aiemmin maksanut pankkiveroa (laki väliaikaisesta pankkiverosta oli voimassa 2013–2014). Vakausmaksusta ei tule Pohjolalle kuluvaikutusta vuonna 2015. Vuonna 2014 Pohjola kirjasi pankkiverona liiketoiminnan muihin kuluihin.

Talletussuojamaksu

Vanhaan talletussuojarahastoon kerätyt varat ylittävät tällä hetkellä talletussuojan tasoa koskevat EU vaatimukset. Sääntöjensä nojalla vanha talletussuojarahasto huolehtii jäsenpankilleen määrättävistä talletussuojamaksuista uuteen talletussuojarahastoon siinä suhteessa kun kukin jäsenpankki on vuosien kuluessa kartuttanut vanhaa talletussuojarahastoa. Rahoitusvakausrahasto määrää maksun OP Ryhmälle mutta laskuttaa sen suoraan vanhalta talletussuojarahastolta. Talletussuojamaksusta ei tule Pohjolalle kuluvaikutusta v. 2015.

Rahoitusvakausraston hallintomaksu

Rahoitusvakausraston hallintomaksu perustuu samaan laskentamenetelmään kuin Finanssivalvonnan valvontamaksu.

Finanssivalvonnan valvontamaksu

Finanssivalvonnan valvontamaksu koostuu suhteellisesta valvontamaksusta, joka perustuu taseen loppusummaan, sekä kiinteästä perusmaksusta.

Euroopan keskuspankin valvontamaksu

OP Ryhmä Pohjola mukaan lukien on Euroopan keskuspankin (EKP) valvonnassa. EKP:n valvontamaksu määräytyy pankin merkittävyyden ja riskiprofiilin perusteella.

Pääomalainat

Pääomalaina merkitään omaksi eräkseen taseen erään Velat, joilla on huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla. Vakavaraisuuslaskelmassa pääomalainat luetaan ensisijaisiin omiin varoihin. Pääomalainalle saadaan maksaa korkoa voitonjakokelpoisten varojen puitteissa

Tilinpäätössiirrot

Taseen tilinpäätössiirtojen kertymän poistoero sisältää tehtyjen ja suunnitelman mukaisten poistojen kertyneen erotuksen. Vapaaehtoiset varaukset sisältää tehdyt vapaaehtoiset tilinpäätössiirrot, jotka ovat verolain sallimia tilinpäätössiirtoja. Tällainen on mm. elinkeinoverolain talletuspankeille sallima luottotappiovaraus. Lain mukaan talletuspankki saa vähentää verovuonna tehdyn luottotappiovarauksen, jonka määrä on enintään 0,6 prosenttia verovuoden päättyessä olevien saamisten yhteismäärästä.

Verovuonna ja aikaisemmin tehtyjen purkamattomien luottotappiovarausten yhteismäärä saa olla enintään 5 prosenttia verovuoden päättyessä olevien saamisten yhteismäärästä.

Tehtyjen ja suunnitelman mukaisten poistojen sekä vapaaehtoisten varausten lisäykset ja vähennykset merkitään tuloslaskelman tilinpäätössiirtoihin. Tuloslaskelmassa ja taseessa tilinpäätössiirrot sisältävät myös laskennallisen verovelan. Vapaaehtoisten varausten määrä ja niiden muutos eivät kuvaa pankin ennakoituja riskejä.

Tuloverot

Tuloslaskelman veroihin sisältyvät Pohjola Pankki Oyj:n tilikauden verotettavaan tuloon perustuvat verot, aikaisempien tilikausien verot ja laskennallinen verokulu tai -tuotto.

Laskennallinen verovelka lasketaan kaikista varojen ja velkojen kirjanpitoarvojen ja verotuksellisten arvojen välisistä väliaikaisista eroista. Laskennallinen verosaaminen lasketaan tilinpäätökseen sisältyvistä kirjanpidon ja verotuksellisten arvojen välisistä vähennyskelpoisista väliaikaisista eroista ja verotuksessa vahvistetuista tappioista. Mikäli verotettavan tulon kertyminen on todennäköistä siten, että saaminen voidaan hyödyntää, se kirjataan.

Laskennalliset verovelat ja -saamiset netotetaan. Laskennalliset verovelat ja -saamiset lasketaan sen säädetyin verokannan mukaan, jonka ennakoidaan olevan voimassa väliaikaisen eron purkautuessa. Mikäli laskennallinen vero aiheutuu tase-eristä, joita ei kirjata tuloslaskelmaan, ei myöskään laskennallisen veron muutosta kirjata tuloslaskelmaan vaan omaan pääomaan.

Tuloutusperiaatteet

Korollisten omaisuus- ja velkaerien korkotuotot ja -kulut kirjataan efektiivisen koron menetelmällä. Myös sellaisten saamisten korot tuloutetaan, joiden erääntyneitä maksuja on hoitamatta. Tällainen korkosaaminen sisällytetään arvonalentumistestaukseen. Saamisen hankintamenon ja sen nimellisarvon välinen ero jaksotetaan korkotuottoihin ja velasta saadun määrän ja sen nimellisarvon erotus korkokuluihin.

Palkkiotuotot ja -kulut palveluista kirjataan palvelun suorittamisen yhteydessä. Sellaisista kertamaksuista palkkioista, jotka koskevat useita vuosia ja joita mahdollisesti joudutaan palauttamaan myöhemmin, tuloutetaan vain tilikaudelle kuuluva osuus.

Osingot tuloutetaan pääsääntöisesti silloin, kun osinkoa jakavan yhtiön yhtiökokous on tehnyt osingonjakopäätöksen.

Tuloslaskelman erien netottaminen

Tuloslaskelmassa ilmoitetaan tuotto- ja kuluerät erikseen niitä toisistaan vähentämättä, jollei tuoton ja kulun yhdistäminen yhdeksi eräksi ole perusteltua oikean ja riittävän kuvan antamiseksi.

Taseen ulkopuoliset sitoumukset

Taseen ulkopuolisina sitoumuksina käsitellään asiakkaan puolesta kolmannen hyväksi annettuja sitoumuksia, joita ovat mm. takaukset ja erilaiset takuusitoumukset, sekä asiakkaan hyväksi annettuja peruuttamattomia sitoumuksia, joita ovat mm. sitovat lisäluottojärjestelyt, luottolupaukset, käyttämättömät luottolimitit sekä arvopapereiden merkintäsitoumukset.

Asiakkaan puolesta kolmannen hyväksi annetut sitoumukset merkitään taseen ulkopuolisiksi sitoumuksiksi sen määräisinä, mitä takaus kulloinkin enintään vastaa. Asiakkaan hyväksi annetut peruuttamattomat sitoumukset merkitään sen määräisinä, mitä niiden perusteella enintään voidaan joutua maksamaan.

Sisällysluettelo

Tuloslaskelmaa koskevat liitetiedot

1. Korkotuotot ja korkokulut
2. Leasingtoiminnan nettotuotot
3. Tuotot oman pääoman ehtoisista sijoituksista
4. Palkkiotuotot ja -kulut
5. Arvopaperikaupan ja valuuttatoiminnan nettotuotot
6. Myytävissä olevien rahoitusvarojen nettotuotot
7. Suojauslaskennan nettotulos
8. Sijoituskiinteistöjen nettotuotot
9. Liiketoiminnan muut tuotot
10. Poistot ja arvonalentumiset aineellisista ja aineettomista hyödykkeistä
11. Liiketoiminnan muut kulut
12. Arvonalentumistappiot lutoista ja muista sitoumuksista sekä muista rahoitusvaroista
13. Tuloverot
14. Tuotot, liikevoitto sekä varat ja velat liiketoiminta-alueittain

Tasetta koskevat liitetiedot

15. Saamiset luottolaitoksilta
16. Saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä
17. Rahoitusleasingsopimuksin vuokralle annettu omaisuus
18. Saamistodistukset
19. Uudelleen luokitellut saamistodistukset
20. Osakkeet ja osuudet
21. Johdannaisopimukset
22. Aineettomat ja aineelliset hyödykkeet ja muutokset tilikauden aikana
23. Muut varat
24. Siirtosaamiset ja maksetut ennakot
25. Laskennalliset verosaamiset ja -velat
26. Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat
27. Muut velat
28. Pakolliset varaukset
29. Siirtovelat ja saadut ennakot
30. Velat, joilla on huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla
31. Oma pääoma
32. Sidottu ja vapaa oma pääoma sekä voitonjakokelpoiset varat
- 33a. Rahoitusvarojen ja -velkojen maturiteettijakauma jäljellä olevan juoksuajan mukaan
- 33b. Taseen luokittelu
- 33c. Käypään arvoon arvostettujen rahoitusinstrumenttien ryhmittely arvostusmenetelmän mukaisesti
34. Koti- ja ulkomaanrahan määräiset omaisuus- ja velkaerät

Muut liitetiedot

35. Muuttuva palkitseminen
36. Vakuudeksi annettu omaisuus
37. Eläkevastuut
38. Leasingvuokra- ja muut vuokravastuut
39. Taseen ulkopuoliset sitoumukset
40. Muut vastuusitoumukset ja vastuut tilikauden päättyessä
41. Henkilöstö ja toimitilint jäsenet sekä lähipiiri
42. Omistukset muissa yrityksissä 31.12.2015
- 42a. Maakohtaiset tiedot 31.12.2015
43. Notariaattitoiminta

Tuloslaskelmaa koskevat liitetiedot

Konserniin kuuluvaa valvottavaa koskevat liitetiedot

Liite 1. Korkotuotot ja -kulut

Milj. e	2015	2014
Korkotuotot		
Saamisista luottolaitoksilta	46	68
Saamisista yleisöltä ja julkisyhteisöiltä	280	290
Saamistodistuksista	154	171
Johdannaissopimuksista	1 198	1 362
Kaupankäynnin eristä	1 306	1 463
Suojauslaskennasta	-108	-102
josta rahavirran suojaus	11	12
Muista	9	11
Yhteensä	1 687	1 903
josta arvonalentuneista saamisista kirjatut korkotuotot	0	1
Korkokulut		
Veloista luottolaitoksille	56	59
Veloista yleisölle ja julkisyhteisölle	16	26
Yleiseen liikkeeseen lasketuista velkakirjoista	219	254
Johdannaissopimuksista ja muista kaupankäyntitarkoituksessa pidettävistä veloista	1 172	1 289
Veloista, joilla on huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla	47	43
Muista	4	9
Yhteensä	1 514	1 680

Konserni- ja osakkuusyrittäksiltä saadut korkotuotot ja niille suoritetut korkokulut

Milj. e	2015		2014	
	Tytär- yrittäksiltä	Osakkuus- yrittäksiltä	Tytär- yrittäksiltä	Osakkuus- yrittäksiltä
Korkotuotot	5	0	3	0
Korkokulut	2	0	2	0

Liite 2. Leasingtoiminnan nettotuotot

Milj. e	2015	2014
Vuokratuotot	288	293
Suunnitelman mukaiset poistot	-261	-262
Leasingomaisuuden luovutusvoitot ja -tappiot (netto)	2	2
Palkkiotuotot	1	1
Muut tuotot	0	0
Muut kulut	-5	-7
Yhteensä	25	27

Liite 3. Tuotot oman pääoman ehtoista sijoituksista

Milj. e	2015	2014
Myytavissä olevista	5	38
Samaan konserniin kuuluvista yrityksistä	28	195
Omistusyhteisyrittäksistä	14	3
Yhteensä	48	237

Liite 4. Palkkiotuotot ja -kulut

Milj. e	2015	2014
Palkkiotuotot		
Luotonannosta	42	52
Talletuksista	0	0
Maksuliikenteestä	31	36
OmaisuuDENhoidosta	13	12
Lainopillisista tehtävistä	0	0
Arvopaperinvälityksestä	21	22
Arvopapereiden liikkeeseenlaskusta	11	10
Takauksista	13	15
Muista	4	4
Yhteensä	136	152
Palkkiokulut		
Maksetut toimitusmaksut	14	20
Arvopaperivälitys ja liikkeellelasku	6	8
Osakkeiden palkkionpalautukset	6	6
Muut	14	12
Yhteensä	40	46

Liite 5. Arvopaperikaupan ja valuuttatoiminnan nettotuotot

Arvopaperikaupan ja valuuttatoiminnan nettotuotto 2015

Milj. e	Myyntivoitot ja - Käyvän arvon		Muut erät	Yhteensä
	tappiot	muutokset		
Saamistodistuksista	-11	-6	0	-16
Fair value optio	0	0	0	0
Osakkeista ja osuuksista	0	0	0	0
Muista	9	-17	0	-8
Johdannaissopimuksista	0	71	21	92
Kaupankäyntitarkoituksessa pidettävistä veloista	0	0		0
Arvopaperikaupan nettotuotot yhteensä	-2	47	21	67
Valuuttatoiminnan nettotuotot				66
Tuloslaskelmaerä yhteensä				133

Arvopaperikaupan ja valuuttatoiminnan nettotuotto 2014

Milj. e	Myyntivoitot ja - Käyvän arvon		Muut erät	Yhteensä
	tappiot	muutokset		
Saamistodistuksista	3	1	0	4
Fair value optio	0	-1	0	-1
Osakkeista ja osuuksista	0	0	0	0
Muista	-1	21	0	20
Johdannaissopimuksista	0	43	-20	22
Kaupankäyntitarkoituksessa pidettävistä veloista	0	0	0	0
Arvopaperikaupan nettotuotot yhteensä	3	64	-20	47
Valuuttatoiminnan nettotuotot				36
Tuloslaskelmaerä yhteensä				83

Liite 6. Myytävissä olevien rahoitusvarojen nettotuotot

Milj. e	2015	2014
Saamistodistuksista		
Myyntivoitot ja -tappiot	31	11
Käyvän arvon rahastosta tilikaudelle siirretty	-2	0
Yhteensä	29	11
Osakkeista ja osuuksista		
Myyntivoitot ja -tappiot	5	1
Arvonalentumistappiot	0	-1
Käyvän arvon rahastosta tilikaudelle siirretty	7	2
Yhteensä	12	2
Myytävissä olevien rahoitusvarojen nettotuotot yhteensä	41	13

Liite 7. Suojauslaskennan nettotulos

Milj. e	2015	2014
Suojausinstrumenttien nettotulos	-21	-185
Suojauskohteiden nettotulos	21	183
Yhteensä	-1	-2

Liite 8. Sijoituskiinteistöjen nettotuotot

Milj. e	2015	2014
Vuokra- ja osinkotuotot	1	1
Muut tuotot	0	0
Vuokrakulut	0	-1
Myyntitappiot	0	-1
Muut kulut	0	0
Yhteensä	1	-1

Liite 9. Liiketoiminnan muut tuotot

Milj. e	2015	2014
Vuokratuotot omassa käytössä olevista kiinteistöistä	0	0
Myyntivoitot omassa käytössä olevista kiinteistöistä	0	0
Keskuspankkipalvelutuotot	8	8
Muista	13	13
Yhteensä	21	21

Liite 10. Poistot ja arvonalentumiset aineellisista ja aineettomista hyödykkeistä

Milj. e	2015	2014
Suunnitelman mukaiset poistot	10	11
Arvonalentumiset	0	0
Yhteensä	10	11

Liite 11. Liiketoiminnan muut kulut

Milj. e	2015	2014
Vuokrakuluista	7	7
Kulut omassa käytössä olevista kiinteistöistä	0	0
Pankkivero		20
Muista	14	19
Yhteensä	21	46

Liite 12. Arvon alentumistappiot luotoista ja muista sitoumuksista sekä muista rahoitusvaroista

31.12.2015, Milj. e	Saamiskoh- taiset arvon- alentumis- tappiot brutto	Ryhmäkohtaiset arvon alentumis- tappiot brutto	Vähennykset	Tulos- laskelmaan kirjattu
Arvon alentumistappiot luotoista ja muista sitoumuksista				
Saamisista luottolaitoksilta				
Saamisista yleisöltä ja julkisyhteisöiltä	71	-2	-40	30
Takauksista ja muista taseen ulkopuolisista eristä				
Muista				
Yhteensä	71	-2	-40	30
Muiden rahoitusvarojen arvon alentumistappiot				
Eräpäivään asti pidettävistä				
Konserniosakkeista ja -osuuksista				
Omistusyhteysosakkeista ja -osuuksista				
Yhteensä				
Arvon alentumistappiot yhteensä	71	-2	-40	30

31.12.2014, Milj. e	Saamiskoh- taiset arvon- alentumis- tappiot brutto	Ryhmäkohtaiset arvon alentumis- tappiot brutto	Vähennykset	Tulos- laskelmaan kirjattu
Arvon alentumistappiot luotoista ja muista sitoumuksista				
Saamisista luottolaitoksilta				
Saamisista yleisöltä ja julkisyhteisöiltä	69	5	-49	25
Takauksista ja muista taseen ulkopuolisista eristä				
Muista				
Yhteensä	69	5	-49	25
Muiden rahoitusvarojen arvon alentumistappiot				
Eräpäivään asti pidettävistä				
Konserniosakkeista ja -osuuksista				
Omistusyhteysosakkeista ja -osuuksista				
Yhteensä				
Arvon alentumistappiot yhteensä	69	5	-49	25

Liite 13. Tuloverot

Milj. e	2015	2014
Tuloverot varsinaisesta toiminnasta	46	58
Tuloverot yhteensä	46	58

Liite 14. Tuotot, liikevoitto sekä varat ja velat liiketoiminta-alueittain

31.12.2015, Milj. e	Yrityspankki	Markets	Keskuspankki ja varainhallinta	Baltia	Muu	Yhteensä
Tuotot*	332	159	45	11	30	577
Liikevoitto	216	75	29	-1	31	350
Varat	16 167	7 111	30 112	1 156	1 182	55 729
Velat	10 811	10 660	29 165	159	1 680	52 475
Henkilömäärä, lkm	331	179	28	63	19	620

31.12.2014, Milj. e	Yrityspankki	Markets	Keskuspankki ja varainhallinta	Baltia	Muu	Yhteensä
Tuotot*	327	153	46	10	215	751
Liikevoitto	195	77	30	-4	189	486
Varat	15 056	6 845	23 165	791	1 418	47 274
Velat	8 242	8 678	26 663	528	39	44 150
Henkilömäärä, lkm	344	184	30	56,3	31	644

* Tuotot sisältävät seuraavat tuloslaskelman erät: korkokate, tuotot oman pääoman ehtoista sijoituksista, palkkiotuotot, arvopaperikaupan ja valuuttatoiminnan nettotuotot, myytävissä olevien rahoitusvarojen nettotuotot, suojauslaskennan nettotuotot, sijoituskiinteistöjen nettotuotot ja liiketoiminnan muut tuotot yhteenlaskettuina.

Tasetta koskevat liitetiedot

Liite 15. Saamiset luottolaitoksilta

Milj. e	31.12.2015	31.12.2014
Vaadittaessa maksettavat		
Talletukset	282	293
Muut	50	189
Yhteensä	332	481
Muut kuin vaadittaessa maksettavat		
Talletukset	0	0
OP Ryhmän yhteisöiltä	7 673	7 818
Muut	1 642	1 766
Yhteensä	9 315	9 584
Saamiset luottolaitoksilta yhteensä	9 647	10 066
josta huonommalla etuoikeudella olevat saamiset	42	42

Pohjola Pankki Oyj:llä ei ole muita kuin vaadittaessa maksettavia saamisia keskuspankeilta.

Liite 16. Saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä

Milj. e	31.12.2015	31.12.2014
Saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä sektoreittain		
Yritykset ja asuntoyhteisöt	11 905	10 620
Rahoitus- ja vakuutuslaitokset	763	941
Julkisyhteisöt	160	230
Kotitalouksia palvelevat voittoa tavoittelemattomat yhteisöt	191	160
Kotitaloudet	1 321	1 206
Ulkomaat	1 735	1 257
Ryhmäkohtaiset arvonalentumiset	-20	-21
Yhteensä	16 055	14 393
josta huonommalla etuoikeudella olevat saamiset	22	30

Tase-erään sisältyy luottoja 0,00 miljoonaa euroa, joille ei tulouteta korkoa (6,3).

Luottojen arvonalentumiset

Arvonalentumiset tilikauden alussa	251	258
+ Tilikaudella kirjatut saamiskohtaiset arvonalentumiset	33	35
+/- Tilikaudella kirjatut ryhmäkohtaiset arvonalentumiset	2	5
- Tilikaudella peruutetut saamiskohtaiset arvonalentumiset	-4	-18
- Tilikaudella kirjatut tot.arvonalentumistappiot, joista on aikaisemmin tehty saamiskohtainen arvonalentuminen	-34	-28
Valuuttakurssiero luottojen arvonalentumisista		0
Arvonalentumiset tilikauden lopussa	248	251

Saamisista on kirjattu lopullisia luottotappioita 37 miljoonaa euroa (35).

Liite 17. Rahoitusleasingsopimuksin vuokralle annettu omaisuus

Milj. e	31.12.2015	31.12.2014
Ennakkomaksut	22	23
Koneet ja kalusto	757	793
Kiinteä omaisuus ja rakennukset	303	262
Muu omaisuus	67	74
Yhteensä	1 150	1 152

Liite 18. Saamistodistukset**Keskuspankkirahoitukseen oikeuttavat saamistodistukset ja muut saamistodistukset 31.12.2015**

Milj. e	Keskus-pankki rahoitukseen oikeuttavat	Muut saamis-todistukset	Yhteensä	Josta huonommalla etuoikeudella
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat	648	331	979	23
Myytavissä olevat	10 548	586	11 134	
Eräpäivään asti pidettävät	70	25	94	
Muussa salkussa pidettävät	30		30	
Yhteensä	11 295	942	12 237	23

Keskuspankkirahoitukseen oikeuttavat saamistodistukset ja muut saamistodistukset 31.12.2014

Milj. e	Keskus-pankki rahoitukseen oikeuttavat	Muut saamis-todistukset	Yhteensä	Josta huonommalla etuoikeudella
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat	205	221	426	19
Myytavissä olevat	7 302	479	7 782	
Eräpäivään asti pidettävät	130	14	144	
Muussa salkussa pidettävät	188		188	
Yhteensä	7 825	714	8 539	19

Julkisesti noteeratut ja muut saamistodistukset 31.12.2015

Milj. e	Julkisesti noteeratut	Muut	Yhteensä
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat	865	114	979
Myytavissä olevat	10 972	163	11 134
Eräpäivään asti pidettävät	94		94
Muussa salkussa pidettävät	30		30
Yhteensä	11 961	276	12 237

Julkisesti noteeratut ja muut saamistodistukset 31.12.2014

Milj. e	Julkisesti noteeratut	Muut	Yhteensä
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat	369	56	426
Myytavissä olevat	7 700	82	7 782
Eräpäivään asti pidettävät	144		144
Muussa salkussa pidettävät		188	188
Yhteensä	8 213	326	8 539

Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat -ryhmä sisältää alkuperäisen kirjaamisen yhteydessä käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattaviksi luokiteltuja rahoitusvaroja yhteensä 0 (0,0) miljoonaa euroa, jotka kokonaisuudessaan ovat julkisesti noteerattuja.

Saamistodistukset vaadetyypeittäin, Milj. e	31.12.2015	31.12.2014
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat		
Valtion velkasitoumukset		
Kuntatodistukset	82	29
Yritystodistukset		
Sijoitustodistukset		
Vaihtovelkakirjalainat		
Muut joukkovelkakirjalainat	897	396
Yhteensä	979	426
Myytavissä olevat		
Vaihtovelkakirjalainat	1	1
Muut joukkovelkakirjalainat	11 134	7 781
Yhteensä	11 134	7 782
Eräpäivään asti pidettävät		
Muut joukkovelkakirjalainat	94	144
Yhteensä	94	144
Muussa salkussa pidettävät		
Muut joukkovelkakirjalainat	30	188
Yhteensä	30	188

31.12.2015 Pohjola Pankki Oyj:n kaikille saamistodistuksille on kerrytetty kirjanpidossa korkoa.

Liite 19. Uudelleen luokitellut saamistodistukset

Seuraavassa taulukossa uudelleen luokitellut saamistodistukset on esitetty kirjanpitoarvoina ja käypinä arvoina.

31.12.2015, Milj. e	Kirjanpitoarvo	Käypä arvo	Efektiivinen korkotaso	Luottoriskistä johtuvat arvonalentumiset
Lainat ja saamiset	40	43	6,1	
Eräpäivään asti pidettävät sijoitukset	39	35	4,4	
Myytavissä olevat rahoitusvarat				
Yhteensä	79	78		

31.12.2014, Milj. e	Kirjanpitoarvo	Käypä arvo	Efektiivinen korkotaso	Luottoriskistä johtuvat arvonalentumiset
Lainat ja saamiset	219	233	5,5	
Eräpäivään asti pidettävät sijoitukset	59	56	4,3	
Myytavissä olevat rahoitusvarat*	45	45	4,2	
Yhteensä	324	335		

Arvonmuutokset, mikäli uudelleen luokittelua ei olisi tehty ja saamistodistukset olisi arvostettu käypiin arvoihin:

Milj. e	1-12/2015		1-12/2014	
	Tuloslaskelma	Käyvän arvon rahasto	Tuloslaskelma	Käyvän arvon rahasto
Pankkitoiminta	-1		2	
Muu toiminta	-2	-1	12	-1
Yhteensä	-3	-1	13	-1

Lainat ja saamiset sekä eräpäivään asti pidettävät sijoitukset on uudelleenluokiteltu vuonna 2008. Myytävissä olevat rahoitusvarat on uudelleenluokiteltu vuonna 2012.

* Kolmannella vuosineljänneksellä 2012 eräpäivään asti pidettävistä sijoituksista myytiin kirjanpitoarvoltaan 36 miljoonaa euroa irlantilaisia rmb-s-lainoja paikallisessa lainsäädännössä todennäköisesti tapahtuvan muutoksen johdosta. Tässä yhteydessä uudelleenluokiteltiin eräpäivään asti pidettävistä sijoituksista myytävissä oleviin rahoitusvaroihin 38 miljoonaa euroa irlantilaisia rmb-s-lainoja. Nämä rmb-s-lainat myytiin vuoden 2015 ensimmäisellä vuosineljänneksellä.

Uudelleen luokitelluista saamistodistuksista kertyneet korot olivat tammi-joulukuussa yhteensä 3 miljoonaa euroa (8). Nimellisarvon ja hankinta-arvon välisenä hintaerona tulokseen jaksotettiin yhteensä 1 miljoonaa euroa (2). Saamistodistuksista kirjattiin myyntitappiota 5 miljoonaa euroa (1). Korkoriski oli suojattu johdannaisilla, joihin sovellettiin suojauslaskentaa 1.10.2008 alkaen. Suojaavista johdannaisista kirjattiin positiivista markkina-arvon muutosta 1 miljoonaa euroa (3).

Liite 20. Osakkeet ja osuudet

31.12.2015, Milj. e	Julkisesti noteeratut	Muut	Yhteensä
Osakkeet ja osuudet			
Myytävissä olevat	0	9	10
Tytäryritysosakkeet		1 035	1 035
Yhteensä	0	1 045	1 045

31.12.2014, Milj. e	Julkisesti noteeratut	Muut	Yhteensä
Osakkeet ja osuudet			
Myytävissä olevat	1	93	94
Tytäryritysosakkeet		1 250	1 250
Yhteensä	1	1 343	1 344

Muista kuin julkisesti noteeratuista osakkeista ja osuuksista on arvostettu käypään arvoon 3,0 (3,9) miljoonaa euroa ja loput hankintamenoon.

Milj. e	31.12.2015	31.12.2014
Osakkeet ja osuudet sektoreittain		
Yritykset ja asuntoyhteisöt	4	9
Rahoitus ja vakuutuslaitokset	1 027	1 286
Ulkomaiset yhteisöt	14	49
Yhteensä	1 045	1 344

Liite 21. Johdannaissopimukset

Suojaamistarkoituksessa tehdyt johdannaissopimukset - käyvän arvon suojaus 2015

Milj. e	Nimellisarvot/jäljellä oleva juoksuaika			Yhteensä	Käypä arvo	
	Alle 1v	1-5v	>5 v		Positiiviset	Negatiiviset
Korkojohdannaiset	1 894	12 609	7 543	22 045	404	418
Koronvaihtosopimukset	1 894	12 609	7 543	22 045	404	418
Valuuttajohdannaiset	1 414	1 926	1 181	4 520	123	85
Koron- ja valuutanvaihtosopimukset	1 414	1 926	1 181	4 520	123	85

Suojaamistarkoituksessa tehdyt johdannaissopimukset - rahavirran suojaus 2015

Milj. e	Nimellisarvot/jäljellä oleva juoksuaika			Yhteensä	Käypä arvo	
	Alle 1v	1-5v	>5 v		Positiiviset	Negatiiviset
Korkojohdannaiset	200	500		700	17	
Koronvaihtosopimukset	200	500		700	17	

Kaupankäyntitarkoituksessa pidettävät johdannaissopimukset 2015

Milj. e	Nimellisarvot/jäljellä oleva juoksuaika			Yhteensä	Käypä arvo	
	Alle 1v	1-5v	>5 v		Positiiviset	Negatiiviset
Korkojohdannaiset	41 084	82 239	57 562	180 885	4 028	3 921
Futuuri- ja termiinisopimukset	4 111	3 224		7 335	1	6
Optiosopimukset	11 575	17 426	10 238	39 239	462	367
Ostetut	5 504	8 078	5 007	18 589	449	6
Asetetut	6 071	9 347	5 231	20 650	12	361
Koronvaihtosopimukset	25 351	61 148	47 322	133 821	3 539	3 542
Muut swap-sopimukset	47	441	2	490	26	6
Valuuttajohdannaiset	29 982	7 843	5 525	43 350	1 407	1 396
Termiinisopimukset	27 801	360	53	28 215	221	302
Optiosopimukset	1 039	67		1 107	8	8
Ostetut	495	33		528	8	
Asetetut	545	34		579		8
Koron- ja valuutanvaihtosopimukset	1 141	7 415	5 472	14 029	1 178	1 086
Osakejohdannaiset	249	6	0	256	14	0
Termiinisopimukset						
Optiosopimukset	249	6	0	256	14	0
Ostetut	249	6		256	14	
Asetetut						
Muut johdannaiset	176	415	94	685	67	68
Termiinisopimukset	46	35		81	2	31
Optiosopimukset	52	0	0	52	1	1
Ostetut	31			31	1	
Asetetut	20			20		1
Muut swap-sopimukset	63	257	12	332	54	24
Luottojohdannaiset	15	123	82	220	10	12

Kohde-etuuden arvo on korkojohdannaisten sopimusten osalta nimellisarvo, valuuttajohdannaisten sopimusten osalta ostetun valuutan tilinpäätöshetken eurovasta-arvo ja osakejohdannaisten sopimusten osalta osakkeiden todennäköinen arvo tilinpäätöshetkellä. Arvot on ilmaistu bruttomääräisinä. Kertyneiden korkojen osuus esitetään siirtosaamisissa ja -veloissa.

Sopimusten luottovasta-arvot 2015

Milj. e	Suojaamistarkoituksessa tehdyt		Kaupankäyntitarkoituksessa pidettävät
	Käyvän arvon suojaus	Rahavirran suojaus	
Korkojohdannaiset	580	20	5 209
Futuuri ja termiinisopimukset			
Optiosopimukset			651
Ostetut			595
Asetetut			56
Koronvaihtosopimukset	580	20	4 553
Muut swap-sopimukset			5
Valuuttajohdannaiset	322		2 506
Termiinisopimukset			521
Optiosopimukset			15
Ostetut			15
Asetetut			
Koron- ja valuutanvaihtosopimukset	322		1 970
Osakejohdannaiset			
Termiinisopimukset			
Optiosopimukset			30
Ostetut			30
Asetetut			
Muut johdannaiset			167
Termiinisopimukset			1
Optiosopimukset			4
Ostetut			4
Asetetut			
Muut swap-sopimukset			152
Luottojohdannaiset			10

Suojaamistarkoituksessa tehdyt johdannaisopimukset - käyvän arvon suojaus 2014

Milj. e	Nimellisarvot/jäljellä oleva juoksuaika				Käypä arvo	
	Alle 1v	1-5v	>5 v	Yhteensä	Positiiviset	Negatiiviset
Korkojohdannaiset	1 597	10 671	5 754	18 022	473	564
Koronvaihtosopimukset	1 597	10 671	5 754	18 022	473	564
Valuuttajohdannaiset	1 044	942	410	2 396	75	97
Koron- ja valuutanvaihtosopimukset	1 044	942	410	2 396	75	97

Suojaamistarkoituksessa tehdyt johdannaisopimukset - rahavirran suojaus 2014

Milj. e	Nimellisarvot/jäljellä oleva juoksuaika				Käypä arvo	
	Alle 1v	1-5v	>5 v	Yhteensä	Positiiviset	Negatiiviset
Korkojohdannaiset	200	700		900	26	
Koronvaihtosopimukset	200	700		900	26	

Kaupankäyntitarkoituksessa pidettävät johdannaissopimukset 2014

Milj. e	Nimellisarvot/jäljellä oleva juoksuaika				Käypä arvo	
	Alle 1v	1-5v	>5 v	Yhteensä	Positiiviset	Negatiiviset
Korkojohdannaiset	57 730	95 736	49 758	203 224	4 732	4 640
Futuuri- ja termiinisopimukset	10 196	4 602		14 798	2	12
Optiosopimukset	22 916	19 455	10 430	52 801	606	480
Ostetut	12 808	9 584	4 948	27 340	599	11
Asetetut	10 108	9 871	5 482	25 461	7	469
Koronvaihtosopimukset	24 618	71 239	39 287	135 144	4 103	4 144
Muut swap-sopimukset		441	41	481	20	4
Valuuttajohdannaiset	15 274	8 086	5 229	28 589	962	878
Termiinisopimukset	13 576	307	65	13 948	277	168
Optiosopimukset	1 337	51	0	1 388	15	13
Ostetut	685	25		710	15	
Asetetut	653	26		678		13
Koron- ja valuutanvaihtosopimukset	360	7 728	5 164	13 252	669	697
Osakejohdannaiset	266	285	0	551	37	1
Termiinisopimukset						
Optiosopimukset	266	285	0	551	37	1
Ostetut	266	281		547	37	0
Asetetut		4		4		1
Muut johdannaiset	242	507	117	866	66	68
Termiinisopimukset	109	70	0	179	4	36
Optiosopimukset	53	11	0	64	2	2
Ostetut	26	11		37	2	
Asetetut	26			26		2
Muut swap-sopimukset	70	353	15	439	47	25
Luottojohdannaiset	9	73	102	184	12	5

Kohde-etuuden arvo on korkojohdannaisten sopimusten osalta nimellisarvo, valuuttajohdannaisten sopimusten osalta ostetun valuutan tilinpäätöshetken eurovasta-arvo ja osakejohdannaisten sopimusten osalta osakkeiden todennäköinen arvo tilinpäätöshetkellä. Arvot on ilmaistu bruttomääräisinä. Kertyneiden korkojen osuus esitetään siirtosaamisissa ja -veloissa.

Sopimusten luottovasta-arvot 2014

Milj. e	Suojaamistarkoituksessa tehdyt		Kaupankäyntitarkoituksessa pidettävät
	Käyvän arvon suojaus	Rahavirran suojaus	
Korkojohdannaiset	612	29	5 908
Futuuri ja termiinisopimukset			0
Optiosopimukset			812
Ostetut			752
Asetetut			60
Koronvaihtosopimukset	612	29	5 037
Muut swap-sopimukset			58
Valuuttajohdannaiset	163		1 904
Termiinisopimukset			433
Optiosopimukset			23
Ostetut			23
Asetetut			
Koron- ja valuutanvaihtosopimukset	163		1 447
Osakejohdannaiset			76
Termiinisopimukset			
Optiosopimukset			76
Ostetut			76
Asetetut			
Muut johdannaiset			113
Termiinisopimukset			0
Optiosopimukset			6
Ostetut			6
Asetetut			
Muut swap-sopimukset			94
Luottojohdannaiset			12

Tässä liitetiedossa johdannaissopimukset on esitetty bruttomääräisinä. Nettoutus pienentäisi Pohjola Pankki Oyj:n johdannaisten luottovasta-arvoa 6 248 miljoonaa euroa (6 233).

Liite 22. Aineettomat ja aineelliset hyödykkeet ja muutokset tilikauden aikana

Aineettomat hyödykkeet

Milj. e	31.12.2015	31.12.2014
Liikearvo	0	0
ICT-menot	36	35
Muut pitkävaikutteiset menot	19	15
Yhteensä	54	51

Aineelliset hyödykkeet

31.12.2015, Milj. e	Omassa käytössä olevat	Kirjanpitoarvo	Sijoituskiinteistöt
			Käypä arvo
Kiinteistöomistukset			
Maa- ja vesialueet	0	0	0
Rakennukset	0		
Kiinteistöyhteisöjen osakkeet ja osuudet	2	9	32
Yhteensä	3	9	32

Muut aineelliset hyödykkeet

31.12.2014, Milj. e	Sijoituskiinteistöt		
	Omassa käytössä olevat	Kirjanpitoarvo	Käypä arvo
Kiinteistöomistukset			
Maa- ja vesialueet	0	0	0
Rakennukset	0		
Kiinteistöyhteisöjen osakkeet ja osuudet	3	9	32
Yhteensä	3	9	32
Muut aineelliset hyödykkeet		3	

Aineettomien ja aineellisten hyödykkeiden muutokset tilikauden aikana

Milj. e	Liikearvo	Muut aineettomat hyödykkeet	Sijoituskiinteistöt	Omassa käytössä olevat kiinteistöt	
				Muut aineelliset hyödykkeet	
Hankintameno 1.1.2015	12	121	12	4	50
+ lisäykset tilikautena		13		0	3
- vähennykset tilikautena				0	-2
+/- siirrot erien välillä					
- tilikauden suunnitelman mukaiset poistot		-10		0	0
-/+ tilikauden arvonalennukset ja niiden peruutukset				0	
+ vähennyksiin ja siirtoihin kohdistuvat kertyneet poistot ja arvonalennukset tilikauden alussa					0
- kertyneet poistot tilikauden alussa	-12	-71		-1	-47
- kertyneet arvonalennukset tilikauden alussa			-3	0	
Kirjanpitoarvo 31.12.2015		54	9	3	4

Liite 23. Muut varat

Milj. e	31.12.2015	31.12.2014
Arvopapereiden myyntisaamiset	30	29
Maksujenvälityssaamiset	10	7
Johdannaissopimukset	1 197	597
Johdannaissopimuksiin liittyvät marginaalisaamiset	66	104
Myyntisaamiset	6	136
Päästöoikeudet	12	75
Muut varat	575	931
Yhteensä	1 896	1 879

Muut varat erä "muut" sisältää CSA-vakuussaattavia 437 miljoonaa euroa (862).

Liite 24. Siirtosaamiset ja maksetut ennakot

Milj. e	31.12.2015	31.12.2014
Korot		
Korkosaamiset	583	645
Maksetut korkoennakot	4	4
Yhteensä	587	649
Muut		
Muut maksetut ennakomaksut	0	0
Muut siirtosaamiset	25	11
Yhteensä	25	11
Siirtosaamiset ja maksetut ennakot yhteensä	612	659

Liite 25. Laskennalliset verosaamiset ja -velat

31.12.2015, Milj. e	Laskennalliset verosaamiset	Laskennalliset verovelat	Netto
Jaksotuseroista	9	0	9
Muista väliaikaisista eroista	0	6	-6
Yhteensä	9	7	3

31.12.2014, Milj. e	Laskennalliset verosaamiset	Laskennalliset verovelat	Netto
Jaksotuseroista	23	0	23
Muista väliaikaisista eroista	0	16	-15
Yhteensä	24	16	8

Muista väliaikaisista eroista johtuvat laskennalliset verosaamiset ja -velat ovat pääoman käyvän arvon rahastoon kirjatusta myytävissä olevien rahoitusvarojen arvostustuloksista sekä rahavirtaa suojaavien johdannaisten arvostustuloksista kirjattuja laskennallisia verosaamisia ja -velkoja.

Arvonkorotukset 31.12.2015

Taseeseen ei sisälly arvonkorotuksia (-).

Tilinpäätössiirtojen kertymä

31.12.2015, Milj. e	Tasearvo	Laskennalliset verovelat	Netto
Poistoero	145	29	116
Vapaaehtoiset varaukset	966	193	773
Yhteensä	1 111	222	889

31.12.2014, Milj. e	Tasearvo	Laskennalliset verovelat	Netto
Poistoero	141	28	113
Vapaaehtoiset varaukset	891	178	713
Yhteensä	1 032	206	826

Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset on merkitty taseeseen laskennallisella verolla vähentämättömään määrään.

Liite 26. Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat

Milj. e	Kirjanpitoarvo	Nimellisarvo	Kirjanpitoarvo	Nimellisarvo
	31.12.2015	31.12.2015	31.12.2014	31.12.2014
Sijoitustodistukset	248	248	828	828
Joukkovelkakirjalainat	13 100	13 101	10 954	10 953
Muut	6 290	6 295	6 198	6 204
Yhteensä	19 638	19 644	17 980	17 985

Liite 27. Muut velat

Milj. e	31.12.2015	31.12.2014
	Maksujenvälitysvelat	974
Arvopapereiden ostovelat	33	29
Johdannaissojimuksiin liittyvät marginaalivelat	0	0
Muut	2 184	1 468
Yhteensä	3 190	2 317

Muut velat erä "muut" sisältää osake- ja johdannaisvelkoja 1 122 miljoonaa euroa (675) ja CSA-vakuusvelkoja 1 030 miljoonaa euroa (722).

Liite 28. Pakolliset varaukset

Milj. e	Uudelleenjärjestely	Yhteensä
	1.1.2015	0
Varausten lisäykset	1	1
Varausten vähennykset	0	0
31.12.2015	0	0

Milj. e	Uudelleenjärjestely	Yhteensä
	1.1.2014	0
Varausten vähennykset	0	0
31.12.2014	0	0

Uudelleenjärjestelyvaraus aiheutuu henkilöstövähennyksistä syntyvistä kuluista.

Liite 29. Siirtovelat ja saadut ennakot

Milj. e	31.12.2015	31.12.2014
	Korot	
Korkovelat	595	672
Saadut korkoennakot	0	0
Yhteensä	595	672

Muut		
Muut saadut ennakomaksut	0	1
Vuosilomapalkkavelat	7	8
Verovelat	0	19
Muut siirtovelat	31	28
Yhteensä	38	55
Siirtovelat ja saadut ennakot yhteensä	633	727

Liite 30. Velat, joilla on huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla

Milj. e	Kirjanpito- arvo	Nimellis- arvo
Pääomalainat	272	265
Muut		
Debentuurit	1 330	683
Yhteensä	1 602	948

Perpetuaalit ja debentuurit

1. Debentuurilaina 100 miljoonaa CHF (eurovasta-arvo 92 miljoonaa), joka on 10 vuoden bullet-laina, erääntyy 14.7.2021. Lainan korko on kiinteä 3,375 % p.a.
2. Debentuurilaina 100 miljoonaa euroa, joka on 10 vuoden bullet-laina, erääntyy 14.9.2021. Lainan korko on kiinteä 5,25 % p.a.
3. Debentuurilaina 500 miljoonaa euroa, joka on 10 vuoden bullet-laina, erääntyy 28.2.2022. Lainaehdoissa on liikkeeseenlaskijalla mahdollisuus ennenaikaiseen takaisinlunastukseen tilanteessa, jossa lainan pääomaa ei voida enää lukea pankin toissijaisiin omiin varoihin. Lainan korko on kiinteä 5,75% p.a.
4. Debentuurilaina 10 miljardia Japanin jeniä (eurovasta-arvo 76 miljoonaa), joka on 10 vuoden bullet-laina, erääntyy 3.7.2025. Lainaehdoissa on liikkeeseenlaskijalla mahdollisuus ennenaikaiseen takaisinlunastukseen tilanteessa, jossa lainan pääomaa ei voida enää lukea pankin toissijaisiin omiin varoihin. Lainan korko on vaihtuva JPY Libor + 0,735%.
5. Debentuurilaina 3 500 miljoonaa SEK (eurovasta-arvo 381 miljoonaa), joka on 10 vuoden non-call 5 laina, mahdollisuus eräännyttää laina 25.8.2020, erääntyy 25.8.2025. Lainaehdoissa on liikkeeseenlaskijalla mahdollisuus ennenaikaiseen takaisinlunastukseen tilanteessa, jossa lainan pääomaa ei voida enää lukea pankin toissijaisiin omiin varoihin. Lainan korko on vaihtuva Stibor + 1,60%.
6. Debentuurilaina 100 miljoonaa euroa, joka on 10 vuoden bullet-laina, erääntyy 25.9.2025. Lainaehdoissa on liikkeeseenlaskijalla mahdollisuus ennenaikaiseen takaisinlunastukseen tilanteessa, jossa lainan pääomaa ei voida enää lukea pankin toissijaisiin omiin varoihin. Lainan korko on kiinteä 2,405% p.a.

Lainat on laskettu liikkeeseen kansainvälisillä pääomamarkkinoilla.

Lisäksi Pohjola Pankki laski 13.4.2015 liikkeeseen 0,4 miljoonan euron tuottodebentuurilainan liittyen OP Ryhmän johdon palkitsemiseen.

Pääomalainat

Ensisijaisiin omiin varoihin rinnastettavat pääomalainat

1) Pääomalaina 10 miljardia Japanin jeniä (eurovasta-arvo 76 miljoonaa)

Laina on perpetuaalilaina eli eräpäivätön laina. Lainan korko on kiinteä 4,23 % 18.6.2034 saakka, ja sen jälkeen vaihtuva 6 kuukauden Yen-Libor + 1,58 % (Step up). Lainan korko maksetaan vuosittain 18.6. ja 18.12. Mikäli joltain korkojaksolta ei korkoa voida maksaa, korkojakson koron maksamisvelvollisuus raukeaa. Laina voidaan eräännyttää ensimmäisen kerran vuonna 2014. Laina voidaan maksaa vuoden 2014 jälkeen takaisin koron eräpäivänä vuosittain 18.6. tai 18.12. Lainan koko pääoma on maksettava kerralla.

2) Pääomalaina 50 miljoonaa euroa

Laina on perpetuaalilaina ilman korkoporrastuksia, mutta jossa on 8 prosentin korkokatto. Laina laskettiin liikkeeseen 31.3.2005 ja sen korko oli ensimmäisenä vuonna 6,5 % ja ensimmäisen vuoden jälkeen CMS 10 vuotta + 0,1 %. Lainan korko maksetaan vuosittain 11.4. Mikäli joltain korkojaksolta ei korkoa voida maksaa, korkojakson koron maksamisvelvollisuus raukeaa. Laina voidaan eräännyttää Finanssivalvonnan luvalla vuosittain koron eräpäivänä alkaen 11.4.2010. Lainan koko pääoma on maksettava kerralla.

3) Pääomalaina 60 miljoonaa euroa

Perpetuaalilainan korko on vaihtuva 3 kuukauden euribor + 0,65 %. Lainan korko maksetaan neljännesvuosittain 28.2., 30.5., 30.8. ja 30.11. Mikäli joltain korkojaksolta ei korkoa voida maksaa, korkojakson koron maksamisvelvollisuus raukeaa. Laina voidaan eräännyttää Finanssivalvonnan luvalla ensimmäisen kerran 30.11.2015 ja sen jälkeen koron eräpäivinä. Vuoden 2015 jälkeen lainan korko on vaihtuva 3 kuukauden euribor +1,65 % (Step up). Lainan koko pääoma on maksettava kerralla. Pohjola Pankki tulee lunastamaan lainan takaisin ennenaikaisesti lainaehtojen mukaisesti koronmaksupäivänä 28.2.2016.

4) Pääomalaina 40 miljoonaa euroa

Perpetuaalilainan korko on vaihtuva 3 kuukauden euribor + 1,25 %. Lainan korko maksetaan neljännesvuosittain 28.2., 30.5., 30.8. ja 30.11. Mikäli joltain korkojaksolta ei korkoa voida maksaa, korkojakson koron maksamisvelvollisuus raukeaa. Laina voidaan eräännyttää Finanssivalvonnan luvalla koron eräpäivinä 30.10.2010 alkaen. Lainan koko pääoma on maksettava kerralla.

5) Pääomalaina 50 miljoonaa euroa

Pääomalaina 50 miljoonaa euroa, joka on ikuinen laina. Laina laskettiin liikkeeseen 17.6.2008 ja sen korko on vaihtuva 3 kuukauden euribor + 3,05 %. Koron maksut tapahtuvat neljännesvuosittain 17.3., 17.6., 17.9. ja 17.12. Mikäli joltain korkojaksolta korkoa ei voida maksaa, koronmaksamisvelvollisuus raukeaa. Laina voidaan eräännyttää Finanssivalvonnan luvalla ensimmäisen kerran 17.6.2013 ja sen jälkeen koron eräpäivänä. Lainan koko pääoma on maksettava kerralla.

Näistä lainoista hybridejä ovat lainat 1 ja 3.

Pohjola Pankki Oyj:llä ei ole lainasopimusten ehtoja koskevia rikkomuksia pääoman, koron eikä muiden ehtojen osalta. Tilinpäätöksessä lainojen hintaerona on kirjattu 1 miljoonaa euroa (0).

Lainojen nimellisarvon ja kirjanpitoarvon ero johtuu käyvän arvon suojausten korkoriskiarvostuksesta.

Liite 31. Oma pääoma

Milj. e	Oma pääoma 1.1.2015	Lisäykset	Vähennykset	Siirrot erien välillä	Oma pääoma 31.12.2015
Oma pääoma yhteensä	2 092				2 142
Osakepääoma	428				428
Ylikurssirahasto	524				524
Muut sidotut rahastot	225				188
Vararahasto	164				164
Käyvän arvon rahasto	61		37		25
Käypään arvoon arvostamisesta	44		31		13
Rahavirran suojauksesta	17		6		12
Vapaat rahastot	331				331
Sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto	308				308
Muut rahastot	23				23
Edellisten tilikausien voitto tai tappio	584		138		446
Tilikauden voitto tai tappio		225			225

Käyvän arvon rahaston muutokset

Milj. e	Tilikauden alussa 1.1.2015	Lisäykset	Vähennyk-set	Tuloslaskel- maan siirretty	Tilikauden päätyessä, 31.12.2015
Saamistodistukset	40	6	36	2	12
Laskennalliset verot	-10	7	0		-3
Osakkeet ja osuudet	4	1	-4	-7	1
Laskennalliset verot	-1	1			0
Muut	17	1	7		12
Rahavirran suojaus	21		7		14
Laskennalliset verot	-4	1			-3
Yhteensä	61	8	39	-5	25

Milj. e	Oma pääoma 1.1.2014	Lisäykset	Vähennyk-set	Siirrot erien välillä	Oma pääoma 31.12.2014
Oma pääoma yhteensä	1 855				2 092
Osakepääoma	428				428
Ylikurssirahasto	524				524
Muut sidotut rahastot	200				225
Vararahasto	164				164
Käyvän arvon rahasto	36	25			61
Käypään arvoon arvostamisesta	24	20			44
Rahavirran suojauksesta	12	5			17
Vapaat rahastot	331				331
Sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto	308				308
Muut rahastot	23				23
Edellisten tilikausien voitto tai tappio	372		213		159
Tilikauden voitto tai tappio		425			425

Käyvän arvon rahaston muutokset

Milj. e	Tilikauden alussa 1.1.2014	Lisäykset	Vähennyk-set	Tuloslaskel- maan siirretty	Tilikauden päätyessä, 31.12.2014
Saamistodistukset	8	40	8	0	40
Laskennalliset verot	-2		8		-10
Osakkeet ja osuudet	16	3	13	-2	4
Laskennalliset verot	-4	3			-1
Muut	12	6	1		17
Rahavirran suojaus	15	6			21
Laskennalliset verot	-3		1		-4
Yhteensä	36	49	22	-2	61

Liite 32. Sidottu ja vapaa oma pääoma sekä voitonjakokelpoiset varat

Milj. e	31.12.2015	31.12.2014
Oma pääoma		
Sidottu oma pääoma	1 140	1 177
Vapaa oma pääoma	1 002	915
Oma pääoma yhteensä	2 142	2 092
Milj. e	31.12.2015	31.12.2014
Voitonjakokelpoiset varat		
Kertyneet voittovarot	671	584
Voitonjakokelpoiset varat yhteensä	671	584

Liite 33a. Rahoitusvarojen ja -velkojen maturiteettijakauma jäljellä olevan juoksuajan mukaan

31.12.2015, Milj. e	Alle 3 kk	3–12 kk	1–5 vuotta	5–10 vuotta	yli 10 vuotta
Keskuspankkirahoitukseen oikeuttavat saamistodistukset	111	89	6 750	4 345	1
Saamiset luottolaitoksilta	3 728	1 889	3 669	337	23
Saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä	3 079	2 007	8 268	1 471	1 231
Saamistodistukset	126	114	564	137	1
Varat yhteensä	7 043	4 099	19 250	6 290	1 256
Velat luottolaitoksille ja keskuspankeille	3 283	345	1 355	217	9
Velat yleisölle ja julkisyhteisöille	15 850	1 274	261	153	131
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	6 525	2 190	7 383	3 181	364
Velat, joilla on huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla	60	166	507	869	
Velat yhteensä	25 718	3 976	9 507	4 420	504
31.12.2014, Milj. e	Alle 3 kk	3–12 kk	1–5 vuotta	5–10 vuotta	yli 10 vuotta
Keskuspankkirahoitukseen oikeuttavat saamistodistukset	253	476	3 027	4 045	24
Saamiset luottolaitoksilta	5 178	788	3 542	528	30
Saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä	2 847	1 674	7 262	1 256	1 353
Saamistodistukset	22	94	489	107	1
Varat yhteensä	8 300	3 031	14 321	5 937	1 409
Velat luottolaitoksille ja keskuspankeille	2 637	592	1 781	227	5
Velat yleisölle ja julkisyhteisöille	10 384	784	205	232	62
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	5 206	4 383	6 841	1 376	175
Velat, joilla on huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla	0	150	115	683	0
Velat yhteensä	18 226	5 909	8 941	2 519	242

Muut kuin määräaikaistalletukset sisältyvät maturiteettiluokkaan "alle 3 kk".

Liite 33b. Taseen luokittelu

31.12.2015, Milj. e	Lainat ja saamiset	Eräpäivään asti pidettävät	Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat*	Myytavissä olevat	Suojaavat johdannaiset	Kirjanpito-arvo yhteensä
Käteiset varat ja keskuspankkitalletukset	8 465					8 465
Saamiset luottolaitoksilta ja keskuspankeilta	9 676					9 676
Johdannaissopimukset			4 210		332	4 543
Saamiset asiakkailta	16 759					16 759
Saamistodistukset		94	979	11 134		12 208
Osakkeet ja osuudet				2 073		2 073
Muut saamiset	1 827		178			2 005
Varat yhteensä	36 728	94	5 368	13 207	332	55 729

31.12.2015, Milj. e			Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat*	Muut velat	Suojaavat johdannaiset	Kirjanpito-arvo yhteensä
Velat luottolaitoksille				5 209		5 209
Kaupankäynnin rahoitusvelat (pl. johdannaiset)						
Johdannaissopimukset			4 196		336	4 532
Velat asiakkaille				17 670		17 670
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat				19 638		19 638
Velat, joilla huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla				1 602		1 602
Muut velat				4 934		4 934
Velat yhteensä			4 196	49 054	336	53 586

31.12.2014, Milj. e	Lainat ja saamiset	Eräpäivään asti pidettävät	Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat*	Myytavissä olevat	Suojaavat johdannaiset	Kirjanpito-arvo yhteensä
Käteiset varat ja keskuspankkitalletukset	3 774					3 774
Saamiset luottolaitoksilta ja keskuspankeilta	10 254					10 254
Johdannaissopimukset			5 086		309	5 395
Saamiset asiakkailta	14 939					14 939
Saamistodistukset		144	426	7 782		8 351
Osakkeet ja osuudet				1 312		1 312
Muut saamiset	2 643		605			3 248
Varat yhteensä	31 610	144	6 117	9 094	309	47 274

31.12.2014, Milj. e	Käypään arvoon tulos- vaikutteisesti kirjattavat	Muut velat	Suojaavat johdannaiset	Kirjanpito- arvo yhteensä
Velat luottolaitoksille		5 241		5 241
Kaupankäynnin rahoitusvelat (pl. johdannaiset)	4			4
Johdannaissopimukset	4 890		373	5 264
Velat asiakkaille		11 668		11 668
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat		17 980		17 980
Velat, joilla huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla		948		948
Muut velat		4 076		4 076
Velat yhteensä	4 895	39 914	373	45 182

* Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat erät sisältävät kaupankäynnin rahoitusvarat, alkuperäisen kirjaamisen yhteydessä käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattaviksi luokitellut rahoitusvarat ja sijoituskiinteistöt.

Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat on arvostettu kirjanpidossa jaksotettuun hankintamenoon. Näille velkakirjoille markkinoilta saatavilla olevan informaation ja vakiintuneiden arvostusmenetelmien avulla arvioitu käypä arvo joulukuun lopussa oli 221 miljoonaa euroa (232) kirjanpitoarvoa suurempi. Huonommalla etuoikeudella olevat velat on arvostettu jaksotettuun hankintamenoon. Näiden käyvät arvot ovat jaksotettua hankintamenoa suuremmat, mutta luotettavien käypien arvojen määrittämiseen liittyy epävarmuutta.

Liite 33c. Käypään arvoon arvostettujen rahoitusinstrumenttien ryhmittely arvostusmenetelmän mukaisesti

Taseessa käypään arvoon arvostetut rahoitusinstrumentit 31.12.2015, Milj. e	Taso 1	Taso 2	Taso 3	Yhteensä
Varat				
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat	616	342	21	979
Johdannaissopimukset	2	4 364	177	4 543
Myytävissä olevat	9 208	2 679	293	12 179
Varat yhteensä	9 826	7 385	491	17 701

Velat				
Johdannaissopimukset	35	4 362	135	4 532
Velat yhteensä	35	4 362	135	4 532

Taseessa käypään arvoon arvostetut rahoitusinstrumentit 31.12.2014, Milj. e	Taso 1	Taso 2	Taso 3	Yhteensä
Varat				
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat	183	243		426
Johdannaissopimukset	7	5 186	202	5 395
Myytävissä olevat	5 899	3 186	10	9 094
Varat yhteensä	6 088	8 615	212	14 915

Velat				
Johdannaissopimukset	57	5 078	130	5 264
Velat yhteensä	57	5 078	130	5 264

Käyvän arvon hierarkia

Taso 1: Noteeratut markkinahinnat

Hierarkiatason 1 ryhmitellyt erät koostuvat suurimmissa pörsseissä listatuista osakkeista, noteeratuista yritysten, valtioiden ja rahoituslaitosten velkapapereista sekä pörssijohdannaisista. Kyseisten instrumenttien käypä arvo määräytyy toimivilta markkinoilta saatavien noteerausten perusteella.

Taso 2: Arvostusmenetelmät havainnoitavissa olevia syöttötietoja käyttäen

Arvostusmenetelmät, jotka perustuvat luotettaviin laskentaparametreihin. Hierarkiatason 2 luokiteltujen instrumenttien käyvällä arvolla tarkoitetaan arvoa, joka on johdettavissa rahoitusvälineen osien tai vastaavien rahoitusvälineiden markkina-arvosta, tai arvoa, joka on laskettavissa rahoitusmarkkinoilla yleisesti hyväksytyillä arvostusmalleilla ja -menetelmillä, jos markkina-arvo on niiden avulla luotettavasti arvioitavissa. Tähän hierarkiatason on luokiteltu Pohjola Pankki Oyj:n OTC-johdannaiset, yritysten, valtioiden ja rahoituslaitosten noteeratut velkapaperit, joita ei ole luokiteltu tasolle 1, osto- ja takaisinmyyntisopimukset (repo) sekä lainaksi annetut tai saadut arvopaperit.

Taso 3: Arvostusmenetelmät ei havainnoitavissa olevia syöttötietoja käyttäen

Arvostusmenetelmät, joiden laskentaparametreihin sisältyy erityistä epävarmuutta. Hierarkiatason 3 luokitellut instrumentit arvostetaan hinnoittelumalleilla, joiden laskentaparametreihin sisältyy epävarmuutta. Lisäksi tasolle 3 luokitellaan velkapapereita, joille noteerauksia on markkinoilla arvostuspäivänä vain vähän tai ei ollenkaan. Kyseiseen tasoryhmään sisällytetään kompleksisemmat OTC-johdannaiset sekä sellaiset pitkän maturiteetin johdannaiset, joiden arvostuksessa käytettyä markkinadataa on jouduttu ekstrapoloimaan, tietyt private equity sijoitukset, epäliikvidit lainat, strukturoidut lainat ml. arvopaperistettuja lainat ja strukturoidut velkakirjat sekä hedge-rahastot. Usein tason 3 käypä arvo perustuu kolmannelta osapuolelta saatavaan hintatietoon.

Milj. e	31.12.2015	31.12.2014
Kauden nettotuotot tasolta 3		
Realisoituneet nettotuotot	3	-2
Realisoitumattomat nettotuotot	-31	-11
Nettotuotot yhteensä	-29	-13

Hierarkiatason 3 johdannaiset ovat asiakkaiden tarpeisiin strukturoituja johdannaisia, joiden markkinariski on katettu vastaavalla johdannaissopimuksella. Tulovaikutusta avoimesta markkinariskistä ei synny. Tason 3 johdannaiset liittyvät Pohjolan liikkeeseen laskemiin strukturoituihin jvk-lainoihin, joiden tuotto määräytyy kytketyn johdannaisen arvonkehityksen perusteella. Näiden kytkettyjen johdannaisten arvonmuutosta ei ole esitetty yllä olevassa taulukossa. Lisäksi tasolle 3 on luokiteltu pitkän maturiteetin johdannaisia, joiden arvostuksessa käytettyä markkinadataa on jouduttu ekstrapoloimaan.

Arvostustekijöiden muutokset

Vuoden 2015 lopussa luokittelukriteerejä tarkennettiin luopumalla luottoluokituksesta yhtenä luokittelukriteerinä ja siirtymällä havaittavissa olevin markkinahintojen tarkempaan analyysiin ja luokitteluun. Muutoksen johdosta siirtyi tasolta 2 tasolle 1 valtioiden, yritysten ja rahoituslaitosten noteerattuja joukkovelkakirjalainoja 1,4 miljardia euroa ja tasolta 2 siirtyi tasolle 3 joukkovelkakirjalainoja 0,3 miljardia euroa.

Liite 34. Koti- ja ulkomaanrahan määräiset omaisuus- ja velkaerät

31.12.2015, Milj. e	Josta			
	Kotimaan raha	Ulkomaan raha	Tytär- yrityksiltä	Osakkuus- yrityksiltä
Saamiset luottolaitoksilta	9 438	209		
Saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä	15 254	801	324	
Saamistodistukset	12 013	224		
Johdannaissopimukset	3 845	698	13	
Muu omaisuus	13 156	90	1 039	
Varat yhteensä	53 706	2 023	1 376	
Velat luottolaitoksille ja keskuspankeille	4 107	1 102		
Velat yleisölle ja julkisyhteisöille	15 506	2 164	124	
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	10 792	8 846	35	
Johdannaissopimukset ja kaupankäyntitarkoituksessa pidettävät velat	3 990	542	3	
Velat, joilla on huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla	955	647		
Muut velat	3 735	88	10	
Velat yhteensä	39 085	13 390	172	

31.12.2014, Milj. e	Josta			
	Kotimaan raha	Ulkomaan raha	Tytär- yrityksiltä	Osakkuus- yrityksiltä
Saamiset luottolaitoksilta	9 687	378		
Saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä	13 633	760	272	
Saamistodistukset	8 539	1		
Johdannaissopimukset	4 784	612	15	0
Muu omaisuus	8 376	505	1 392	32
Varat yhteensä	45 019	2 256	1 680	32
Velat luottolaitoksille ja keskuspankeille	4 740	502		
Velat yleisölle ja julkisyhteisöille	10 616	1 051	226	
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	11 628	6 352	46	
Johdannaissopimukset ja kaupankäyntitarkoituksessa pidettävät velat	4 701	567	14	
Velat, joilla on huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla	796	152		
Muut velat	2 907	137	2	
Velat yhteensä	35 389	8 761	289	

Muut liitetiedot

Liite 35. Muuttuva palkitseminen

Henkilöstörahasasto

OP-Henkilöstörahasastolle maksettava voittopalkkioerä vuonna 2015 perustui seuraavien tavoitteiden saavuttamiselle: OP-Pohjola-ryhmän tulos ennen veroja ja OP Ryhmän ydinvakavaraisuus (CET 1), molemmat painolla 30 % sekä keskitittäjäsiaakkaiden määrän muutos painolla 40 %. Henkilöstörahasastoon tehtävän palkkiosuunnitelman määrä vuonna 2015 on n. 5,3 % (4,2 %) rahaston jäsenten palkkasummasta. Vuonna 2015 kirjattiin palkkioita yhteensä 1,7 milj. euroa (1,0).

Palkitsemisjärjestelmät

OP Ryhmän osakeperusteinen palkitseminen jakautuu yrityskohtaiseen lyhyen aikavälin palkitsemiseen sekä ryhmätasoiseen pitkän aikavälin palkitsemiseen. Palkkioiden enimmäismäärät on kaikissa järjestelmissä rajattu.

Lyhyen aikavälin palkitsemisohjelmassa ansaintajakso on kalenterivuosi ja palkkio maksetaan lähtökohtaisesti rahana. Lyhyen aikavälin palkitsemisjärjestelmä kattaa koko henkilöstön.

Pitkän aikavälin johdon osakepalkkiojärjestelmän piiriin kuuluvat erikseen määritellyt johtajat ja avaintehtävissä toimivat henkilöt, jotka yhtiön hallitus on nimennyt. OP Osuuskunnan hallintoneuvosto päättää järjestelmän OPn ryhmätasoiset ansaintamittarit ja niille asetettavat tavoitteet kullekin ansaintajaksolle erikseen.

Pitkän aikavälin järjestelmä koostuu peräkkäisistä kolmen vuoden pituisista ansaintajaksoista. Palkkion määrä riippuu tavoitteiden saavuttamisesta ansaintajakson päätyttyä. Ensimmäisen ansaintajakson 2011 - 2013 palkkio maksetaan lykkäysajan jälkeen kolmessa yhtä suuressa erässä kesäkuun loppuun mennessä vuosina 2015 - 2017. OP Osuuskunnan tekemän Pohjolan osakkeiden ostotarjouksen johdosta koko tavoitepalkkio maksetaan rahana palkitsemisjärjestelmän ehtojen mukaisesti.

Palkitsemisjärjestelmän ansaintajakson 2014 - 2016 perusteella mahdollisesti maksettava palkkio maksetaan OPn liikkeeseen laskemina debentureina. Ansaittu euromääräinen palkkio muunnetaan debentuurien kappalemääräksi järjestelmän toteuman selvittyä. Palkkiosta vähennetään rahana maksettava osuus, jolla katetaan palkkiosta aiheutuvia veroja ja veroluonteisia maksuja. Palkkio maksetaan kolmessa yhtä suuressa erässä vuosina 2018 - 2020.

Muuttuvan palkkion maksamisen lykkääntyminen

Muuttuvien palkkioiden maksamisesta on säädetty laissa Luottolaitostoinnasta (610/2014). Jos henkilö on luokiteltu työtehtäviensä perusteella ryhmään, joiden ammatillisesta toiminnasta voi aiheutua yritykselle merkittävää riskiä ("riskiprofiiliin vaikuttava henkilö"), lykätään muuttuvan palkkion maksua tietyissä olosuhteissa kolmelle vuodelle.

Riskiprofiiliin vaikuttavaan henkilöryhmään sovelletaan muuttuvan palkkion maksamisen lykkäämistä mikäli henkilön muuttuva palkkio yhden vuoden ansaintajaksolta ylittää Finanssivalvonnan kannanoton mukaisen rajan 50.000 euroa tai tätä korkeamman kahden kuukauden kiinteän bruttopalkan. Riskiprofiiliin vaikuttavan henkilön palkkioita tarkastellaan 50.000 euron lykkäysrajan suhteen kokonaisuutena huomioiden sekä pitkän- että lyhyen aikavälin palkkiot

Jos maksun viivästämisen euronraja ylittyy, osa palkkiosta maksetaan heti ja loput palkkion maksusta lykätään. Lykkäystilanteessa viivästettävä palkkio maksetaan kolmen seuraavan vuoden aikana. Sanotussa lykkäystilanteessa lyhyen aikavälin ohjelmassa maksetaan aina puolet palkkiosta rahana ja puolet OPn liikkeeseen laskemana debentuurilainana.

Muuttuvasta palkitsemisesta kirjatut kulut *)

Milj. e	2015	2014
Henkilöstörahassto	2	1
Lyhyen aikavälin ohjelmat	5	8
Pitkän aikavälin ohjelmat:		
Vuoden 2011–2013 ohjelma	0	0
Vuoden 2014–2016 ohjelma	0	0
Yhteensä	7	10

*) Ilman sosiaalikuluja

Liite 36. Vakuudeksi annettu omaisuus

Vakuudeksi annettu omaisuus

Milj. e	31.12.2015	31.12.2014
Omien velkojen ja sitoumusten puolesta annetut		
Kiinnitykset		
Pantit		
Muut	528	981
Yhteensä	528	981
Muut omasta puolesta annetut		
Kiinnitykset		
Pantit*	3 969	6 273
Muut		
Yhteensä	3 969	6 273
Annetut vakuudet yhteensä	4 497	7 254

* josta 2 000 miljoonaa euroa päivän sisäisen limitiin vakuuksia ja loput pantattu, mutta ei sidottu.

Vakuudelliset velat olivat yhteensä 506 (473) miljoonaa euroa.

Muut omasta puolesta annetut vakuudet ovat maksuvalmiuden ylläpitämiseksi vaadittavia vakuuksia.

Liite 37. Eläkevastuut

Milj. e	31.12.2015	31.12.2014
Eläkesitoumuksista johtuva suora vastuu	3	3
Osuus eläkesäätiön eläkevastuun ja muiden velkojen ylikatteesta		
Eläkekulujen oikaisuksi kirjattu eläkesäätiön ylikatteen palautus		

Pohjolan henkilökunnan lakisääteinen eläketurva on järjestetty OP-Eläkekassan kautta ja lisäeläketurva OP-Eläkesäätiön kautta. Säätiöön ei ole otettu uusia edunsaajia 30.6.1991 jälkeen. Pankin eläkevastuut on täysin katettu.

Liite 38. Leasingvuokra- ja muut vuokravastuut

Sopimusten olennaiset irtisanomis- ja lunastusehdot

Pohjola Pankki Oyj:lla ei ole merkittäviä leasingvuokra- ja muita vuokravastuita. Sopimukset ovat pääasiassa henkilökunnan leasingautoja ja pituudeltaan kolme vuotta.

Liite 39. Taseen ulkopuoliset sitoumukset

Milj. e	Tytär- yritysten puolesta	Osakkuus- yritysten puolesta	Muiden puolesta	Yhteensä
Taseen ulkopuoliset sitoumukset 31.12.2015	0		8 349	8 349
Asiakkaan puolesta kolmannen hyväksi annetut sitoumukset			2 341	2 341
Takaukset ja pantit			2 167	
Muut			173	
Asiakkaan hyväksi annetut peruuttamattomat sitoumukset	0		6 009	6 009
Luottolupaukset			5 745	
Muut			264	

Milj. e	Tytär- yritysten puolesta	Osakkuus- yritysten puolesta	Muiden puolesta	Yhteensä
Taseen ulkopuoliset sitoumukset 31.12.2014	0		7 378	7 379
Asiakkaan puolesta kolmannen hyväksi annetut sitoumukset			2 749	2 749
Takaukset ja pantit			2 451	
Muut			297	
Asiakkaan hyväksi annetut peruuttamattomat sitoumukset	0		4 629	4 630
Luottolupaukset	0		4 365	
Muut			264	

Liite 40. Muut vastuusitoumukset ja vastuut tilikauden päättyessä

Pohjola Pankki Oyj:n sitoumukset pääomasijoitusrahastoihin olivat vuoden lopussa 5,3 (7,4) miljoonaa euroa. Edellä mainitut sitoumukset sisältyvät liitetieto 41 sitoumuksiin.

Välitystoimintaan liittyviä asiakasvaroja oli 0,3 (-0,5) miljoonaa euroa, jotka sisältyvät tase-erään Velat yleisölle ja julkisyhteisöille.

Välitystoimintaan liittyviä ostovelkoja oli 54,1 (26,6) miljoonaa euroa ja myyntisaamisia 53,8 (27,1) miljoonaa euroa.

Liite 41. Henkilöstö ja toimielinten jäsenet sekä lähipiiri

Henkilöstön lukumäärä keskimäärin v. 2015	Keskimääräinen lkm	Muutos tilikauden aikana
Vakinainen kokoaikainen henkilöstö	564	-28
Vakinainen osa-aikainen henkilöstö	17	-2
Määräaikainen henkilöstö	51	5
Yhteensä	632	-25

Toimielinten jäsenten palkat ja palkkiot v. 2015

Hallituksen jäsenet sekä toimitusjohtaja ja hänen sijaisensa	Palkat ja palkkiot, miljoonaa euroa
	1

Hallituksen jäsenet eivät ole tilikauden 2015 aikana saaneet yhtiöltä kuukausi- tai kokouspalkkioita.

Toimitusjohtajalle Jouko Pölöselle 31.12.2015 päättyneeltä tilikaudelta maksetut palkat ja palkkiot olivat 673 781 euroa.*

* Summaan sisältyy 11 200 euroa aiemmilta vuosilta lykättyä tulospalkkiota sekä 131 907 euroa pitkän aikavälin järjestelmästä maksettua palkkiota. Lykättyjen erien maksaminen edellyttää hallituksen päätöstä. Lykkäämismenettely on selostettu liitetiedossa 35.

Toimitusjohtajan toimisuhteessa noudatettava irtisanomisaika on kuusi kuukautta. Toimisuhteen mukaan yhtiön tulee maksaa toimitusjohtajalle irtisanomisaajan palkan lisäksi erokorvauksena kuuden (6) kuukauden kokonaispalkkaa vastaava määrä, jos yhtiö irtisanoo toimitusjohtajan tehtävästään tai toimitusjohtaja joutuu irtisanoutumaan tai purkamaan sopimuksen yhtiöstä johtuvasta syystä. Sopimuksen päättyessä toimitusjohtajasta riippumattomasta syystä tai hänen siirtyessään eläkkeelle, hänelle maksetaan palkitsemisjärjestelmän kriteerien mukaan ansaitsemansa palkkiot palkitsemisjärjestelmien ehtojen mukaisesti. Lyhyen aikavälin palkkiojärjestelmästä ansaitut palkkiot voidaan maksaa poikkeuksellisesti toimisuhteen päättymisestä huolimatta, mikäli palkitsemisjärjestelmän mukaiset tavoitteet ovat täyttyneet ja hallintoneuvosto katsoo palkitsemisen perustelluksi. Maksamisessa huomiodaan viranomaismääräykset. Toimitusjohtaja on mukana pitkän aikavälin palkitsemisjärjestelmässä. Pitkän aikavälin järjestelmän 2011–2013 palkkiot maksetaan vuosina 2015–2017 ja 2014–2016 järjestelmän mukaiset palkkiot vuosina 2018–2020. Toimitusjohtajalla on vapaa autoetu.

Toimitusjohtaja kuuluu OP Osuuskunnan johtokuntaan, jonka jäsenten parannettu eläketurva on hoidettu OP-Henkivakuutuksen lisäeläkevakuutuksella. Toimitusjohtajalle on toimisuhteen mukaisesti määrätty 63 vuoden eläkeikä.

Toimielinten jäsenille myönnetty luotot, takaukset ja vakuudet 31.12.2015

Pohjola Pankki Oyj ei ollut myöntänyt hallituksen jäsenille luottoja tai takauksia 31.12.2015 eikä 31.12.2014.

Eläkesitoumukset

Hallinto- ja valvontaelinten jäsenten osalta ei ole tehty eläkesitoumuksia. Eläkesitoumuksia ei ole tehty myöskään näihin toimielimiin aikaisemmin kuuluneiden henkilöiden osalta.

Tilintarkastajille maksetut palkkiot	2015	2014
Tilintarkastuksesta	137 775 euroa	135 212 euroa
Muista lainsäädäntöön perustuvista tehtävistä*	179 263 euroa	117 676 euroa
Veroneuvonnasta	27 358 euroa	8 072 euroa
Muista palveluista	154 041 euroa	99 804 euroa
Yhteensä	498 437 euroa	360 764 euroa

* Tilintarkastuslain 1 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetut toimeksiannot.

Lähipiiri

Pohjola Pankki Oyj:n lähipiiriin kuuluvat Pohjolan toimitusjohtaja, toimitusjohtajan sijainen, hallituksen jäsenet, tilintarkastaja ja varatilintarkastaja tai tilintarkastusyhteisön päävastuullinen tilintarkastaja sekä edellämainittujen aviopuolisot tai avioliitonomaisessa suhteessa olevat henkilöt ja alaikäiset lapset.

Lähipiiriin kuuluvat myös yhteisöt ja säätiöt, joissa edellä mainituilla henkilöillä on yksin tai yhdessä toisen kanssa kirjanpitoalaisia tarkoitettu määräysvalta.

Omistukseen perustuvat liiketapahtumat, Milje	2015	2014
Luotot ja muut saamiset	11	11
Talletukset ja muut velat	1 082	192
Korkotuotot ja -kulut, netto	-1	-2
Osinkotuotot	0	0
Palkkiotuotot ja -kulut, netto	0	7
Liiketoiminnan muut tuotot ja kulut, netto	-10	-8
Takaukset ja muut tasen ulkopuoliset sitoumukset		20

Eristä ei ole kirjattu arvonalentumisia.

Liite 42. Omistukset muissa yrityksissä 31.12.2015

Tytäryritykset	Omistus- osuus, %	Oma pääoma	Tilikauden voitto tai tappio
Pohjola Vakuutus Oy Helsinki	100	563	197
A-Vakuutus Oy Helsinki	100	77	14
Kaivokadun PL-hallinto Oy Helsinki	100	5	0
Vakuutuspalvelu Otava Oy Helsinki	100	0	0
Conventum Venture Finance Oy Helsinki	100	12	0
Northclaims Oy Helsinki	100	0	0
Pohjola Finance Estonia AS Viro	100	4	1
Pohjola Finance SIA Latvia	100	9	1
UAB Pohjola Finance Liettua	100	7	2
Omistusyhteisyritykset			
Finnmezzanine Rahasto III B Ky Helsinki	49,49	2	0

Pohjola Pankki Oyj:llä ei ole omistuksia yrityksissä, joissa Pohjola Pankki Oyj:llä olisi rajoittamaton vastuu.

Liite 42a. Maakohtaiset tiedot 31.12.2015

Pohjola Pankki Oyj:llä on pankkitoimintaa harjoittavat sivuliikkeet Virossa, Latviassa ja Liettuaissa. Lisäksi Pohjola Pankki Oyj:llä on Virossa, Latviassa ja Liettuaissa rahoitusyhtiötoimintaa harjoittavat tytäryhtiöt. Pohjola Vakuutuksella on Virossa vahinkovakuutustoimintaa harjoittava tytäryhtiö jolla on sivuliikkeet Latviassa ja Liettuaissa.

Nimi		Kotipaikka
Pohjola Bank plc Estonian Branch	sivuliike	Viro
Pohjola Bank plc Latvian Branch	sivuliike	Latvia
Pohjola Bank plc Lithuanian Branch	sivuliike	Liettua
Pohjola Finance Estonia AS	tytäryritys	Viro
Pohjola Finance SIA	tytäryritys	Latvia
UAB Pohjola Finance	tytäryritys	Liettua
Seesam Insurance AS	tytäryritys	Viro
Seesam Insurance AS Latvian Branch	sivuliike	Latvia
Seesam Insurance AS Lithuanian Branch	sivuliike	Liettua

Taloudellista asemaa koskevat tiedot, milj.e	Viro	Latvia	Liettua	Yhteensä
Liiketoiminnan tuottojen yhteenlaskettu määrä	21	3	5	29
Liikevoiton tai -tappion yhteenlaskettu määrä ennen veroja	4	0	2	5
Tilikauteen kohdistuvien tuloverojen yhteenlaskettu määrä	0	0	0	0
Vastaanotetun julkisen pääomatuen sekä julkisyhteisöjen antamien lainojen ja takausten yhteenlaskettu määrä				
Henkilöstön yhteenlaskettu määrä henkilötyövuosina	175	99	112	386

Liite 43. Notariaattitoiminta

Pohjola Pankki Oyj tarjoaa yleisölle sijoituspalveluita sekä omaisuuden säilytys- ja hoitopalveluja. Pohjola Pankki Oyj:llä ei ole halussa täyden valtakirjan perusteella tai muun sopimuksen perusteella olevia varoja.

Konserniin kuuluvaa valvottavaa koskevat liitetiedot

Pohjola Pankki Oyj:n emoyhtiö on OP Osuuskunta, jonka konsernitilinpäätökseen Pohjola-konsernin tiedot yhdistellään. Jäljennös OP Osuuskunnan tilinpäätöksestä on saatavissa käyntiosoitteessa Teollisuuskatu 1, 00510 Helsinki.

Pohjola Pankki Oyj yhdistellään Pohjola-konserniin. Jäljennös Pohjola-konsernin tilinpäätöksestä on saatavissa internet-osoitteesta www.pohjola.fi tai yhtiön toimipisteestä Teollisuuskatu 1, 00510 Helsinki.

Helsingissä 4. päivänä helmikuuta 2016

Hallituksen toimintakertomuksen ja tilinpäätöksen allekirjoitukset:

Reijo Karhinen

Tony Vepsäläinen

Harri Luhtala

Erik Palmén

Jouko Pölönen
toimitusjohtaja

Suoritetusta tilintarkastuksesta on tänään annettu kertomus.

Helsingissä 10. päivänä helmikuuta 2016

KPMG Oy Ab
KHT-yhteisö

Rajja-Leena Hankonen
KHT

TILINTARKASTUSKERTOMUS

Pohjola Pankki Oyj:n yhtiökokoukselle

Olemme tilintarkastaneet Pohjola Pankki Oyj:n kirjanpidon, tilinpäätöksen, toimintakertomuksen ja hallinnon tilikaudelta 1.1. – 31.12.2015. Tilinpäätös sisältää konsernin taseen, tuloslaskelman, laajan tuloslaskelman, laskelman oman pääoman muutoksista, rahavirtalaskelman ja liitetiedot sekä emoyhtiön taseen, tuloslaskelman, rahoituslaskelman ja liitetiedot.

Hallituksen ja toimitusjohtajan vastuu

Hallitus ja toimitusjohtaja vastaavat tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen laatimisesta ja siitä, että konsernitalinpäätös antaa oikeat ja riittävät tiedot EU:ssa käyttöön hyväksytyjen kansainvälisten tilinpäätösstandardien (IFRS) mukaisesti ja että tilinpäätös ja toimintakertomus antavat oikeat ja riittävät tiedot Suomessa voimassa olevien tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen laatimista koskevien säännösten mukaisesti. Hallitus vastaa kirjanpidon ja varainhoidon valvonnan asianmukaisesta järjestämisestä ja toimitusjohtaja siitä, että kirjanpito on lainmukainen ja varainhoito luotettavalla tavalla järjestetty.

Tilintarkastajan velvollisuudet

Velvollisuutenamme on antaa suorittamamme tilintarkastuksen perusteella lausunto tilinpäätöksestä, konsernitalinpäätöksestä ja toimintakertomuksesta. Tilintarkastuslaki edellyttää, että noudatamme ammattieettisiä periaatteita. Olemme suorittaneet tilintarkastuksen Suomessa noudatettavan hyvän tilintarkastustavan mukaisesti. Hyvä tilintarkastustapa edellyttää, että suunnittelemme ja suoritamme tilintarkastuksen hankkiaksemme kohtuullisen varmuuden siitä, onko tilinpäätöksessä tai toimintakertomuksessa olennaista virheellisyttä, ja siitä, ovatko emoyhtiön hallituksen jäsenet tai toimitusjohtaja syyllistyneet tekoon tai laiminlyöntiin, josta saattaa seurata vahingonkorvausvelvollisuus yhtiötä kohtaan, taikka rikkoneet osakeyhtiölakia, luottolaitostoiminnasta annettua lakia tai yhtiöjärjestystä.

Tilintarkastukseen kuuluu toimenpiteitä tilintarkastusevidenssin hankkimiseksi tilinpäätökseen ja toimintakertomukseen sisältyvistä luvuista ja niissä esitettävistä muista tiedoista. Toimenpiteiden valinta perustuu tilintarkastajan harkintaan, johon kuuluu väärinkäytöksestä tai virheestä johtuvan olennaisen virheellisyyden riskien arvioiminen. Näitä riskejä arvioidessaan tilintarkastaja ottaa huomioon sisäisen valvonnan, joka on yhtiössä merkityksellistä oikeat ja riittävät tiedot antavan tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen laatimisen kannalta. Tilintarkastaja arvioi sisäistä valvontaa pystyäkseen suunnittelemaan olosuhteisiin nähden asianmukaiset tilintarkastustoimenpiteet mutta ei siinä tarkoituksessa, että hän antaisi lausunnon yhtiön sisäisen valvonnan tehokkuudesta. Tilintarkastukseen kuuluu myös sovellettujen tilinpäätöksen laatimisperiaatteiden asianmukaisuuden, toimivan johdon tekemien kirjanpidollisten arvioiden kohtuullisuuden sekä tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen yleisen esittämistavan arvioiminen.

Käsityksemme mukaan olemme hankkineet lausuntomme perustaksi tarpeellisen määrän tarkoitukseen soveltuvaa tilintarkastusevidenssiä.

Lausunto konsernitilinpäätöksestä

Lausuntonamme esitämme, että konsernitilinpäätös antaa EU:ssa käyttöön hyväksytyjen kansainvälisten tilinpäätösstandardien (IFRS) mukaisesti oikeat ja riittävät tiedot konsernin taloudellisesta asemasta sekä sen toiminnan tuloksesta ja rahavirroista.

Lausunto tilinpäätöksestä ja toimintakertomuksesta

Lausuntonamme esitämme, että tilinpäätös ja toimintakertomus antavat Suomessa voimassa olevien tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen laatimista koskevien säännösten mukaisesti oikeat ja riittävät tiedot konsernin sekä emoyhtiön toiminnan tuloksesta ja taloudellisesta asemasta. Toimintakertomuksen ja tilinpäätöksen tiedot ovat ristiriidattomia.

Helsinki 10. helmikuuta 2016

KPMG OY AB

Raija-Leena Hankonen
KHT